

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԳԱԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
ԳԱԱ ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

**ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԸ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՆՅՈՒԹԵՐՈՒՄ**

(XIX դ. - XX դարասկիզբ)

**Փաստաթղթերի եւ նյութերի ժողովածու՝
աշխատասիրությամբ Ա. Ս. Հայրապետյանի**

ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Երևան 2011

ՀՏԴ 941 (479. 25) : 31
ԳՄԴ 63. 3 (2Հ) + 60.6 + 60.7
Ա 296

Հրատարակվում է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի և
ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի
գիտական խորհուրդների որոշմամբ

Ա 296 Ալեքսանդրասյուրի գավառը վիճակագրական նյութերում (XIXդ.–XXդարա-
սկիզբ). փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու / ՀՀ ԳԱԱ; Աշխատասիրությանը՝
Ա.Ս. Հայրապետյանի.- Եր.: Գիտություն, 2011- 271 էջ:

Ժողովածուն արխիվային վիճակագրական փաստաթղթերի հարուստ հավա-
քածու է՝ բաղկացած 325 աղյուսակներից, որոնք վերաբերում են քննության ենթակա
ժամանակահատվածում Ալեքսանդրասյուրի գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ
իրավիճակի, բնակավայրերի տեղագրության, բնակչության տեղաշարժերի, նրա ազ-
գային կազմի խնդիրներին, ինչպես նաև լույս են սփռում ամբողջ XIXդ. ընթացքում և
XX դարասկզբին արևմտահայերի՝ դեպի գավառ պարբերաբար կրկնվող գաղթերի, ըստ
բնակության նոր վայրերի գաղթականների տեղաբաշխման և գավառի բնակչության
էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի վրա այդ գաղթերի թողած ազդեցության վրա:

Ժողովածուն հասցեագրվում է ժողովրդագրության հարցերով զբաղվող պատ-
մաբաններին, այլև բուհերի մասնագիտական բաժինների ուսանողներին և ընթերցող
հանրությանը:

ՀՏԴ 941 (479. 25) : 31
ԳՄԴ 63. 3 (2Հ) + 60.6 + 60.7

ISBN 978-5-8080-0898-4

© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2011

© Հայրապետյան Ա.Ս., 2011

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Վերջին տարիներին, գերազանցապես պայմանավորված ժողովրդագրական նոր գործընթացներով, նաև հարցի գիտաքաղաքական կարևորությամբ, զգալիորեն աճել է հետաքրքրությունը ժողովրդագրական խնդիրների նկատմամբ: Այդ է պատճառը, որ դեռևս 2005թ. մենք ձեռնամուխ եղանք ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի կողմից հրատարակվող «Գիտական աշխատություններ» հանդեսում պարբերաբար վեր հանելու, հնարավորության դեպքում լրացնելու և հրապարակելու նմանօրինակ փաստաթղթերի շարք: Ժողովրդագրական հիմնախնդիրներին վերաբերող արխիվային այդ փաստաթղթերը, իրենց անխուսափելի բացթողումներով ու թերացումներով հանդերձ, կարևորագույն տեղեկություններ են հաղորդում XIXդ. երկրորդ կեսի և XX դարասկզբի Արևելյան Հայաստանի հյուսիսային հատվածի բնակավայրերի քանակի, բնակչության ազգային ու դասակարգային կազմի, նրա կենսաբանական և մեխանիկական շարժի և այլնի մասին: Մանավանդ ակնհայտ է, որ վերոբերյալ հիմնահարցերի ուսումնասիրությունը հիմնականում դուրս է մնացել հայագետների ուշադրությունից: Այնպես որ թեման արժևորվում է նաև այն իմաստով, որ հայագիտության առավել թույլ ուսումնասիրված բնագավառներից է:

Այս ուսումնասիրությունը, որ ներկայացնում ենք ընթերցողի դատին, նվիրված է Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակավայրերի ու ազգաբնակչության տեղաբաշխման, Ռուսական կայսրության կողմից այստեղ վարվող ժողովրդագրական քաղաքականության, էթնիկ տեղաշարժերի, դրանց պատճառների և դրսևորման առանձնահատկությունների ըստ ամենայնի պարզաբանմանը: Ժամանակագրական առումով ուսումնասիրությունն ընդգրկում է հայ ազգաբնակչության լուրջ տեղաշարժերով և էթնոժողովրդագրական բուռն գործընթացներով աչքի ընկնող մի կարևորագույն պատմական ժամանակահատված՝ XIX դարի առաջին քառորդից մինչև 1917թ., գործընթացներ, որոնց հիմքում ընկած են տնտեսական և հատկապես քաղաքական մի շարք շարժառիթներ:

Գավառի պատմությանը, սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային կյանքին, Անդրկովկասի վարչատարածքային բաժանումների համակարգում նրան հատկացված դերակատարությանը և հատկապես էթնոժողովրդագրական իրավիճակին վերաբերող բազմաթիվ տեղեկություններն ուղղակի ցրված են վիճակագրական ժողովածուներում, արխիվային փաստաթղթերում և այլուր: Մեր նպատակն է ի մի բերել Ալեքսանդրապոլի գավառի XIXդ. և XX դարասկզբին վերաբերող ժողովրդագրական փաստերն ու տեղեկություն-

ները՝ հայտածելու համար գավառի տվյալ ժամանակաշրջանի էթնոժողովրդագրական հնարավորինս ամբողջական պատկերը:

Ընթերցողի դատին ներկայացվող աշխատությունը արխիվային վիճակագրական փաստաթղթերի հավաքածու է՝ բաղկացած բացառապես աղյուսակներից, և իրենից ներկայացնում է քննության ենթակա ժամանակահատվածում Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ (ազգադավանաբանական) պատկերի, բնակավայրերի տեղագրության, բնակչության տեղաշարժերի, նրա ազգային կազմի տոկոսային հարաբերակցության դինամիկայի, ինչպես նաև XIX դ. ամբողջ ընթացքում և XX դարասկզբին արևմտահայերի պարբերաբար կրկնվող գաղթերի, ըստ բնակության նոր վայրերի գաղթականների տեղաբաշխման և երկրամասի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի վրա գաղթերի թողած ազդեցության մանրակրկիտ ու հանգամանալի ուսումնասիրություն:

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1840-1917թթ. էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի քննությանը դեռևս մինչխորհրդային շրջանի պատմագիտության մեջ անդրադարձել են Ս.Էփրիկյանը, Գ.Ալիշանը, Պողոս վարդապետ Պետրոսյանը, Ե. Թովչյանը, Ն.Նիկողոսյանը, Գ.Վանցյանը և այլք¹: Այս կապակցությամբ հետաքրքիր նյութեր են հրատարակվել նաև «Կովկասյան օրացույց» և «Արևելյան մամուլ»² պարբերականների էջերում: Սակայն հիշատակությունների մեծագույն մասը կա՛ն անթվագիր է, կա՛ն էլ, սահմանափակվելով միայն առանձին բնակավայրերի մասին թուուցիկ տեղեկություններով, դրանք չեն կարող որևէ լուրջ ծառայություն մատուցել գավառի՝ խնդրո առարկա ժամանակահատվածի էթնոժողովրդագրական և մանավանդ կրոնադավանաբանական իրավիճակի քիչ թե շատ հանգամանալի ներկայացման խնդրում: Նշված հարցերն իրենց վերջնական լուծումը չստացան նաև խորհրդային և հետխորհրդային շրջանների պատմագիտական ուսումնասիրություններում: Թեև Խ.Ավդալբեկյանի, Ա.Հայթյանի, Վ.Ռշտունու, Հ.Մարգարյանի, Վ.Խոջաբեկյանի և մանավանդ Չ.Կորկոտյանի ու ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի աշխատակիցներ Ա.Համբարյանի, Գ.Առաքելյանի, Գ.Կիրակոսյանի և Ս. Մկրտչյանի

¹ Էփրիկյան Ս., Պատկերագրող բնաշխարհիկ բառարան, հ. Ա-Բ, Վենետիկ 1903-1907; Տեղագրութիւն Շիրակայ, աշխատասիրելալ ի Պօղոս վարդապետէ Պետրոսեան, Արարատ, Էջմիածին, 1870, 3-րդ տարի, թիւ Ա-Ը: Թովչեան Ե., Ալեքսանդրապոլի գավառ, «Աղբյուր», Թիֆլիս, 1896, 14-րդ տարի, N 7: Նիկողոսյան Ն., Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի հայ-լուսավորչականների մասին, «Մուրճ», Թիֆլիս, 1901, օգոստոս, N 8: Վանցյան Գ., Պատմական ակնարկ բոշաների անցյալից, «Մուրճ», Թիֆլիս, 1894, N 7-8:

² Տեղեկագրական պատառիկներ. Արևելեան մասն Շիրակայ, «Արևելյան մամուլ», Չմիւռնիս, 1898, 28-րդ տարի, թիւ 15- 24, Չմիւռնիս, 1899, 29-րդ տարի, թիւ 3-6:

աշխատությունները³ զգալի չափով լույս սփռեցին այս հիմնահարցերի պարզաբանման վրա, սակայն, միևրված լինելով ամբողջ Արևելյան Հայաստանի XIXդ.-XX դարասկզբի ժողովրդագրական դրության ուսումնասիրությանը, Ալեքսանդրապոլի գավառի հարցում տեղի են տվել նաև թվային անճշտությունների և բացթողումների: Չի կարելի բավարար համարել նաև քննվող ժամանակահատվածում արևմտահայերի պարբերաբար կրկնված գաղթերի, ըստ բնակության նոր վայրերի գաղթականության տեղաբաշխման և երկրամասի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի վրա դրանց թողած ազդեցության խիստ կարևոր հարցերի ուսումնասիրվածության մակարդակը: Արևմտահայության այդ տեղաշարժերը ոչ միայն վերականգնեցին Արևելյան Հայաստանի և մասնավորապես նրա հյուսիսային հատվածի բնակչության ժողովրդագրական նախկին հայեցի պատկերը, այլև, կազմակերպական ու իրականացման լուրջ թերություններով հանդերձ, օբյեկտիվորեն նպաստեցին տարածաշրջանի բնակչության մեջ հայ տարրի զգալի ավելացմանը, ազգային կազմի քանակական աճին ու որակական փոփոխմանը՝ Ալեքսանդրապոլի գավառը վերածելով հայ ժողովրդի մի ստվար հատվածի համար ազգահավաքման օջախի:

Առայսօր համեմատաբար լրջորեն է ուսումնասիրվել միայն 1829-1831թթ. արևմտահայ գաղթականության հարցը. Մինչխորհրդային շրջանում այդ խնդրին անդրադարձել են Ե.Գեղամյանցը, Գ.Աղանյանցը, Ալ.Երիցյանը, Եփրեմ Սեթը, Վ.Պոտտոն, Ս.Գլինկան, Կ.Բորոզդինը, Ն.Ֆլորովսկին, Ա.Գրիբոյեդովը⁴, խորհրդային և արդի շրջաններում՝ Ա.Մելքոնյանը, Հ.Մուրադյանը, Ե.Մանուկյանը, Կ.Հովհաննիսյանը, Մ.Դարբինյանը, մասամբ նաև մենք:⁵

³ Ավդաբեկյան Խ., Հողային հարցը Արևելյան Հայաստանում, Եր., 1959: Հայթյան Ա., Հայաստանի ռուս վերաբնակները 1830-1920 թթ., Եր., 1989: Ռչտունի Վ., Ուրվագծեր Հայաստանի գյուղացիության պատմության, մաս Ա (1828-1870 թթ.), Եր., 1960: Խոջաբեկյան Վ., Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը, Եր., 1979: Կորկոտյան Ջ., Խորհրդային Հայաստանի բնակչությունը վերջին հարյուրամյակում (1831-1931), Եր., 1932: Саркисян Г., Население Восточной Армении в XIX-начале XXв., Ер., 2002: Արևելյան Հայաստանը 1916-1917թթ. մարդահամարներում, կազմողներ՝ Ա. Համբարյան, Գ. Առաքելյան, Գ. Կիրակոսյան, Ս. Սկրտչյան, Եր., 1992:

⁴ Գեղամյանց Ե., Պատմական քաղվածքներ, պրակ 3, մաս 1, Բաքու, 1909: Աղանեանց Գ. ք., Կարնո գաղթը (1829-1830), Թիֆլիս, 1891: Երիցյան Ալ., Ամենայն Հայոց կաթողիկոսությունը և Կովկասի հայք XIX դարում, հ. Ա, Թիֆլիս, 1894: Կարապետյան Կ., Եփրեմ Սեթը արևմտահայության 1829-1830թթ. գաղթի մասին, Պատմա-բանասիրական հանդես (այսուհետև՝ ՊԲՀ), Եր., 1974, N 2: Грибоедов А.С., Полное собрание сочинений, т. 3, СПб., 1917; Потто В., Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах и биографиях, т. 3, выпуск 4, СПб., 1887; Глинка С., Описание переселения армян аддербиджанских в пределах России, М., 1831; Бороздин К., Переселенцы в Закавказье, СПб., 1891; Обзорение российских владений за Кавказом, в статистическом, этнографическом, топографическом и финансовом отношениях, ч.2, СПб., 1836.

⁵ Մելքոնյան Ա., Էրզրում, Էրզրումի նահանգի հայ ազգաբնակչությունը 19-րդ դարի առաջին երեսնամյակին, պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Եր., 1994: Նույնի, Ջավախքը XIX դարում և XX դարի առաջին քառորդին, Եր., 2003: Մուրադյան Հ., Կարսի նահանգի վարչաժողովրդագրական նկարագիրը 19-րդ դարի առաջին երեսնամյակին, Եր., 2006: Մանուկյան Ե., Հայ ժողովրդի ազգահավաքման գործընթացն Արևելյան Հայաստանում XIX դարի 20-

Մինչդեռ արևմտահայության արտագաղթը, շարունակվելով XIX դարի ամբողջ ընթացքում, XX դարասկզբին ընդունեց զանգվածային բնույթ:

Հետևաբար փորձել ենք Վրաստանի պատմության կենտրոնական պետական արխիվի թիվ 415 (Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե) և Հայաստանի ազգային արխիվի թիվ 28 (Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերություն), 56 (Էջմիածնի Սուրբ լուսավորչական Սինոդ), 57 (Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի դիվան), 93 (Երևանի արքունական պալատ), 94 (Երևանի նահանգային վարչություն և նահանգապետի գրասենյակ), 105 (Ալեքսանդրապոլի քաղաքային վարչություն, քաղաքային գործադիր կոմիտե, քաղաքի հողային տարածքների հայտնաբերման համար ստեղծված հանձնաժողով և միլիցիա), 125 (Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե), 163 (ՀԽՍՀ վիճակագրության պետական կոմիտե), 200 (Հայաստանի առաջին Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարություն), 201 (Հայաստանի առաջին Հանրապետության ներքին գործերի նախարարություն), 203 (Հայաստանի առաջին Հանրապետության գյուղատնտեսության և պետական գույքի նախարարություն), 222 (Թիֆլիսի հայոց ազգային խորհուրդ) ֆոնդերի՝ մեր կողմից անցկացված շատ մանրակրկիտ ուսումնասիրությամբ աշխատանքում այս խնդիրներին տալ միանգամայն վերջնական և սպառիչ պատասխաններ:

Աշխատանքի համար անգնահատելի նշանակություն են ունեցել նաև սկզբնաղբյուրի արժեք ստացած գրավոր աղբյուրները, մասնավորապես Համառուսաստանյան 1897 և 1917թթ. մարդահամարների ու 1916թ. գյուղատնտեսական հաշվեգրման նյութերը, ինչպես նաև Ն.Վորոնովի, Վ.Վասիլևի, Ա. Մարչենկոյի և այլոց կողմից հրատարակված վիճակագրական նյութերն ու փաստաթղթերի ժողովածուները:⁶

*

ական թվականների վերջերին-30-ական թվականների սկզբներին, Ատենախոսություն պատմ. գիտ. թեկ., Եր., 1991: **Հովհաննիսյան Կ.**, Պարսկահայերի գաղթը և Ներսես Աշտարակեցին, Աշխատություններ Հայաստանի պատմության Պետական թանգարանի, Եր., 1975, N 4: **Գարրինյան Մ.**, Արևմտահայերի 1829-1830 թթ.-ի գաղթը Հայկական մարզ և հարակից շրջաններ, ՊԲՀ, Եր., 1974, N 2: **Նույնի**, Էջեր Ախալցխայի և Ախալքալաքի հայերի 1829-30թթ. գաղթի պատմությունից, Բանբեր Երևանի համալսարանի (այսուհետև՝ ԲԵՀ), Եր., 1973, N 2: **Նույնի**, Նոր վավերագրեր պարսկահայերի և արևմտահայերի 1828-1830թթ. գաղթի վերաբերյալ, Բանբեր Հայաստանի արխիվների (այսուհետև՝ ԲՀԱ), Եր., 1973, N 2: **Նույնի**, Новые документы о переселении персидских и западных армян в 1828-1830гг., ԲՀԱ, Եր., 1977, N 3: **Հայրապետյան Ա.**, Արևելյան Շիրակը XIX դարի առաջին կեսին (պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն), Գյումրի, 2005:

⁶ Сборник статистических сведений о Кавказе, издаваемый Кавказским отделом императорского русского географического общества, составил и издал Н. Воронов, т. 1, Тифлис, 1869; Свод статистических данных о населении Закавказского края, извлеченных из посемейных списков 1886г., Издан по распоряжению Главноначальствующего гражданской частью на Кавказе, Закавказским статистическим комитетом, Тифлис, 1893; Эриванская губерния, Военно-статистическое обозрение Российской империи, т. XVI, ч. 6, СПб., 1853.

* *

Իր գոյության ողջ ընթացքում (1840-1924թթ.) Ալեքսանդրապոլի գավառի սահմանները պարբերաբար ենթարկվել են փոփոխությունների: Դեռևս XIX դարասկզբին գավառի տարածքը Փամբակ-Շորագյալի ուղեմաս (դիստանցիա) անվամբ մտնում էր Վրացական նահանգի կազմի մեջ

1840թ. ապրիլի 10-ին Անդրկովկասը բաժանվեց երկու խոշոր հատվածների, և կառուցվածքային այս վերափոխման արդյունքում ի հայտ եկավ նաև մեր ուսումնասիրության առարկա Ալեքսանդրապոլի գավառը:⁷

Արևելյան Հայաստանի հյուսիսային հատվածում հայաշատ հողերը մեկ վարչական միավորի կազմում ունենալու առաջին նախագիծը առաջարկվել էր զեներալ Ի. Պասկևիչի կողմից դեռևս 1830թ. ապրիլին և ենթադրում էր Հայկական մարզի մեջ ի շարս Երևանի, Կողբի և Նախիջևանի շրջանների, նաև Փամբակ-Շորագյալի շրջանի գոյությունը⁸: Նախագիծը մերժվեց, իսկ կառավարությունն ընտրեց նորանվաճ երկրամասի ռուսականացման աստիճանական տարբերակը:

Ալեքսանդրապոլի գավառ ստեղծելու հարցն առաջին անգամ բարձրաձայնել է Ն. Նեֆեդևը, որը դեռևս 1838թ. հոկտեմբերի 2-ին «Անդրկովկասի երկրամասի բարեկարգման կոմիտեում» երկրամասի նոր վարչատարածքային բաժանման Գանի նախագծի քննարկման ժամանակ առաջարկում էր Հայկական մարզի տարածքը բաժանել երկու գավառների՝ Նախիջևանի, որի մեջ էին մտնելու արդեն գոյություն ունեցող Նախիջևանի և Երևանի գավառները, և Ալեքսանդրապոլի, որ կազմավորվելու էր Արևելյան Հայաստանի հյուսիսային՝ զերազանցապես հայաշատ տարածքներից⁹: Թեև Հայկական մարզի բարենորոգման Ն. Նեֆեդևի նախագիծը մերժվեց, այնուամենայնիվ Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի հիմքի վրա նոր, ավելի մեծ վարչական միավոր ստեղծելու գաղափարը մնաց և ի կատար ածվեց արդեն 1840թ.՝ երկրամասը Վրացա-իմերեթական նահանգի և Կասպիական մարզի բաժանելիս: Միայն վերոհիշյալ կառուցվածքային վերափոխման շնորհիվ էր, որ Անդրկովկասում ի հայտ եկավ նոր վարչատարածքային միավոր՝ Ալեքսանդրապոլի գավառը, որն ի թիվս տա-

⁷ Ալեքսանդրապոլի գավառի ստեղծման մասին մանրամասն տե՛ս Հայրապետյան Ա., Արևելյան Շիրակը XIX դարի առաջին կեսին (պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն), Գյումրի, 2005, էջ 136-140: Тунян В., Восточная Армения в составе России, Ер., 1989, стр. 39.

⁸ Անդրկովկասյան երկրամասում վարչատարածքային բարեփոխումներ անցկացնելու այս նախագիծը 1830թ. ապրիլի վերջին ներկայացվեց Նիկոլայ Ա-ին, այնուհետև բավականին տևական մի ժամանակահատվածի մեջ քննարկվեց տարբեր ստյաններում, իսկ 1833թ. մայիսի 12-25-ին սենատորներ Պ. Քուրայիսովի և Ե. Մեչնիկովի դիտողություններով ներկայացվեց Պետական խորհուրդ, որտեղ և վերջնականորեն մերժվեց (մա՛ն ը ա՛մ ա՛ս և տե՛ս ՅԱԱ ֆոնդ 57, ցուցակ 1, գործ 85, էջ 1-14: Акты собранные Кавказской Археографической Коммиссией (АКАК), т. 7, Тифлис, 1876, стр. 37-38):

⁹ Тунян В., նշվ. աշխ., էջ 38:

սը այլ գավառների մտավ Վրացա-իմերեթական նահանգի կազմի մեջ¹⁰: Գավառը տարածքային տեսակետից գրեթե ամբողջովին պարփակվում էր նախկին Փամբակ-Շորագյալի դիստանցիայի սահմանների մեջ (արևմուտքում սահմանակից էր Կարսի փաշայությանը, հյուսիսում և արևելքում՝ Բորչալուի, իսկ հարավում՝ Երևանի գավառներին)¹¹:

1844թ. ստեղծվեց Կովկասի փոխարքայությունը, իսկ 1846թ. իրագործվեց երկրամասի հաջորդ վարչատարածքային ձևափոխությունը՝ Անդրկովկասը տրոհվեց չորս նահանգների: Ալեքսանդրապոլի գավառը, իր Լոռու, Փամբակի և Շորագյալի տեղամասերին ի հավելում ստանալով գերազանցապես հայ տարրով բնակեցված Ախալքալաքի տեղամասը, մտավ Թիֆլիսի նահանգի մեջ:¹² Հարկ է նշել, որ Անդրկովկասի 1846թ. վորոնցովյան վարչատարածքային բաժանումն այս առումով միակն էր, որ նպաստեց ոչ վաղ անցյալում կազմավորված Ալեքսանդրապոլի գավառի տարածքի ընդլայնմանն ի հաշիվ գերազանցապես երզրումցիներով բնակեցված Ախալքալաքի տեղամասի: Բանն այն է, որ հետայսու երկրամասում անցկացված վարչատարածքային ձևափոխությունները, եթե այս կամ այն չափով առնչվեցին Ալեքսանդրապոլի գավառի հետ, ապա միայն տարածքային կորուստներ պատճառեցին նրան:

Երեք տարի անց Անդրկովկասը նորից հայտնվեց վարչատարածքային բաժանման փաստի առջև: 1849թ. հունիսի 9-ին փոխարքայի հրամանով Թիֆլիսի ու Շամախու նահանգների որոշ տարածքների միավորմամբ ստեղծվեց Երևանի նահանգը: Նորաստեղծ նահանգի կազմի մեջ մտան Երևանի, Նախիջևանի, Օրդուբադի, Նոր Բայազետի գավառները և Ալեքսանդրապոլի գավառն առանց Ախալքալաքի տեղամասի:¹³ Վերջինս անհասկանալի պատճառներով Ալեքսանդրապոլի գավառի կազմից հանվեց և միացվեց Թիֆլիսի նահանգի Քութայիսիի գավառին:¹⁴

Ի դեպ, այդքանով գավառի տարածքային ձևափոխությունները չավարտվեցին. Ախալքալաքի տեղամասի կորստից ընդամենը 13 տարի անց

¹⁰ Кавказский календарь на 1852 год, Тифлис, 1851, отд. III, стр. 273.

¹¹ Ալիշան Լ., Տեղագիր Հայոց Մեծաց, Չ.Հ.Գ.-ն տիտղոսաբերք չունի, Սբ Դևագար, 1855, էջ 63-64: Մրհեղեան Ա., Մեծ Դարաքիլիսայի ներկայ վիճակը, «Մուրճ», N 10, հոկտեմբեր, Թիֆլիս, 1893, էջ 1579-1581:

¹² Մանրամասն տե՛ս Օհանյան Ա., Վարչա-տերիտորյալ բաժանումները նախասովետական Հայաստանում, Երևանի պետական համալսարանի գիտական աշխատություններ, հ. 5/51/, Երևան, 1955, էջ 85-89:

¹³ Հայաստանի ազգային արխիվ (այսուհետև՝ ՀԱԱ), ֆոնդ 332, ցուցակ 1, գործ 715, քթ. 1-2: Подесаул Ив., Позаровский, Материалы для военного обозрения Эриванской губернии, ч. 1, вып. 1, Тифлис, 1890, стр. 14-15: К столетию присоединения Грузии к России. Утверждение русского владычества на Кавказе, т. 12, Тифлис, 1901, стр. 378.

¹⁴ Документы и материалы по истории армянского народа. Социально-политическое и экономическое положение Восточной Армении после присоединения к России (1830-1870), Ер., 1993, док. 55, стр. 200.

Ալեքսանդրապոլի գավառից անջատվեց և Թիֆլիսի նահանգին միացվեց նաև Լոռին, որ կազմում էր Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակ ոստիկանական տեղամասի մեծագույն մասը:¹⁵

Սրանք էին Անդրկովկասյան երկրամասում անցկացված այն վարչատարածքային ձևափոխությունները, որ XIX դարի 40-ական թթ. սկզբներին հանգեցրին նախ Ալեքսանդրապոլի գավառի ստեղծմանը, ապա նաև 1849թ. նրա՝ Երևանի նորակազմ նահանգի մեջ մտնելուն:

XIX դարասկզբին մարդաթափ ու կիսավեր Փամբակի և Շորագյալի սուլթանությունների հիմքի վրա ստեղծված Ալեքսանդրապոլի գավառն արդեն նույն դարավերջին բաժանվում էր ոստիկանական չորս տեղամասերի և գյուղական 27 հասարակությունների՝ 160 գյուղերով. 1. Աղբաբայի ոստիկանական տեղամաս՝ կազմված գյուղական 6 հասարակությունից (պրիստավը նստում էր Ալեքսանդրապոլից 22 վերստ հեռու գտնվող Աղբաբա գյուղում), 2. Ճրզխլարի (Յողամարգ) ոստիկանական տեղամաս՝ կազմված գյուղական 5 հասարակությունից (պրիստավը նստում էր Ալեքսանդրապոլում), 3. Հոռոմի ոստիկանական տեղամաս՝ կազմված գյուղական 5 հասարակությունից (պրիստավը նստում էր Ալեքսանդրապոլից 14 վերստ հեռու՝ Հոռոմ գյուղում), 4. Մեծ Ղարաքիլիսայի (Վանաձոր) ոստիկանական տեղամաս՝ կազմված գյուղական 11 հասարակությունից (պրիստավը նստում էր Մեծ Ղարաքիլիսա գյուղում):¹⁶

Գավառը ռազմաքաղաքական և սոցիալ-տնտեսական մի շարք կարևոր հանգամանքների բերումով XIXդ. կեսերից դարձավ նոր ձևավորված Երևանի նահանգի հայաշատ գավառներից մեկը, որ զբաղեցնում էր նահանգի տարածքի 13%-ը (3680քառ. կմ)¹⁷՝ հյուսիսից և հյուսիս-արևելքից սահմանակցելով Թիֆլիսի նահանգին Ճրզխլարի և Մեծ Ղարաքիլիսայի տեղամասերով, հարավից՝ Էջմիածնի գավառին Աղբուլաղի (Լուսաղբյուր) տեղամասով, արևելքից՝ Նոր Բայազետի գավառին Հոռոմի ու Մեծ Ղարաքիլիսայի տեղամասերով և արևմուտքից՝ Կարսի վիշապությանը (հետագայում նաև մարզին)՝ սահմանագիծ ջրբաժան ունենալով Ախուրյան գետը:¹⁸

¹⁵ Шахатунян А., Административный передел Закавказского края, Тифлис, 1918, стр. 108-109.

¹⁶ Свод статистических данных о населении Закавказского края извлеченных из посемейных списков 1886г., Издан по распоряжению Главноначальствующего гражданской частью на Кавказе, Закавказским статистическим комитетом, Тифлис, 1893, стр., IX-X.

¹⁷ Մարգարյան Հ., Ալեքսանդրապոլի գավառի էթնոաշխարհագրական բնութագիրը XIX դարի վերջերին, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ Կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 1, Գյումրի, 1998, էջ 132-133:

¹⁸ Թովիչեան Ե., Ալեքսանդրապոլի գավառ, «Աղբյուր», N 7, 14-րդ տարի, Թիֆլիս, 1896, էջ 268-269: Հակոբյան Թ.Խ., Մելիքբախյան Ս.Տ., Բարսեղյան Հ.Խ., Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հ. Ա, Եր., 1986, էջ 74-ի քարտեզ:

XIX դարի վերջին քառորդին Անդրկովկասում վարչատարածքային բարեփոխումներ այլևս չեղան, և Ալեքսանդրապոլի գավառի սահմաններն անփոփոխ մնացին մինչև XX դարասկիզբ:

1905-1907թթ. ռուսաստանյան առաջին հեղափոխության տարիներին առաջ քաշվեցին պետական իշխանության ապակենտրոնացման, տեղական ինքնակառավարման, ինչպես նաև ազգային-էթնիկ վարչատարածքային նոր բաժանման, ամբողջ կայսրությունում դաշնային կառուցվածք ստեղծելու ծրագրեր: Առաջին քննարկումներն սկսվեցին միայն փետրվարյան հեղափոխությունից հետո, երբ Ռուսական կայսրությունը թևակոխեց զարգացման ժողովրդավարական փուլ:

Անդրկովկասյան երկրամասի վարչական վերաբաժանման և տեղական ինքնակառավարման խնդիրը քննարկելու համար 1917թ. գարնանը, Պետրոգրադում ժամանակավոր կառավարության որոշմամբ, ՆԳ նախարարությանը կից ստեղծվեց հատուկ հանձնաժողով Ջուրաբ Ավալովի գլխավորությամբ:¹⁹ Ելնելով Անդրկովկասը էթնիկ, տնտեսական ու աշխարհագրական տեսակետից միանման վարչատարածքային միավորների բաժանելու սկզբունքներից՝ հանձնաժողովը մշակեց ու 1917թ. ամռանը ՆԳ նախարարությանը ներկայացրեց երկրամասում վարչատարածքային բաժանում անցկացնելու նախագիծ. Երևանի, Թիֆլիսի և Ելիզավետպոլի նահանգների ու Կարսի մարզի վերաձևափոխմամբ Անդրկովկասում ստեղծվելու էին նոր նահանգներ. Թիֆլիսի և Քութայիսիի՝ բնակեցված գերազանցապես վրացիներով, Բաքվի ու Ելիզավետպոլի՝ բնակեցված գերազանցապես մահմեդականներով, և Գանձակի, Ալեքսանդրապոլի ու Երևանի՝ բնակեցված գերազանցապես հայերով):²⁰ Փաստորեն, նախագծի համաձայն, հայկական նահանգների թիվն Անդրկովկասում նախկին մեկի փոխարեն հասնելու էր երեքի՝ 15 գավառներով:

Նախագծում լուրջ տեղ էր հատկացվում նաև Ալեքսանդրապոլի գավառին: Նախկին Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի հիմքի վրա ենթադրվում էր ստեղծել համանուն նահանգ (Ի դեպ, այս գաղափարն ամենևին էլ նորություն չէր, այլ ամրագրվել էր դեռևս 1840թ. ապրիլի 10-ի Անդրկովկասյան երկրամասում վարչատարածքային բարեփոխումներ անցկացնելու մասին

¹⁹ Հանձնաժողովի կազմում Չ. Ավալովից գատ ընդգրկված էին նաև Գ. Լորդկիպանիձեն ու Ս. Ավալիանին՝ վրացիներից, Ալ. Խատիսյանը և Ա. Շահխաթունյանը՝ հայերից, Խան Խոյսկին և Ա. Շեյխուլիսլամովը՝ թաթարներից, Վ. Ջաբաթիևը ու Ա. Նամխտովը՝ լեռնականներից (այս մասին մանրամասն տես՝ **Մելիքյան Վ.**, Փետրվարյան հեղափոխությունը և Հայաստանը, 1917թ. մարտ-հոկտեմբեր, Երևան, 1997, էջ 119-120):

²⁰ **Шахатуриян А.**, նշվ. աշխ., էջ 128-134:

օրենքում):²¹ Ալեքսանդրապոլի նահանգն ունենալու էր հինգ գավառներ, որոնցից՝

1. *Ալեքսանդրապոլի գավառը* կազմվելու էր նախկին Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառից՝ առանց I ոստիկանական տեղամասի (Փամբակ) և Էջմիածնի գավառի IV ոստիկանական տեղամասից:

2. *Ախալքալաքի գավառը* բաղկացած էր լինելու նախկին Թիֆլիսի նահանգի Ախալքալաքի գավառից, Բորչալուի գավառի Թրիալեթի (Ծալկա) տեղամասի Աշկալայի, Նարդևանի ու Ավրավիի գյուղական հասարակություններից, Գորիի գավառի Բակուրիանի տեղամասի Մոլիտ ու Ղզրքիլիսա գյուղերից:

3. *Լոռու գավառը՝* նախկին Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գավառի Լոռու տեղամասից և նախկին Ալեքսանդրապոլի գավառի I ոստիկանական տեղամասից:

4. *Կարսի գավառը* ներառելու էր նախկին Կարսի օկրուգը:

5. *Կաղզվանի գավառը՝* նախկին Կաղզվանի օկրուգը:

Էթնիկ տեսանկյունից ստեղծվելիք Ալեքսանդրապոլի նահանգն ունենալու էր հետևյալ պատկերը.²²

գավառ	ընդամենը	հայեր	%	մահմեդականներ	%	այլք	%
Ալեքսանդրապոլի	204000	170000	83	22000	11	12000	6
Ախալքալաքի	120000	94000	79	10000	8	16000	13
Լոռու	120000	92000	77	14000	12	14000	11
Կարսի	193000	83000	43	49000	25	61000	32
Կաղզվանի	82000	35000	43	26000	32	21000	23
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	719000	474000	66	121000	17	124000	17

Անդրկովկասյան երկրամասում վարչատարածքային բաժանում անցկացնելու հատուկ հանձնաժողովի կազմած նախագիծը հավանություն գտավ ՆԳ նախարարության կողմից: Վերջինիս որոշմամբ ՕԶԱԿՈՄ-ին (Անդրկովկասյան հատուկ կոմիտե) կից Ա. Չխենկելու նախագահությամբ ստեղծվեց 15 հոգուց (յուրաքանչյուր ազգությունից՝ 5 ներկայացուցիչ) բաղկացած հատուկ կոմիտե՝ տեղում նախագիծը վերջնական տեսքի բերելու համար:

²¹ Полное собрание законов Российской империи, собрание второе, отд. I, Царствование государя императора Николая Первого, 1840 год, док. NN 13040-14140, СПб., 1841, док. 13368, стр. 238.

²² Шахатунян А., ցմվ. աշխ., էջ 133-134:

1917թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսների ընթացքում կոմիտեն Թիֆլիսում կազմեց նոր նախագիծ, որը, ի դեպ, շատ քիչ էր տարբերվում նախարարության նախագծից: Ալեքսանդրապոլի նահանգի կտրվածքով այդ փոփոխությունները հետևյալն էին. Այսպես, եթե նախարարության նախագծով Փամբակը մտնելու էր Լոռու գավառի մեջ, ապա ՕԶԱԿՈՄ-ի նախագծով այն մնալու էր Ալեքսանդրապոլի գավառի մեջ, կամ, եթե նախարարության նախագծով Երևանի նահանգն ուներ Սուրմալուի գավառ, ապա ՕԶԱԿՈՄ-ի նախագծով այն վերացվում էր, և Ալեքսանդրապոլի նահանգի կազմում ստեղծվելու էր Կողքի գավառ՝ կազմված Էջմիածնի ու Սուրմալուի գավառներից և Կաղզվանի օկրուգի Նախիջևանի տեղամասից:²³ Այսինքն՝ ըստ նոր՝ ՕԶԱԿՈՄ-ի նախագծի՝ Ալեքսանդրապոլի նահանգը հինգի փոխարեն ունենալու էր վեց գավառ.

1. *Ալեքսանդրապոլի գավառը*՝ կազմվելու էր նախկին Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի II, III և IV ոստիկանական տեղամասերից ու I ոստիկանական տեղամասի Նալբանդի գյուղական հասարակությունից:

2. *Կողքի գավառը*՝ նախկին Սուրմալուի գավառի III ոստիկանական տեղամասից և I ոստիկանական տեղամասի Ալիդոչաղի գյուղական հասարակությունից, Էջմիածնի գավառի IV ոստիկանական տեղամասից՝ առանց Կոշի գյուղական հասարակության, III ոստիկանական տեղամասի Շահրիյարի գյուղական հասարակության Հաջի Բայրամ, Հեյրիբեկյու, Ասսար, Շահվարուտ, Խոջա Յարալու գյուղերից և նախկին Կաղզվանի օկրուգի Նախիջևանի ոստիկանական տեղամասից:

3. *Լոռու գավառը*՝ նախկին Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի I ոստիկանական տեղամասից՝ առանց Նալբանդի գյուղական հասարակության, նախկին Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գավառի Օպրետի, Ճոճկանի, Շինիխի և Շուլավերի գյուղական հասարակություններից, նույն գավառի Լոռու ոստիկանական տեղամասից և Ալավերդու ոստիկանական տեղամասից:

4. *Ախալքալաքի գավառը*՝ նախկին Թիֆլիսի նահանգի Ախալքալաքի գավառից, Բորչալուի գավառի Թրիալեթի (Ծալկա) տեղամասի Աշկալայի, Նարդևանի ու Ավրավլիի գյուղական հասարակություններից, նաև Գորիի գավառի Բակուրիանի տեղամասի Մոլիտ ու Ղզըլքիլիսա գյուղերից:

5. *Կարսի գավառը*՝ նախկին Կարսի օկրուգից:

6. *Կաղզվանի գավառը*՝ նախկին Կաղզվանի օկրուգից՝ առանց Նախիջևանի ոստիկանական տեղամասի:

Ըստ էթնիկ սկզբունքի՝ Անդրկովկասում վրացական, հայկական և թուրք-թաթարական վարչական խոշոր միավորներ ստեղծելու ՕԶԱԿՈՄ-ի նա-

²³ Шахатунян А., ցմվ. աշխ., էջ 136-155:

խագիծը հավանության արժանացավ Ա.Կերենսկու կառավարության կողմից, սակայն չիրագործվեց և չէր էլ կարող իրագործվել, որովհետև Պետրոգրադ հրավիրված թուրք-թաթարական պատվիրակությունը լիազորություններ չունենալու պատճառաբանությամբ հրաժարվեց ստորագրել փաստաթղթի տակ:²⁴ Հետևելով թուրք-թաթարական պատվիրակության օրինակին՝ 1917թ. աշնանը տարածքային սահմանազատման սկզբունքների հարցում իրենց դիրքորոշումն արմատապես փոխեցին նաև վրացիները:²⁵

Փաստորեն Ալեքսանդրապոլի գավառի հիմքի վրա համանուն նահանգ ստեղծելու և Հյուսիսային Հայաստանում հայկական հողերը մեկ վարչական միավորի կազմում հավաքելու գաղափարը մնաց անկատար: Ավելին, հաջորդ երեք տարիների ընթացքում տարածաշրջանում տեղի ունեցան իրադարձություններ, որոնք ընդհանրապես կասկածի տակ դրեցին Ալեքսանդրապոլի գավառի հետագա գոյության հարցը:

1917թ. նոյեմբերի 15-ին ՕԶԱԿՈՄ-ին փոխարինեց Անդրկովկասյան կոմիսարիատը՝ Եվգենի Գեգեչկորու գլխավորությամբ: Հանդես գալով Անդրկովկասում ազգամիջյան հարաբերությունների մեղմացման և ազգային հարցի լուծման խոստումներով՝ կոմիսարիատը նոյեմբերի 27-ին հատուկ դեկրետով երկրամասում մտցրեց զենստվային կառավարում: Այս համակարգը, սակայն, գործնական կիրառություն չգտավ, որովհետև հանգեցրեց Անդրկովկասի էթնիկ վերաբաժանման նույն բարդ խնդրին:²⁶

1918թ. փետրվարի 10-ին կոմիսարիատին փոխարինած Անդրկովկասյան սեյմը՝ Չխեիձեի նախագահությամբ, ընդհանուր անարխիայի ու թուրքական արշավանքի պայմաններում ընդհանրապես մոռացության տվեց ազգային ներքին սահմանազատումների խնդիրը, իսկ 1918թ. մայիսի վերջերին Անդրկովկասը բաժանվեց երեք անկախ հանրապետությունների:

Անկախությունը հայ ժողովրդին տրվեց չափազանց թանկ գնով: Բաթումում կնքված պայմանագրի համաձայն՝ նորանկախ Հայաստանի Հանրապետության տարածքը կազմում էր 12000 քառ. կմ: Նախկին Երևանի նահանգից Թուրքիային էին անցնում Սուրմալուի գավառն ամբողջությամբ, Էջմիածնի գավառի մեծ մասը, Երևանի և Շարուր-Դարալագյազի գավառների մի մասն ու Ալեքսանդրապոլի գավառը՝ բացառությամբ Մեծ Ղարաքիլիսայի ոստիկանա-

²⁴ Մանրամասն տե՛ս **Գևորգյան Ա.**, Տեղական ինքնակառավարման վերակազմակերպման խնդիրն Անդրկովկասում ժամանակավոր կառավարության օրոք (1917թ. փետրվար-հոկտեմբեր), ՀՀ ԳԱԱ ԾՀՀ Կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 9, Գյումրի, 2006, էջ 32-37:

²⁵ Մանրամասն տե՛ս **Մելքոնյան Ա.**, Ջավախքը XIX դարում և XX դարի առաջին քառորդին, Երևան, 2003, էջ 265-270:

²⁶ **Միմոնյան Հր.**, Անդրանիկի ժամանակը, հ. 1, Երևան, 1996, էջ 647-648:

կան տեղամասի:²⁷ Հայ թուրքական նոր սահմանը «Ալեքսանդրապոլ-Թիֆլիս երկաթգծից հասնում էր Աղբուլաղ գյուղից 5 կմ արևմուտք, այնուհետև՝ մինչև Խանվալի, որտեղից համարյա ուղիղ գծով հասնում էր Ալազյազ լեռան առավել բարձր գագաթը, որտեղից հասնում էր Էջմիածին-Սարդարապատ խճուղին, ապա շրջանցում էր Էջմիածինը 7 կմ տարածության վրա և շարունակում էր գնալ Ալեքսանդրապոլ-Ջուլֆա երկաթուղուն զուգահեռ ուղղությամբ՝ մնալով նրանից մոտ 6 կմ հեռավորության վրա»:²⁸

Երկրի համար օրհասական այս պահին Երևանի Հայոց Ազգային խորհուրդն Արամ Մանուկյանի նախագահությամբ 1918թ. հունիսի 22-ին լուծարեց Թուրքիային անցած հայկական տարածքների պետական հաստատությունները, իսկ մեկ շաբաթ անց՝ հունիսի 29-ին, Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության և պետական գույքի վարչությանը տեղեկացրեց ՀՀ տարածքը վարչական փոփոխության ենթարկելու և այն Երևանի, Էջմիածնի, Նոր Բայազետի, Դարալագյազի ու Դիլիջանի գավառների բաժանելու մասին:²⁹

Ինչ վերաբերում է գրավված շրջաններին, ապա թուրքերն այստեղ օսմանյան օրենքներ չմտցրին, այլ պահպանեցին տեղական՝ ցարական կառավարությունից մնացած օրենքներն ու վարչական կառույցները: Օրինակ, Ալեքսանդրապոլ քաղաքը գրավելու հաջորդ օրը թուրքական հրամանատարության կարգադրությամբ տեղի ունեցավ քաղաքացիների ընդհանուր ժողով, որտեղ ընտրվեց 29 հոգուց կազմված Քաղաքային խորհուրդ (16 հայ, 3 հույն, 3 մահմեդական, 3 ռուս, 2 վրացի և 2 հրեա): Վերջինս իր հերթին ընտրեց 15 հոգուց բաղկացած Քաղաքային վարչություն՝ կարգավորելու համար քաղաքի և ամբողջ գավառի վարչական, տնտեսական ու ուսումնական կյանքը: Միաժամանակ Ալեքսանդրապոլի գավառը բաժանվեց գյուղախմբերի: Քաղաքին ու գավառին վերաբերող բոլոր կարգադրությունները թուրքական իշխանություններն անում էին քաղաքային ինքնավարության միջոցով և նրա միջոցով էլ ընդունում խնդրագրեր: Քաղաքային ինքնավարությունն անմիջապես ենթարկվում էր տեղական իշխանության նախագահին (գավառապետ), իսկ վերջինս էլ՝ թուրքական բանակի հրամանատարին:³⁰

1918թ. նոյեմբերից թուրքական զորքերն սկսեցին հեռանալ գրավված տարածքներից, իսկ դեկտեմբերի 3-ին ՀՀ-ին անցած նոր շրջաններում ստեղծվեցին գավառային վարչության մարմիններ: Թուրքական վեցամսյա օկուպա-

²⁷ ՀԱԱ ֆոնդ 200, ցուցակ 1, գործ 23, քթ. 96-98:

²⁸ ՀԱԱ ֆոնդ 222, ցուցակ 1, գործ 24, ք. 332: Հայաստանը միջազգային դիվանագիտության և սովետական արտաքին քաղաքականության փաստաթղթերում (1828-1923 քթ.), Երևան, 1972, էջ 533: Ավետիսյան Հ., Հայկական հարցը 1918 թ., Երևան, 1997, էջ 249:

²⁹ Ասրյան Ա., Արամ Մանուկյան. կյանքը և գործը (Ազատագրական շարժման և անկախ պետականության վերականգնման ուղիներում), Երևան, 2005, էջ 211:

³⁰ ՀԱԱ ֆոնդ 200, ցուցակ 1, գործ 125, ք. 8:

ցիան խիստ բացասաբար ազդեց Ալեքսանդրապոլի գավառի կառուցվածքի ու սահմանների վրա. գավառը զրկվեց Մեծ Ղարաքիլիսայի տեղամասից, որը Դիլիջանի և Քարվանսարայի տեղամասերի հետ կազմեց Դիլիջանի գավառը:³¹ Այլևս երբեք Ալեքսանդրապոլի նախկին գավառի տարածքային ամբողջականությունը չվերականգնվեց, և նոր Ալեքսանդրապոլի գավառն իր 4 տեղամասերով նախկին 160-ի փոխարեն այժմ ուներ 129 գյուղ՝ 25 գյուղական հասարակություններով (նախկին 27-ի փոխարեն):³²

Երկրում կուտակված ռազմաքաղաքական, տնտեսական, սոցիալական ու ազգային խնդիրների առավել նպատակահարմար լուծումների որոնման հրամայական անհրաժեշտությունը հանգեցրեց ՀՀ տիրույթների նոր վերաձևման, որը կյանքի կոչվեց 1919թ. փետրվարի 26-ին: Մինիստրների խորհրդի որոշմամբ ՀՀ տարածքը բաժանվեց Նախիջևանի, Երևանի, Շարուրի, Էջմիածնի, Դիլիջանի, Նոր Բայազետի, Սուրմալուի, Դարալագյազի, Ղարաքիլիսայի (Լոռու) և Ալեքսանդրապոլի գավառների:

Նույն այդ վարչատարածքային բաժանման համաձայն՝ նորաստեղծ Ղարաքիլիսայի գավառը կազմվեց նախկին Ալեքսանդրապոլի գավառի I ոստիկանական տեղամասից (Մեծ Ղարաքիլիսայի) և Թիֆլիսի նահանգի Բորչալուի գավառի ամբողջ Լոռու շրջանից: Գավառը վերանվանվեց Լոռու և ուներ գյուղական 16 հասարակություն՝ Մեծ Ղարաքիլիսայի, Վոսկրեսենկոյի, Նալբանդի, Համամուլի, Սարաի, Գըշլաղի, Վարդնովի, Մեծ Բեքանդի, Յաղուբլիի, Դաթախչիի, Ալիխանի, Հայկական Ջելալօղլիի, Գյուլագարակի, Դսեղի, Չորագյուղի և Լոռուտի (Մինիստրների խորհրդի 1919թ. մայիսի 23-ի որոշմամբ Մեծ Ղարաքիլիսան գյուղից վերածվեց քաղաքի): Նախկին Ալեքսանդրապոլի գավառի մյուս երեք տեղամասերից (Ալեքսանդրապոլ, Քյավթառլի, Աղին) ստեղծվեց Ալեքսանդրապոլի նոր գավառ՝ գյուղական 13 հասարակություններով՝ Փոքր Ղարաքիլիսայի, Միրաքի, Նորաշենի, Քյաֆթառլիի, Արթիկի, Գըլղոչի, Դայդուլի Դազանչիի, Ալիխանի, Իլլի Դարաքիլիսայի, Հոռոմի, Տավշանդըշլաղի, Մոլլա Գյոկչայի և Մոգութլիի:³³

ՀՀ տարածքի վերաձևումը կատարվեց հապշտապ, ուներ լուրջ թերություններ և բնակչության ու հատկապես ալեքսանդրապոլցիների շրջանում դժգոհությունների տեղիք տվեց: Արդեն 1919թ. մարտի 20-ին Ալեքսանդրապոլի գավառային կոմիսարի՝ ՀՀ տարածքային վարչության և միլիցիայի կոմիսարին ներկայացված զեկուցագրում այդ կապակցությամբ ասվում էր. «...ավելի հար-

³¹ 1918թ. հոկտեմբերի 7-ին ՀՀ Մինիստրների խորհրդի որոշմամբ Ղարաքիլիսայի և Դիլիջանի գավառները ժամանակավորապես միավորվեցին մեկ զինվորական օկրուգի մեջ (Մանրամասն տե՛ս ԶԱԱ ֆոնդ 203, ցուցակ 1, գործ 4, ք. 20:)

³² ՀԱԱ ֆոնդ 203, ցուցակ 1, գործ 4, ք. 20:

³³ ՀԱԱ ֆոնդ 203, ցուցակ 1, գործ 181, թթ. 7-8:

մար են համարում Ավդիբեկ, Ղարալ, Բեքանդ, Աղբուլաղ, Ղալթախչի, Ղարաբոյա, Գեղեղուշ գյուղերը հանել Լոռու գավառի Ղարաքիլիսայի գավառամասից և մտցնել Ալեքսանդրապոլի գավառի մեջ, քանի որ դրանք Ղարաքիլիսայից հեռու են 40, իսկ Ալեքսանդրապոլից 20 վերստ, և բնակչությունը կապված է Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության հետ, ինչպես պատմական, այնպես էլ աշխարհագրական տեսակետից:³⁴ Հայաստանի ազգային արխիվում պահպանվել են նմանատիպ բովանդակությամբ տասնյակ զեկուցագրեր ու դիմումբողոքներ:³⁵

1920թ. մայիսի 25-ին ՀՀ պառլամենտի որոշմամբ նախկինում թույլ տրված թերացումները վերացնելու, կենտրոնի ու շրջանների միջև կապերը հստակեցնելու և տեղերում իշխանությունն ուժեղացնելու նպատակով կատարվեց վարչական նոր բաժանում. ՀՀ տարածքը բաժանվեց չորս նահանգների՝ Արարատյան, Վանանդի, Սյունիքի և Շիրակի:³⁶ Վերջինի մեջ բացի Ալեքսանդրապոլի գավառից մտան Ղարաքիլիսայի գավառն ամբողջությամբ, Էջմիածնի գավառի Թալինի գավառամասը, Կարսի գավառի 5-րդ գավառամասն ամբողջությամբ, 1-ին և 2-րդ գավառամասերի որոշ մասեր՝ սկսած Չղրը լճի հարավային ափի Դաշքեռփի գյուղից խճուղով հարավ՝ Ներքին Փարկիթից կտրելով երկաթուղու ուղին մինչև Դայնալիխ գյուղը, Ախալքալաքի և Բորչալուի գավառների հայկական մասերը և Դիլիջանի գավառը (Դիլիջանի գավառը ժամանակավորապես զատվում է Շիրակի նահանգից, կազմում առանձին միավոր և ենթարկվում է ՆԳ նախարարությանը):

Վարչական այս բաժանումը ևս լուրջ դժգոհություններ առաջացրեց տեղերում, մասնավորապես Թալինում և Կարսում: Օրինակ, Թալինի հասարակության ժողովը կոմիսար Միքայել Թադևոսյանի գլխավորությամբ հունիսի 25-ին հեռագրով հայտնում էր Էջմիածնի գավառի կոմիսարին, որ ժողովուրդը համաձայն չէ միանալ Ալեքսանդրապոլի գավառին, որովհետև նախ տասնյակ տարիների ընթացքում կապված լինելով Էջմիածնի գավառին, ընտելացել և յուրացրել է այդ գավառի պայմանները, և հետո Թալինի շրջանի գյուղերի մեծ մասը ավելի մոտ է Էջմիածնին, քան Ալեքսանդրապոլին:³⁷

Նույնն էր նաև կարսեցիների դժգոհության պատճառը: Մայիսի 25-ի օրենքով Ալեքսանդրապոլի գավառին էր միացվել «Կարսի նահանգի այն մասը, որ մոտ էր գտնվում Ալեքսանդրապոլի պաշտպանական ամրություններին. սկսած այն կետից, ուր իրար են միանում Ղարսաչայն ու Արփաչայը, այնուհետև»

³⁴ Նույն տեղում, ֆոնդ 201, ցուցակ 1, գործ 135, ք. 29:

³⁵ Նույն տեղում, քթ. 3-15, քթ. 35-41:

³⁶ Նույն տեղում, գործ 26, ք. 56:

³⁷ «Շիրակի աշխատավոր», Ալեքսանդրապոլ, 1920, թիվ 25, էջ 2:

տև Ղարսաչայով բարձրացած մինչև Շահնագար և այնտեղից Կարախանչայով մինչև Ախալքալաքի սահման»:³⁸

ՆԳ նախարարությունը սրա անհրաժեշտությունը բացատրում էր հետևյալ կերպ. «Քանի որ զինվորական տեսակետից այս եռանկյունին ենթակա է Ալեքսանդրապոլի զինվորական հրամանատարությանը, անհրաժեշտ է, որ զինվորական և ադմինիստրատիվ իշխանությունները կարողանան խորհրդակցել և համերաշխությամբ վարեն գործերը: Դա անհրաժեշտ է նաև Ալեքսանդրապոլի պաշտպանության համար»:³⁹ Իրականում դրա կարիքը չկար, և անցած 40 տարիների ընթացքում այս եռանկյունին լինելով Կարսի նահանգի մեջ, երբևէ չէր խանգարել Ալեքսանդրապոլի պաշտպանության կազմակերպմանը:

1920թ. նոյեմբերին Ալեքսանդրապոլի գավառը նորից գրավվեց թուրքերի կողմից, և, երբ հինգ ամիս անց ազատագրվեց, Հայաստանի Հանրապետությունն այլևս չկար:

Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո՝ մինչև 1924թ. հունվարը, գավառը պահպանեց իր Ալեքսանդրապոլ անվանումը և ուներ յոթ տեղամաս (գավառակ)՝ Աղբաբայի, Դուզբենդի, Թալինի, Հաջիխալիլի, Ղզըլոջի, Մուլա Գյուլչայի և Քյաֆթառլիի: 1924-1930թթ. այն կոչվում էր Լենինականի գավառ: 1930թ. սկզբներին ՀԽՍՀ-ում գավառները՝ իբրև վարչական միավորներ, լուծարվեցին, և Լենինականի գավառը դարձավ Լենինականի շրջան, իսկ 1930-ական թթ. վերջերին ընդհանրապես վերացվեց:⁴⁰

Ա.Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

³⁸ Նույնը:

³⁹ ՀԱԱ ֆոնդ 201, ցուցակ 1, գործ 48, թ. 65:

⁴⁰ **Բոյաջյան Ա.**, Լենինականի գավառի սոցիալ-տնտեսական և տարածքային կազմակերպումը 1920-1940 թթ., ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ Կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 2, Գյումրի, 1999 էջ 218:

**ԳԼՈՒԽ 1. 1820 - 1830-ական թվականներ
ՓԱՄԲԱԿ-ՇՈՐԱԳՅԱԼԻ ՈՒՂԵՄԱՍ (1805-1840թթ.)**

ՓԱՄԲԱԿ-ՇՈՐԱԳՅԱԼԻ ՈՒՂԵՄԱՍԻ 1826թ. ԿԱՄԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ⁴¹

*Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի 1826թ.
կամերալ ցուցակագրում⁴²*

աղյուսակ 1

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Փոքր Ղարաքիլիսա	157	461	452	913	հայ	հայ առաքելական
2. Թաքնալի	3	13	10	23	--/--	--/--
3. Բայանդուր	46	173	152	325	--/--	--/--
4. Ղափլլի	16	48	40	88	--/--	--/--
5. Տավշանդշլաղ	32	134	128	262	--/--	--/--
6. Բանդևան	2	4	3	7	--/--	--/--
7. Թաթարական Գյոզալդարա	15	33	28	61	պարսիկ	շիա մահմեդական
8. Հոռոմ	63	236	194	430	հայ	հայ առաքելական
9. Չրախլի	2	3	2	5	--/--	--/--
10. Ղուլիջան	6	12	10	22	պարսիկ	շիա մահմեդական
11. Ղասմալի	2	2	2	4	թաթար	շիա մահմեդական
12. Թալիբողլի	1	1	1	2	հայ	հայ առաքելական
13. Փոքր Բեքանդ	14	47	43	90	--/--	--/--
14. Զյաֆթառլի	8	22	20	42	հայ	հայ կաթոլիկ

⁴¹ Այս և հաջորդ երեք աղյուսակները կազմվել են մեր կողմից՝ Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի 1826թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյանների հաղորդած թվային տվյալների հիման վրա:

⁴² Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակավայրերի 1826-1832թթ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագրերում Գյումրին չկա, թեև գյուղ էր և քաղաքի կարգավիճակ ստացավ միայն 1837թ.: Պատճառը հետևյալն էր. XIX դ. 20-ական թվականների սկզբներից կառավարական շրջանակներում արդեն կարծիք էր ձևավորվել Գյումրին քաղաքի վերածելու մասին, ուստի և մարդահամար անցկացնելիս բնակավայրը որպես գյուղ չէին դիտարկում (մանրամասն տե՛ս **Акопян Т.**, Развитие Еревана после присоединения Восточной Армении к России, Сборник документов, 1801-1917гг, Ер., 1978, стр. 79)

15. Մեջիթի	14	38	34	72	հայ	հայ առաքելական
16. Դուքնիդշլադ	2	3	2	5	--/--	--/--
17. Մեծ Բյափանակ	20	68	54	122	--/--	--/--
18. Հաջինազար-Դուլի	30	106	82	188	--/--	--/--
19. Եսաուլ	24	93	74	167	--/--	--/--
20. Իլի Դարաքիլիսա	1	2	2	4	--/--	--/--
21. Փոքր Դուլիջան	23	73	57	130	--/--	--/--
22. Փալուքի	1	5	1	6	հայ	հայ կաթոլիկ
23. Դուզբենդ	8	29	22	51	հայ	հայ առաքելական
24. Արթիկ	1	2	2	4	--/--	--/--
25. Մեծ Զեքի	5	9	8	17	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	496	1617	1423	304 0		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 87, քթ. 1-157: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1826թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 2

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	473	1570	1383	2953	95.4	22 (լրիվ)
պարսիկ	21	45	38	83	4.2	2 (լրիվ)
թաթար	2	2	2	4	0.4	1 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	496	1617	1423	3040	100	25 (լրիվ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 87, քթ. 1-157: Բնագիր: Չեռագիր:

*Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1826թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով*⁴³
աղյուսակ 3

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական ⁴⁴	464	1543	1362	2905	94	20 (լրիվ)
հայ կաթոլիկ	9	27	21	48	1.4	2 (լրիվ)
շիա մահմեդական	23	47	40	87	4.6	3 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	496	1617	1423	3040	100	25 (լրիվ)

⁴³ Եթե մարդահամար անցկացնող ռուս վիճակագիրները քրիստոնյաներին պարտադիր բաժանում էին նաև ըստ ազգությունների, ապա մահմեդականների ազգային պատկանելությունը նշում էին հազվադեպ:

⁴⁴ Ռուսական իշխանությունների կողմից անցկացվող բոլոր մարդահամարներում «հայ առաքելականի» փոխարեն գրված է «հայ գրիգորյան» կամ «հայ լուսավորչական»: Մենք առավել ընդունելի ենք համարում «հայ առաքելական» տարբերակը:

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 87, թթ. 1-157: Բնագիր: Չեռագիր:

ՓԱՄԲԱԿ-ՇՈՐԱԳՅԱԼԻ ՈՒՂԵՄԱՍԻ 1832թ. ԿԱՄԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ⁴⁵

Գյուղնու էթնոտոլոլրդագրական դրուքյունը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 1

ազգությունը	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%
հայ	1296	3821	3139	6960	96
պարսիկ	40	119	98	217	3
հույն	14	40	33	70	1
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1350	3980	3270	7250	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 83, թթ. 1-274, գործ 84,թթ. 1-380: Բնագիր: Չեռագիր:

Գյուղնու կրոնադավանարանական պատկերը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 2

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%
հայ առաքելական	1288	3806	3110	6960	95.4
հայ կաթոլիկ	8	15	29	44	0.6
ուղղափառ	14	40	33	73	1
չիա մահմեդական	40	119	98	217	3
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1350	3980	3270	7250	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 83, թթ. 1-274, գործ 84,թթ. 1-380: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի 1832թ. կամերալ ցուցակագրում

աղյուսակ 3

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Դահարլի	64	183	160	343	հայ	հայ առաքելական
2. Բայանդուր	52	165	138	303	--/--	--/--
3. Ղափըլի	24	70	57	127	--/--	--/--
4. Քյալալի	12	42	32	74	--/--	--/--
5. Տավշանդշլաղ	27	78	64	142	--/--	--/--
6. Ղազարապատ	54	194	128	322	--/--	--/--
7. Մվանվերդի	42	138	119	257	--/--	--/--
8. Աղին	28	79	62	141	--/--	--/--
9. Ղեղաչ	17	50	44	94	--/--	--/--

⁴⁵ Ստորև ներկայացվող տասնյոթ աղյուսակները կազմել ենք Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի 1832թ. կամերալ ցուցակագրման հաղորդած թվային տվյալների հիման վրա:

10. Չիրպիլի	17	68	48	116	--/--	--/--
11. Բոզդողան	13	34	36	70	--/--	--/--
12. Ղզըքիլիսա	26	86	68	154	--/--	--/--
13. Հոռոմ	59	167	145	312	--/--	--/--
14. Սոնգուալի	17	63	31	94	--/--	--/--
15. Սարիբաշ	8	21	21	42	--/--	--/--
16. Արմութի	23	62	52	114	--/--	--/--
17. Մահմուդջուղ	60	212	137	349	--/--	--/--
18. Ղիչաղ	13	37	46	83	--/--	--/--
19. Բաշգյուղ	18	87	62	149	--/--	--/--
20. Փոքր Արըխավալի	13	41	31	72	--/--	--/--
21. Մեծ Արըխավալի	39	127	88	215	--/--	--/--
22. Եզանլար	34	112	93	205	--/--	--/--
23. Ղուլիջան	34 6	99 12	80 10	179 22	հայ պարսիկ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
24. Ղասամալի	16 2	48 2	39 2	87 4	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
25. Փոքր Բեքանդ	26	96	82	178	հայ	հայ առաքելական
26. Զյաֆթառլի	23	74	60	134	հայ	հայ կաթոլիկ
27. Ղազանչի	52	168	113	281	հայ	հայ առաքելական
28. Մեջիթլի	31	135	96	231	--/--	--/--
29. Ղուքնիդշլաղ	7 2	25 3	11 2	36 5	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
30. Իմիլիսանլի	30	104	86	190	հայ	հայ առաքելական
31. Թալիբուլի	18	60	54	114	--/--	--/--
32. Ճլովխանլի	19	74	51	125	--/--	--/--
33. Մոլլա Գյոկչա	59	225	146	371	--/--	--/--
34. Բողազբեսան	35	101	82	183	--/--	--/--
35. Սոգութի	74	229	193	422	--/--	--/--
36. Թոմարտաշ	32	112	90	202	--/--	--/--
37. Մեծ Զյափանակ	71	235	150	385	--/--	--/--
38. Չրախլի	16	61	39	100	--/--	--/--
39. Փոքր Զյափանակ	17	68	50	118	--/--	--/--
40. Չոռլի ⁴⁶	5	19	8	27	--/--	--/--

⁴⁶ XIX դարում գյուղը հայտնի էր նաև Բոստանչի խարաբա անունով:

41. Փալոսթի	13	26	34	60	հայ	հայ կաթոլիկ
42. Հաջինազար-Ղուլի	42	137	90	227	հայ	հայ առաքելական
43. Գյուրջի Յոլ	27	104	76	180	--/--	--/--
44. Շիշթափա	10	34	30	64	հայ	հայ կաթոլիկ
45. Ծվխլար	24	102	72	174	հայ	հայ առաքելական
46. Թաքնալի	20	64	66	130	--/--	--/--
47. Ալլահքիլիսա	7	22	6	28	թաթար	շիա մահմեդական
48. Բանդևան	27	107	96	203	հայ	հայ առաքելական
49. Ջելաթկեչուտ	33	110	97	207	--/--	--/--
50. Դարբանդ	25	91	70	161	--/--	--/--
51. Սարիար	42	115	101	216	--/--	--/--
52. Շիրվանջուղ	56	169	152	321	--/--	--/--
53. Փոքր Քեթի	18	39	64	103	--/--	--/--
54. Նորաշեն	33	93	70	163	--/--	--/--
55. Թափաղուլակ	27	92	66	158	հայ	հայ կաթոլիկ
56. Իլիսիաքի	69	203	131	334	հայ	հայ առաքելական
57. Դըրիդագիրման	37	107	75	182	հայ	--/--
58. Ղուղաթ	23 2	64 5	58 3	122 8	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
59. Հայ. Գյոզաղարա	16	56	45	101	հայ	հայ առաքելական
60. Ջաջուռ	72	236	148	384	--/--	--/--
61. Աղքիլիսա	37	117	100	217	--/--	--/--
62. Արդիսվալի – 3	32	92	78	170	--/--	--/--
63. Դոնախոռան	40	130	95	225	--/--	--/--
64. Թոփառլի	52	141	98	239	--/--	--/--
65. Օրթաքիլիսա	35	109	78	187	--/--	--/--
66. Մեծ Քեթի	47	136	96	232	--/--	--/--
67. Եսաուլ	34	108	75	183	--/--	--/--
68. Կապս	31	64	54	118	--/--	--/--
69. Իլլի Դարաքիլիսա	32	91	73	164	--/--	--/--
70. Ներքին Ղանլիջա	14	44	40	84	--/--	--/--
71. Վերին Ղանլիջա	23	66	45	111	--/--	--/--
72. Արթիկ	101	336	307	643	--/--	--/--

73. Փոքր Ղարաքիլիսա	100	293	244	537	--/--	--/--
74. Գուզբենդ	46	187	191	378	--/--	--/--
75. Գիրաքլար	31	99	75	174	--/--	--/--
76. Թաթարական Գյոզալդարա	15	33	28	61	պարսիկ	շիա մահմեդական
ԸՆԳԱՍՇՆԸ	2528	8088	6333	14421		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր
**Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Փամբակի տեղամասի 1832թ. կամերալ
ցուցակագրում**⁴⁷

աղյուսակ 4

գյուղերը	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգութիւն	դավանանք
1. Աղբուլաղ	37	152	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
2. Ղարաքոյա	12	58	-----	-----	--/--	--/--
3. Ղալթախչի	61	194	-----	-----	--/--	--/--
4. Ավդիբեկ	39	126	-----	-----	--/--	--/--
5. Մեծ Բերանդ	133	505	-----	-----	--/--	--/--
6. Ղարալ	32	109	-----	-----	--/--	--/--
7. Նալբանդ	42	161	-----	-----	--/--	--/--
8. Գյուլլիջա	17	59	-----	-----	հայ	հայ կաթոլիկ
9. Գոզարան	22	49	-----	-----	--/--	--/--
10. Համամլի	125	466	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
11. Վարդնով	62	185	-----	-----	--/--	--/--
12. Ղաչաղան	20	59	-----	-----	--/--	--/--
13. Գուրսալի	23	80	-----	-----	թաթար	շիա մահմեդական
14. Մարալ	18	51	-----	-----	թաթար	սունի մահմեդական
15. Հաջիդարա	32	137	-----	-----	--/--	--/--
16. Հայդարլի	8	26	-----	-----	--/--	--/--
17. Գալլավար	35	114	-----	-----	--/--	--/--
18. Արջուտ	15	66	-----	-----	--/--	--/--
19. Դանջուղազ	9	37	-----	-----	թաթար	շիա մահմեդական
20. Գարբազ	13	58	-----	-----	հայ	հայ առաքելական

⁴⁷ Քանի որ, ի տարբերություն Շորագյալի, Փամբակի տեղամասի XIX դարի 30-40-ական թվականների ժողովրդագրական դրությունը ներկայացնող թվային տվյալները վերաբերում են միայն արական սեռին, ապա մենք ևս, անճշտություններից խուսափելու համար, ստորև Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասին (1832թ.) կամ Ալեքսանդրապոլի գավառին (1842թ.) վերաբերող ընդհանուր թվային տվյալները ներկայացնում ենք միայն ըստ արական սեռի:

21. Ղշլաղ	51	223	-----	-----	--/--	--/--
22. Մեծ Ղարաքիլիսա	141	481	-----	-----	--/--	--/--
23. Վարդանի	27	82	-----	-----	թաթար	սունի մահմեդական
24. Յադուրի	22	105	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
25. Բոզիքենդ	46	212	-----	-----	--/--	--/--
26. Շահալի	20	113	-----	-----	--/--	--/--
27. Դարաքենդ	14	39	-----	-----	--/--	--/--
28. Դուրթան	37	187	-----	-----	--/--	--/--
29. Վարդաբլուր	23	75	-----	-----	--/--	--/--
30. Հոբարձի	11	32	-----	-----	--/--	--/--
31. Գյուլագարակ	36	106	-----	-----	--/--	--/--
32. Հերիեր	35	109	-----	-----	--/--	--/--
33. Ջելալօղլի	39	149	-----	-----	--/--	--/--
34. Ագարակ	11	59	-----	-----	--/--	--/--
35. Հայդարբեկ	39	145	-----	-----	--/--	--/--
36. Մեծ Ղարաքիլիսա -2	24	78	-----	-----	հայ	հայ կաթոլիկ
37. Շահնագար	48	123	-----	-----	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1379	5010	-----	-----		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 5

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	2494	8011	6282	14293	98.7	70 (լրիվ), 4 (թաթարների, պարսիկների և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	21	45	38	83	0.8	1 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
թաթար	11	27	10	37	0.4	1 (լրիվ), 2 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	2	5	3	8	0.1	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2528	8088	6333	14421	100	72 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 6

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
----------	------	-----	-----	------	---	--------------

հայ առաքելական	242 1	7785	6092	13877	95.8	66 (լրիվ), 4 (շիա և սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	73	226	190	416	2.9	4 (լրիվ)
շիա մահմեդական	32	72	48	120	1.2	2 (լրիվ), 2 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	2	5	3	8	0.1	1(հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2528	8088	6333	14421	100	72 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 7

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	1212	4417	-----	-----	88	29 (լրիվ)
թաթար	167	593	-----	-----	12	8 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1379	5010	-----	-----	100	37 (լրիվ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 8

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	1101	4108	-----	-----	80	25 (լրիվ)
հայ կաթոլիկ	111	309	-----	-----	8	4 (լրիվ)
շիա մահմեդական	32	117	-----	-----	2.2	2 (լրիվ)
սունի մահմեդական	135	476	-----	-----	9.8	6 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1379	5010	-----	-----	100	37 (լրիվ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 9

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	3706	12428	-----	-----	94.8	99 (լրիվ), 4 (թաթարների, պարսիկների և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	21	45	-----	-----	0.6	1 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
թաթար	178	620	-----	-----	4.55	9 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	2	5	-----	-----	0.05	1 (հայերի հետ խառը)

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3907	13098	-----	-----	100	109 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)
----------	------	-------	-------	-------	-----	-----------------------------------

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	3522	11893	-----	-----	90	91 (լրիվ), 4 (շիա և սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	184	535	-----	-----	4.8	8 (լրիվ)
շիա մահմեդական	64	189	-----	-----	1.7	4 (լրիվ), 2 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	137	481	-----	-----	3.5	6 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3907	13098	-----	-----	100	109 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի ընդհանուր էթնոժողովրդագրական դրությունը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 11

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%
հայ	5002	16249	-----	-----	95
սլավոն	61	164	-----	-----	1.16
թաթար	178	620	-----	-----	3.4
քուրդ	2	5	-----	-----	0.04
հույն	14	40	-----	-----	0.4
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5257	17078	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի ընդհանուր կրոնադավանաբանական պատկերը 1832թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 12

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%
հայ առաքելական	4810	15699	-----	-----	91.5
հայ կաթոլիկ	192	550	-----	-----	3.5
շիա մահմեդական	104	308	-----	-----	2
սունի մահմեդական	137	481	-----	-----	2.6

ուղղափառ	14	40	----	----	0.4
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5257	17078	----	----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

**ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԶՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴԱԾ
ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՓԱՄԲԱԿ-ՇՈՐԱԳՅԱԼԻ ՈւՂԵՄԱՍՈՒՄ
ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ⁴⁸
1829-1831թթ. արևմտահայերի գաղթի արդյունքում Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի
Շորագյալի տեղամասի միայն կարսեցիներով բնակեցված գյուղեր**
աղյուսակ 1

ուր են եկել	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Բանդևան	Տիկոռ	25	103	93	196	հայ	հայ առաքելական
Ղասմայի	Քեչե-Պօս	14	46	37	83	--/--	--/--
Թայիբօղլի	Քյուվեղան	17	59	53	112	--/--	--/--
Ղութնիշյալ	Ինճե-Սու	5	22	9	31	--/--	--/--
Բոզդողան	Փոքր Քեաղիկներ	13	34	36	70	--/--	--/--
Մարիբաշ	Ծալի	8	21	21	42	--/--	--/--
Բողազբեսան	Ուղուզլու	35	101	82	183	--/--	--/--
Ճգխյար	Մեծ Քեաղիկներ	24	102	72	174	--/--	--/--
Այլաքիլիսա	Գյուլեյրան	7	22	6	28	թաթար	շիա մահմեդական
Շիրվանջուղ	Քաջբերունյաց Ղզղլ-Ղարա	56	169	152	321	հայ	հայ առաքելական

⁴⁸ Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի բնակչության ներքին և արտաքին տեղաշարժը ներկայացնող 5 աղյուսակները կազմելիս ձեռքի տակ եղած սակավաթիվ աղբյուրները պայմանականորեն բաժանել ենք երկու խմբերի. առաջին խմբին պատկանող աղբյուրներում (Տեղեկագրական պատառիկներ. Արևելյան մասն Շիրակայ, «Արևելյան մամուլ», Զմիւռնիա, 1898-1899: Ջալալեան Ս., Ճանապարհորդություն ի Մեծն Հայաստան, մասն Ա-Բ, Տփլիսի, 1842-1858: Էփրիկյան Ս., Պատկերագրող բնաշխարհիկ բառարան, հ. Ա-Բ, Վենետիկ 1903-1907: Ալիշան Ղ., Շիրակ, Վենետիկ, Ս.Ղազար, 1881: Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, կազմեցին՝ Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Հ. Բարսեղյան, հ. 1-5, Երևան, 1986-2001) տրվում են միայն աշխարհագրական տվյալներ, այսինքն՝ նշվում է գաղթականների որտեղից լինելն ու Շորագյալի տեղամասի որ գյուղում հաստատվելը: Ընդ որում, նմանօրինակ կոնկրետ նշումներ տրվում են 76 գյուղերից միայն 35-ում հաստատված գաղթականների մասին: Հաջորդ 33 գյուղերում տեղավորվածներին անդրադառնալիս այդ նույն աղբյուրները բաց են թողնում գաղթականների որտեղից լինելու մասին մանրամասները՝ ուղղակի նշելով. Արևմտյան Հայաստանի (կամ Ատրպատականի) այս կամ այն փառապատկանից (կամ խանությունից) Շորագյալի տեղամասի այս կամ այն գյուղ: Եվս 7 գյուղերում հաստատվածների մասին ընդհանրապես աշխարհագրական տվյալներ չեն հաղորդում: Երկրորդ խմբին պատկանող աղբյուրները Հայաստանի ազգային արխիվում պահվող «Проверка казначейского описания Александропольского уезда Грузино-Имеретинской губернии в 1842 году. «О Турецких переселенцах» (ՀԱԱ, ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87) վերնագրով սովորածավալ փաստաթղթերն են, որ ի հակադրություն վերը նշվածների՝ շրջանցում են արևմտահայ գաղթականների՝ որտեղից լինելու և Շորագյալի տեղամասի որևէ գյուղում հաստատվելու հարցը՝ շեշտը դնելով միայն թվային տվյալների ներկայացման վրա, այն էլ՝ ոչ միշտ և ոչ լրիվ: Փաստորեն մեր կողմից օգտագործված աղբյուրներից յուրաքանչյուրի միակողմանիության պատճառով չենք կարող Շորագյալ գաղթածների թվաքանակի մեջ անել այնքան կարևոր թվային սահմանազատումներ՝ ըստ գաղթածների բնակավայրերի:

Փոքր Քեթի	Ղրղր-Չախչախ	18	39	64	103	--/--	--/--
Վերին Ղանիջա	Ինջեղեր	23	66	45	111	--/--	--/--
Բայանդուր	Կարսի վիճակ	52	165	138	303	--/--	--/--
Դահարյի	Արևմտյան Շիրակ	64	183	160	343	--/--	--/--
Քյարայի	Կարսի վիճակ	12	42	32	74	--/--	--/--
Չիրայի	Անի քաղաք, Ճալար	17	68	48	116	--/--	--/--
Թոմարտաշ	Բերնա, Ղարաքիլիսե	32	112	90	202	--/--	--/--
Ղոնախորան	Ենի-Գեոյ, Ջային- Սագիրա, Ղարա- գան	40	130	95	225	--/--	--/--
Դուզբենդ	Ջոմուշլու, Փաղղը- վան, Քյուրուկդարա	38	158	169	327	--/--	--/--
Եզանյար	Ջոմուշլու և Բուխլ	34	112	93	205	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		534	1754	1495	3249		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1829-1831թթ. արևմտահայերի գաղթի արդյունքում Փամբակ-Շորագյայի ուղեմասի Շորագյայի տեղամասի միայն սչեցիներով ու բայագեղցիներով բնակեցված գյուղեր աղյուսակ

2

ուր են եկել	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Բաշգյուղ	Մուշ քաղաք	18	87	62	149	հայ	հայ առաքելական
Ղողաթ	Ալաշկերտի Բաղնոց գյուղ	21	59	55	114	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
		2	5	3	8		
Կապս	Բայագետ քաղաք	31	64	54	118	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		54	122	118	240		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1829-1831թթ. արևմտահայերի գաղթի արդյունքում Փամբակ-Շորագյայի ուղեմասի Շորագյայի տեղամասի միայն էրզրումցիներով բնակեցված գյուղեր աղյուսակ 3

ուր են եկել	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ղիչաղ	Բասենի Մծնկերտ ավան	13	37	46	83	հայ	հայ առաքելական
Փոքր Արղիսավալի	Խնուսի Չկյուրմե գյուղ	13	41	31	72	--/--	--/--
Մեծ Արղիսավալի	Խնուսի Չկյուրմե	39	127	88	215	--/--	--/--
Արղիսավալի - 3 ⁴⁹	Խնուսի Խաչա- յուլս գյուղ	32	92	78	170	հայ	հայ առաքելական
Իմիրխանյի	Բասենի Քեուկիլի-Քեուրե	30	104	86	190	--/--	--/--
Ճյուլխանյի	Կարնո գյուղեր	19	74	51	125	--/--	--/--
Գյուրջի Յոլ	Բասեն	27	104	76	180	--/--	--/--
Ջեղարկեչուտ	Բասեն	33	110	97	207	--/--	--/--

⁴⁹ Արղիսավալին փաստաթղթերում գյուղը հաճախ հիշատակվում է նաև Ֆարմասունի Արղիսավալի անունով:

Սարիար	Բասենի Նուրիման Ագրակ	42	115	101	216	--/--	--/--
Իլիսիարի	Ներքին Բասենի Պատիճկան գյուղ	69	203	131	334	--/--	--/--
Հայկական Գյուղադարա	Վերին Բասենի Հաջի-Խալիկ և Ղուղաթ գյուղեր	16	56	45	101	--/--	--/--
Ջաջուռ	Խնուսի Խողլու գյուղ	72	236	148	380	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		405	1299	978	2277		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1827-1831թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության, Թուրքիայի ու Պարսկաստանի տարբեր շրջաններից Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասի միևնույն գյուղեր տեղափոխվածներ

աղյուսակ 4

գյուղեր	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Փոքր Ղարաքիլիսա	Պարսկաստանի Ղրլի գյուղ, Ալաշ- կերտ, Մուշ	100	293	244	537	հայ	հայ առաքելական
Թաքնալի	Կարսի ու Կարինի վիճակներ	17	51	56	107	--/--	--/--
Ղափղլի	Ալաշկերտի ու Մուշի գյուղեր	8	22	17	39	--/--	--/--
Տավշանդշլաղ	Կարսի ու Բասենի գյուղեր	27	78	64	142	--/--	--/--
Հոռոմ	Կարս, Կարին, Բայազետ	59	167	145	312	--/--	--/--
Չրախլի	Բասեն, Ալաշկերտ և Կարսի Փարգիտ գյուղ.	14	58	37	95	--/--	--/--
Փոքր Բեքանդ	Երևան, Կարս, Մուշ, Ալաշկերտի գյուղեր	12	49	39	88	--/--	--/--
Քյաֆթաուլի	Կարս, Ալաշկերտ, Կարին	15	52	40	92	հայ	հայ կաթոլիկ
Մեջիթլի	Պարսկաստան, Խնուս	17	97	62	159	հայ	հայ առաքելական
Մեծ Քյափանակ	Կարս, Ալաշկերտ	51	167	96	263	--/--	--/--
Հաջինագար- Ղուլի	Մշո Բուլանդղ գյուղ, Ալաշկերտ	12	31	8	39	--/--	--/--
Իլլի Ղարաքիլիսա	Կարս, Կարին	31	89	71	160	--/--	--/--
Ներքին Ղանլիջա	Կարսի Պեշքիլիսա ագարակ, Իմնեյեր, Դերջան, Մուշ	14	44	40	84	--/--	--/--
Արթիկ	Կարսի Պենքիլի Ահ- մեդ, Կանի, Կարնու Կան գյու- ղեր	100	334	305	639	--/--	--/--
Ղազարապատ	Կարս, Ալաշկերտ	54	194	28	322	--/--	--/--

Սվանվերդի	Կարս, Բասեն, Իլանրու գյուղ, Այաշկերտ	42	138	119	257	--/--	--/--
Ադին	Կարս, Խնուս, Այաշկերտ, Մերաստիա	28	79	62	141	--/--	--/--
Ղեղաշ	Կարս, Այաշկերտ, Կարին,	17	50	44	94	--/--	--/--
Ղզըքիլիսա	Մալաթիայի Հաջի-գալի գյուղ, Պողոտաշեն, Խոշավանք	26	86	68	54	--/--	--/--
Մոնգուլի	Կարս, Այաշկերտ	17	63	31	95	--/--	--/--
Արմուքի	Այաշկերտի Տուքագ, Բասենի Եավան, Կարսի Թեքնիզ, Վադի գյուղեր	23	62	52	14	--/--	--/--
Մահմուդուղ	Լոռի, Կարս, Բասեն, Այաշկերտ	60	212	137	349	--/--	--/--
Ղազանջի	Բասենի Պղատուն, Կարսի Բաշ – Շորագյալ գյուղեր	52	168	113	281	--/--	--/--
Մոլլա Գյոկչա	Կարսի Ղզը-Չախչախ գյուղ, Բասեն, Խնուս, Այաշկերտ	59	225	146	371	--/--	--/--
Մոգուքի ⁵⁰	Մարդարապատ, Կարս, Մուշ, Բասեն, Այաշկերտ	74	229	193	422	--/--	--/--
Փոքր Զյափանակ	Կարսի և Կարինի վիճակներ	17	68	50	118	--/--	--/--
Չոռլի	Վրաստան, Բասեն, Կարս	5	19	8	27	--/--	--/--
Նորաշեն	Կարսի Քեսափանի, Ջերմուկ գյուղեր, Այաշկերտ, Դերջան	33	93	70	163	--/--	--/--
Թափաղուլակ	Բասեն, Այաշկերտ	27	92	66	158	հայ	հայ կաթոլիկ
Աղբիլիսա	Պարսկաստան, Կարնո Պզտի Դասղ գյուղ	37	117	100	217	հայ	հայ առաքելական
Օրթաքիլիսա	Կարս, Կարին	35	109	78	187	հայ	հայ առաքելական
Դիրաքլար	Դերջան, Կարս	31	99	75	174	--/--	--/--
Մեծ Քեթի	Մուշ, Բասեն, Կարսի Ղզը-Չախչախ գյուղ,	42	127	88	215	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		1156	3762	2852	6614		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1827-1831թթ. ընթացքում Փամբակ-Շորագյալի ուղեմասի Շորագյալի տեղամասում հիմնադրված գյուղեր⁵¹

⁵⁰ Մոգուքի գաղթած 74 ընտանիքներից 18-ը՝ Մարդարապատից էին, 40-ը՝ Կարսից, իսկ մնացածները՝ Այաշկերտից, Մուշից և Բասենից (մանրամասն տես Տեղեկագրական պատարիկներ. Արևելեան մասն Շիրակայ, «Արևելյան մամուլ», Չմիուռնիա, 1898, 28-րդ տարի, էջ 737):

1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 2

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	1717	4600	4268	8868	95
հայ կաթոլիկ	11	31	31	62	0.6
չիա մահմեդական	48	188	152	340	2.7
ուղղափառ	31	56	59	115	1.7
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1807	4875	4510	9385	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 83, քթ. 1-274, գործ 84, քթ. 1-380: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյայի տեղամասի 1842թ. կամերալ ցուցակագրում
աղյուսակ 3

գյուղեր	ընտ.	ար	իգ	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Դահարլի	64	183	160	343	հայ	հայ առաքելական
2. Բայանդուր	52	165	138	303	--/--	--/--
3. Դափղլի	24	70	57	127	--/--	--/--
4. Զյալալի	23	71	57	128	--/--	--/--
5. Դազարապատ	84	265	190	455	--/--	--/--
6. Տավշանդշլաղ	43	114	95	209	--/--	--/--
7. Սվանվերդի	50	164	140	304	--/--	--/--
8. Աղին	48	126	98	224	--/--	--/--
9. Դեղաչ	20	54	47	101	--/--	--/--
10. Չիրալիլի	25	87	56	143	--/--	--/--
11. Դզըլբիլիսա	48	141	109	250	--/--	--/--
12. Բոզդողան	21	57	52	109	--/--	--/--
13. Հոռոմ	59	167	145	312	--/--	--/--
14. Մոնգուլի	29	90	57	147	--/--	--/--
15. Սարիբաշ	13	35	28	63	--/--	--/--
16. Արմութի	25	67	55	122	--/--	--/--
17. Մահմուդջուղ	60	212	137	349	--/--	--/--
18. Դիչաղ	30	87	76	163	--/--	--/--
19. Բաշգյուղ	34	134	98	232	--/--	--/--
20. Փոքր Արղիսվալի	26	85	71	156	--/--	--/--
21. Մեծ Արղիսվալի	56	166	115	281	--/--	--/--
22. Եգանլար	34	112	93	205	--/--	--/--

23. Գուլիջան	34 6	99 12	80 10	179 22	հայ պարսիկ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
24. Կաանալի	20 2	56 2	46 2	102 4	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
25. Փոքր Բերանդ	35	120	97	217	հայ	հայ առաքելական
26. Քյաֆթառլի	32	93	80	173	հայ	հայ կաթոլիկ
27. Կազանչի	52	168	113	281	հայ	հայ առաքելական
28. Մեջիթլի	31	135	96	231	--/--	--/--
29. Գուքնիդշլաղ	10 2	33 3	15 2	48 5	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
30. Իմիրխանլի	33	112	92	204	հայ	հայ առաքելական
31. Թալիբօղլի	18	60	54	114	--/--	--/--
32. Ճլովխան(լի)	19	74	51	125	--/--	--/--
33. Մոլլա Գյոկչա	59	225	146	371	--/--	--/--
34. Բողազքեսան	35	101	82	183	--/--	--/--
35. Սոզուքլի	74	229	193	422	--/--	--/--
36. Թոմարտաշ	32	112	90	202	--/--	--/--
37. Մեծ Քյափանակ	71	235	150	385	--/--	--/--
38. Չրախլի	25	89	73	162	--/--	--/--
39. Փոքր Քյափանակ	29	101	80	181	--/--	--/--
40. Չոռլի	14	55	39	94	--/--	--/--
41. Գյուրջի Յոլ	27	104	76	180	--/--	--/--
42. Փալուքլի	22	62	65	127	հայ	հայ կաթոլիկ
43. Հաջինազար-Գուլի	42	137	90	227	հայ	հայ առաքելական
44. Շիշթափա	10	34	30	64	հայ	հայ կաթոլիկ
45. Ճգլխար	25	103	75	178	հայ	հայ առաքելական
46. Թաքնալի	20	64	66	130	--/--	--/--
47. Ալլահքիլիսա	7	22	6	28	թաթար	շիա մահմեդական
48. Բանդևան	27	107	96	203	հայ	հայ առաքելական
49. Ջելարկեչուտ	33	110	97	207	--/--	--/--
50. Դարբանդ	25	91	70	161	--/--	--/--
51. Սարիար	42	115	101	216	--/--	--/--
52. Շիրվանջուղ	56	169	152	321	--/--	--/--
53. Փոքր Քեթի	18	39	64	103	--/--	--/--
54. Նորաշեն	33	93	70	163	--/--	--/--

55. Թափադրյակ	27	92	66	158	հայ	հայ կաթոլիկ
56. Իլիսիարի	69	203	131	334	հայ	հայ առաքելական
57. Գրքիսդագիրման	37	107	75	182	--/--	--/--
58. Գողթ	23 2	64 5	58 3	122 8	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
59. Հայկ. Գյոզալդարա	16	56	45	101	հայ	հայ առաքելական
60. Ջաջուռ	72	236	148	384	--/--	--/--
61. Աղբիլիսա	37	117	100	217	--/--	--/--
62. Արդիսվալի – 3	32	92	78	170	--/--	--/--
63. Գոնախոռան	40	130	95	225	--/--	--/--
64. Թոփառլի	52	141	98	239	--/--	--/--
65. Օրթաքիլիսա	35	109	78	187	--/--	--/--
66. Մեծ Քեթի	47	136	96	232	--/--	--/--
67. Եսաուլ	34	108	75	183	--/--	--/--
68. Թաթար. Գյոզալդարա	15	33	28	61	սլարսիկ	շիա մահմեդական
69. Իլլի Դարաքիլիսա	32	91	73	164	հայ	հայ առաքելական
70. Ներքին Դանլիջա	14	44	40	84	--/--	--/--
71. Արթիկ	111	358	325	683	--/--	--/--
72. Վերին Դանլիջա	31	85	55	140	--/--	--/--
73. Փոքր Դարաքիլիսա	100	293	244	537	--/--	--/--
74. Դուզբենդ	61	224	216	440	--/--	--/--
75. Դիրաքլար	36	114	84	198	--/--	--/--
76. Կապս	31	64	54	118	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2842	8918	6988	15906		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Ձեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի 1842թ. կամերալ ցուցակագրում:⁵³
աղյուսակ 4

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգությոն	դավանանք
1. Աղբուլաղ	37	152	-----	-----	հայ	հայ առաքելական

⁵³ Իրականում Փամբակի տեղամասի 1842թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագրերում կա 49 գյուղ: Վերջինը՝ Նիկիտինոն, հիմնադրվել է 1844թ. և մեզ անհայտ պայմաններում ավելացվել 1842թ. ձեռագրի մեջ: Նույն տարում Փամբակի տեղամասում հիմնադրվել են ևս երեք ռուսական գյուղեր՝ Վոսկրեսենովկան, Վորոնցովկան և Պրիվոլնոյեն (ընդ որում, նախ հիմնադրվել է ոչ թե Նիկիտինոն, այլ Վորոնցովկան), որոնք առաջին անգամ հիշվում են 1852թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյաններում: Ուստի և անճշտություններից խուսափելու համար մենք Նիկիտինոյին կանոնադաշտում 1852թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյաններին հաղորդած թվային տվյալները ներկայացնելիս:

2. Ղարաբոյա	20 2	98 3	-----	-----	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
3. Ղալթախչի	71	226	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
4. Ավդիբեկ	42	144	-----	-----	--/--	--/--
5. Մեծ Բեքանդ	149	555	-----	-----	--/--	--/--
6. Ղարալ	42	131	-----	-----	--/--	--/--
7. Նալբանդ	48 1	178 2	-----	-----	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
8. Թափանլի	19	73	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
9. Ղզլորան	15 2	41 9	-----	-----	հայ պարսիկ	հայ կաթոլիկ շիա մահմեդական
10. Գյուլլիջա	17 1	59 2	-----	-----	հայ թաթար	հայ կաթոլիկ շիա մահմեդական
11. Գոգարան	26 1	62 2	-----	-----	հայ թաթար	հայ կաթոլիկ շիա մահմեդական
12. Համանլի	145	512	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
13. Վարդնով	78	210	-----	-----	--/--	--/--
14. Ղաչաղան	27	76	-----	-----	--/--	--/--
15. Ղուրասլի	2 23	8 80	-----	-----	հայ թաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական
16. Սարալ	23	67	-----	-----	թաթար	սունի մահմեդական
17. Հաջիդարա	2 34	6 143	-----	-----	հայ թաթար	հայ առաքելական սունի մահմեդական
18. Հայդարլի	9	29	-----	-----	թաթար	սունի մահմեդական
19. Գալլավար	35	114	-----	-----	--/--	--/--
20. Արջուտ	17	72	-----	-----	--/--	--/--
21. Ղանջուղազ ⁵⁴	12	41	-----	-----	թաթար	շիա մահմեդական
22. Դարբազ	13 1	58 2	-----	-----	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
23. Ղշլաղ	51	223	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
24. Մեծ Ղարաքիլիսա	147	507	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
25. Վարդանլի	27	82	-----	-----	թաթար	սունի մահմեդական
26. Յաղուբլի	22	105	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
27. Բոզիքենդ	46	212	-----	-----	--/--	--/--
28. Շահալի	25	128	-----	-----	--/--	--/--
29. Դարաքենդ	14	39	-----	-----	--/--	--/--
30. Ղուրթան	43	204	-----	-----	--/--	--/--

⁵⁴ Կամերալ ցուցակագրման ձեռագրերում գյուղը հաճախ հիշատակվում է նաև Իբրիխանլի անունով:

31. Վարդաբլուր	27	93	----	----	--/--	--/--
32. Հոբարձի	11	32	----	----	--/--	--/--
33. Տուրմակատուր ⁵⁵	6	20	----	----	--/--	--/--
34. Գյուլագարակ	36	106	----	----	--/--	--/--
35. Հերիեր	41	125	----	----	--/--	--/--
36. Ջելալօղլի	39	149	----	----	--/--	--/--
37. Ղարամամաղ	7	18	----	----	թաթար	սունի մահմեդական
38. Լոռի	4	20	----	----	հայ	հայ առաքելական
39. Ագարակ	11	59	----	----	--/--	--/--
40. Լեջան	24	72	----	----	--/--	--/--
41. Հայդարբեկ	39 2	145 4	----	----	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
42. Ուռուտ	17	48	----	----	հայ	հայ առաքելական
43. Սարչապետ	23	85	----	----	--/--	--/--
44. Շիշբափա	12	46	----	----	հայ	հայ կաթոլիկ
45. Փոքր Ղարաքիլիսա	9	33	----	----	հայ	հայ առաքելական
46. Սովուրբուլաղ ⁵⁶	13	35	----	----	--/--	--/--
47. Մեծ Ղարաքիլիսա- 2	40 3	106 6	----	----	հայ թաթար	հայ կաթոլիկ շիա մահմեդական
48. Շահնագար	48 4	123 6	----	----	հայ թաթար	հայ կաթոլիկ շիա մահմեդական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1704	5986	----	----		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Ձեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության
էթնոժողովրդագրական դրությունը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 5*

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	2810	8841	6937	15778	98.8	70 (լրիվ), 4 (թաթարների, պարսիկների և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	21	45	38	83	0.8	1 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
թաթար	9	27	10	37	0.3	1 (լրիվ), 2 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	2	5	3	8	0.1	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2842	8918	6988	15906	100	72 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

⁵⁵ Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի շարքում գյուղը հիշատակվում է միայն 1842թ. կամերալ ցուցակագրման ժամանակ:

⁵⁶ Հիշատակվում է միայն 1842թ. կամերալ ցուցակագրման ժամանակ:

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 6

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	2719	8560	6696	15256	95.5	66 (լրիվ), 4 (շիա և սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	91	281	241	522	3.3	4 (լրիվ)
շիա մահմեդական	30	72	48	120	1.1	2 (լրիվ), 3 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	2	5	3	8	0.1	1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2842	8918	6988	15906	100	72 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 7

ազգություն	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	1500	5314	-----	-----	88	30 (լրիվ), 11 (թաթարների քրդերի և պարսիկների հետ խառը)
պարսիկ	2	9	-----	-----	0.1	1 (հայերի հետ խառը)
թաթար	199	657	-----	-----	11.7	7 (լրիվ), 8 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	3	6	-----	-----	0.2	2 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1704	5986	-----	-----	100	37 (լրիվ), 11 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 8

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	1430	5106	-----	-----	84	29 (լրիվ), 6 (շիա և սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	70	208	-----	-----	4	1 (լրիվ), 5 (շիա մահմեդականների հետ խառը)
շիա մահմեդական	49	141	-----	-----	2.9	1 (լրիվ), 8 (հայ առաքելականների և հայ կաթոլիկների հետ խառը)
սունի մահմեդական	155	531	-----	-----	9.1	6 (լրիվ), 3 (հայ առաքելականների հետ խառը)

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1704	5986	-----	-----	100	37 (լրիվ), 11 (խառը բնակչությամբ)
----------	------	------	-------	-------	-----	-----------------------------------

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, թթ. 1-552: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	4310	14155	-----	-----	94.8	100 (լրիվ), 15 (թաթարների, պարսիկների և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	23	54	-----	-----	0.5	1 (լրիվ), 2 (հայերի հետ խառը)
թաթար	208	684	-----	-----	4.6	8 (լրիվ), 10 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	5	11	-----	-----	0.1	3 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	4546	14904	-----	-----	100	109 (լրիվ), 15 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի կրոնադավանաբանական պատկերը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	4149	13666	-----	-----	91.3	95 (լրիվ), 10 (շիա և սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	161	489	-----	-----	3.5	5 (լրիվ), 5 (շիա մահմեդականների հետ խառը)
շիա մահմեդական	79	213	-----	-----	1.7	3 (լրիվ), 11 (հայ առաքելականների և հայ կաթոլիկների հետ խառը)
սունի մահմեդական	157	536	-----	-----	3.5	6 (լրիվ), 4 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	4546	14904	-----	-----	100	109 (լրիվ), 15 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր էթնոժողովրդագրական դրությունը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 11

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	6038	18786	-----	-----	95
պարսիկ	71	242	-----	-----	1.1
թաթար	208	684	-----	-----	3.3
քուրդ	5	11	-----	-----	0.1
հույն	31	56	-----	-----	0.5

ԸՆԴԱՄԵՆԸ	6353	19779	-----	-----	100
----------	------	-------	-------	-------	-----

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր կրոնադավանաբանական պատկերը 1842թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 12

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	5866	18266	-----	-----	92.3
հայ կաթոլիկ	172	520	-----	-----	2.7
շիա մահմեդական	127	401	-----	-----	2
սունի մահմեդական	157	536	-----	-----	2.5
ուղղափառ	31	56	-----	-----	0.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	6353	19779	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

**ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԶՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴԱԾ ՄԵՎ ՏԱՄՆԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ
Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության 1832-1842թթ. ներքին տեղաշարժը**

աղյուսակ 1

ուր են եկել	եքր	որտեղից	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Շիշբափա (Փ)	1841թ.	Շիշբափա (Շ)	12	46	-----	---	հայ	հայ կաթոլիկ
Ղեղաչ (Շ)	1833թ.	Մեծ Բեքանդ (Փ)	3	4	3	7	հայ	հայ առաք.
Չիրալի (Շ)	1834թ.	Նալբանդ (Փ)	8	19	8	27	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			23	69	-----	---		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ գաղթածներ⁵⁷

աղյուսակ 2

եքր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
1832թ.	41	92	87	179	հայ	հայ առաքելական
1833թ.	39	67	70	137	--/--	--/--
1834թ.	100	203	224	427	--/--	--/--
1835թ.	20	38	40	78	--/--	--/--
1836թ.	30	90	71	161	--/--	--/--
1837թ.	42	148	121	269	--/--	--/--
1838թ.	34	100	58	158	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	306	738	671	1409		

⁵⁷ Մասնագիտական գրականության մեջ ընդունված է համարել, որ 1834թ. Փամբակի տեղամասի Մեծ Ղարաքիլիսա գյուղից 100 ընտանիք գաղթել է Ալեքսանդրապոլ (տե՛ս Կորկոտյան Ջ., Խորհրդային Հայաստանի բնակչությունը վերջին հարյուրամյակում (1831-1931), Երևան, 1932, էջ XXIX-XXX): Իրականում սրանք ոչ թե ղարաքիլիսեցիներ են, այլ արևմտահայեր, որոնք, չցանկանալով հաստատվել պետության կողմից իրենց հատկացված բնակավայրում, տեղափոխվեցին Գյումրի:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներ
աղյուսակ 3

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Շ Ո Ր Ա Գ Յ Ա Լ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Մ Ս							
1. Զյալալի	1835թ.	11	29	25	54	հայ	հայ առաքելական
2. Ղազարապատ	1834թ.	30	71	62	133	--/--	--/--
3. Տավշանդշլաղ	1835թ.	16	36	31	67	--/--	--/--
4. Աղին	1834թ.	20	47	36	83	--/--	--/--
5. Ղզըրբիլիսա	1833թ.	22	55	41	96	--/--	--/--
6. Բոզդողան	1833թ.	8	23	16	39	--/--	--/--
7. Սոնգուռլի	1836թ.	12	27	26	53	--/--	--/--
8. Սարիբաշ	1833թ.	5	14	7	21	--/--	--/--
9. Արմուքլի	1836թ.	2	5	3	8	--/--	--/--
10. Ղիշաղ	1833թ.	17	50	30	80	--/--	--/--
11. Բաշգյուղ	1833թ.	16	47	36	83	--/--	--/--
12. Փոքր Արղիսվալի	1836թ.	13	44	40	84	--/--	--/--
13. Մեծ Արղիսվալի	1835թ.	17	39	27	66	--/--	--/--
14. Ղասմալի	1834թ.	4	8	7	15	--/--	--/--
15. Փոքր Բեքանդ	1834թ.	9	24	15	39	--/--	--/--
16. Զյաֆթառլի	1834թ.	9	19	20	39	հայ	հայ կաթոլիկ
17. Ղութնիդշլաղ	1834թ.	3	8	4	12	հայ	հայ առաքելական
18. Իմիրխանլի	1834թ.	3	8	6	14	--/--	--/--
19. Չրախլի	1835թ.	9	28	34	62	--/--	--/--
20. Փոքր Զյաֆանակ	1834թ.	12	33	30	63	--/--	--/--
21. Փալուքլի	1836թ.	9	36	31	67	հայ	հայ կաթոլիկ
22. Ճզխլար	1833թ.	1	1	3	4	հայ	հայ առաքելական
23. Արթիկ	1836թ.	10	22	18	40	--/--	--/--
24. Վերին Ղանլիջա	1833թ.	8	19	10	29	--/--	--/--
25. Դուզբենդ	1833թ.	15	37	25	62	--/--	--/--
26. Դիրաքլար	1835թ.	5	15	9	24	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		286	745	592	1337		
Փ Ա Մ Բ Ա Կ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Մ Ս							
1. Թափանլի	1833թ.	19	73	-----	-----	հայ	հայ առաքելական
2. Ղզըրան	1840թ.	15	41	-----	-----	հայ	հայ կաթոլիկ

3. Տուրմակատուր	1840թ.	6	20	----	----	հայ	հայ առաքելական
4. Ղարամանաղ	1840թ.	7	18	----	----	քաթար	լուսնի անմեղական
5. Լոռի	1840թ.	4	20	----	----	հայ	հայ առաքելական
6. Լեջան	1841թ.	24	72	----	----	--/--	--/--
7. Ուռուտ	1834թ.	17	48	----	----	--/--	--/--
8. Սարչապետ	1841թ.	23	85	----	----	--/--	--/--
9. Մովսիսյան	1840թ.	13	35	----	----	--/--	--/--
10. Ղարաբոյա	1833թ.	8	40	----	----	--/--	--/--
11. Ղաթախչի	1833թ.	10	32	----	----	--/--	--/--
12. Ավդիբեկ	1840թ.	3	18	----	----	--/--	--/--
13. Մեծ Բեքանդ	1840թ.	16	50	----	----	--/--	--/--
14. Ղարալ	1839թ.	10	22	----	----	--/--	--/--
15. Նալբանդ	1840թ.	6	17	----	----	--/--	--/--
16. Գոգարան	1840թ.	4	13	----	----	հայ	հայ կաթոլիկ
17. Փ. Ղարաբիլիսա	1840թ.	9	33	----	----	հայ	հայ առաքելական
18. Համանլի	1840թ.	20	46	----	----	--/--	--/--
19. Վարդնով	1840թ.	16	25	----	----	--/--	--/--
20. Ղաչաղան	1840թ.	7	17	----	----	--/--	--/--
21. Ղուրսալի	1840թ.	2	8	----	----	--/--	--/--
22. Հաջիդարա	1840թ.	2	6	----	----	--/--	--/--
23. Մեծ Ղարաբիլիսա	1834թ.	6	26	----	----	--/--	--/--
24. Շահալի	1836թ.	5	15	----	----	--/--	--/--
25. Կուրբան	1838թ.	6	17	----	----	--/--	--/--
26. Վարդաբլուր	1840թ.	4	18	----	----	--/--	--/--
27. Հերիեր	1840թ.	6	16	----	----	--/--	--/--
28. Մեծ Ղարաբիլիսա - 2	1841թ.	16	28	----	----	հայ	հայ կաթոլիկ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		284	859	----	----		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		570	1604	----	----		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Ձեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառ գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 4

տարեթիվ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդամենը	%	ազգ.	դավանանք
1833թ.	129	391	----	----	22.6	հայ	հայ առաքելական
1834թ.	104 9	273 19	----	----	19.8	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ

1835թ.	58	147	-----	-----	10.2	հայ	հայ առաքելական
1836թ.	42	113	-----	-----	8.9	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
1838թ.	6	17	-----	-----	1.1	հայ	հայ առաքելական
1839թ.	10	22	-----	-----	1.8	հայ	հայ առաքելական
1840թ.	114	329	-----	-----	24.6	հայ	հայ առաքելական
	19	54	-----	-----		հայ	հայ կաթոլիկ
	7	18	-----	-----		թաթար	սունի մահմեդական
1841թ.	47	157	-----	-----	11	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	570	1604	-----	-----	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրասյոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 5

տարեթիվ	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
1832թ.	41	92	-----	-----	4.7
1833թ.	168	458	-----	-----	19.2
1834թ.	204	476	-----	-----	24.3
	9	19	-----	-----	
1835թ.	78	185	-----	-----	8.9
1836թ.	72	203	-----	-----	9.2
	9	36	-----	-----	
1837թ.	42	148	-----	-----	4.8
1838թ.	40	117	-----	-----	4.6
1839թ.	10	22	-----	-----	1.1
1840թ.	114	329	-----	-----	16
	19	54	-----	-----	
	7	18	-----	-----	
1841թ.	47	157	-----	-----	7.2
	16	28	-----	-----	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	876	2342	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրասյոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 6

ազգություն	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ	869	2324	-----	-----	99.2
թաթար	7	18	-----	-----	0.8
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	876	2342	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրասյոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 7

դավանանք	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ առաքելական	816	2187	-----	-----	93.2
հայ կաթոլիկ	53	137	-----	-----	6
սունի մահմեդական	7	18	-----	-----	0.8
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	876	2342	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 83, 84, 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

**1832-1842թթ. ընթացքում Պարսկատանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք
և համանուն գավառ գաղթածներ**

աղյուսակ 8

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
ք.Ալեքսանդրապոլ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Սվանվերդի	1833թ.	8	26	21	47	հայ	հայ առաքելական
Չոռլի	1833թ.	9	36	31	67	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		17	62	52	114		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 85, 86, 87: Բնագիր: Չեռագիր:

**1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներ**

աղյուսակ 9

որտեղից են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
Ապարանի մահալ	1834թ.	5	17	13	30	հայ	հայ առաքելական
Թիֆլիս	1840թ.	2	7	5	12	--/--	--/--
Երևան	1838թ.	3	11	15	26	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		10	35	33	68		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 83, 84: Բնագիր: Չեռագիր:

**1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից և
Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներն ըստ տարեթվի, ազգության ու
դավանանքի⁵⁸**

աղյուսակ 10

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1832թ.	41	92	87	179	հայ	հայ առաքելական
1833թ.	39	67	70	137	--/--	--/--
1834թ.	105	220	237	457	--/--	--/--
1835թ.	20	38	40	78	--/--	--/--
1836թ.	30	90	71	161	--/--	--/--
1837թ.	42	148	121	269	--/--	--/--
1838թ.	37	111	73	184	--/--	--/--
1840թ.	2	7	5	12	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	316	773	704	1477		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 83, 84: Բնագիր: Չեռագիր:

**1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ⁵⁹**

աղյուսակ

11

որտեղից	երբ	ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
---------	-----	-------------	------	-----	-----	------	------	----------

⁵⁸ Քանի որ 1832-1842թթ. ընթացքում Թուրքիայից և Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից Ալեքսանդրապոլ բոլոր տեղափոխվածները հայեր էին՝ ըստ ազգության և հայ առաքելականներ՝ ըստ դավանանքի, ապա երեք տարրեր աղյուսակների փոխարեն թվային տվյալները տալիս ենք մեկով:

⁵⁹ 1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարածքից (այդ թվում՝ նաև Արևելյան Հայաստանի որևէ գավառից) դեպի Շորագյալի տեղամաս գաղթ չի գրանցվել:

Երևանի գավառ	1839թ.	Ղարաբոյա	2	3	---	---	թաթար	շիա մահմեդ.
	1839թ.	Նալբանդ	1	2	---	---	--/--	--/--
	1841թ.	Ղզոբան	2	9	---	---	պարսի	--/--
	1842թ.	Գյուլիջա	1	2	---	---	կ	--/--
	1839թ.	Գոգարան	1	2	--	---	թաթար	--/--
	1838թ.	Սարալ	5	16	---	---	--/--	սունի մահմեդ.
	1841թ.	Հաջիդարա	2	6	---	---	թաթար	--/--
	1840թ.	Ղարաքիլիսա-2	3	6	---	---	--/--	շիա մահմեդ.
	1841թ.	Հայդարբեկ	2	4	--	---	թաթար	սունի մահմեդ.
	1840թ.	Շահնազար	4	6	---	---	քուրդ	շիա մահմեդ.
	1840թ.	Ղանջուղազ	2	4	---	---	թաթար	--/--
	1841թ.	Հայդարլի	1	3	---	---	--/--	սունի մահմեդ.
	1840թ.	Արջուտ	2	6	---	---	թաթար	--/--
1841թ.	Դարբազ	1	2	---	---	--/--	սունի մահմեդ.	
ԸՆԴԱՍԵՆ Ը			29	71	---	---		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82: Բնագիր: Ձեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 12

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	580	1648	-----	-----	94.2
թաթար	31	74	-----	-----	5
քուրդ	3	6	-----	-----	0.5
պարսիկ	2	9	-----	-----	0.3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	616	1737	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Ձեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 13

դավանանք	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ առաքելական	527	1511	-----	-----	85.6
հայ կաթոլիկ	53	137	-----	-----	8.6
շիա մահմեդական	16	34	-----	-----	2.6
սունի մահմեդական	20	55	-----	-----	3.2
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	616	1737	-----	-----	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 82, 85, 86, 87: Բնագիր: Ձեռագիր:

1832-1842թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 14

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	896	2421	-----	-----	96.2
թաթար	31	74	-----	-----	3.3
քուրդ	3	6	-----	-----	0.3

1848թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 1

ազգություն	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ	1896	5316	5226	10542	95.5
պարսիկ	59	200	163	363	3
հույն	29	62	51	113	1.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1984	5578	5440	11018	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-402: Բնագիր: Չեռագիր

**Ալեքսանդրապոլ քաղաքի կրոնադավանաբանական պատկերը
1848թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**

աղյուսակ 2

դավանանք	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ առաքելական	1871	5247	5158	10405	94.2
հայ կաթոլիկ	25	69	68	13	1.3
չիա մահմեդական	59	200	163	363	3
ուղղափառ	29	62	51	113	1.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1984	5578	5440	11018	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-402: Բնագիր: Չեռագիր

**ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՐԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ
ՆԱԽՈՐԴԱԾ ՎԵՑ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ԶԱՐԱՔՈՒՄ
ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՐԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ**

**1842-1848թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
գավառակենտրոն տեղափոխվածներ**

աղյուսակ 1

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1843թ.	5	20	11	31	հայ	հայ առաքելական
1844թ.	4	8	13	21	--/--	--/--
1845թ.	9	18	17	35	--/--	--/--
1846թ.	4	9	8	17	--/--	--/--
1847թ.	4	11	5	16	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	26	66	54	120		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-402: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1848թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ գաղթածներ

աղյուսակ 2

երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1842թ.	4	10	8	18	հայ	հայ առաքելական
1845թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
1846թ.	18	53	46	99	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	23	67	58	125		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-402: Բնագիր: Չեռագիր:

**1842-1848թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
Ալեքսանդրապոլ տեղակոխվածներ**

աղյուսակ 3

որտեղից են եկել	եղբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Ախալցխայի գավառ	1845թ.	1	3	1	4	հայ	հայ առաքելական
	1846թ.	3	8	7	15	--/--	--/--
	1847թ.	4	10	8	18	--/--	--/--
Ախալքալաքի գավառ	1846թ.	3	11	9	20	--/--	--/--
Բորչալուի գավառակ	1842թ.	1	3	3	6	հույն	ուղղափառ
Երևանի գավառ	1842թ.	1	1	2	3	հայ	հայ առաքելական
	1844թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
	1845թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1847թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Թիֆլիսի գավառ	1846թ.	2	7	5	12	հայ	--/--
	1847թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		19	51	43	94		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 97, քթ. 1-402: Բնագիր: Չեռագիր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳ (1849-1917թթ.)

**ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ
1852թ. ԿԱՄԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ⁶³**

**Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի
1852 թ. կամերալ ցուցակագրում**

աղյուսակ 1

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Ղաթախչի	71	230	173	403	հայ	հայ առաքելական
2. Գյուլիջա	25	62	68	130	հայ	հայ կաթոլիկ
3. Նալբանդ	48	165	129	294	հայ	հայ առաքելական
4. Վարդաբլուր	32	105	103	208	--/--	--/--
5. Ղուրթան	50	216	189	405	--/--	--/--
6. Ղշլաղ	58	233	151	384	--/--	--/--

⁶³ Կամերալ ցուցակագրումն անցկացվել է 1852թ. Ալեքսանդրապոլի գավառի միայն գյուղական բնակավայրերում: Սատյանները վերջնական կազմվել են Երևանի արքունական պալատ են հանձնվել 1853թ. հունվարին (Պատմության հանձնարարություններ, Երևան, 1989, հատված 1, 109, 110): Ընթացիկ ուղղորդմանը ներկայացվող ընտանիքի անունները կազմվել են մեր կողմից՝ Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1852թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյանների հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա:

7. Լոռի	7	28	17	45	--/--	--/--
8. Ագարակ	23	103	84	187	--/--	--/--
9. Լեջան	4	14	8	22	--/--	--/--
10. Հայդարլի	9	35	24	59	քաթար	սունի մահմեդական
11. Մեծ Բեքանդ	127	518	428	946	հայ	հայ առաքելական
12. Աղբուլաղ	54	197	138	335	--/--	--/--
13. Շահալի	27	156	126	282	--/--	--/--
14. Սարմուսաղլի	21	105	80	185	--/--	--/--
15. Բոզիքենդ	57	233	147	380	--/--	--/--
16. Յաղուբլի	27	94	80	174	--/--	--/--
17. Ջելալօղլի	49	200	157	357	--/--	--/--
18. Ուռուտ	11	34	28	62	--/--	--/--
19. Հայդարբեկ	17	62	55	117	--/--	--/--
20. Ղարալ	42	158	116	274	--/--	--/--
21. Գարբազ	14	62	46	108	--/--	--/--
22. Ղանջուղազ	18	49	45	94	քաթար	շիա մահմեդական
23. Ղզլորան	12	42	47	89	պարսիկ	շիա մահմեդական
24. Արջուտ	20	88	84	172	քաթար	սունի մահմեդական
25. Սարալ	23	61	87	148	--/--	--/--
26. Գալլավար	35	97	106	203	--/--	--/--
27. Վարդանլի	27	78	87	165	--/--	--/--
28. Ավդիբեկ	45	149	144	293	հայ	հայ առաքելական
29. Մեծ Ղարաքիլիսա	161	599	443	1042	--/--	--/--
30. Հաջիդարա	42	178	124	302	--/--	--/--
31. Ղարամամաղ	4	7	7	14	քաթար	սունի մահմեդական
32. Համամլի	160	502	397	899	հայ	հայ առաքելական
33. Ղարաբոյա	24	83	81	164	--/--	--/--
34. Գոզարան	38	99	69	168	հայ	հայ կաթոլիկ
35. Թափանլի	18	59	55	114	հայ	հայ առաքելական
36. Վարդնով	92	245	188	433	--/--	--/--
37. Ղաչաղան	26	55	46	101	--/--	--/--
38. Շահնագար	53	159	178	337	հայ	հայ կաթոլիկ
39. Ղուրսալի	15 17	49 72	25 58	74 130	հայ քաթար	հայ առաքելական շիա մահմեդական

40. Հորարձի	10	36	32	68	հայ	հայ առաքելական
41. Գարաքենդ	16	52	57	109	--/--	--/--
42. Հերիեր	40	198	141	339	--/--	--/--
43. Գյուլագարակ	28	87	66	153	--/--	--/--
44. Շիշթափա	13	56	55	111	հայ	հայ կաթոլիկ
45. Փոքր Ղարաքիլիսա	7	18	14	32	հայ	հայ առաքելական
46. Սարչապետ	16	61	34	95	--/--	--/--
47. Ղարաքիլիսա - 2	22	75	54	129	հայ	հայ կաթոլիկ
48. Վոսկրեսենկո	61	194	181	375	լուս	մոլոկան
49. Վորոնցովկա	170	450	476	926	--/--	--/--
50. Նիկիտինո	56	204	184	388	--/--	--/--
51. Պրիվոլնոյե	96	266	277	543	լուս	ուղղափառ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2138	7378	6189	13567		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 110, թթ. 1-835: Բնագիր: Ձեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում

աղյուսակ 2

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Ճգխլար	30	83	96	179	հայ	հայ առաքելական
2. Փոքր Բեթի	26	72	55	127	--/--	--/--
3. Սեծ Բեթի	36	83	98	181	--/--	--/--
4. Ղայդուլի Դուքենդ	18	44	56	100	--/--	--/--
5. Եսաուլ	64	155	178	333	--/--	--/--
6. Թաթար. Գյո-գալդարա	21	51	65	116	պարսիկ	շիա մահմեդական
7. Փոքր Զյափանակ	29	86	52	138	հայ	հայ առաքելական
8. Հաջինագար-Ղուլի	74	190	121	311	--/--	--/--
9. Փոքր Ղարաքիլիսա	237	548	650	1198	--/--	--/--
10. Թափաղովակ	43	123	106	229	հայ	հայ կաթոլիկ
11. Ղազանչի	61	123	93	216	հայ	հայ առաքելական
12. Տավչանդշլաղ	72	240	170	410	--/--	--/--
13. Բազարխանա	32	116	83	199	--/--	--/--
14. Բեշիշքենդ	6	15	16	31	--/--	--/--
15. Մունջուխի	21	81	56	137	--/--	--/--
16. Մուսուխի	17	61	50	111	հայ	հայ առաքելական կռապաշտ

	28	71	68	139	եզրի	
17. Արդուլ-Ռահման	10	37	20	57	հայ	հայ առաքելական
18. Ղզըղուլա	7	35	26	61	--/--	--/--
19. Փոքր Ղըրխ	22	62	54	116	--/--	--/--
20. Սարունջի	8	27	26	53	--/--	--/--
21. Արղխավալի - 3	29	71	104	185	--/--	--/--
22. Ղազարապատ	54	144	168	312	--/--	--/--
23. Սարխար	46	115	99	214	--/--	--/--
24. Փոքր Բերանդ	59	187	131	318	--/--	--/--
25. Ղասմալի	15	36	33	69	--/--	--/--
26. Զյաֆթառլի	43	122	81	203	հայ	հայ կաթոլիկ
27. Չրախլի	42	98	79	177	հայ	հայ առաքելական
28. Ղուլիջան	33	69	62	131	--/--	--/--
29. Ղոլղաթ	31	72	59	131	--/--	--/--
30. Ներքին Ղանլիջա	28	71	86	157	--/--	--/--
31. Եզանլար	40	119	91	210	--/--	--/--
32. Աղին	55	133	164	297	--/--	--/--
33. Մեծ Զյափանակ	92	286	176	462	--/--	--/--
34. Դիրաքլար	40	107	91	198	--/--	--/--
35. Ջաջուռ	58	224	272	496	--/--	--/--
36. Բոզդողան	33	70	80	150	--/--	--/--
37. Արթիկ	116	356	332	688	--/--	--/--
38. Բողազբեսան	36	90	89	179	--/--	--/--
39. Սոզուրլի	82	177	235	412	--/--	--/--
40. Ջելաթկեչուտ	40	159	143	302	--/--	--/--
41. Փալուրլի	33	68	117	185	հայ	հայ կոթոլիկ
42. Բայանդուր	97	276	284	560	հայ	հայ առաքելական
43. Մոլլա Գյոկչա	63	170	170	340	--/--	--/--
44. Հոռոմ	114	296	284	580	--/--	--/--
45. Գահարլի	38	91	77	168	--/--	--/--
46. Չիրալիլի	38	94	105	199	--/--	--/--
47. Շիշթափա	15	44	38	82	հայ	հայ կաթոլիկ
48. Ղզըղոնջ	20	49	64	113	հայ	հայ առաքելական
49. Թաքնալի	21	71	80	151	--/--	--/--

50. Բանդևան	32	120	127	247	--/--	--/--
51. Թոփառլի	36	116	145	260	--/--	--/--
52. Օրթաքիլիսա	38	82	130	212	--/--	--/--
53. Վերին Ղանկիջա	42	120	125	245	--/--	--/--
54. Իմիրխանլի	36	96	115	211	--/--	--/--
55. Արմուքի	25	57	74	131	--/--	--/--
56. Սվանկերդի	61	142	150	292	--/--	--/--
57. Ախտուլի	13	49	26	75	--/--	--/--
58. Մեծ Արղիսվալի	58	144	145	289	--/--	--/--
59. Փամպ	13	50	34	84	--/--	--/--
60. Չոռլի	17	50	46	96	--/--	--/--
61. Ղեղաչ	19	62	49	111	--/--	--/--
62. Մահմուդջուղ	61	179	151	330	--/--	--/--
63. Շիրվաջուղ	61	165	162	327	--/--	--/--
64. Աղքիլիսա	33	107	78	185	--/--	--/--
65. Իլխիարի	78	210	245	455	--/--	--/--
66. Նորաշեն	41	98	96	194	--/--	--/--
67. Հայկ. Գյոզաղարա	22	65	37	102	--/--	--/--
68. Դուզքենդ	80	380	238	618	--/--	--/--
69. Սարիբաշ	13	28	36	64	--/--	--/--
70. Թալիբուլի	16	55	45	100	--/--	--/--
71. Բյալալի	19	49	45	94	--/--	--/--
72. Դարբանդ	20	49	72	121	--/--	--/--
73. Գյուրջի Յոլ	26	68	101	169	--/--	--/--
74. Սոնգուլի	31	75	86	161	--/--	--/--
75. Ղուքնիդշլաղ	8	32	27	59	--/--	--/--
76. Ճլովխանլի	25	51	45	96	--/--	--/--
77. Կապս	36	99	101	200	--/--	--/--
78. Իլի Ղարաքիլիսա	36	89	119	208	--/--	--/--
79. Ղափղլի	42	97	96	193	--/--	--/--
80. Բաշգյուղ	43	127	110	237	--/--	--/--
81. Ղիչաղ	33	94	98	192	--/--	--/--
82. Թոմարտաշ	44	145	116	261	--/--	--/--
83. Մեջիթլի	54	117	110	227	--/--	--/--

84. Գողթիխաս	75	167	175	342	--/--	--/--
85. Փոքր Դուզբենդ	15	39	28	67	--/--	--/--
86. Գրդիսդագիրման	38	75	82	157	--/--	--/--
87. Դոնախդոան	47	124	154	278	--/--	--/--
88. Փոքր Արըխվալի	25	85	61	146	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3685	10134	9813	19947		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, թթ. 1-1060: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության
էթնոժողովրդագրական դրությունը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով*
աղյուսակ 3

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	1587	5735	4526	10261	74.1	38 (լրիվ), 1 (թաթարների հետ խառը)
պարսիկ	12	42	47	89	0.6	1 (լրիվ)
թաթար	156	487	498	985	7.3	7 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
ռուս	383	1114	1118	2232	18	4 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2138	7378	6189	13567	100	50 (լրիվ), 1 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 110, թթ. 1-835: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության
կրոնադավանաբանական պատկերը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով*
աղյուսակ 4

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	1436	5284	4102	9386	67	33 (լրիվ), 1 (շիա մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	151	451	424	875	7.1	5 (լրիվ)
շիա մահմեդական	47	163	150	313	2.2	2 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	121	366	395	761	5.7	6 (լրիվ)
ուղղափառ	96	266	277	543	4.6	1 (լրիվ)
մոլդկան	287	848	841	1689	13.4	3 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2138	7378	6189	13567	100	50 (լրիվ), 1 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 110, թթ. 1-835: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության
էթնոժողովրդագրական դրությունը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**
աղյուսակ 5

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	3636	10012	9680	19692	98.6	86 (լրիվ), 1 (եզդիների հետ խառը)
պարսիկ	21	51	65	116	0.6	1 (լրիվ)
եզդի	28	71	68	139	0.8	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3685	10134	9813	19947	100	87 (լրիվ), 1 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, թթ. 1-1060: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության
կրոնադավանաբանական պատկերը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**
աղյուսակ 6

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	3502	9655	9338	18993	95	82 (լրիվ), 1 (կռապաշտ-ների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	134	357	342	699	3.6	4 (լրիվ)
շիա մահմեդական	21	51	65	116	0.6	1 (լրիվ)
կռապաշտ	28	71	68	139	0.8	1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3685	10134	9813	19947	100	87 (լրիվ), 1 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, թթ. 1-1060: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական
դրությունը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**
աղյուսակ 7

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ	5223	15747	14206	29953	89.6	124 (լրիվ), 2 (թաթարների և եզդիների հետ խառը)
պարսիկ	33	93	112	209	0.6	2 (լրիվ)
թաթար	156	487	498	985	2.7	7 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
ռուս	383	1114	1118	2232	6.6	4 (լրիվ)
եզդի	28	71	68	139	0.5	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5823	17512	16002	33514	100	137 (լրիվ), 2 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի կրոնադավանաբանական
պատկերը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**

աղյուսակ 8

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	4938	14939	13440	28379	84.8	115 (լրիվ), 2 (շիա մահմեդականների և կռայաշտների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	285	808	766	1574	4.8	9 (լրիվ)
շիա մահմեդական	68	214	215	429	1.2	3 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	121	366	395	761	2.1	6 (լրիվ)
ուղղափառ	96	266	277	543	1.6	1 (լրիվ)
մոլդկան	287	848	841	1689	5	3 (լրիվ)
կռայաշտ	28	71	68	139	0.5	1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5823	17512	16002	33514	100	137(լրիվ),2 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴԱԾ ՍԵՎ ՏԱՆԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ

1842-1852թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքից համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ

աղյուսակ 1

ուր են եկել	եթբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Եսաուլ	1844թ.	1	2	1	3	հայ	հայ առաքելական
Թովառլի	1849թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Սվանվերդի	1851թ.	2	3	6	9	--/--	--/--
Դուզբենդ	1849թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Լոռի	1849թ.	1	8	4	12	--/--	--/--
Ուռուտ	1850թ.	1	5	3	8	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		7	21	19	40		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից գավառակենտրոն տեղափոխվածներ

աղյուսակ 2

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1849թ.	2	5	6	11	հայ	հայ առաքելական
1852թ.	15	31	39	70	հայ	հայ առաքելական
	2	7	5	12	հայ	հայ կաթոլիկ
1853թ.	25	69	75	144	հայ	հայ առաքելական
1854թ.	18	52	49	101	--/--	--/--
1855թ.	10	27	24	51	հայ	հայ առաքելական
	2	5	5	10	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	74	196	203	399		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

Ակերսանդրասյուրի գավառի գյուղական բնակչության 1842-1852թթ ներքին տեղաշարժը
աղյուսակ 3

ուր են եկել	եքր	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ագգ.	դավանանք
Դչյաղ	1850թ.	Լոռի	2	8	3	11	հայ	հայ առաք.
Լոռի	1846թ.	Եսաուլ	2	13	6	19	--/--	--/--
	1847թ.	Մեծ Բեքանդ	1	1	1	2	--/--	--/--
Մեծ Բեքանդ	1842թ.	Փք. Ղարաքիլիսա	1	1	1	2	--/--	--/--
Ավդիբեկ	1847թ.	Ուռուտ	2	3	3	6	--/--	--/--
Համամյի	1850թ.	Հերիեր	1	3	1	4	--/--	--/--
Հորարծի	1847թ.	Մեծ Բեքանդ	1	4	2	6	--/--	--/--
Գյուլագարակ	1848թ.	Լեջան	1	3	2	5	--/--	--/--
Բագարխանա	1848թ.	Փամբակի գավառ	32	116	83	199	--/--	--/--
Ճգխյար	1850թ.	Մեծ Բեքի	1	2	2	4	--/--	--/--
Մեծ Բեքի	1847թ.	Ղափղլի	1	2	3	5	--/--	--/--
	1852թ.	Ղալոուլի Դուզբենդ	5	12	13	25	--/--	--/--
Եսաուլ	1845թ.	Փք. Ղարաքիլիսա	1	3	2	5	--/--	--/--
Ղազարապատ	1847թ.	Արթիկ	1	3	3	6	--/--	--/--
Եզանյար	1850թ.	Հայրաբեկ	1	1	1	2	--/--	--/--
Փոքր Ղարաքիլիսա	1843թ.	Ղանիջա,	1	3	2	5	--/--	--/--
	1851թ.		1	2	2	4	--/--	--/--
Բողոզան	1848թ.	Ղուղաք,	1	1	3	4	--/--	--/--
	--/--	Չիրպիլի,	1	1	3	4	--/--	--/--
	1847թ.	Ղուլիջան	1	2	2	4	--/--	--/--
Փայուրի	1847թ.	Շահնագար	3	6	10	16	հայ	հայ կաթոլիկ
Շիշբակա	1849թ.	Փայուրի	1	2	2	4	--/--	--/--
Ղզըղոզ	1850թ.	Լեջան,	1	5	6	11	հայ	հայ առաք.
	1843թ.	Դահարլի,	18	43	53	96	--/--	--/--
	1844թ.	Ղազարապատ	1	1	5	6	--/--	--/--
Չոռլի	1849թ.	Լեջան	1	3	3	6	--/--	--/--
Ղեխաչ	1849թ.	Լեջան	1	4	3	7	--/--	--/--
Կապս	1846թ.	Ղիչյաղ	1	1	2	3	--/--	--/--
Ղիչյաղ	1844թ.	Վարդնոյ	1	1	2	3	--/--	--/--
	1847թ.	Ղուլիջան,	1	2	2	4	--/--	--/--
	1848թ.	Հայկ. Գյոզալ-դարա	1	2	1	3	--/--	--/--
Քեշիշբենդ	1848թ.	Ուռուտ	6	15	16	31	--/--	--/--
Մունջուխի	1848թ.	Հայրաբեկ	21	81	56	137	--/--	--/--
Սարունջի	1849.	Փամբակի գավառ	8	27	26	53	--/--	--/--
Ախոուլի	1849թ.	Լեջան	13	49	26	75	--/--	--/--
Արթուլ Ռահման	1850թ.	Փամբակի գավառ,	8	27	15	42	--/--	--/--
	1852թ.	Փոքր Արդիսլայի	2	10	5	15	--/--	--/--
Փոքր Ղըրխ	1850թ.	Փամբակի գավառ	14	40	34	74	--/--	--/--
	1851թ.	Փք. Ղարաքիլիսա	8	22	20	42	--/--	--/--
Մուսուխի	1849թ.	Սարչապետ	17	61	50	111	հայ	հայ առաքել.
			28	71	68	139	եզդի	կռապաշտ
Ղզըղոզա	1848թ.	Ճգխյար,	4	20	13	33	հայ	հայ առաքել.
	1849թ.	Դուզբենդ	3	15	13	28	--/--	--/--
Փանկ	1849թ.	Փք. Ղարաքիլիսա	13	50	34	84	--/--	--/--
Փոքր Դուզբենդ	1849թ.	Դուզբենդ	15	39	28	67	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			248	781	631	1412		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներ

աղյուսակ 4

ուր են եկել	Երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Շ Ո Ր Ա Չ Յ Ա Լ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Մ							
Ճգխլար	1845թ.	1	2	3	5	հայ	հայ առաքելական
	1846թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
	1848թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
	1850թ.	3	4	4	8	--/--	--/--
Մեծ Բեթի	1844թ.	2	6	11	17	--/--	--/--
	1848թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Ղայղուլի Դուզբենդ	1845թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Եսաուլ	1847թ.	2	5	2	7	--/--	--/--
	1848թ.	2	4	6	10	--/--	--/--
Ղոնախղռան	1844թ.	2	4	3	7	--/--	--/--
	1845թ.	3	6	5	11	--/--	--/--
	1847թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
	1848թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Հաջինազար-Ղուլի	1846թ.	2	2	2	4	--/--	--/--
	1847թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
	1848թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Թափաղուլակ	1844թ.	1	2	3	5	հայ	հայ կաթոլիկ
	1845թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
	1846թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
	1847թ.	4	8	10	18	--/--	--/--
Ղազանչի	1843թ.	2	4	3	7	հայ	հայ առաքելական
	1848թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1850թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Բազարխանա	1850թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Չրախլի	1849թ.	3	4	4	8	--/--	--/--
	1850թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Ղուլիջան	1845թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1847թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Ղուլլաթ	1848թ.	3	4	5	9	--/--	--/--
Եզանլար	1844թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
	1848թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1850թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Ներքին Ղանլիջա	1847թ.	3	3	4	7	--/--	--/--
Աղին	1844թ.	2	2	4	6	--/--	--/--
	1847թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Մեծ Բյափանակ	1846թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
	1849թ.	2	6	4	10	--/--	--/--
	1852թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Փոքր Ղարաքիլիսա	1848թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
	1849թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
	1852թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Բոզդողան	1848թ.	3	3	5	8	--/--	--/--
Արթիկ	1846թ.	2	4	6	10	--/--	--/--
	1847թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Բողազբեսան	1845թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1848թ.	1	1	1	2	--/--	--/--

Փալուքի	1844թ. 1848թ.	4 1	8 1	16 1	24 2	հայ --/--	հայ կաթոլիկ --/--
Բայանդուր	1844թ. 1847թ. 1848թ.	2 3 1	2 7 2	6 11 2	8 18 4	հայ --/-- հույն	հայ առաքելական --/-- ուղղափառ
Մոլլա Գյուկչա	1845թ. 1849թ.	3 1	8 2	7 2	15 4	հայ --/--	հայ առաքելական --/--
Հոռոն	1846թ. 1847թ. 1849թ. 1850թ. 1851թ.	1 2 1 3 1	1 4 2 6 2	3 5 2 3 3	4 9 4 9 5	--/-- --/-- --/-- --/-- --/--	--/-- --/-- --/-- --/-- --/--
Չիրալի	1847թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Բանդևան	1848թ.	2	3	3	6	--/--	--/--
Օրթաքիլիսա	1844թ.	2	3	4	7	--/--	--/--
Վերին Ղանլիջա	1848թ.	3	3	7	10	--/--	--/--
Սվանվերդի	1845թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Մեծ Արրիսվալի	1848թ.	4	9	11	20	--/--	--/--
Չոռլի	1848թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Մահմուդջուղ	1848թ.	1	1	3	4	--/--	--/--
Շիրվանջուղ	1847թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Նորաշեն	1850թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Մոնգուղի	1847թ.	2	4	4	8	--/--	--/--
Ճլովխան	1850թ.	4	7	7	14	--/--	--/--
Կապս	1848թ.	5	11	18	29	--/--	--/--
Դուզքենդ	1845թ. 1848թ.	2 1	4 1	4 3	8 4	--/-- --/--	--/-- --/--
Բաշգյուղ	1847թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Ղփչաղ	1845թ. 1847թ.	1 1	1 3	2 2	3 5	--/-- --/--	--/-- --/--
Թոմարտաշ	1848թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Մեջիթլի	1847թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Ղզըքիլիսա	1847թ. 1848թ.	6 5	7 8	12 6	19 14	--/-- --/--	--/-- --/--
Ղրրխղազիքոման	1848թ.	2	3	2	5	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		142	252	300	552		
Փ Ա Մ Բ Ա Կ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս							
Ղուլուջա	1844թ. 1848թ.	2 1	3 2	5 1	8 3	հայ --/--	հայ առաքելական --/--
Նալբանդ	1844թ. 1847թ.	1 1	3 5	3 2	6 7	--/-- --/--	--/-- --/--
Ղուրթան	1849թ.	1	4	3	7	--/--	--/--
Մեծ Բերանդ	1842թ. 1844թ. 1846թ.	2 1 1	8 3 4	3 3 3	11 6 7	--/-- --/-- --/--	--/-- --/-- --/--
Աղբուլաղ	1845թ. 1846թ. 1847թ.	2 1 4	5 4 8	5 3 4	10 7 12	--/-- --/-- --/--	--/-- --/-- --/--
Շահալի	1849թ.	1	2	1	3	--/--	--/--

Ուտուտ	1842թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
	1844թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
	1949թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Համանվի	1843թ.	3	6	4	10	--/--	--/--
	1847թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Գոգարան	1847թ.	3	6	3	9	--/--	--/--
	1848թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1849թ.	3	5	4	9	--/--	--/--
Վարդնով	1844թ.	3	4	6	10	--/--	--/--
	1846թ.	6	12	8	20	--/--	--/--
	1847թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Ղաչաղան	1846թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Շահնագար	1844թ.	1	3	3	6	հայ	հայ կաթոլիկ
	1847թ.	4	6	12	18	--/--	--/--
Դարաքենդ	1847թ.	1	2	5	7	հայ	հայ առաքելական
Գյուլագարակ	1850թ.	1	4	2	6	--/--	--/--
Ղարաքիլիսա - 2	1846թ.	1	1	1	2	հայ	հայ կաթոլիկ
Սարչապետ	1847թ.	1	4	1	5	հայ	հայ առաքելական
	1849թ.	1	4	1	5	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		53	122	94	216		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		195	374	394	768		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 5

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	ազգ.	դավանանք
1842թ.	3	11	4	15	1.6	հայ	հայ առաքելական
1843թ.	5	10	7	17	2.7	--/--	--/--
1844թ.	19	34	48	82	12.	հայ	հայ առաքելական
	6	13	22	35	8	հայ	հայ կաթոլիկ
1845թ.	16	31	32	63	8.7	հայ	հայ առաքելական
	1	3	1	4		հայ	հայ կաթոլիկ
1846թ.	16	33	29	62	9.2	հայ	հայ առաքելական
	2	4	4	8		հայ	հայ կաթոլիկ
1847թ.	41	80	77	157	25.	հայ	հայ առաքելական
	9	18	23	41		հայ	հայ կաթոլիկ
1848թ.	44	72	94	166	23.	հայ	հայ առաքելական
	1	1	1	2		հայ	հայ կաթոլիկ
1849թ.	12	22	19	41	6.6	հայ	հայ առաքելական
	1	4	1	5		հայ	հայ կաթոլիկ
1850թ.	16	31	24	55	8.2	հայ	հայ առաքելական
1851թ.	1	2	3	5	0.5	--/--	--/--
1852թ.	1	3	3	6	0.5	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	195	374	394	768	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 6

ազգություն	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ	194	372	392	764	99.5
հույն	1	2	2	4	0.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	195	374	394	768	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 7

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	174	329	340	669	89.2
հայ կաթոլիկ	20	43	52	95	10.3
ուղղափառ	1	2	2	4	0.5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	195	374	394	768	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ

աղյուսակ 8

որտեղից	եթբ	ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Երևանի գավառ	1847թ.	Մեծ	1	2	1	3	հայ	հայ առաքելական
	--/--	Քյափանակ	1	2	3	5	--/--	--/--
	--/--	Մեծ Արղիսվալի	1	2	2	4	--/--	--/--
	1848թ.	Ղզըքիխա	1	1	1	2	--/--	--/--
	--/--	Ղազանչի ⁶⁴	1	2	3	5	--/--	--/--
	--/--	Փոքր Բեքանդ	1	2	1	2	--/--	--/--
	1849թ.	Բայանդուր	1	1	1	2	--/--	--/--
1852թ.	Բոզդողան	1	2	1	3	--/--	--/--	
		Սվանվերդի						
Բորչալուի գավառ	1843թ.	Լոռի	1	7	6	13	--/--	--/--
	1845թ.	--/--	2	11	8	19	--/--	--/--
	1847թ.	--/--	3	8	8	16	--/--	--/--
	1849թ.	Ղանջուղազ	2	7	6	13	քաթար	շիա մահմեդական
	1851թ.	Թաթական	2	3	7	10	պարսիկ	շիա մահմեդական
		Գյոզալդարա						
Սարդարապատի տեղամաս	1844թ.	Մ. Քյափանակ	1	3	1	4	հայ	հայ առաքելական
	1847թ.	Ղազարապատ	2	3	5	8	--/--	--/--
	1849թ.	Մեծ Արղիսվալի	1	2	1	3	--/--	--/--
	1850թ.	Մոլլա Գյոկչա	1	2	1	3	--/--	--/--
	1851թ.	Իլխիարի	1	2	1	3	--/--	--/--
Ախալցխայի գավառ	1843թ.	Թոմարտաշ ²	1	3	3	6	--/--	--/--
	1845թ.	Մեջիթի ⁶⁵	1	1	2	3	--/--	--/--
	1847թ.	--/--	1	2	1	3	--/--	--/--
	1848թ.	Ղուլուջա	1	2	2	4	--/--	--/--

⁶⁴ Եկել են Երևանի տեղամասի Կուլայի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, թ. 124):

⁶⁵ Եկել են Ախալցխայի գավառի Շահրիյար գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ց. 1, գործ 109, թ. 156):

Ղազախի գավառ	1849թ. --/--	Լոռի	2	6	4	10	--/--	--/--
	--/--	Բոզիքենո	1	3	1	4	--/--	--/--
	--/--	Գարաքենո	1	4	6	10	--/--	--/--
	1850թ. --/--	Արջուտ ⁶⁶ Դանջուղազ	2	5	7	12	թաթար թաթար	սունի մահմեդական շիա մահմեդական
Թիֆլիսի գավառ	1850թ. 1852թ.	Ուռուտ Լոռի	1 1	4 8	6 4	10 12	--/-- --/--	--/-- --/--
	1850թ.	Դանջուղազ	1	1	2	3	թաթար	շիա մահմեդական
Տամբով	1844թ.	Նիկիտինո	34	111	80	191	ռուս	մոլդկան
Սարատով	1844թ.	Վոսկրեսենկո	44	170	159	329	--/--	--/--
Օրենբուրգ	1844թ.	Պրիվոլնոյե	72	233	240	473	ռուս	ուղղափառ
Շամախիի նահանգ	1844թ.	Վորոնցովկ ա	150	386	410	796	ռուս	մոլդկան
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			341	1007	992	1999		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	226	457	465	922	42.1
ռուս	300	900	889	1789	56
հույն	1	2	2	4	0.2
թաթար	7	19	23	42	1.3
պարսիկ	2	3	7	10	0.4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	536	1381	1386	2767	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1852թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	206	414	413	827	38.4
հայ կաթոլիկ	20	43	52	95	3.7
ուղղափառ	73	235	242	477	13.6
մոլդկան	228	667	649	1316	42.6
շիա մահմեդական	7	17	23	40	1.3
սունի մահմեդական	2	5	7	12	0.4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	536	1381	1386	2767	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

⁶⁶ Եկել են Ղազախի տեղամասի Շիրիսալի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ց. 1, գործ 109, ք. 387):

1842-1852թթ. ընթացքում հիմնադրված գյուղեր⁶⁷

աղյուսակ 11

հիմնադրված գյուղ	տրք	որտեղից են եկել	ընակչության թիվը հիմնադրման պահին					դավանանք
			ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	
Փ Ա Մ Բ Ա Կ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս								
Պրիվոլնոյե	1844թ.	Օրենբուրգ	72	233	240	473	ռուս	ուղղափառ
Նիկիտինո	1844թ.	Տամբով	34	111	80	191	ռուս	մոլոկան
Վոսկրեսենկո	1844թ.	Սարատով	44	170	159	329	--/--	--/--
Վորոնցովկա	1844թ.	Շամայի	150	386	410	796	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ			300	900	889	1789		
Շ Ո Ր Ա Գ Յ Ա Լ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս								
Բազարխանա	1848թ.	Փամբակ	32	116	83	199	հայ	հայ առաքելական
Ղզրլոչ	1843թ.	Դահարյի	18	43	53	96	--/--	--/--
Քեչիչքենդ	1848թ.	Ուռուտ	6	15	16	31	--/--	--/--
Մունցուխի	1848թ.	Հայդարբեկ	21	81	56	137	--/--	--/--
Սարունջի	1849թ.	Փամբակ	8	27	26	53	--/--	--/--
Ախուրի	1849թ.	Լեջան	13	49	26	75	--/--	--/--
Արդ.Ռահման	1850թ.	Փամբակ	8	27	15	42	--/--	--/--
Փոքր Ղրղիս	1850թ.	Փամբակ	14	40	34	74	--/--	--/--
Մուսուխի	1849թ.	Սարչապետ	17 28	61 71	50 68	111 139	հայ եզդի	հայ առաքելական կռապաշտ
Ղզրլոչույա	1848թ.	Ճիխար	4	20	13	33	հայ	հայ առաքելական
Փ. Դուզքենդ	1849թ.	Դուզքենդ	15	39	28	67	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ			197	639	502	1141	--/--	--/--
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ			497	1539	1391	2930		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
Թուրքիա գաղթածներ⁶⁸

աղյուսակ 12

որտեղից են գնացել	տրք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Եսաուլ	1852թ.	1	2	1	3	հայ	հայ առաքելական
Հաջինագար-Դուլի	1854թ.	2	6	5	11	--/--	--/--
Թափաղուլյակ	1853թ.	1	6	5	11	հայ	հայ կաթոլիկ
Ղազանչի	1855թ.	1	3	1	4	հայ	հայ առաքելական
Բազարխանա	1855թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Արքիսվալի – 3	1853թ.	2	3	5	8	--/--	--/--
Ղազարապատ	1855թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Փոքր Ղարաքիլիսա	1853թ. 1855թ.	1 1	3 2	3 2	6 4	--/-- --/--	--/-- --/--

⁶⁷ Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասում 1842-1852թթ. ընթացքում հիմնադրված բոլոր գյուղերը ներքին տեղաշարժի արդյունք են:

⁶⁸ 1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասից Թուրքիա տեղափոխվածներ (փախսածներ) չկան:

Հոռոմ	1853թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Չիրպիլի	1855թ.	1	3	4	7	--/--	--/--
Թոփառլի	1848թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Սվանվերդի	1855թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Ղեղաչ	1853թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Քյալալի	1853թ.	2	3	3	6	--/--	--/--
Կապս	1855թ.	14	36	34	70	--/--	--/--
Թ. Գյոզաղարա	1852թ.	1	2	1	3	պարսիկ	շիա մահմեդական
Փոքր Արղիսվալի	1855թ.	2	4	3	7	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		35	87	77	164		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109: Բնագիր: Չեռագիր:

**1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
Թուրքիա գաղթածներն ըստ տարեթվերի**

աղյուսակ

13

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	%	ազգ.	դավանանք
1848թ.	1	3	2	5	2.9	հայ	հայ առաքելական
1852թ.	1	2	1	3	2.9	հայ	հայ առաքելական
	1	2	1	3	2.9	պարսիկ	շիա մահմեդական
1853թ.	7	14	14	28	20	հայ	հայ առաքելական
	1	6	5	11	2.9	հայ	հայ կաթոլիկ
1854թ.	2	6	5	11	5.7	հայ	հայ առաքելական
1855թ.	22	54	49	103	62.7	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	35	87	77	164	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109: Բնագիր: Չեռագիր:

**1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
Թուրքիա գաղթածներն ըստ ազգությունների**

աղյուսակ 14

ազգություն	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ	34	85	76	161	97
պարսիկ	1	2	1	3	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	35	87	77	164	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109: Բնագիր: Չեռագիր:

**1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
Թուրքիա գաղթածներն ըստ դավանանքի**

աղյուսակ 15

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	33	79	71	150	94
հայ կաթոլիկ	1	6	5	11	3
շիա մահմեդական	1	2	1	3	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	35	87	77	164	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109: Բնագիր: Չեռագիր:

1842-1855թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններ տեղափոխվածներ

աղյուսակ

16

ուր են գնացել	եքք	որտեղից են ելել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Սարդարապատի տեղամաս	1850թ.	Ղալթախչի	1	2	3	5	հայ	հայ առաքելական
	--/--	Վարդնով	1	2	3	5	--/--	--/--
	1852թ.	Փոքր Ղարաքիլիսա	1	1	2	3	--/--	--/--
	1853թ.	Գալլավար	1	4	2	6	թաթար	սունի
	--/--	Բայանդուր	1	3	3	6	հայ	մահմեդական
	--/--	Չոռլի	1	1	1	2	--/--	հայ առաքելական
	1854թ.	Փոքր Դուզբենդ	1	2	2	4	--/--	--/--
1855թ.	Ղանջուղազ ⁶⁹	2	5	5	10	թաթար	--/--	
--/--	Ղարամամաղ	1	1	1	2	թաթար	շիա մահմեդական սունի մահմեդական	
Թիֆլիսի գավառ	1850թ.	Նալբանդ	2	11	4	15	հայ	հայ առաքելական
	1851թ.	Մեծ Ղարաքիլիսա	1	6	7	13	--/--	--/--
	1852թ.	Պրիվոլնոյե	1	3	4	7	ռուս	ուղղափառ
	1853թ.	Գոզարան	1	3	3	6	հայ	հայ առաքելական
	1854թ.	Ադրուլաղ	2	6	4	10	--/--	--/--
	1855թ.	Նիկիտինո	1	2	---	2	ռուս	մոլոկան
Ծալկայի տեղամաս	1853թ.	Բայանդուր	1	4	3	7	հույն	ուղղափառ
	1854թ.	Սարիար	1	3	1	4	հայ	հայ առաքելական
	1855թ.	Ադին	1	2	3	5	--/--	--/--
Մոսկվա	1853թ.	Մեծ Բեքանդ	1	4	1	5	--/--	--/--
Միքիլ	1852թ.	Ուռուտ	1	3	2	5	--/--	--/--
Նոր Բայազետի գավառ	1851թ.	Վարդանի	18	47	55	102	թաթար	սունի
	1852թ.	Վոսկրեսենկո	1	2	2	4	ռուս	մահմեդական
	1853թ.	Հոռոմ	6	18	16	34	հայ	մոլոկան
	1855թ.	Ղանջուղազ	1	2	3	5	թաթար	հայ առաքելական
	--/--	Գալլավար	1	4	4	8	թաթար	շիա մահմեդական
--/--	Նիկիտինո	2	6	2	8	ռուս	սունի մահմեդական մոլոկան	
Ախալքալաք գավառ	1848թ.	Գյուրջի Յոլ	1	2	3	5	հայ	հայ առաքելական
	1851թ.	Օրթաքիլիսա	1	1	3	4	--/--	--/--
	1852թ.	Փոքր Բերի	6	19	16	35	--/--	--/--
	1853թ.	Ղափրլի	3	5	5	10	--/--	--/--
	1854թ.	Իլի Ղարաքիլիսա	1	1	1	2	--/--	--/--
	1855թ.	Բյաֆթառլի	2	5	5	10	հայ	հայ կաթոլիկ
Բորչալուի գավառ	1852թ.	Շահալի	1	6	5	11	հայ	հայ առաքելական
	1853թ.	Փոքր Ղարաքիլիսա	1	2	7	9	--/--	--/--
	1855թ.	Հերիեր	2	5	3	8	--/--	--/--
	--/--	Ղարամամաղ	3	6	6	12	թաթար	սունի մահմեդական
Էջմիածնի գավառ	1854թ.	Իլի Ղարաքիլիսա	1	2	3	5	հայ	հայ առաքելական
Երևանի գավառ	1854թ.	Սվանվերդի	1	2	1	3	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			75	203	194	397		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Ձեռագիր:

⁶⁹ Գնացել են Սարդարապատի տեղամասի Ֆռանգանոց գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 110, ք. 298):

**ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 1854թ.⁷⁰**

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի ժողովրդագրական դրությունը 1854թ.

աղյուսակ 1

քաղաքային բնակչությունն ըստ խավերի	քրիստոնյա		մահմեդական ⁷¹		ընդամենը		
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ըմդ.
Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ ` Ո Չ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս							
Ա գ ն վ ա կ ա ն ն ե ր							
ծառայող ռուս պաշտոնյաներ	8	3	----	----	8	3	11
սաիդներ, բեկեր	----	----	----	----	----	----	----
Հ ո գ կ ո ր ա կ ա ն ն ո թ յ ո ն							
հունառուսական	2	4	----	----	2	4	6
հռոմեակաթուղիական	6	2	----	----	6	2	8
հայ առաքելական	25	22	----	----	25	22	47
հայ կաթոլիկ	2	1	----	----	2	1	3
մահմեդական	----	----	2	1	2	1	3
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	43	32	2	1	45	33	78
Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Յ Ի Ն Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս							
ռուսներ	6	5	----	----	6	5	11
հայեր	5390	5306	----	----	5390	5306	10696
հույներ	100	63	----	----	100	63	163
մահմեդականներ	----	----	210	200	210	200	410
հրեաներ	----	----	----	----	----	----	----
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	5496	5374	210	200	5706	5574	11280
Հ Ա Ն Բ Ա Գ Ո Ւ Մ Ա Ր Ը	5539	5406	212	201	5751	5607	11358

Ալեքսանդրապոլի քաղաքային բնակչության գրադավածությունն ըստ 1854թ. տվյալների

աղյուսակ 2

⁷⁰ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող ինը աղյուսակները կազմել ենք "Кавказский Календарь на 1855 год" ժողովածուի հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա (մանրամասն տե՛ս "Статистические очерки. Александропольский уезд, Кавказский кАлендарь на 1855 год", отд. III, Тифлис, 1854, стр. 332-349):

⁷¹ Խոսքը վերաբերում է միայն շիա մահմեդականներին:

զբաղմունք	ռուս	հայ	մահմեդական	հրեա	ընդամենը
առևտուր	----	349	1	----	350
արհեստագործություն	----	400	----	----	400
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	----	749	1	----	750

**Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլ քաղաքի մասին
ըստ 1854թ. տվյալների**

աղյուսակ 3

քաղաքապատկան գույք	քանակ
Ալեքսանդրապոլ քաղաքի հողային դրույթները	
քաղաքին պատկանող հողի ընդհանուր շափը	119210 դեյաատին
այդ թվում՝ ա/. շինություններով զբաղեցված է	48894 դեյաատին
բ/. շինություններից գուրկ է (առայժմ չի օգտագործված)	70316 դեյաատին
Սեփական տներ, որ պատկանում են	
հայերին	1871
ռուսներին	----
շիա մահմեդականներին	59
հրեաներին	----
Պետական հաստատություններ	
քարվանսարա	7
շուկա	2
բաղնիք	3
Ուսումնական հաստատություններ	
ուսումնարան՝ պետական	1
մասնավոր՝ հայերի համար	2
մասնավոր՝ մահմեդականների համար	----
մասնավոր՝ հրեաների համար	----
Եկեղեցիներ և մզկիթներ	
հունառուսական ուղղափառ	2
հայ առաքելական	2
հայ կաթոլիկ	1

մզկիք	----
սինագոգ	----
Ք ա դ ա ք ա պ ա տ կ ա ն ա յ լ գ ո յ ք	
հրապարակներ	2
կամուրջներ	10
փողոցներ	150
ջրհորներ	486
այգիներ	---

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի ժողովրդագրական դրությունը 1854թ.

աղյուսակ 4

գյուղական բնակչություն ըստ խավերի	քրիստոնյա		մահմեդական ⁷²		ընդամենը		
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ըմդ.
Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ ՝ Ո Չ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս							
Ա գ ն վ ա կ ա ն ն ե ր							
ծառայող ռուս պաշտոնյաներ	----	----	----	----	----	----	----
սաիդներ, բեկեր	----	----	----	----	----	----	----
Հ ո գ և ո ր ա կ ա ն ո թ յ ո ն							
հունառուսական	2	1	----	----	2	1	3
կաթոլիկական	8	7	----	----	8	7	15
հայ առաքելական	136	124	----	----	136	124	260
մահմեդական	----	----	----	----	----	----	----
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	146	132	----	----	146	132	278
Գ Յ Ո Ւ Ղ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս							
մոլդկաններ	----	----	----	----	----	----	----
դուխոբորներ	----	----	----	----	----	----	----
հայ առաքելականներ	13231	9687	----	----	13231	9687	22918
հայ կաթոլիկներ	413	372	----	----	413	372	785
հույներ	----	----	----	----	----	----	----
մահմեդականներ	----	----	126	112	126	112	238
հրեաներ	----	----	----	----	----	----	----
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	13644	10059	126	112	13770	10171	23941
Հ Ա Ն Ր Ա Գ Ո Ւ Մ Ա Ր Ը	13790	10191	126	112	13916	10303	24219

⁷² Խոսքը վերաբերում է միայն շիա մահմեդականներին:

**Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական
բնակչության զբաղվածությունն ըստ 1854թ. տվյալների**

աղյուսակ 5

ազգություն	հողագործություն	արհեստագործություն	առևտուր	ընդամենը
հայ առաքելական	13231	----	----	----
հայ կաթոլիկ	413	----	----	----
շիա մահմեդական	126	----	----	----
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	13770	----	----	----

**Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի
Շորագյալի տեղամասի մասին ըստ 1854թ. տվյալների**

աղյուսակ 6

Գյուղապատկան գույք	քանակ
Գյուղական բնակավայրերի թիվը	77 գյուղ
Բ ն ա կ չ ու թ յ ա ն թ ի վ ն ը ս տ դ ա վ ա ն ա ն ք ի	
քրիստոնյաներ	3239 ընտանիք
սունի մահմեդականներ	---
շիա մահմեդականներ	32
Ե կ ե դ ե ց ի ն ե ր և մ գ կ ի թ ն ե ր	
հունառուսական ուղղափառ	1
հայ առաքելական	69
վանքեր	1
հայ կաթոլիկ	5
մզկիթ	---
սինագոգ	---
տարեկան ստացվող ցորենի քանակը	18000 չետվերտ
Ա ն ա ս ու ն ն ե ր ի գ լ խ ա ք ա ն ա կ ը	
ձիեր	1089
խոշոր եղջերավոր անասուններ	12215
մանր եղջերավոր անասուններ	9482

**Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի
ժողովրդագրական դրությունը 1854թ.**

աղյուսակ 7

գյուղական բնակչությունն ըստ խավերի	մոլդկան		քրիստոնյա		շիա մահմեդ.		սունի մահմեդ.		ընդամենը		
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ընդ.
Ա Բ Տ Ո Ն Յ Ա Լ՝ Ո Չ Հ Ա Բ Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս											
Ա գ ն վ ա կ ա ն ն ե ր											

ռուս պաշտոնյաներ	---	---	1	1	---	---	---	---	1	1	2
խանական ընտանիքի անդամներ	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
սաիդներ, բեկեր	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Հ Ո Վ Լ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ք Յ Ո Ն											
հունառուսական	---	---	1	---	---	---	---	---	1	---	1
կաթոլիկ	---	---	6	6	---	---	---	---	6	6	12
հայ առաքելական	---	---	25	23	---	---	---	---	25	23	48
շիա մահմեդական	---	---	---	---	1	1	---	---	1	1	2
սունի մահմեդական	---	---	---	---	---	---	3	3	3	3	6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	---	---	33	30	1	1	3	3	37	34	71
Գ Յ Ո Ւ Ղ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս											
մոլդկան	779	794	---	---	---	---	---	---	779	794	1573
դոլխոբոր	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
հայ առաքելական	---	---	7125	5730	---	---	---	---	7125	5730	12855
հայ կաթոլիկ	---	---	585	530	---	---	---	---	585	530	1115
հույներ	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
շիա մահմեդական	---	---	---	---	460	435	---	---	460	435	895
սունի մահմեդական	---	---	---	---	---	---	168	131	168	131	299
հրեաներ	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	779	794	7710	6260	460	435	168	131	9117	7620	16737
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	---	---	7743	6290	461	436	171	134	9154	7654	16808

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության զբաղվածությունն ըստ 1854թ. տվյալների

աղյուսակ 8

ազգություն	հողագործություն	արհեստագործություն	առևտուր	ընդամենը
հայ առաքելական	6815	260	50	7125
հայ կաթոլիկ	585	5		590
մոլդկան	---			
սունի մահմեդական	168	3		171
շիա մահմեդական	460	1		461
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը	8028	269	50	8347

Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի մասին ըստ 1854թ. տվյալների

աղյուսակ 9

Գ յ ո ղ ա ս ա տ կ ա ն զ ո յ ք	քանակ
Գյուղական բնակավայրերի թիվը	50 գյուղ
Բ Ն Ա Կ Չ Ո Ւ Թ Յ Ա Ն Թ Ի Վ Ն Ը Ս Տ Գ Ա Վ Ա Ն Ա Ն Ք Ի	
քրիստոնյաներ	1513 ընտանիք
մոլոկան	259
սունի մահմեդականներ	48
շիա մահմեդականներ	118
Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ն Ե Ր Ե Վ Մ Ձ Կ Ի Թ Ն Ե Ր	
հունառուսական ուղղափառ	1
հայ առաքելական	38
հայ կաթոլիկ	5
մզկիթ	---
սինագոգ	---
կարեկան ստացվող ցորենի քանակը	6150 չեովերտ
կարեկան ստացվող գարու քանակը	3070
Ա Ն Ա Ս Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ի Գ Լ Խ Ա Ք Ա Ն Ա Կ Ը	
ձի	1640
խոշոր եղջերավոր անասուն	6115
մանր եղջերավոր անասուն	4020

ԳԼՈՒԽ 3. 1860 - 1870թթ.- ական թվականներ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԿԱՍԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ. 1860թ.⁷³

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի էթնոժողովրդագրական դրությունը⁷⁴ 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 1

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	2450	6505	5780	12285	94.4
պարսիկ	96	269	215	484	3.7
հույն	26	56	60	116	1
ռուս	16	43	50	93	0.6
հրեա	7	18	17	35	0.3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2595	6891	6122	13013	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի կրոնադավանաբանական պատկերը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 2

դավանանք	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ առաքելական	2419	6419	5709	12128	93.2
հայ կաթոլիկ	31	86	71	157	1.2
ուղղափառ	42	99	110	209	1.6
շիա մահմեդական	96	269	215	484	3.7
մովսիսական	7	18	17	35	0.3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2595	6891	6122	13013	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի 1860թ. կամերալ ցուցակագրում:⁷⁵

⁷³ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող երեսուներեք աղյուսակները կազմվել են մեր կողմից՝ Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1859-1872թթ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյանների հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա:

⁷⁴ Փաստաթուղթը կազմվել ու Երևանի արքունական պալատ է հանձնվել 1860թ. (տե՛ս [Պատմության հիշատակ. Երևանի արքունական պալատի փոխարտիստների և անդամների ցուցակագրումը 1860 թ.], Երևան, 1997, 10-11):

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120):

⁷⁵ Փաստաթուղթը թվագրված է 1859-1869թթ., սակայն կամերալ ցուցակագրումը հիմնականում անցկացվել է 1860թ.: Բացառություն են միայն Չոտուր, Չորկանիստ, Սպիտակ, Գյոյ Յոխուշ և Բզովդալ գյուղերը, որ հիմնադրվել են 1862-1864թթ. (տե՛ս աղյուսակ 19, 20): Կամերալ ցուցակագրման մատյանը վերջնական կազմվել ու Երևանի արքունական պալատ է հանձնվել 1869թ. (Պատմության հիշատակ. Երևանի արքունական պալատի փոխարտիստների և անդամների ցուցակագրումը 1869 թ.), Երևան, 1997, 10-11):

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123):

աղյուսակ 3

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Պրիվոլնոյե	101	285	300	585	ռուս	ուղղափառ
2. Նիկիտինո	70	222	236	458	ռուս	մոլոկան
3. Փոքր Ղարաքիլիսա - 2	20	82	71	153	հայ	հայ կաթոլիկ
4. Լեջան	38	145	114	259	հայ	հայ առաքելական
5. Ղուրթան	56	272	247	519	--/--	--/--
6. Ղուրսալի	34	129	100	229	թաթար	շիա մահմեդական
7. Սարմուսաղլի	30	165	130	295	հայ	հայ առաքելական
8. Մեծ Ղարաքիլիսա	193	843	675	1518	--/--	--/--
9. Հաջիդարա	58	287	240	527	--/--	--/--
10. Գալլավար	40	176	121	297	թաթար	սունի մահմեդական
11. Ղաթախչի	80	350	337	687	հայ	հայ առաքելական
12. Գյուլիջա ⁷⁶	26	161	128	289	--/--	--/--
13. Ավդիբեկ	66	287	246	533	--/--	--/--
14. Ջելալօղլի	74	305	286	591	--/--	--/--
15. Բեքանդ	147	725	679	1404	--/--	--/--
16. Հայդարբեկ	24	115	94	209	--/--	--/--
17. Ղաչաղան	33	142	130	272	--/--	--/--
18. Ղարալ	59	257	249	506	--/--	--/--
19. Ագարակ	27	141	113	254	--/--	--/--
20. Յաղոբլի	37	208	185	393	--/--	--/--
21. Շահնազար	69	380	373	753	հայ	հայ կաթոլիկ
22. Բոզիբեկ	85	408	358	766	հայ	հայ առաքելական
23. Արբուլաղ	65	299	283	582	--/--	--/--
24. Ուռուտ	22	109	95	204	--/--	--/--
25. Ղարաբոյա	24	162	158	320	--/--	--/--
26. Ղզորան	16	88	63	151	պարսիկ	շիա մահմեդական
27. Վարդաբլուր	40	193	186	379	հայ	հայ առաքելական
28. Վարդնով	106	387	416	803	--/--	--/--
29. Արջուտ	20	114	113	227	թաթար	սունի մահմեդական
30. Սարչապետ	20	109	101	210	հայ	հայ կաթոլիկ
31. Գյուլագարակ	46	219	197	416	հայ	հայ առաքելական
32. Թափանլի	25	131	124	255	--/--	--/--
33. Նալբանդ	43	198	201	399	--/--	--/--

⁷⁶ 1832-1852թթ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագրերում գյուղը հիշատակվում է որպես «հայ կաթոլիկ», իսկ 1860թ. սկսած՝ «հայ առաքելական»:

4. Արթիկ	213	970	876	1846	--/--	--/--
5. Գողթիխաս	117	422	388	810	--/--	--/--
6. Սոգոթի	131	540	549	1089	--/--	--/--
7. Դանագիրմազ	32	130	126	256	--/--	--/--
8. Ղեղաչ	24	141	122	263	--/--	--/--
9. Դիչաղ	57	265	240	505	--/--	--/--
10. Վերին Դանլիջա	51	225	242	467	--/--	--/--
11. Աղիյաման	34	130	128	258	--/--	--/--
12. Դըրխազգիրման	45	202	202	404	--/--	--/--
13. Արղխավալի -3	46	190	175	365	--/--	--/--
14. Աղբիլխաս	42	197	188	385	--/--	--/--
15. Տաշղալա	44	207	192	399	--/--	--/--
16. Դոնախղոռան	67	288	280	568	--/--	--/--
17. Ջաջուռ	110	451	436	887	--/--	--/--
18. Մելիքբենդ	40	155	154	309	--/--	--/--
19. Բանդևան	41	178	173	351	--/--	--/--
20. Դուզբենդ	107	444	468	912	--/--	--/--
21. Շիրվանջուղ	93	387	388	775	--/--	--/--
22. Չրախլի	58	282	225	507	--/--	--/--
23. Դազանչի	58	240	217	457	--/--	--/--
24. Բաշգյուղ	59	238	235	473	--/--	--/--
25. Ճզխար	41	225	208	433	--/--	--/--
26. Չիրախլի	41	263	231	494	--/--	--/--
27. Դափղլի	62	260	287	547	--/--	--/--
28. Բոզդողան	59	239	215	451	--/--	--/--
29. Դասմալի	19	90	102	192	--/--	--/--
30. Բեքանդ	71	287	284	571	--/--	--/--
31. Թալիբօղլի	17	94	110	204	--/--	--/--
32. Մեծ Զեթի	54	254	224	478	--/--	--/--
33. Արղխավալի -2	41	166	145	311	--/--	--/--
34. Հայկ. Գյոզալդարա	28	128	111	239	--/--	--/--
35. Փոքր Զյափանակ	34	130	105	235	--/--	--/--
36. Ճլովխան(լի)	24	116	114	230	--/--	--/--
37. Մոլլա Գյոկչա	81	370	353	723	--/--	--/--

19. Իմփրխանի	39	203	199	402	--/--	--/--
20. Թաքնալի	28	151	117	268	--/--	--/--
21. Եզանլար	50	244	212	456	--/--	--/--
22. Ղայղուլի Գուզենդ	25	118	115	233	--/--	--/--
23. Օրթաքիլիսա	50	229	198	427	--/--	--/--
24. Ներքին Ղանլիջա	37	148	128	276	--/--	--/--
25. Իլի Ղարաքիլիսա	24	210	198	408	--/--	--/--
26. Թոմարտաշ	56	243	243	486	--/--	--/--
27. Սարիար	64	259	252	511	--/--	--/--
28. Մահմուդջուղ	79	386	314	700	--/--	--/--
29. Տավշանդշլաղ	83	360	320	680	--/--	--/--
30. Սարիբաշ	15	76	71	147	--/--	--/--
31. Բողազբեսան	40	187	176	363	--/--	--/--
32. Ղզղղոշ	33	93	82	175	--/--	--/--
33. Թոփառլի	39	203	192	395	--/--	--/--
34. Գարբանդ	19	112	109	221	--/--	--/--
35. Աղին	55	214	164	378	--/--	--/--
36. Բյաֆթառլի	72	280	257	537	հայ	հայ կաթոլիկ
37. Թափաղղլակ	55	252	244	496	հայ	հայ առաքելական
38. Փոքր Ղարաքիլիսա	189	765	684	1449	--/--	--/--
39. Մեծ Արղիսլակի	70	317	286	603	--/--	--/--
40. Մուսուլիսլի	24	140	126	266	--/--	--/--
41. Բազարխանա	29 11	117 58	101 59	218 117	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
42. Ղայղուլի Ղազանչի	23	116	91	207	հայ	հայ կաթոլիկ
43. Փալուքի	41	159	169	328	--/--	--/--
44. Փոքր Ղըրիս	19	72	93	165	--/--	--/--
45. Ղուղաթ	32 1	105 3	154 1	253 4	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
46. Ղայղուլի Չիֆթալի	16	87	73	160	հայ	հայ առաքելական
47. Չոռլի	26	128	108	236	--/--	--/--
48. Ալլահքիլիսա	17	80	78	158	հույն	ուղղափառ
49. Բայանդուր	33 62	141 226	151 187	292 413	հույն հայ	ուղղափառ հայ առաքելական
50. Փիրթիքյան	15	57	51	108	հայ	հայ առաքելական
51. Ղութնիղշլաղ	13	51	61	112	--/--	--/--

52. Ղարաքիլիսա	13	62	52	114	--/--	--/--
53. Սարիար- 2	21	93	91	184	--/--	--/--
54. Ղզըքիլիսա	13	68	61	129	--/--	--/--
55. Սայլուտ	10	75	65	140	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2452	10823	10197	21020		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 125, թթ. 1-634: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով աղյուսակ 6

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	2005	9606	8573	18179	75.3	38 (լրիվ)
պարսիկ	16	88	63	151	0.6	1 (լրիվ)
թաթար	181	849	722	1571	7	7 (լրիվ)
ռուս	459	1456	1453	2909	17.1	6 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2661	11999	10811	22810	100	52 (լրիվ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, թթ. 1-586: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով աղյուսակ 7

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	1837	8748	7754	16502	69	33 (լրիվ)
հայ կաթոլիկ	168	858	819	1677	6.3	5 (լրիվ)
չիա մահմեդական	67	290	231	521	2.5	3 (լրիվ)
սունի մահմեդական	130	647	554	1201	5.1	5 (լրիվ)
ուղղափառ	153	438	412	850	5.7	3 (լրիվ)
մոլդկան	306	1018	1041	2059	11.4	3 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2661	11999	10811	22810	100	52 (լրիվ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, թթ. 1-586: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով աղյուսակ 8

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	4772	20770	19643	40413	97.8	91 (լրիվ), 3 (հույների, թաթարների, և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	54	211	242	453	1.1	2 (լրիվ)
հույն	50	221	229	450	1	1 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)

թաթար	1	9	15	24	0.05	1 (հայերի հետ խառը)
քուրդ	1	3	1	4	0.05	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4878	21214	20130	41344	100	94 (լրիվ), 3 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 124, թթ. 1-662, գործ 125, թթ. 1-634: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով
աղյուսակ 9

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	4593	20012	18902	38914	94.2	85 (լրիվ), 4 (հայ կաթոլիկների, ուղղափառների և շիա ու սունի մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	179	758	741	1499	3.6	5 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ուղղափառ	50	221	229	450	1	1 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
շիա մահմեդական	55	220	257	477	1.15	2 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	1	3	1	4	0.05	1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4878	21214	20130	41344	100	93 (լրիվ), 4 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 124, թթ. 1-662, գործ 125, թթ. 1-634: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական դրությունը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 10

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	6777	30376	28216	58592	90	129 (լրիվ) և 3 (քրդերի, հույների ու թաթարների հետ խառը)
պարսիկ	70	299	305	604	0.9	3 (լրիվ)
ռուս	459	1456	1453	2909	6.09	6 (լրիվ)
հույն	50	221	229	450	0.6	1 (լրիվ) և 1 (հայերի հետ)
թաթար	182	858	737	1595	2.4	7 (լրիվ) և 1 (հայերի հետ)
քուրդ	1	3	1	4	0.01	1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	7539	33213	30941	64154	100	146 (լրիվ) և 3 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 11

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
----------	------	-----	-----	----------	---	--------------

հայ առաքելական	6430	28760	26656	55416	85	118 (լրիվ), 4 (հայ կաթոլիկների, շիա և սունի մահմեդականների ու ուղղափառների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	347	1616	1560	3176	5	10 (լրիվ) և 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ուղղափառ	203	659	641	1300	2.69	4 (լրիվ) և 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
շիա մահմեդական	122	510	488	998	1.6	5 (լրիվ) և 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	131	650	555	1205	1.71	5 (լրիվ) և 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
մոլոկան	306	1018	1041	2059	4	3 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	7539	33213	30941	64154	100	145 (լրիվ) և 4 (խառը) բնակչությամբ

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր էթնոժողովրդագրական դրությունը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 12

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	9227	37267	34338	71605	91.1
ռուս	475	1499	1503	3002	4.7
հույն	76	277	289	566	0.7
պարսիկ	166	568	520	1088	1.6
թաթար	182	858	737	1595	1.8
քուրդ	1	3	1	4	0.02
հրեա	7	18	17	35	0.08
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	10134	40104	37063	77167	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր կրոնադավանաբանական պատկերը 1860թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 13

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	8849	35179	32365	67544	87.1
հայ կաթոլիկ	378	1702	1631	3333	4

ուղղափառ	245	758	751	1509	2.4
մոլոկան	3.6	1018	1041	2059	3
շիա մահմեդական	218	779	703	1482	2.2
սունի մահմեդական	131	650	555	1205	1.22
մովսիսական	7	18	17	35	0.08
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	10134	40104	37063	77167	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴԱԾ ՈՒԹ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ

1852-1860թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից գավառակենտրոն տեղափոխվածներ

աղյուսակ 1

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1852թ.	7	34	23	57	հայ	հայ առաքելական
1853թ.	18	63	48	111	հայ	հայ առաքելական
	2	7	8	15	հայ	հայ կաթոլիկ
1854թ.	1	3	6	9	հայ	հայ կաթոլիկ
	1	2	1	3	հույն	ուղղափառ
	13	41	36	77	հայ	հայ առաքելական
1855թ.	6	14	18	32	հայ	հայ առաքելական
1856թ.	5	8	16	24	հայ	հայ կաթոլիկ
	12	38	29	67	հայ	հայ առաքելական
1857թ.	2	6	1	7	հայ	հայ կաթոլիկ
	13	32	25	57	հայ	հայ առաքելական
1858թ.	1	1	1	2	հույն	ուղղափառ
	5	10	10	20	հայ	հայ առաքելական
1859թ.	2	3	2	5	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	88	262	224	486		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության 1852-1860թթ. ներքին տեղաշարժը

աղյուսակ 2

ուր են եկել	եքր	որտեղից	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Փ. Ղարաքիլիսա	1855թ.	Գլրիս	2	17	17	34	հայ	հայ կաթոլիկ
Ավդիբեկ	1857թ.	Արթիկ	1	5	5	10	հայ	հայ առաք.
Գյուլագարակ	1857թ.	Դուրսալի	10	32	20	52	--/--	--/--
Մեծ Ղարաքիլիսա -2	1853թ.	Բագարիսանա	6	30	29	59	հայ	հայ կաթոլիկ
	1854թ.	Փ. Ղարաքիլիսա	1	1	3	4	--/--	--/--
	1853թ.	Փայլոթի	2	6	5	11	--/--	--/--
Նորաշեն	1857թ.	Բայանդուր	1	3	4	7	հայ	հայ առաք.
	1857թ.	Մ. Ղարաքիլիսա	1	3	3	6	--/--	--/--
Մեծ Զյափանակ	1855թ.	Գլրքիլիսա	1	4	2	6	--/--	--/--
Գլրքիլիսա	1857թ.	Ճգիլար	2	9	8	17	--/--	--/--
	1855թ.	Արդուլահման	1	6	4	10	--/--	--/--
	1855թ.	Չիրպիլի	2	4	4	8	--/--	--/--

Աղիյաման	1856թ. 1858թ.	Հոռոմ Սոգութլի	1 1	1 3	3 3	4 6	--/-- --/--	--/-- --/--
Ղաշղայա	1855թ.	Վարդնով	1	3	4	7	--/--	--/--
Դուզքենդ	1857թ.	Բազարխանա	1	2	2	4	--/--	--/--
Զեշիչքենդ	1857թ.	Համամլի	2	5	6	11	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			36	134	122	256		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

**1852-1860թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքից
համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ**

աղյուսակ 3

ուր են եկել	երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Արթիկ	1857թ.	1	1	3	4	հայ	հայ առաքելական
Ղզրքիլիսա	1855թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Աղիյաման	1857թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Տաշղայա	1858թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Դուզքենդ	1854թ.	1	4	2	6	--/--	--/--
Լեջան	1853թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Ջելալօղլի	1858թ.	1	5	8	13	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		7	18	22	40		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ գաղթածներ

աղյուսակ 4

երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1852թ.	2	7	3	10	հայ	հայ առաքելական
1853թ.	33	115	91	206	հայ	հայ առաքելական
	1	2	1	3	հայ	հայ կաթոլիկ
1854թ.	1	2	2	4	թաթար	սունի մահմեդական
	12	40	35	75	հայ	հայ առաքելական
1855թ.	1	2	1	3	հույն	ուղղափառ
	8	34	28	62	հայ	հայ առաքելական
1856թ.	15	52	45	97	հայ	հայ առաքելական
	1	3	4	7	հայ	հայ կաթոլիկ
1857թ.	1	2	1	3	հույն	ուղղափառ
	24	80	62	142	հայ	հայ առաքելական
1858թ.	1	4	3	7	հույն	ուղղափառ
	1	1	1	2	թաթար	սունի մահմեդական
1859թ.	9	25	17	42	հայ	հայ առաքելական
	3	7	9	16	հայ	հայ առաքելական
1859թ.	2	6	7	13	հույն	ուղղափառ
	1	3	2	5	թաթար	սունի մահմեդական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	116	385	312	697		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, քթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներ

աղյուսակ 5

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
-------------	-----	------	-----	-----	------	------	----------

Փ Ա Մ Բ Ա Կ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս							
1. Դուրքան	1855թ.	1	3	3	6	հայ	հայ առաքելական
2. Մեծ Դարաքիլիսա	1854թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
3. Դայթախչի	1855թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
4. Գյուլիջա	1856թ.	1	6	2	8	--/--	--/--
5. Դարալ	1853թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
	1855թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
	1856թ.	2	11	5	16	--/--	--/--
6. Յաղութի	1855թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
7. Ոռոտ	1854թ.	1	7	4	11	--/--	--/--
8. Վարդնով	1854թ.	5	9	8	17	--/--	--/--
	1855թ.	3	6	6	12	--/--	--/--
9. Նայբանդ	1856թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
10.Մ. Դարաքիլիսա - 2	1855թ.	1	1	3	4	հայ	հայ կաթոլիկ
11. Հայդարլի	1854թ.	1	2	4	6	թաթար	սունի մահմեդական
12. Լոռի Բերդ	1856թ.	1	1	1	2	հայ	հայ առաքելական
13. Դանջուղազ	1854թ.	1	5	7	12	թաթար	շիա մահմեդական
14. Համամլի	1854թ.	3	10	6	16	հայ	հայ առաքելական
	1855թ.	3	8	6	14	--/--	--/--
Շ Ո Ր Ա Գ Յ Ա Լ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս							
15.Հաջինազար-Դուլի	1853թ.	1	4	5	9	հայ	հայ առաքելական
16. Եսաուլ	1854թ.	3	8	9	17	--/--	--/--
17. Հոռոմ	1855թ.	3	14	11	25	--/--	--/--
18.Թաթար.Դուզենդ	1855թ.	2	8	10	18	պարսիկ	շիա մահմեդական
19. Թաթնայի	1855թ.	2	3	3	6	հայ	հայ առաքելական
20. Մուսուլյի	1855թ.	2	10	7	17	հայ	հայ կաթոլիկ
21. Տալշանդշլաղ	1856թ.	5	20	13	33	հայ	հայ առաքելական
22. Բազարխանա	1856թ.	2	11	9	20	հայ	հայ կաթոլիկ
23. Փիրթիքյան	1856թ.	3	15	11	26	հայ	հայ առաքելական
24. Նորաշեն	1853թ.	1	3	4	7	--/--	--/--
	1855թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
	1856թ.	3	9	7	16	--/--	--/--
25. Մեծ Զյափա - նակ	1853թ.	1	7	3	10	--/--	--/--
	1854թ.	2	13	8	21	--/--	--/--
26. Արթիկ	1853թ.	2	4	7	11	--/--	--/--
	1854թ.	2	6	3	9	--/--	--/--
	1855թ.	3	11	6	17	--/--	--/--
27. Սոգութի	1854թ.	7	16	17	33	--/--	--/--
	1855թ.	2	5	4	9	--/--	--/--
	1856թ.	10	43	37	80	--/--	--/--
28. Գիչաղ	1855թ.	1	4	2	6	--/--	--/--
29.Վերին Դանիջա	1855թ.	2	6	5	11	--/--	--/--
30. Դրդիսդագիրման	1853թ.	1	4	2	6	--/--	--/--
	1855թ.	4	15	14	29	--/--	--/--
	1856թ.	1	3	4	7	--/--	--/--
31. Տաշդալա	1856թ.	2	14	11	25	--/--	--/--
32. Ջաջուռ	1854թ.	2	4	5	9	--/--	--/--

33. Մելիքբենդ	1854թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
34. Գուգրենդ	1854թ.	2	6	6	12	--/--	--/--
	1855թ.	2	5	5	10	--/--	--/--
35. Շիրվանօղլու	1854թ.	1	5	2	7	--/--	--/--
36. Չրախի	1855թ.	1	8	5	13	--/--	--/--
37. Ղազանչի	1854թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
38. Չիրայիլի	1856թ.	1	3	8	11	--/--	--/--
39. Ղափղլի	1854թ.	3	7	10	17	--/--	--/--
	1855թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
40. Բոզդողան	1854թ.	2	12	9	21	--/--	--/--
	1855թ.	3	14	7	21	--/--	--/--
41. Ղասմալի	1854թ.	1	6	6	12	--/--	--/--
42. Բեքանդ	1855թ.	2	3	8	11	--/--	--/--
	1856թ.	1	4	3	7	--/--	--/--
43. Փոքր Արրիսպալի	1855թ.	1	6	2	8	--/--	--/--
44. Ղլովխան	1854թ.	3	9	9	18	--/--	--/--
45. Ղուլիջան	1855թ.	1	5	2	7	--/--	--/--
46. Զյալալի	1856թ.	1	4	7	11	--/--	--/--
47. Քեշիշբենդ	1854թ.	2	4	5	9	--/--	--/--
48.Թ. Գյոզալդարա	1854թ.	3	12	13	25	պարսիկ	շիա մահմեդական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		132	469	403	872		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 6

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	%	ազգ.	դավանանք
1853թ.	7	25	23	48	5.3	հայ	հայ առաքելական
1854թ.	3	12	13	25	35.6	պարսիկ թաթար թաթար հայ	շիա մահմեդական սունի մահմեդական շիա մահմեդական հայ առաքելական
	1	2	4	6			
	1	5	7	12			
	42	130	113	243			
1855թ.	2	8	10	18	33.3	պարսիկ հայ հայ	շիա մահմեդական հայ կաթոլիկ հայ առաքելական
	3	11	10	21			
	39	129	103	232			
1856թ.	2	11	9	20	25.8	հայ հայ	հայ կաթոլիկ հայ առաքելական
	32	136	111	247			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	132	469	403	872	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 7

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
1852թ.	2	7	3	10	0.8
1853թ.	42	144	117	261	17
1854թ.	60	191	173	364	24.2
1855թ.	52	182	151	333	21
1856թ.	51	204	170	374	20.6

1857թ.	25	84	65	149	10
1858թ.	10	26	18	44	4
1859թ.	6	16	18	34	2.4
1860թ.	0	0	0	0	0
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	248	854	715	1569	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 8

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	233	807	664	1471	94
հույն	5	14	12	26	2
պարսիկ	5	20	23	43	2
թաթար	5	13	16	29	2
ԸՆԴԱՍԵՆ Ը	248	854	715	1569	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 9

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	226	780	640	1420	91.2
հայ կաթոլիկ	7	27	24	51	2.8
ուղղափառ	5	14	12	26	2
չիա մահմեդական	6	25	30	55	2.5
սունի մահմեդական	4	8	9	17	1.5
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	248	854	715	1569	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Պարսկատանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներ

աղյուսակ 10

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	1858թ.	2	4	3	7	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		2	4	3	7		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներ

աղյուսակ 11

որտեղից	երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
Ախալքալաք	1852թ.	1	3	2	5	հայ	հայ առաքելական
	1854թ.	4	9	9	18	--/--	--/--
	1856թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
	1858թ.	1	1	1	2	--/--	--/--

Ախալցխա	1852թ.	5	11	13	24	հայ	հայ առաքելական
	1853թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
	1853թ.	2	9	7	16	հույն	ուղղափառ
	1854թ.	1	3	6	9	--/--	--/--
	1854թ.	6	17	11	28	հայ	հայ առաքելական
	1855թ.	3	8	7	15	--/--	--/--
	1856թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
1857թ.	2	3	4	7	--/--	--/--	
Նոր Բայազետ	1853թ.	1	1	2	3	հայ	հայ առաքելական
	1854թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
	1855թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
	1856թ.	3	9	9	18	--/--	--/--
	1857թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Երևան	1856թ.	1	3	2	5	հայ	հայ առաքելական
Սարդարապատի գավառ	1854թ.	1	5	2	7	հայ	հայ առաքելական
Շուշի	1853թ.	1	1	2	3	հայ	հայ առաքելական
Թիֆլիս	1852թ.	1	3	1	4	հայ	հայ առաքելական
	1854թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Տավրիկյան նահանգ	1854թ.	2	6	6	12	հրեա	մովսիսական
	1857թ.	1	1	3	4	ռուս	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		43	110	105	215		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

**1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև
Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներն
ըստ ազգությունների**

աղյուսակ 12

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	147	460	381	841	91.3
քաթար	3	6	5	11	1.9
հրեա	2	6	6	12	1.2
ռուս	1	1	3	4	0.6
հույն	8	26	25	51	5
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	161	499	420	919	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

**1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև
Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներն
ըստ դավանանքի**

աղյուսակ 13

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	145	455	376	831	90.1
հայ կաթոլիկ	2	5	5	10	1.2
ուղղափառ	9	27	28	55	5.6
սունի մահմեդական	3	6	5	11	1.9
մովսիսական	2	6	6	12	1.2
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	161	499	420	919	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, թթ. 1-520: Բնագիր: Չեռագիր:

**1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ**

որտեղից	երբ	ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Բորչալուի տեղամաս	1855թ.	Լեջան	15	60	54	114	հայ	հայ առաք.
	1856թ.	Ջելալօղլի	3	14	14	28	--/--	--/--
	1854թ.	Բոզիքենդ	1	7	5	12	--/--	--/--
	1855թ.	Մ. Ղարաքիլիսա 2	1	4	5	9	հայ	հայ կաթոլիկ
	1854թ.	Ղանջուղազ	1	3	3	6	թաթար	սունի մահմ.
Սարդարապատի տեղամաս	1855թ.	Սոգութի	4	16	9	25	հայ	հայ առաք.
	1855թ.	Մեծ Զյափանակ ⁸⁰	1	3	1	4	--/--	--/--
	1857թ.	Բոզդղան	1	4	6	10	--/--	--/--
	1853թ.	Տաշղալա	1	4	7	11	--/--	--/--
	1856թ.	Մելիքբենդ ⁸¹	1	2	3	5	--/--	--/--
	1855թ.	Սոլլա Գյոկչա	1	3	2	5	--/--	--/--
Նոր Բայազետի գավառ	1853թ.	Հայդարի	1	4	6	10	թաթար	սունի մահմ.
	1856թ.	Բաշգյուղ ⁸²	1	5	2	7	հայ	հայ առաք.
	1859թ.	Մելիքբենդ ⁸³	1	2	1	3	--/--	--/--
	1858թ.	Բոզդղան ⁸⁴	1	2	1	3	--/--	--/--
Ղազախի տեղամաս	1856թ.	Գալլավար	1	6	5	11	թաթար	սունի մահմ.
	1856թ.	Մեծ Ղարաքիլիսա	2	6	2	8	հայ	հայ առաք.
	1854թ.	Ջելալօղլի ⁸⁵	1	3	3	6	--/--	--/--
	1854թ.	Յաղոբլի ⁸⁶	3	11	8	19	--/--	--/--
	1855թ.	Բոզիքենդ	2	5	2	7	--/--	--/--
	1855թ.	Շահալի	1	4	4	8	--/--	--/--
	1858թ.	Սարալ	2	14	10	24	թաթար	սունի մահմ.
	1858թ.	Վարդանլի	1	4	3	7	--/--	--/--
	1859թ.	Ղանջուղազ	1	3	4	7	--/--	--/--
	1853թ.	Հերիեր	1	4	4	8	հայ	հայ առաք.
	1855թ.	--/--	1	2	3	5	--/--	--/--
Շամշադինի տեղամաս	1856թ.	Կուրթան	1	5	2	7	հայ	հայ առաք.
	1854թ.	Մեծ Ղարաքիլիսա	1	6	4	10	--/--	--/--
Ծալկայի տեղամաս	1853թ.	Ավիլիբեկ ⁸⁷	1	5	3	8	հայ	հայ առաք.
Շամախի	1854թ.	Մեծ Զյափանակ	1	3	3	6	հայ	հայ առաք.
Թիֆլիսի գավառ	1858թ.	Վոսկրեսենկո	2	8	9	17	ռուս	մոլդկան
Բեսարաբիա	1859թ.	Վորոնցովկա	2	8	8	16	ռուս	մոլդկան
ԸՆԴԱՍԾՆԸ			58	230	196	426		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
------------	---------	-----	-----	----------	---

⁸⁰ Եկել են Սարդարապատի տեղամասի Մուլկի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆ. 93, ց. 1, գ. 124, թ. 159):
⁸¹ Եկել են Սարդարապատի տեղամասի Շահիրյար գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆ.93,ց.1, գ. 124, թ. 254):
⁸² Եկել են Նոր Բայազետի գավառի Երանոս գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆ. 93, ց. 1, գ. 124, թ. 125):
⁸³ Եկել են Նոր Բայազետ քաղաքից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 124, թ. 255):
⁸⁴ Եկել են Նոր Բայազետ քաղաքից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 124, թ. 174):
⁸⁵ Եկել են Ղազախի տեղամասի Կուլայի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93,ցուցակ 1,գործ 123,թ. 274):
⁸⁶ Եկել են Ղազախի տեղամասի Կուլայի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93,ցուցակ 1, գործ123,թ. 312):
⁸⁷ Եկել են Ծալկայի տեղամասի Աշխանա գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գ.123, թ. 131):

հայ	172	622	517	1139	90.5
թաթար	9	41	42	83	4.8
պարսիկ	5	20	23	43	2.6
ռուս	4	16	17	33	2.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	190	699	599	1298	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Ձեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 16

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	167	596	493	1089	88
հայ կաթոլիկ	5	26	24	50	2.6
չիա մահմեդական	7	28	33	61	3.65
սունի մահմեդական	7	33	32	65	3.65
մոլդկան	4	16	17	33	2.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	190	699	599	1298	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Ձեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 17

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	319	1082	898	1980	91
թաթար	12	47	47	94	3.4
պարսիկ	5	20	23	43	1.4
հրեա	2	6	6	12	0.6
ռուս	5	17	20	37	1.4
հույն	8	26	25	51	2.2
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	351	1198	1019	2217	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Ձեռագիր:

1852-1860թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 18

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	312	1051	869	1920	89
հայ կաթոլիկ	7	31	29	60	2
ուղղափառ	9	27	28	55	2.5
մոլդկան	4	16	17	33	1.1
չիա մահմեդական	6	25	30	55	1.7
սունի մահմեդական	11	42	40	82	3.1
մովսիսական	2	6	6	12	0.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	351	1198	1019	2217	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 120, 123, 124, 125: Բնագիր: Ձեռագիր:

**1858-1872թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառում հիմնադրված գյուղեր
աղյուսակ 19**

հիմնադրված գյուղ	տրք	որտեղից են եկել	ընկերության թիվը հիմնադրման պահին					
			ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ագգ.	դավանանք
Ղարաքիլիսա	1860թ.	Հաջինագար-Ղուլի	13	62	52	114	հայ	հայ առաք.
Կեֆլու	1861թ.	Ալեքսանդրապոլ	13	63	56	119	--/--	--/--
Սարիար -2	1860թ.	Սարիար	21	93	91	184	--/--	--/--
Գյուլիբուլաղ	1861թ.	Փոքր Քեթի	11	56	53	109	--/--	--/--
Ղզրքիլիսա	1860թ.	Շորագյալի գյուղեր	13	68	61	129	--/--	--/--
Մալուտ	1860թ.	Դարբանդ	10	75	65	140	--/--	--/--
Զանգիթափա	1865թ.	Ղոլղաք	9	17	23	40	--/--	--/--
Նիկոլասկա	1858թ.	Թիֆլիսի նահանգ ⁸⁸	42	143	106	249	ռուս	ուղղափառ
Նովո-Ալեքսանդրովկա	1860թ.	Աստրախանի նահանգ ⁸⁹	10	10	6	16	--/--	--/--
Խաչաքիլիսա	1861թ.	Ղիչաղ	22	94	87	181	հայ	հայ առաք.
Խանվալի	1862թ.	Դուզբենդ	28	90	118	208	--/--	--/--
Մամուլի	1864թ.	Աղբիլիսա	11	63	49	112	--/--	--/--
Բաբուռլի	1864թ.	անհայտ	28	123	111	234	--/--	--/--
Ալիխան	1866թ.	Զաջուռ	21	98	90	188	--/--	--/--
Հաջիխալի	1867թ.	Ղզրքիլիսա	40	151	147	298	--/--	--/--
Չոտուր	1862թ.	Վարդնով	30	104	89	193	--/--	--/--
Զորկանիստ	1862թ.	Թաքնալի	10	63	41	104	--/--	--/--
		Իլի Ղարաքիլիսա	9	33	28	61	--/--	--/--
		Մեծ Քեթի	4	29	30	59	--/--	--/--
		Ճգիլար	3	13	11	24	--/--	--/--
Սալիտակ	1864թ.	Համանլի	28	160	125	285	--/--	--/--
Գյոյ Յիլուշ	1864թ.	Մեծ Բեքանդ	22	94	86	180	--/--	--/--
Բուղղաշեն	1871թ.	Հաջիխալի	18	78	73	151	--/--	--/--
Տիտոյ խարաբա	1872թ.	Ախալցխայի գավառ	15	57	49	106	հայ	հայ կաթոլիկ
Զարինջա	1870թ.	Ղեղաշ	11	50	40	90	հայ	հայ առաք.
	1870թ.	Փամակ	9	43	37	80	--/--	--/--
Աղղաշ	1870թ.	Օգրուջա	6	22	20	42	--/--	--/--
Դարաքյոյ	1862թ.	Ախալցխայի գավառ	9	22	19	41	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			466	1974	1763	3737		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր:

**1861-1869թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառում վերահիմնադրված գյուղեր
աղյուսակ 20**

⁸⁸ Եկել են Բորժոմի գավառի Յիխիստովարի (26 ընտանիք կամ 186 մարդ) և Բակուրիանի (16 ընտանիք կամ 63 մարդ) գյուղերից (տե՛ս Վրաստանի պատմության կենտրոնական պետական արխիվ (այսուհետև՝ ՎԴԿՊԱ), ֆոնդ 240, ցուցակ 2, գործ 28, թթ.37):

⁸⁹ Եկել են Աստրախանի նահանգի Չերնոյարի գավառի Կորնովսկոյ գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 269, ցուցակ 2, գործ 501, թ. 19):

վերահիմնա - դրված գյուղ	տրք	որտեղից են եկել	բնակչության թիվը վերահիմնադրման պահին					
			ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Բոզյոխուշ	1861թ.	Ջելաբկեչուտ	12	90	77	167	հայ	հայ առաք.
Բզովդալ	1869թ.	Ղշլալ	15	80	70	150	--/--	--/--
Բաշգյուղ	1862թ.	Մեծ Զեթի	10	60	58	118	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			35	230	205	435		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, 124, 125: Բնագիր: Չեռագիր

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

**ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱՀԱՆԳԻ ԵՎ ԱՌԱՆՁԻՆ ԳԱՎԱՌՆԵՐԻ
ՎԻՃԱԿԻ ՍԱՄԻՆ. 1864թ.⁹⁰**

**Տեղեկագիր Երևանի նահանգի 1864թ բնակչության թվի և բնական
վերարտադրության մասին**

աղյուսակ 1

բնակավայր	անա- նու- թյունը	բնակչության թիվ		ծնվածների թիվ		մահացած ների թիվ		տարբերություն	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	ընդ.
Ք Ա Ղ Ա Ք Ն Ե Ր Ո Ւ Մ									
Երևան	352	6744	5768	261	248	411	385	-150	-137
Ալեքսանդրապոլ	141	8762	7787	399	379	275	291	+124	+88
Նախիջևան	80	3363	2842	153	144	181	162	-28	-18
Օրդուբադ	18	2511	2047	98	76	178	118	-80	-42
Նոր Բայազետ	48	2322	2256	98	76	60	50	+38	+26
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	639	23702	20700	1009	923	1105	1005	-696	-83
Գ Ա Վ Ա Ռ Ո Ւ Մ									
Երևանի	1052	42044	36884	1318	1220	1180	1110	+138	+110
Ալեքսանդրապոլ ի	553	32667	30317	1219	1170	634	650	+585	+520
Նախիջևանի	375	25149	21130	1067	958	903	846	+164	+112
Օրդուբադի	335	16323	12629	630	503	1656	1260	-1026	-757
Նոր Բայազետի	609	40565	24849	1050	925	900	799	+150	+126
Էջմիածնի	1182	53290	47458	1633	1621	1144	812	+489	+809
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4106	210038	173267	6917	6397	6417	5477	+500	+920

⁹⁰ Փաստաթուղթը կազմվել է Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտեի է հանձնվել 1864թ. դեկտեմբերի 22-ին (տե՛ս ՎՊԿՊԱ, Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտեի, ֆոնդ 415, ցուցակ 3, գործ 95, թթ.1-125): Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող երկու աղյուսակները կազմել ենք ըստ Երևանի նահանգապետի կողմից Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտեի ներկայացված հաշվետվության հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների:

ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	4745	233740	193967	7926	7320	7522	6482	-196	+837
--------------	------	--------	--------	------	------	------	------	------	------

ՎՊԿՊԱ, ֆոնդ 415, ցուցակ 3, գործ 95, թթ.76-77: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի 1864թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի

աղյուսակ 2

դավանանք	ժառանգական ազնվականներ	անճանական ազնվականներ	հոգևորականներ	խաբուր	զինվորականներ և բեկեր	մելիքներ	աղայարներ	աղիաներում աշխատող պետական գյուղացիներ	քաղաքային բնակչություն և պետական գյուղացիներ	ընդամենը
ուղղափառ	116	163	60	----	----	----	---	----	1983	----
հայ առաքելական	39	386	322	----	----	25	7	240	22820	----
			1			1		0	6	
հայ կաթոլիկ	12	9	66	----	----	----	---	----	3257	----
հռոմեակաթոլիկ	----	----	----	----	----	----	---	----	457	----
աղանդավորական	----	----	----	----	----	----	---	----	3469	----
շիա մահմեդական	----	----	18	----	116	----	---	----	3593	
սունի մահմեդական	----	2	133	14	313	----	79	----	15673	3444
			7	4	6				2	
մովսիսական	----	----	----	----	----	----	---	----	----	1376
										2
կռապաշտ	----	----	----	----	----	----	---	----	1980	2271
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	167	560	470	14	325	25	86	240	39967	1947
			2	4	2	1		0	7	7

ՎՊԿՊԱ, ֆոնդ 415, ցուցակ 3, գործ 95, թթ.78-80: Բնագիր: Չեռագիր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

ԳԱՎԱՌԱՊԵՏԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ԶԵԿՈՒՑԱԳՐԵՐ ԵՎ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԳԱՎԱՌՆԵՐԻ ԵՎ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԻ ՍԱՄԻՆ. 1864թ.⁹¹

Ալեքսանդրապոլի քաղաքային ոստիկանապետի տարեկան հաշվետվությունը⁹²

⁹¹ Ալեքսանդրապոլ քաղաքին վերաբերող և 1864թ. թվագրվող վիճակագրական այս տվյալները Ալեքսանդրապոլի գավառապետի կողմից Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե են ուղարկվել 1865թ. ապրիլի 28-ին (տե՛ս "Պատմությունը և վիճակագրությունը Երևանի նահանգի համար 1864թ." ՀԱԱ ֆ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 1-350):

1. տեղանք	Քաղաքը գրադեցնում է 2260 քառ. դեյալտին տարածք							
2. բնակչություն	1864թ. դրությամբ քաղաքն ունի 16549 մարդ (երկսեռ) բնակչություն: Նախորդ տարվա համեմատությամբ բնակչության թիվը աճել է 212 մարդով (երկու սեռից): Մեկ տարվա ընթացքում քաղաքից հեռացել է 7 մարդ (երկու սեռից):							
3. ազնվականություն	Կալվածատերեր չկան, իսկ ազնվականությունը գտնվում է պետական ծառայության մեջ:							
4. առևտուր	Մեծ կապիտալի բացակայության պատճառով առևտուրը ցանկալի զարգացում չունի: Առևտուրը հիմնականում կատարվում է Կարս, Էրզրում և Թիֆլիս քաղաքների հետ:							
5. արդյունաբերություն	Ի տարբերություն առևտրի՝ սա քաղաքային տնտեսության առավել զարգացած ճյուղն է: Ալեքսանդրապոլի արհեստավորների բարձրորակ ապրանքները հայտնի են ինչպես Երևանի նահանգում, այնպես էլ ամբողջ Անդրկովկասում և Թուրքիայում: Ալեքսանդրապոլը ներքին և արտաքին շուկաներում տարեկան վաճառում է մինչև 111500 արծաթ ուրբլու ապրանք:							
6. գործարան	Քաղաքում կա 37 գործարան							
	մոմի	6	կաշվի	4	գինու և օղու	11	բրուտի	1
	օճառի	8	ձիթհանք	5	աղյուսի	1	կրի	1
7. ֆաբրիկա	Մեծ ֆաբրիկաներ չկան, եղածը բավարարում է միայն ներքին պահանջարկը:							
8. ձիաբուծարան	Առանձին ձիաբուծարան չկա: Քաղաքային բնակչությանը պատկանող ձիերի քանակը հասնում է 230-ի:							
9. նորեկներ	Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից և հատկապես Թիֆլիսի նահանգից 1863-1864թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ է տեղափոխվել 218 մարդ (երկու սեռից)՝ հայեր, ռուս մոլոկաններ և հրեաներ:							
10. աղանդներ	Կա 117 մոլոկան (65՝ արական և 52՝ իգական սեռի): Մրանցից և ոչ մեկը ուղղափառ դավանանքի չի վերադարձել:							
11. բողոքներ	1864թ. ընթացքում քաղաքային բնակչությունից ստացվել է 126 գրավոր բողոք, որից 60-ը բավարարվել է, 66-ը՝ մերժվել:							
12. առողջապահություն	Քաղաքն աչքի է ընկնում առողջ կլիմայով, ունի 1 բժիշկ և 1 բուժակ:							
13. դեղատուն	Քաղաքում կա 1 դեղատուն:							
14. կրթություն	ուսումնական հաստատությունը	քանակ	ուսուցիչ	աշակերտ				
			չ					
	գավառային ուսումնարան	1	7	99				
	մասնավոր դպրոց	17	----	630				
	հայ կաթոլիկ հոգևոր ուսումնարան	1	3	34				
	հայ առաքելական ծխական հոգևոր դպրոց	1	3	150				
	Սբ Մարիամ Մակդաղենացու	1	2	16				

⁹² Այս և հաջորդ ինը աղյուսակները կազմել ենք Ալեքսանդրապոլի գավառապետի կողմից Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե ներկայացված հաշվետվության հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա:

անվ. իգական ուսումնարան			
-------------------------	--	--	--

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 225-235: Բնագիր: Չեռագիր:

Տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլ քաղաքի ժողովրդագրական դրության մասին
աղյուսակ 2

դավանանք	ժառանգական ազնվական	անհատական ազնվական	հոգևորական	ընդամենը
Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ՝ Ո Չ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս⁹³				
ուղղափառ	62	80	14	156
հայ առաքելական	24	87	218	329
հայ կաթոլիկ	12	9	3	24
մահմեդական	----	----	10	10
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	98	176	245	519
Ո Չ Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ՝ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս⁹⁴				
ուղղափառ	----	----	----	320
հայ առաքելական	----	----	----	14899
հայ կաթոլիկ	----	----	----	229
մահմեդական	----	----	----	429
մոլդկան	----	----	----	117
մովսիսական (հրեա)	----	----	----	36
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	----	----	----	16030
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ				16549 երկու սեռից

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 235-237: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլում բնակություն հաստատած ռուս աղանդավորականների ցուցակ⁹⁵
աղյուսակ 3

բնակավայր	հնադավան		մոլդկան		սուբոտնիկ	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	----	----	65	52	17	19
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	----	----	65	52	17	19

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 241: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքում 1864թ. ընթացքում տեղի ունեցած պատահարների ցուցակ

⁹³ Բերված թվային տվյալները վերաբերում են երկու սեռերին:

⁹⁴ Հաշվառվել է պետական և վանքապատկան հողերի վրա նստակյաց ապրող քաղաքային երկսեռ բնակչությունը:

⁹⁵ Իրականում Ալեքսանդրապոլում սուբոտնիկներ չկային: Մրանց փոխարեն հաշվառվել են հրեաները: Քաղաքում միակ աղանդավորականները մոլդկաններն էին:

		աղյուսակ 4
N	պատահարների տեսակներ	քանակ
1	կողոպուտ	4
2	գողություն	7
3	ոչ դիտավորյալ սպանություն	4
4	հանկարծամահություն	1
5	դիակի հայտնաբերում	1
6	սպանություն	2
7	ինքնասպանություն	չկա
8	բռնաբարություն	չկա
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		19 դեպք

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 242: Բնագիր: Չեռագիր:

1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի բերդի կալանատանը պահվող ձերբակալվածների ցուցակ⁹⁶

աղյուսակ 5								
Ալեքսանդրապոլ	1864թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կար		1864թ. ընթացքում ավելացավ		մինչև տարեվերջ պակասեց		1864թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կար	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
բերդի կալանատանը	21	----	32	----	30	----	23	----
քաղաքային ոստիկանատանը	----	----	19	1	19	----	----	1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	21	----	51	1	49	----	----	1

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 243: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի 1864թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի

դաս	I քաղամաս		II քաղամաս		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ա Ձ Ն Վ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
ժառանգական	20	12	44	22	64	34
անհատական	32	22	64	58	96	80
բեկեր	----	----	----	----	----	----
աղալարներ	----	----	----	----	----	----
մեղիքներ	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	52	34	108	80	160	114
Հ Ո Գ Ե Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						

⁹⁶ Բացի աղյուսակում նշվածներից 1864թ. հունվարի 1-ից մինչև 1865թ. հունվարի 1 ընկած ժամանակահատվածում հիմնականում մանր հանցագործությունների համար 46 մարդ պահվել է Ալեքսանդրապոլի բերդի կալանատանը, եւ 8-ը՝ քաղաքային ոստիկանատանը (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 243-244):

ուղղափառ	4	2	4	4	8	6
հայ առաքելական	86	78	30	24	116	102
հայ կաթոլիկ	3	----	----	----	3	----
մահմեդական	----	----	7	----	7	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	93	80	41	28	134	108
Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Յ Ի Ն Դ Ա Ս						
պատվավոր քաղաքացիներ	----	----	----	----	----	----
քաղաքային հարկատու բնակչություն	2302	2173	6166	5389	8468	7562
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2302	2173	6166	5389	8468	7562
Ջ Ի Ն Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
կանոնավոր գորքերում ծառայողներ	1798	165	----	----	1798	165
պաշտոնաթող զինվորականներ, նրանց կանայք ու դուստրեր	16	18	----	----	16	18
զինվորների երեխաներ	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1814	183	----	----	1814	183
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	4261	2470	6315	5497	10576	7967

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 246: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի 1864թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դավանաքի⁹⁷
աղյուսակ 7

դավանանք	I թաղամաս		II թաղամաս		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1. ուղղափառ	81	87	152	156	233	243
2. մոլոկան	----	----	65	52	65	52
3. հայ առաքելական	2210	2067	5852	5099	8062	7166
4. հայ կաթոլիկ	139	114	----	----	139	114
5. մովսիսական (հրեա)	17	19	----	----	17	19
6. շիա մահմեդական	----	----	246	193	246	193
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2447	2287	6315	5500	8762	7787

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 247: Բնագիր: Չեռագիր:

Շինությունների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում 1864թ. դրությամբ
(բացառությամբ եկեղեցիների)

աղյուսակ 8

Շինության տեսակ	I թաղամաս	II թաղամաս	ընդամենը
-----------------	-----------	------------	----------

⁹⁷ Նախորդ աղյուսակի համեմատությամբ՝ այստեղ «զինվորական դաս»-ը (1997 մարդ) հաշվառված չէ:

	քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտի 9
ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՆԵՐ						
պետական	----	----	----	----	----	----
եկեղեցական	2	----	3	----	5	----
հանրային	1	----	----	----	1	----
սեփական	842	----	1345	----	2187	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	845	----	1348	----	2193	----
ՈՉ ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ ԵՎ ԱՅԼՆ՝⁹⁸						
պետական	----	----	----	----	----	----
եկեղեցական	----	----	2	----	2	----
հանրային	----	----	----	----	----	----
սեփական	6	----	9	----	15	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	6	----	11	----	17	----
ԿՐՊԱԿՆԵՐ						
պետական	----	----	----	----	----	----
եկեղեցական	----	----	60	----	60	----
հանրային	----	----	----	----	----	----
սեփական	122	----	132	----	254	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	122	----	192	----	314	----
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	973	----	1551	----	2524	----

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 252: Բնագիր: Չեռագիր:

Ամուսնությունների թիվը գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլում 1864թ. դրությամբ աղյուսակ 9

դավանանք	ընդամենը
1. ուղղափառ	3
2. մոլոկան	1
3. հայ առաքելական	133
4. հայ կաթոլիկ	1
5. մովսիսական	----
6. մահմեդական	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	141

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 4, մաս 2, թթ. 253: Բնագիր: Չեռագիր:

⁹⁸ «Ոչ բնակելի շինություններ՝ պահեստներ և այլն» վերնագրի տակ իրականում խոսքը գնում է քարվանսարանների մասին:

Երևանի մահանգային վիճակագրական կոմիտեին սույնով պատիվ ունեմ տեղեկացնելու Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում 1864թ. ընթացքում ծնված, ամուսնացած և մահացած մահմեդական ու աղանդավորական բնակչության թվաքանակի մասին:

Ալեքսանդրապոլի գավառապետ՝ Բասունովիչ

N 390

30 հունվարի, 1865թ.

ք. Ալեքսանդրապոլ

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 74: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքում ծնված, ամուսնացած, մահացած մահմեդական ազգաբնակչության մասին
աղյուսակ 1

բնակչության թիվ 1864թ.		Ալեքսանդրապոլ	ամուսնություն	ծնվածների թիվ		մահացածների թիվ և տարիք			
ար.	իգ.			ար.	իգ.	ար.	քանակ և տարիք	իգ.	քանակ և տարիք
246	193	I քառամսյակ	---	2	3	--	---	1	1 մարտ-3 տարեկան
		II քառամսյակ	2	3	1	1	1 մարտ-7 տարեկան	3	1 մարտ-2 տարեկան
		III քառամսյակ	1	5	4	2	1 մարտ-4 տարեկան 1 մարտ-15 տարեկան	2	1 մարտ-2 տարեկան 1 մարտ-30 տարեկան 1 մարտ-60 տարեկան
246	193	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	3	10	8	3		6	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 78: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերում ծնված, ամուսնացած, մահացած մահմեդական ազգաբնակչության մասին
աղյուսակ 2

բնակչության թիվ 1864 թ.		գյուղ	ամուսնություն	ծնվածների թիվ		մահացածների թիվ և տարիք			
ար.	իգ.			ար.	իգ.	ար.	քանակ և տարիք	իգ.	քանակ և տարիք
102	108	Արջուտ	3	6	6	6	2 մարտ-5 տարեկան 2 մարտ-2 տարեկան 1 մարտ-4 տարեկան 1 մարտ-24 տարեկան	6	1 մարտ-5 տարեկան 3 մարտ-1 տարեկան 1 մարտ-12 տարեկան 1 մարտ-23 տարեկան
42	49	Վարդանի	---	4	5	8	1 մարտ-6 ամսական 1 մարտ-2 ամսական 1 մարտ-8 ամսական 1 մարտ-	5	1 մարտ-36 տարեկան 1 մարտ-6 տարեկան 2 մարտ-3 տարեկան 1 մարտ-

							9 տարեկան 2 մարդ- 14 տարեկան 2 մարդ- 29 տարեկան		27 տարեկան
114	151	Թաթարական Գյուղատնտեսական	---	4	5	4	1 մարդ- 5 տարեկան 1 մարդ- 2 տարեկան 1 մարդ- 26 տարեկան 1 մարդ- 80 տարեկան	4	1 մարդ- 4 ամսական 1 մարդ- 1 տարեկան 1 մարդ- 38 տարեկան 1 մարդ- 12 տարեկան
160	116	Գալլավար	---	5	3	5	1 մարդ- 5 ամսական 2 մարդ- 1 տարեկան 1 մարդ- 38 տարեկան 1 մարդ- 2 տարեկան	3	1 մարդ- ամսական 1 մարդ- 25 տարեկան 1 մարդ- 1 տարեկան
79	83	Դուզբենդ	1	3	5	2	1 մարդ- 6 ամսական 1 մարդ- 12 տարեկան	3	1 մարդ- 7 ամսական 1 մարդ- 5 տարեկան 1 մարդ- 4 տարեկան
81	61	Ղզլորան	---	4	4	1	1 մարդ- 14 տարեկան	1	1 մարդ- տարեկան
122	101	Ղուրսալի	1	9	11	3	2 մարդ- 2 տարեկան 1 մարդ- 37 տարեկան	5	2 մարդ- 2 տարեկան 2 մարդ- 29 տարեկան 1 մարդ- 54 տարեկան
144	128	Սարալ	3	4	6	2	1 մարդ- 1 տարեկան 1 մարդ- 105 տարեկան	4	1 մարդ- 37 տարեկան 1 մարդ- 13 տարեկան 1 մարդ- 14 տարեկան 1 մարդ- 36 տարեկան
49	50	Ղանջուղազ	1	2	5	5	2 մարդ- 10 տարեկան 1 մարդ- 30 տարեկան 2 մարդ- 12 տարեկան	4	1 մարդ- 5 ամսական 2 մարդ- տարեկան 1 մարդ- 28 տարեկան
39	45	Հայդարլի	---	3	4	4	2 մարդ- 1 տարեկան 2 մարդ- 28 տարեկան	3	1 մարդ- 7 տարեկան 2 մարդ- 38 տարեկան
932	892	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	9	44	54	40		38	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 75-76: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում

Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում ծնված, ամուսնացած, մահացած մահմեդական ազգաբնակչության մասին

աղյուսակ 3

բնակավայր	ծնվածների թիվ		ամուսնություն	մահացածների թիվ և տարիք			
	ար.	իգ.		ար.	տարիք	իգ.	տարիք
				1	2 ամսական	1	3 ամսական
				1	5 ամսական	1	4 ամսական
				2	6 ամսական	2	5 ամսական
				1	8 ամսական	1	7 ամսական
				5	1 տարեկան	6	1 տարեկան
				6	2 տարեկան	6	2 տարեկան
				2	4 տարեկան	3	3 տարեկան
				3	5 տարեկան	1	5 տարեկան
				1	7 տարեկան	1	6 տարեկան
				1	9 տարեկան	1	7 տարեկան
				2	10 տարեկան	2	12 տարեկան
				3	12 տարեկան	1	13 տարեկան
				3	14 տարեկան	1	14 տարեկան
				1	15 տարեկան	1	23 տարեկան
				1	24 տարեկան	2	25 տարեկան
				1	26 տարեկան	1	27 տարեկան
				2	28 տարեկան	1	28 տարեկան
				2	29 տարեկան	2	29 տարեկան
				1	30 տարեկան	1	30 տարեկան
				1	37 տարեկան	2	36 տարեկան
				1	38 տարեկան	1	37 տարեկան
				1	80 տարեկան	3	38 տարեկան
				1	105 տարեկան	2	54 տարեկան
				----	----	1	60 տարեկան
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	54	51	12	43		44	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 24: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքում ծնված և մահացած աղանդավորական ազգաբնակչության մասին

աղյուսակ 4

բնակչութ. թիվ. 1864թ.	Ալեքսանդրապոլ	ծնվածների թիվ	մահացածների թիվ և տարիք
-----------------------	---------------	---------------	-------------------------

ար.	իգ.		ար.	իգ.	ար.	քանակ և տարիք	իգ.	քանակ և տարիք
65	52	I քառամսյակ	2	3	1	1 մարդ- 2 ամսական		----
		II քառամսյակ	1	2	3	2 մարդ- 1 տարեկան 1 մարդ- 2 տարեկան	1	1 մարդ- 4 տարեկան
		III քառամսյակ	4	3	2	1 մարդ- 4 տարեկան 1 մարդ- 15 տարեկան	4	2 մարդ- 1 տարեկան 1 մարդ- 7 տարեկան 1 մարդ- 6 տարեկան
65	52	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	7	8	6		5	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 79: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերում ծնված և մահացած աղանդավորական ազգաբնակչության մասին

աղյուսակ 5

բնակչութ. թիվ. 1864թ.		գյուղ	ծնվածների թիվ		մահացածների թիվ և տարիք			
ար.	իգ.		ար.	իգ.	ար.	քանակ և տարիք	իգ.	քանակ և տարիք
284	280	Վոսկրեսենկո	9	5	5	1 մարդ - 2 ամսական 1 մարդ - 1 տարեկան 1 մարդ - 7 տարեկան 2 մարդ - 5 ամսական	3	2 մարդ - 3 ամսական 1 մարդ - 66 տարեկան
265	278	Նիկիտինո	6	11	5	2 մարդ - 6 ամսական 2 մարդ - 1 տարեկան 1 մարդ - 2 տարեկան	3	1 մարդ - 2 ամսական 1 մարդ - 61 տարեկան 1 մարդ - 95 տարեկան
549	558	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	15	16	10		6	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 5, թթ. 77: Բնագիր: Չեռագիր:

Վիճակագրական տեղեկություններ 1864թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում ծնված և մահացած աղանդավորական ազգաբնակչության մասին

աղյուսակ 6

բնակավայր	ծնվածների թիվ		մահացածների թիվ և տարիք			
	ար.	իգ.	ար.	տարիք	իգ.	կարիք
Լուժնիկ	22	34	2	2 ամսական	1	2 ամսական
			2	5 ամսական	2	3 ամսական

ԱՐՏՈՆՅԱԼ՝ ՈՉ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ԴԱՄ ¹⁰¹				
ուղղափառ	----	140	18	158
հայ առաքելական ¹⁰²	----	173	1182	1355
հայ կաթողիկ	----	19	67	86
մահմեդական	4	22	20	46
ԸՆԴԱՄԵՆԸ				1645 մարդ
ՈՉ ԱՐՏՈՆՅԱԼ՝ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ԴԱՄ ¹⁰³				
ուղղափառ	----	----	----	904
հայ առաքելական	----	----	----	69978
հայ կաթողիկ	----	----	----	3152
մահմեդական	----	----	----	2282
մոլոկան	----	----	----	1256
մովսիսական (հրեա)	----	----	----	37
կռասպաշտ (եզդի)	----	----	----	1686
ԸՆԴԱՄԵՆԸ				79295 մարդ
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ				80940 մարդ

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, քթ. 58-60: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի ժողովրդագրական
դրությունն ըստ դասերի**

աղյուսակ 3

դաս	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ա Ջ Ն Վ Ա Կ Ա Ն ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն						
ազնվականներ	163	128	18	23	181	151
խանական ընտանիքի անդամներ	----	----	----	----	----	----
բեկեր	----	----	12	10	12	10
աղալարներ	----	----	---	---	---	---
քուրդ զինվորականներ	----	----	1	3	1	3
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					194	164

¹⁰¹ Բերված թվային տվյալները վերաբերում են երկսեռ բնակչությանը:

¹⁰² «Հայ առաքելականներ» և «հայ կաթողիկներ» բաժիններում «ազնվականներ» սյունակում նկատի չունենք ժառանգական ազնվականությանը, այլ այն քաղաքացիներին, որոնք ազնվականի տիտղոսը ստացել են ցարական կառավարությանը որևէ ծառայություն մատուցելու դիմաց:

¹⁰³ Հաշվառվել են պետական և վանքապատկան հողերի վրա նստակյաց ապրող գյուղացիներն ու քաղաքային երկսեռ բնակչությունը:

Հ Ո Գ Ե Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
ուղղափառ	7	7	2	2	9	9
հայ առաքելական	119	106	552	405	671	511
հայ կաթոլիկ	3	----	30	34	33	34
մահմեդական	5	3	6	6	11	9
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					724	563
Ո Չ Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս						
3. քաղաքային հարկատու դաս	8621	7651	----	----	8621	7651
4. գյուղական հարկատու դաս	----	----	32695	30328	32695	30328
Ջ Ի Ն Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
գործող գորքերում ծառայողներ	1758	156	----	----	1758	156
պաշտոնաթող զինվորականներ, կանայք ու դուստրեր կրթական կազմակերպությունների երեխաներ	14	17	8	11	22	28
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					1784	187
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	10690	8068	33328	30825	44018	38893

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, քթ. 68-69: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի ժողովրդագրական դրությամբ ըստ դավանանքի աղյուսակ 4

դավանանք	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1. ուղղափառ	233	245	286	298	519	543
2. մոլոկան	67	57	564	568	631	625
3. հայ առաքելական	8060	7238	29023	26855	37224	34109
4. հայ կաթոլիկ	140	119	1543	1436	1683	1555
5. մոլսիսական(իրեա)	18	19	----	----	18	19
6. մահմեդական	261	200	957	906	1218	1106
7. կռապաշտ (եզդի)	----	----	943	747	943	747
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	8920	7894	33316	30810	42236	38704

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 72: Բնագիր: Չեռագիր:

Ծնվածների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում ըստ դավանանքի աղյուսակ 5

դավանանք	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ո Ւ Ղ Ղ Ա Փ Ա Ռ						

օրինաձիմ	12	13	9	13	21	26
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
Մ Ո Լ Ո Կ Ա Ն (ոռս աղանդավորներ)						
օրինաձիմ	5	9	18	17	23	26
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
Հ Ա Յ Ա Ռ Ա Զ Ե Լ Ա Կ Ա Ն						
օրինաձիմ	378	325	1119	1032	1497	1357
ապօրինաձիմ	1	----	----	----	1	----
Հ Ա Յ Կ Ա Թ Ո Լ Ի Կ						
օրինաձիմ	6	9	74	56	80	65
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
Մ Ո Վ Ս Ի Ս Ա Կ Ա Ն						
օրինաձիմ	2	2	----	----	2	2
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
Մ Ա Հ Մ Ե Դ Ա Կ Ա Ն (շխա, սունի)						
օրինաձիմ	18	12	52	48	70	60
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
Կ Ռ Ա Պ Ա Շ Տ (եզդի)						
օրինաձիմ	----	----	28	27	28	27
ապօրինաձիմ	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	422	370	1300	1193	1722	1563

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 73-75: Բնագիր: Ձեռագիր:

Ամուսնությունների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում ըստ դավանանքի

աղյուսակ 6

դավանանքը	գավառակենտրոն	գավառ	ընդամենը
1. ուղղափառ	4	5	9
2. մոլոկան	2	3	5
3. հայ առաքելական	151	491	642
4. հայ կաթոլիկ	3	9	12
5. մովսիսական (հրեա)	----	----	----
6. մահմեդական	4	12	16
7. կռապաշտ	----	8	8
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	164	528	692

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 76: Բնագիր: Ձեռագիր:

**Շինությունների քիվն Ալեքսանդրասյուլ քաղաքում և համանուն
գավառում (բացառությամբ եկեղեցիների)**

աղյուսակ 7

	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտից
Բ Ն Ա Կ Ե Լ Ի Տ Ն Ե Ր						
պետական	----	----	2	----	2	----
եկեղեցական	5	----	7	----	12	----
հանրային	1	----	3	----	4	----
սեփական	2192	---	6695	137	8887	137
Ո Չ Բ Ն Ա Կ Ե Լ Ի Շ Ի Ն ՈՒԹ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր՝ Պ Ա Հ Ե Ս Տ Ն Ե Ր Ե Վ Ա Յ Լ Ն						
պետական	----	----	----	----	----	----
եկեղեցական	2	----	----	----	2	----
հանրային	----	----	----	----	----	----
սեփական	15	----	----	----	15	----
Կ Ր Պ Ա Կ Ն Ե Ր						
պետական	----	----	----	----	----	----
եկեղեցական	60	----	----	----	60	----
հանրային	----	----	----	----	----	----
սեփական	263	---	63	19	326	19
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2538	----	6770	156	9308	156

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, քթ. 77-78: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրասյուլի գավառի անասնապահությունը

աղյուսակ 8

տեսակ	գլխաքանակ	տեսակ	գլխաքանակ
1. կով, ցուլ, գոմեշ	40590	4. ուղտ	2
2. ոչխար	65170	5. էշ	1380
3. այծ	19332	6. խոզ	480
		7. ձի	5207
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			132159

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 14, ք. 79: Բնագիր: Չեռագիր:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

ՀԱՏՎԱԾ ՆԱՀԱՆԳԻ 1866թ. ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ
ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի 1866թ. բնակչության բվի
և բնական վերարտադրության մասին¹⁰⁴

աղյուսակ 1

բնակավայր	վերջնական ստորագրում իմի	բնակչության թիվ		ծնվածների թիվ		մահացածներ		տարբերություն	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	ընդ.
Ք Ա Վ Ա Ք Ն Ե Ր Ո Ւ Մ									
Երևան	288	8334	5822	231	204	236	214	-5	-10
Ալեքսանդրապոլ	194	9006	8064	440	428	372	277	+68	+151
Նախիջևան	48	2974	2330	97	100	376	483	-279	-383
Օրդուբադ	25	2565	2093	359	304	199	167	+100	+128
Նոր Բայազետ	27	2392	2243	104	73	35	38	+69	+35
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	582	25271	20552	1231	1109	1218	1179	-47	-79
Գ Ա Վ Ա Ո Ն Ե Ր Ո Ւ Մ									
Երևանի	2092	42382	37207	1541	1407	1586	1434	-45	-27
Ալեքսանդրապոլի	543	34041	21397	1363	1251	637	664	+726	+587
Նախիջևանի	365	25277	21159	1111	781	1258	943	-147	-162
Օրդուբադի	370	15830	12624	635	631	856	586	-221	+45
ՆորԲայազետի	1060	41885	29718	1220	825	895	458	+325	+367
Էջմիածնի	1289	54930	48577	2022	1620	1043	1008	+979	+612
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	5716	214345	170682	7892	6515	6275	5093	1617	+1422
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	6298	239616	191234	9123	7624	7493	6272	+1570	+1343

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 61, թթ.64-65: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի 1866թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի¹⁰⁵

աղյուսակ 2

¹⁰⁴ Փաստաթուղթը կազմվել է Երևանի զինվորական նահանգապետ՝ գեներալ-մայոր Աստաֆևի կողմից Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե է հանձնվել 1867թ. հունվարի 15-ին (տե՛ս ՎՊԿՊԱ, ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 61, թթ.1-148):

¹⁰⁵ Ըստ Երևանի զինվորական նահանգապետի վերոբերյալ հաշվետվության՝ բացի աղյուսակում նշվածներից, նահանգի տարածքում ապրում էր նաև ռուսական բանակի կանոնավոր զորամասերում ծառայող 5816 մարդ (սրանց ազգային պատկանելիությունն անհայտ է):

դավանանք	ժառանգական անձրոկերի քանակը	անձնույն անձրոկերի քանակը	հոգևորականներ	խառն	զինվորականներ և բնիկ	անվերջ	անվերջ	ստորագրող անձրոկերի քանակը	ստորագրող անձրոկերի քանակը	անձրոկերի քանակը
ուղղափառ	127	128	68	---	---	---	---	---	2051	---
հայ առաքելական	35	327	3920	---	---	304	---	2555	229752	---
հայ կաթոլիկ	20	---	73	---	---	---	---	---	3560	---
հռոմեակաթոլիկ	---	---	---	---	---	---	---	---	483	---
աղանդավորական	---	---	---	---	---	---	---	---	3647	---
շիա մահմեդական	---	---	15	---	33	---	---	---	161197	17832
սունի մահմեդական	---	---	1562	173	2785	---	40	---	---	
մոլսիսական	---	---	---	---	---	---	---	---	37	
կռապաշտ	---	---	---	---	---	---	---	---	2517	1803
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	182	455	5638	173	2818	304	40	2555	403244	19635

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 61, թթ.66-67: Բնագիր: Չեռագիր:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

ՀԱՏՎԱԾ ՆԱՀԱՆԳԻ 1867թ. ՎԻՃԱԿԻ ՍԱՄԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
Տեղեկագիր Երևանի մահանգի 1867թ. բնակչության թվի և բնական վերարտադրության մասին¹⁰⁶

աղյուսակ 1

բնակավայր	ամուսնություններ	բնակչության թիվ	ծնվածներ ի թիվ	մահացածների թիվ	տարբերություն
-----------	------------------	-----------------	----------------	-----------------	---------------

¹⁰⁶ Փաստաթուղթը կազմվել է Երևանի զինվորական մահանգապետ՝ զեներալ-մայոր Աստաֆևի կողմից Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտեի հանձնվել 1867թ. դեկտեմբերի 23-ին (տե՛ս ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 85, թթ.1-149):

	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	ընդ.	
Ք Ա Ղ Ա Ք Ն Ե Բ Ո Ւ Մ									
Երևան	293	8420	5922	243	189	157	89	+86	+100
Ալեքսանդրապոլ	191	9125	8147	392	328	273	245	+119	+83
Նախիջևան	188	3003	2353	154	108	125	85	+29	+23
Օրդուբադ	70	2581	2116	76	74	60	51	+16	+23
Նոր Բայազետ	24	2420	2256	117	95	79	82	+38	+13
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	766	25549	20794	982	794	694	552	+288	+242
Գ Ա Վ Ա Ռ Ն Ե Բ Ո Ւ Մ									
Երևանի	1271	42577	37375	1548	1488	1353	1320	+195	+168
Ալեքսանդրապոլի	591	34389	31703	1242	1280	894	974	+348	+306
Նախիջևանի	267	25434	21267	760	648	603	540	+157	+108
Օրդուբադի	302	15951	12727	341	281	220	178	+121	+103
Նոր Բայազետի	919	42343	30004	1032	805	574	519	+458	+286
Էջմիածնի	1298	55772	49131	1948	1513	1106	959	+842	+554
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4648	216466	182207	6871	6015	4750	4490	+2121	+1525
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	5414	242015	203001	7853	6809	5444	5042	+2409	+1767

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 85, թթ.61-62: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի 1867թ. ժողովրդագրական դրությամբ ըստ դասերի¹⁰⁷

աղյուսակ 2

դավանանք	ծառանգական սեպուխներ և սուլթաններ	անճանաչող սեպուխներ	հոգևորականներ	խաղեր	զինվորականներ և ընկեր	մեղիքներ	աղյուսակներ	աղյուսակներ աշխատող և աղյուսակներ աշխատողներ	քաղաքային բնակչություն և պետական գյուղացիներ	մեղիքներ
ուղղափառ	124	138	66	----	----	----	----	2094	----	
հայ առաքելական	51	332	3989	----	19	268	----	2617	231674	
հայ կաթոլիկ	21	---	----	----	----	75	----	----	3608	
հռոմեակաթոլիկ	---	---	----	----	----	----	----	----	394	
աղանդավորական	---	---	----	----	----	----	----	----	3751	
շիա մահմեդական ¹⁰⁸	---	---	8	----	41	----	----	----	162567	18140

¹⁰⁷ Ըստ Երևանի զինվորական նահանգապետի վերոբերյալ հաշվետվության՝ բացի աղյուսակում նշվածներից, նահանգի տարածքում ապրում էր նաև ռուսական բանակի կանոնավոր զորամասերում ծառայող 5477 մարդ (սրանց ազգային պատկանելիությունն անհայտ է):

սունի	---	---	1567	167	2936	----	40	----	----	
մահմեդական										
մովսիսական	---	---	----	----	----	----	----	----	39	----
կռապաշտ	---	---	----	----	----	----	----	----	2539	1817
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	196	470	5630	167	2996	343	40	2617	406666	19957

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 85, թթ.63-64: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1867թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի

աղյուսակ 3

դաս	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ա Ջ Ն Վ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
ժառանգական	39	28	----	----	39	28
անհատական	126	103	19	20	145	123
բեկեր	----	----	14	17	14	17
աղալարներ	----	----	----	----	----	----
մեղքներ	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	165	131	33	37	198	168
Հ Ո Գ Ե Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
ուղղափառ	6	8	4	3	10	11
հայ առաքելական	88	49	611	494	699	543
հայ կաթոլիկ	3	----	43	26	46	26
մահմեդական	7	3	7	8	14	11
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	104	60	665	531	769	591
Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս						
պատվավոր քաղաքացիներ	----	----	----	----	----	----
քաղաքային հարկատու բնակչություն	7214	7768	----	----	7214	7768
պետական գյուղացիներ	----	----	32525	30376	32525	30376
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	7214	7768	32525	30376	39739	38144

¹⁰⁸ Ըստ Երևանի զինվորական նահանգապետի վերոբերյալ հաշվետվության՝ բացի աղյուսակում նշված շիա մահմեդականներից, նահանգի տարածքում ապրում էր նույն դավանանքի ևս 404 օտարերկրյա քաղաքացի:

Ջ Ի Ն Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն						
կանոնավոր գորքերում ծառայողներ	1634	----	200	----	1834	----
սլաշտոնաթող զինվորականներ, նրանց կանայք ու դուստրեր	8	188	4	8	12	196
զինվորների երեխաներ	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1642	188	204	8	1846	196
Ք Ո Չ Վ Ո Ր Ն Ե Ր						
քոչվոր քրդեր	----	----	----	----	----	----
նստակյաց(եզդիներ և քրդեր)	----	----	962	751	962	751
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	----	----	962	751	962	751
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	9125	8147	34389	31703	43514	39850

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 85, թթ.69-72: Բնագիր: Չեռագիր:

ԱՆԴԻԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

ՀԱՏՎԱԾ ՆԱՀԱՆԳԻ 1869թ. ՎԻՃԱԿԻ ՍԱՄԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՋԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
Տեղեկագիր Երևանի նահանգի 1869թ. բնակչության թվի և բնական վերարտադրության մասին¹⁰⁹

աղյուսակ 1

բնակավայր	ամսանո- վերջին թվ	բնակչության թիվ		ծնվածների թիվ		մահացած - ների թիվ		տարբերու- թյուն	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	ընդ.
Ք Ա Վ Ա Ք Ն Ե Ր Ո Ւ Մ									
Երևան	360	8532	6716	358	360	295	256	+63	+104
Ալեքսանդրապոլ	214	9960	8434	496	449	395	363	+101	+86
Նախիջևան	51	3114	2419	170	166	83	58	+87	+108
Օրդուբադ	108	2689	2149	149	99	74	62	+75	+37
Նոր Բայազետ	41	2554	2400	153	159	41	32	+112	+127
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	774	26849	22118	132	1233	888	771	+438	+462
				6					
Գ Ա Վ Ա Ն Ե Ր Ո Ւ Մ									

¹⁰⁹ Փաստաթուղթը կազմվել է Երևանի զինվորական նահանգապետ գեներալ-մայոր Կարմիրիցի կողմից Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե է հանձնվել 1870թ. հունվարի 11-ին (տե՛ս ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 112, թթ.1-124):

Երևանի	1350	43105	37876	1845	1210	1450	985	+225	+1350
Ալեքսանդրապոլի	1029	36578	33306	1689	1643	695	636	+1007	+1029
Նախիջևանի	493	34430	27647	990	910	552	485	+425	+493
Օրդուբադի	----	----	----	----	----	----	----	----	----
Նոր Բայազետի	416	43943	31519	1762	1687	796	765	+922	+416
Էջմիածնի	1474	57913	50398	1963	1620	873	776	+844	+1474
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4762	215969	180746	8249	7070	4366	3647	+3423	+4762
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	5536	242818	202864	9575	8303	5254	4418	+3885	+5536

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 112, քթ.75-76: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի մահանգի 1869թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի¹¹⁰

աղյուսակ 2

դավանանք	ժառանգություններ անհետնալիս	մեղման անհետնալիս	մեղման հոգևորականներ	խառն	զինվորականներ և սեփեր	մեղման	աղյուսակ	աղյուսակ աղյուսակ աղյուսակ	աղյուսակ աղյուսակ աղյուսակ	աղյուսակ
ուղղափառ	17 0	22 9	72							
հայ առաքելական	85	675	3894			1721		2209	237050	
հայ կաթոլիկ	2	20	78	----	----	----	----	----	3854	----
հռոմեակաթոլիկ	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----
լյութերական	----	7	----	----	----	----	----	----	----	----
ադանդավոր.	----	----	----	----	----	----	----	----	4020	----
շիա մահմեդ.	----	----	7	----	43	----	----	----	1160	600
սունի մահմեդ.	----	----	116 6	145	138 4	----	40	----	15733 2	2055 3
մովսիսական	----	----	----	----	----	----	----	----	44	----
կռապաշտ	----	----	----	----	----	----	----	----	2613	1940
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	25	93	521	145	142	172	40	220	40607	2309

¹¹⁰ Ըստ Երևանի զինվորական մահանգապետի վերոբերյալ հաշվետվության՝ բացի աղյուսակում նշվածներից, մահանգի տարածքում ապրում էր ռուսական բանակի կանոնավոր զորամասերում ծառայող 5615 մարդ և ևս 473 օտարերկրյա քաղաքացի (սրանց ազգային պատկանելությունն անհայտ է):

	7	1	7		7	1		9	3	3
--	---	---	---	--	---	---	--	---	---	---

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 2, գործ 112, թթ.77-78: Բնագիր: Չեռագիր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԿԱՍԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ՝ 1873թ.¹¹¹

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի էթնոժողովրդագրական դրոթյունը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով¹¹²

աղյուսակ 1

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	3340	9889	9107	18996	94.6
սլավոն	98	320	273	593	2.8
հույն	58	157	160	317	1.6
ռուս	27	39	17	56	0.9
հրեա	3	9	5	14	0.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3526	10414	9562	19976	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184, թթ. 1-760: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի կրոնադավանաբանական պատկերը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 2

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	3295	9750	8992	18742	93.3
հայ կաթոլիկ	45	139	115	254	1.3
ուղղափառ	83	190	177	367	2.45
մոլոկան	2	6	---	6	0.05
չիա մահմեդական	98	320	273	593	2.8
մոլվախական	3	9	5	14	0.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3526	10414	9562	19976	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184, թթ. 1-760: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի մահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի 1873թ. կամերալ ցուցակագրում: Մաս Ա

¹¹¹ Կամերալ ցուցակագրումն անցկացվել է 1873թ., սակայն մատյանները վերջնականապես կազմվել ու Երևանի արքունական պալատ են համձմվել միայն 1875թ. հունվարին (‘‘Պատմություն Երևանի քաղաքի և նրա շրջանի համայնքների մասին 1875 թ. հունվարի 1-ին հաստատված ցուցակագրման արդյունքների մասին’’, ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187):

¹¹² Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող քսանինը աղյուսակները կազմվել են մեր կողմից՝ Երևանի մահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1873թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյանների հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա:

աղյուսակ 3

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
1. Աղին	80	392	360	752	հայ	հայ առաքելական
2. Ախուրի	33	172	149	321	--/--	--/--
3. Աղիյանան	42	195	188	383	--/--	--/--
4. Ալլահքիլիսա	29	122	109	231	հույն	ուղղափառ
5. Ալիսան	25	114	116	230	հայ	հայ առաքելական
6. Մեծ Արըխավալի	75	391	319	710	--/--	--/--
7. Փոքր Արըխավալի	56	228	209	437	--/--	--/--
8. Արըխավալի - 3	65	292	269	561	--/--	--/--
9. Արմութի	52	230	210	440	--/--	--/--
10. Արթիկ	270	1247	1112	2359	--/--	--/--
11. Աղքիլիսա	46	208	206	414	--/--	--/--
12. Ավիլիբեկ	89	433	338	771	--/--	--/--
13. Աղբուլաղ	87	410	358	768	--/--	--/--
14. Համանլի	243	1273	1102	2375	--/--	--/--
15. Արջուտ	40	191	166	357	քաթար	սունի մահմեդական
16. Բազարխանա	54 17	235 79	240 79	475 158	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
17. Բանդևան	57	265	236	501	հայ	հայ առաքելական
18. Մեծ Բաշգյուղ	68	296	302	598	--/--	--/--
19. Փոքր Բաշգյուղ	19	90	77	167	--/--	--/--
20. Բայանդուր	74 52	312 187	270 179	582 366	հայ հույն	հայ առաքելական ուղղափառ
21. Փոքր Բեքանդ	101	418	364	782	հայ	հայ աքառելական
22. Մեծ Բեքանդ	196	924	769	1693	--/--	--/--
23. Բողազբեսան	68	286	281	567	--/--	--/--
24. Բոզդողան	84	343	315	658	--/--	--/--
25. Չոռլի ¹¹³	36	178	167	345	--/--	--/--
26. Բոզլոխուշ	21	134	140	274	--/--	--/--
27. Բոզիքենդ	118	674	512	1186	--/--	--/--
28. Բաբուռլի	43	182	184	366	--/--	--/--

¹¹³ Արխիվային փաստաթղթերում և մասնագիտական գրականության մեջ գյուղը հանդիպում է նաև Բոստանչի խարաբա անունով (մանրամասն տե՛ս Հայրապետյան Ա., Արևելյան Շիրակը XIX դարի առաջին կեսին, Գյումրի, 2005: Նաև՝ «Հայկական ՍՍՀ վարչատերիտորիալ բաժանումը առ 1 հունվարի 1976թ.», հրատ. 5, Երևան, 1976:)

29. Բզովդալ	23	124	108	232	--/--	--/--
30. Բուդդաշեն	30	115	70	185	--/--	--/--
31. Վարդանի	30 58	143 187	114 156	257 343	հայ պարսիկ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
32. Վարդնով	131	531	513	1044	հայ	հայ առաքելական
33. Վոսկրեսենկո	88 12 5 3	295 39 9 13	313 39 5 11	608 78 14 24	ռուս ռուս հայ հրեա	դուխոբոր մոլոկան հայ առաքելական մովսիսական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2620	11957	10655	22612		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, քթ. 1-853: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1873թ. կամերալ ցուցակագրում: Մաս Բ*

աղյուսակ 4

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Օրթաքիլիսա	47	228	195	423	հայ	հայ առաքելական
2. Փալուքի	43	180	187	367	հայ	հայ կաթոլիկ
3. Փամալ	33	162	130	292	եզդի	կռապաշտ
4. Սարիբաշ	30	125	108	233	հայ	հայ առաքելական
5. Փիրքիքյան	27	114	100	214	--/--	--/--
6. Մեծ Սարիար	48	215	228	443	--/--	--/--
7. Փոքր Սարիար	32	139	141	280	--/--	--/--
8. Սոգուքի	178 5	786 22	779 21	1565 43	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
9. Սոնգուռլի	59	264	257	521	հայ	հայ առաքելական
10. Սվանվերդի	95	401	410	811	--/--	--/--
11. Սամռլի	17	90	75	165	--/--	--/--
12. Սարալ	63	301	238	539	թաթար	սունի մահմեդական
13. Սարմուսաղլի	43	248	182	430	հայ	հայ առաքելական
14. Մալիտակ	36	170	146	316	--/--	--/--
15. Մխիմադան	45	112	113	225	հույն	ուղղափառ
16. Թափադուլակ	88	330	295	625	հայ	հայ կաթոլիկ

17. Թաքնալի	32	219	183	402	հայ	հայ առաքելական
18. Թալիբոլի	32	156	153	309	--/--	--/--
19. Տաշղալա	75	329	293	622	--/--	--/--
20. Տավշանդշլաղ	119	459	414	873	--/--	--/--
21. Թոմարտաշ	61	282	274	556	--/--	--/--
22. Թոփառլի	66	288	281	569	--/--	--/--
23. Թափանլի	40	212	199	411	--/--	--/--
24. Տիտոյ խարաբա	18	81	62	143	հայ	հայ կաթոլիկ
25. Խանվալի	19	84	101	185	հայ	հայ առաքելական
26. Հոռոմ	211	756	665	1421	--/--	--/--
27. Խաչաքիլիսա	29	157	136	293	--/--	--/--
28. Ղանջուղազ	33	164	131	295	թաթար	շիա մահմեդական
29. Ճգիլար	65	331	296	627	հայ	հայ առաքելական
30. Չրախլի	81	425	411	836	--/--	--/--
31. Չիբալիլի	63	257	208	465	--/--	--/--
32. Չոտուր	35	175	188	363	--/--	--/--
33. Շիրվանջուղ	137	620	582	1202	--/--	--/--
34. Շիշթափա	33	146	135	281	հայ	հայ կաթոլիկ
35. Յաղուբլի	59	345	298	643	հայ	հայ առաքելական
36. Ջառջառիս	65	258	193	441	եզդի	կռապաշտ
37. Հայկական Փամայ	34	168	155	323	հայ	հայ առաքելական
38. Մեծ Ջամշլու	19	105	91	196	եզդի	կռապաշտ
39. Փոքր Ջամշլու	19	89	68	157	--/--	--/--
40. Զարբուլաղ	21	106	87	193	--/--	--/--
41. Ղոնդաղսազ	30	175	148	323	--/--	--/--
42. Չոբանգեղաքմազ	33	166	150	316	--/--	--/--
43. Զուրիքողազ	57	262	209	471	--/--	--/--
44. Միդաք	66	281	291	572	--/--	--/--

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2441	10983	9997	20980		
----------	------	-------	------	-------	--	--

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 185, թթ. 1-822: Բնագիր: Չեռագիր:

**Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1873թ. կամերալ ցուցակագրում: Մաս Գ**

աղյուսակ 5

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
1. Կապս	44	174	182	356	հայ	հայ առաքելական
2. Ղափըլի	103	490	466	956	--/--	--/--
3. Փոքր Ղարաքիլիսա ¹¹⁴	222 82	854 337	781 304	1635 641	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
4. Փոքր Ղարաքիլիսա - 3	22	116	88	204	հայ	հայ առաքելական
5. Ղեղաչ	31	145	131	276	--/--	--/--
6. Մեծ Բեթի	63	314	270	584	--/--	--/--
7. Փոքր Բեթի	31	140	135	275	--/--	--/--
8. Բեշիչքենդ	27	114	104	218	--/--	--/--
9. Ղզըլքիլիսա - 1	96	368	350	718	--/--	--/--
10. Ղզըլքիլիսա - 2	29	123	132	255	--/--	--/--
11. Ղզըլդոչ	51	230	208	438	--/--	--/--
12. Ղփչաղ	39	224	191	415	--/--	--/--
13. Փոքր Ղըրխ	31	150	167	317	հայ	հայ կաթոլիկ
14. Ղըրխդագիրման	72	316	299	615	հայ	հայ առաքելական
15. Ղոնախղոան	90	371	404	775	--/--	--/--
16. Ղուլիջան	51 2	228 7	185 9	413 16	հայ պարսիկ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
17. Ղութնիդչլաղ	19	70	75	145	հայ	հայ առաքելական
18. Կեֆլու	20	104	102	206	--/--	--/--
19. Ղալթախչի	106	534	466	1000	--/--	--/--
20. Ղարաբոյա	31	216	171	387	--/--	--/--
21. Մեծ Ղարաքիլիսա	229 3	1098 5	911 3	2009 8	հայ ռուս	հայ առաքելական ուղղափառ
22. Ղարալ	83	418	327	745	հայ	հայ առաքելական
23. Ղաչաղան	41	238	195	433	--/--	--/--
24. Ղզըրան	30	94	74	168	պարսիկ	շիա մահմեդական
25. Ղշլաղ	85	458	314	772	հայ	հայ առաքելական

¹¹⁴ Արխիվային փաստաթղթերում և մասնագիտական գրականության մեջ գյուղը հանդիպում է նաև Խըլի Ղարաքիլիսա անունով (մանրամասն տե՛ս Տեղագրական պատառիկներ. Արևելյան մասն Շիրակայ, Արևելյան մասուլ, թիւ 15, 1 օգոստոսի, Չմիւռնիա, 1898, 28-րդ տարի, էջ 584):

26. Ղուրսալի	62	254	191	445	թաթար	շիա մահմեդական
27. Գյուլլիջա	38	258	223	481	հայ	հայ առաքելական
28. Գյուլյոխուշ	28	120	120	240	--/--	--/--
29. Բոռադըյուր	30	155	139	294	հայ	հայ կաթոլիկ
30. Մահմուդջուղ	123	565	454	1019	հայ	հայ առաքելական
31. Մունջուխի	40	180	189	369	--/--	--/--
32. Մելիքբենդ	58	278	268	546	--/--	--/--
33. Մեջիթլի	100	379	353	732	--/--	--/--
34. Մոլլա Գյուկչա	113	506	425	931	--/--	--/--
35. Մուսուխի	33	215	196	411	հայ	հայ կաթոլիկ
36. Նալբանդ	63	319	300	619	հայ	հայ առաքելական
37. Նիկիտինո	99	358	351	709	ռուս	մոլդկան
38. Նորաշեն	79	360	318	678	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2599	11883	10571	22454		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 186, թթ. 1-870: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրասյուրի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1873թ. կամերալ ցուցակագրում: Մաս Դ*

աղյուսակ 6

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
1. Հաջինազար-Ղուլի	100	432	368	800	հայ	հայ առաքելական
2. Ղուղաթ	54 1	241 7	232 6	473 13	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
3. Գյուրջի Յոլ	31	202	233	435	հայ	հայ առաքելական
4. Հայկակ. Գյոզալդարա	38	200	168	368	--/--	--/--
5. Թաթար. Գյոզալդարա	43	218	195	413	սլարսիկ	շիա մահմեդական
6. Գյուլլիբուլաղ	19	78	73	151	հայ	հայ առաքելական
7. Հաջիխալիլ	39	158	140	298	--/--	--/--
8. Հաջիդարա	85	416	386	802	--/--	--/--
9. Հայդարլի	20	89	69	158	թաթար	սունի մահմեդական
10. Գալլավար	72	321	304	625	--/--	--/--
11. Գոզարան	63	318	354	672	հայ	հայ

						առաքելական
12. Ղասմալի	50	216	212	428	--/--	--/--
13. Գանադանագիրմազ	57	269	260	529	--/--	--/--
14. Գարբանդ	38	181	160	341	--/--	--/--
15. Գահարլի	60	253	223	476	--/--	--/--
16. Ջաջուռ	106	532	479	1011	--/--	--/--
17. Ճլովխանլի	38	180	167	347	--/--	--/--
18. Դիրաբլար	63	290	244	534	--/--	--/--
19. Մեծ Դուզբենդ	145	540	521	1061	--/--	--/--
20. Թաթար. Դուզբենդ	55	190	189	379	պարսիկ	շիա մահմեդական
21. Ջանգիթափա	18	85	78	163	հայ	հայ առաքելական
22. Դարբազ	25	138	98	236	--/--	--/--
23. Դարաքյոյ	20	68	67	135	հայ	հայ կաթոլիկ
24. Եզանլար	64	360	301	661	հայ	հայ առաքելական
25. Եսաուլ	104	451	388	839	--/--	--/--
26. Ջարինջա	30 3	141 11	107 9	248 20	հայ քուրդ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
27. Իլլի Ղարաքիլիսա	63	327	303	630	հայ	հայ առաքելական
28. Իլխիաբի	100	457	443	900	--/--	--/--
29. Իմիրխանլի	57	296	269	565	--/--	--/--
30. Քյաֆթառլի	92	360	305	665	հայ	հայ կաթոլիկ
31. Ղազանչի	81	354	284	638	հայ	հայ առաքելական
32. Ղազարապատ	43	183	170	353	--/--	--/--
33. Ղայդուլի Դուզբենդ	36	171	157	328	--/--	--/--
34. Ղայդուլի Ղազանչի	38	187	164	351	հայ	հայ կաթոլիկ
35. Ղայդուլի Չիֆթալի	25	173	138	311	հայ	հայ առաքելական
36. Քյալալի	35	134	122	256	--/--	--/--
37. Վերին Ղանլիջա	68	323	321	644	--/--	--/--

38. Ներքին Ղանլիջա	40	206	183	389	--/--	--/--
39. Մեծ Բյափանակ	163	668	671	1339	--/--	--/--
40. Փոքր Բյափանակ	53	193	199	392	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2335	10617	9760	20377		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 187, թթ. 1-817: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրասյուղի գավառի գյուղական բնակչության էթնոժողովրդագրական
դրությունը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**

աղյուսակ 7

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	8839	40671	36774	77445	88.3	127(լրիվ), 7(հույների, պարսիկների, ռուսների, հրեաների և քրդերի հետ խառը)
պարսիկ	188	696	623	1319	1.9	3 (լրիվ), 2 (հայերի հետ խառը)
ռուս	202	697	706	1403	2	1 (լրիվ), 2 (հայերի և հրեաների հետ խառը)
հույն	126	421	401	822	1.3	2(լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
հրեա	3	13	11	24	0.04	1 (հայերի և ռուսների հետ խառը)
քուրդ	4	18	15	33	0.06	2 (հայերի հետ խառը)
թաթար	290	1320	1099	2419	2.9	6 (լրիվ)
եզդի	343	1603	1354	2958	3.5	9 (լրիվ)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	9995	45440	40983	86423	100	148 (լրիվ), 7 (խառը)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

**Ալեքսանդրասյուղի գավառի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական
պատկերը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով**

աղյուսակ 8

դավանանք	ընտանի ք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ

հայ առաքելական	8309	38361	34653	73014	83	114 (լրիվ), 10 (հայ կաթողիկոսների, սունի և շիա մահմեդականների, դուխոբորների, մոլոկանների ու մովսիսականների հետ խառը)
հայ կաթողիկ	530	2310	2121	4431	5.3	10 (լրիվ), 3 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ուղղափառ	129	426	404	830	1.3	2 (լրիվ), 2 (հայ առաքելականների հետ խառը)
կռապաշտ	343	1604	1354	2958	1.2	9 (լրիվ)
մովսիսական	3	13	11	24	0.04	1 (հայ առաքելականների, դուխոբորների և մոլոկանների հետ խառը)
շիա մահմեդական	283	1114	945	2059	2.8	5 (լրիվ), 2 (հայ առաքելականների հետ խառը)
սունի մահմեդական	199	920	792	1712	2	4 (լրիվ), 2 (հայ առաքելականների հետ խառը)
դուխոբոր (ռուս)	12	39	39	78	0.16	1 (մոլոկանների, հայ առաքելականների և մովսիսականների հետ խառը)
մոլոկան	187	653	664	1317	1.9	1 (լրիվ), 1 (դուխոբորների, հայ առաքելականների և մովսիսականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	9995	45440	40983	86423	100	145 (լրիվ), 10 (խառը)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Ձեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր էթնոժողովրդագրական դրությունը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	12179	50560	45881	96441	90.1
պարսիկ	286	1016	896	1912	2.1
ռուս	229	736	723	1459	1.7
հույն	184	578	561	1139	1.4
հրեա	6	22	16	38	0.04
քուրդ	4	18	15	33	0.02
թաթար	290	1320	1099	2419	2.14
եզդի	343	1604	1354	2958	2.5
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	13521	55854	50545	106399	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Ձեռագիր:
 Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր կրոնադավանաբանական
 պատկերը 1873թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	11604	48111	43645	91758	85.9
հայ կաթոլիկ	575	2449	2236	4685	4.2
ուղղափառ	212	616	581	1197	1.6
կռապաշտ	343	1604	1354	2958	2.5
մովսիսական	6	22	16	38	0.04
շիա մահմեդական	381	1434	1218	2652	2.8
սունի մահմեդական	199	920	792	1712	1.5
դոլխոբոր (ռուս)	12	39	39	78	0.06
մոլդկան (ռուս)	189	659	664	1323	1.4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	13521	55854	50545	106399	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Ձեռագիր:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ ՆԱԽՈՐԴԱԾ
 ՏԱՍՆԵՐԵՔ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ
 ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ
 ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ
 1863-1873թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
 գավառակենտրոն տեղափոխվածներ

աղյուսակ 1

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ագգոթյուն	դավանանք
1863թ.	4	9	8	17	հայ	հայ առաքելական
1864թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1865թ.	6	12	15	27	հայ	հայ առաքելական
	1	2	4	6	հայ	հայ կաթոլիկ
1866թ.	2	5	4	9	հայ	հայ առաքելական
	9	16	20	36	հայ	հայ առաքելական
1867թ.	1	2	2	4	հայ	հայ կաթոլիկ
	13	25	25	50	հայ	հայ առաքելական
1868թ.	1	1	1	2	հայ	հայ կաթոլիկ
	14	34	30	64	հայ	հայ առաքելական
1869թ.	1	4	3	7	հայ	հայ կաթոլիկ
	1	2	1	3	պարսիկ	շիա մահմեդական
1870թ.	16	31	36	67	հայ	հայ առաքելական
	1	2	2	4	հայ	հայ կաթոլիկ
1871թ.	10	31	26	57	հայ	հայ առաքելական
	1	1	1	2	հայ	հայ կաթոլիկ
1872թ.	4	9	9	18	հայ	հայ առաքելական
1873թ.	1	1	2	3	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	86	187	189	376		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184, ք. 1-760: Բնագիր: Ձեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության 1863-1873թթ ներքին տեղաշարժը
աղյուսակ 2

ուր են եկել	եթ	որտեղից	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ախուրի	1864	Ղոնախոռան	1	2	3	5	հա	հայ առաքելական
	1870	Փ. Ղարաքիլիսա	1	11	4	15	յ	
	1870	Փոքր Բերանդ	1	3	3	6		
Աղբույաղ	1870	Մեծ Բերանդ	1	1	1	2	--/--	--/--
Համամի	1863	Ղարթախչի	1	1	2	3	--/--	--/--
Չոռլի	1868	Մեծ Բերանդ	1	1	2	3	--/--	--/--
	1870	Դիրաքլար	1	2	2	4	--/--	--/--
Բոզյոխուշ	1863	Դարբանդ	1	2	4	6	--/--	--/--
	1872	Գելաքկեչուտ	2	4	8	12	--/--	--/--
Բարուռլի	1870	Ղազարապատ	2	11	11	22	--/--	--/--
Բուղդաշեն	1870	Հաջիխալիլ	1	5	3	8	--/--	--/--
	1871	Ղզըքիլիսա	2	3	2	5	--/--	--/--
	1873	Տավշանդշլաղ	2	4	2	6	--/--	--/--
Վոսկրեսենկո ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1863	Նիկիտինո	1	2	4	6	ռուս	մոլոկան
			18	52	51	103		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1863-1873թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքից համանուն գավառի
գյուղեր տեղափոխվածներ

աղյուսակ 3

ուր են եկել	եթ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Աղին	1862թ.	1	2	1	3	հայ	հայ առաքելական
Սվանվերդի	1866թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
Բոզյոխուշ	1867թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Մեծ Բերանդ	1868թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Հայկական Գյոզաղարա	1870թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
Ղուքնիդշլաղ	1872թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Բուղդաշեն	1873թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		7	15	16	31		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1863-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ գաղթածներ

աղյուսակ 4

եթ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1863թ.	1	2	1	3	հայ	հայ առաքելական
1864թ.	5	11	6	17	--/--	--/--
1865թ.	9	23	20	43	հայ	հայ առաքելական ուղղափառ
	1	4	3	7	հույն	
1866թ.	8	18	23	41	հայ	հայ առաքելական
1867թ.	9	23	21	44	--/--	--/--
1868թ.	20	41	38	79	հայ	հայ առաքելական շիա մահմեդական ուղղափառ
	1	3	2	5	պարսիկ	
	1	2	1	3	հույն	
1869թ.	27	67	62	129	հայ	հայ առաքելական
	2	7	4	11	հայ	

	1	2	---	2	հույն	ուղղափառ
1870թ.	9	23	21	44	հայ	հայ առաքելական
1871թ.	3	8	6	14	հայ	հայ առաքելական
	3	13	9	22	հույն	ուղղափառ
1872թ.	4	8	9	17	հայ	հայ առաքելական
	1	1	1	2	պարսիկ	չիա մահմեդական
	1	2	1	3	հույն	ուղղափառ
1873թ.	2	8	6	14	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՍԾՆԸ	108	266	234	500		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184, թթ. 1-760: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներ աղյուսակ 5

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Աղիյաման	1864թ.	1	3	3	6	հայ	հայ առաքելական
Արթիկ	1870թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
Համամլի	1864թ.	1	2	7	9	--/--	--/--
Բոզդողան	1863թ.	2	8	4	12	--/--	--/--
Մեծ Բեքանդ	1870թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
Բաբուռլի	1862թ.	1	1	3	4	--/--	--/--
Բուղդաշեն	1870թ.	3	12	5	17	--/--	--/--
Օրթաքիլիսա	1871թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Սարիբաշ	1864թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
Սվանվերդի	1864թ.	2	5	5	10	--/--	--/--
Տաշդալա	1871թ.	5	16	13	29	--/--	--/--
Տավշանդշլաղ	1869թ.	7	16	13	29	--/--	--/--
Թոփառլի	1873թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
Չրախլի	1868թ.	1	5	2	7	--/--	--/--
Շիրվանջուղ	1863թ.	9	27	23	50	--/--	--/--
	1866թ.	1	4	4	8	--/--	--/--
	1871թ.	3	10	14	24	--/--	--/--
Շիշթափա	1862թ.	2	3	3	6	հայ	հայ կաթոլիկ
Հայկական Փամպ	1871թ.	4	17	12	29	հայ	հայ առաքելական
Փոքր Ջամշլու	1871թ.	2	6	3	9	եզդի	կռապաշտ
Ղզըղոչ	1870թ.	3	9	6	15	հայ	հայ առաքելական
Ղութնիղշլաղ	1872թ.	2	9	6	15	--/--	--/--
Գյուլլիջա	1864թ.	1	2	5	7	--/--	--/--
Մեջիթլի	1868թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Մոլլա Գյուլչա	1862թ.	2	3	4	7	--/--	--/--

Մուսուլիսի	1871թ.	1	5	3	8	հայ	հայ կաթոլիկ
Նորաշեն	1869թ.	2	5	5	10	հայ	հայ առաքելական
Հայկական Գյոզալոյարա	1869թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
Թաթարական Գյոզալոյարա	1869թ.	5	22	18	40	պարսիկ	շիա մահմեդական
Ջարինջա	1869թ.	7	32	28	60	հայ	հայ առաքելական
Իմիրխանլի	1869թ.	1	2	2	4	--/--	--/--
Ղալոյուլի-Ղազան- չի	1869թ.	1	5	3	8	հայ	հայ կաթոլիկ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		76	246	212	458		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

**1862-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի
գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ տարեթվերի**

աղյուսակ 6

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	ազգ.	դավանանք
1862թ.	3	4	7	11	6.6	հայ	հայ առաքելական
	2	3	3	6		հայ	հայ կաթոլիկ
1863թ.	11	35	27	62	14.5	հայ	հայ առաքելական
1864թ.	6	14	24	38	7.9	--/--	--/--
1866թ.	1	4	4	8	1.3	--/--	--/--
1898թ.	2	7	3	10	2.6	--/--	--/--
1869թ.	18	56	49	105	31.6	հայ	հայ առաքելական
	1	5	3	8		հայ	հայ կաթոլիկ
	5	22	18	40		պարսիկ	շիա մահմեդական
1870թ.	8	26	17	43	10.6	հայ	հայ առաքելական
1871թ.	13	46	41	87	21	հայ	հայ առաքելական
	1	5	3	8		հայ	հայ կաթոլիկ
	2	6	3	9		եզդի	կռապաշտ
1872թ.	2	9	6	15	2.6	հայ	հայ առաքելական
1873թ.	1	4	4	8	1.3	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	76	246	212	458	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

**1862-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն
գավառ գաղթածներն ըստ տարեթվերի**

աղյուսակ 7

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
1862թ.	5	7	10	17	2.7
1863թ.	12	37	28	65	6.5
1864թ.	11	25	30	55	6
1865թ.	10	27	23	50	5.5

1866թ.	9	22	27	49	4.9
1867թ.	9	23	21	44	4.8
1868թ.	24	53	44	97	13
1869թ.	54	159	136	295	29.4
1870թ.	17	49	38	87	9.2
1871թ.	22	78	62	140	12
1872թ.	8	12	10	22	1.6
1873թ.	3	12	10	22	1.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	184	512	446	958	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 8

ազգություն	ընտանիք	արական	իգական	ընդամենը	%
հայ	168	457	408	865	91.3
հույն	7	23	14	37	3.8
սլավոն	7	26	21	47	3.8
եգիպ	2	6	3	9	1.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	184	512	446	958	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 9

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	162	437	395	832	88
հայ կաթոլիկ	6	20	13	33	3.3
ուղղափառ	7	23	14	37	3.8
չիա մահմեդական	7	26	21	47	3.8
կռապաշտ	2	6	3	9	1.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	184	512	446	958	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1864-1870թթ. ընթացքում Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներ

աղյուսակ 10

ուր են եկել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	1864թ.	3	8	3	11	հայ	հայ առաքելական
	1865թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
	1865թ.	1	1	2	3	սլավոն	չիա մահմեդական
	1868թ.	3	4	5	9	--/--	--/--
Թաթարական Դուզենդ	1870թ.	3	5	10	15	սլավոն	չիա մահմեդական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		11	20	23	43		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից

Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներ

աղյուսակ 11

որտեղից	եթբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ալավերդի	1872թ.	1	6	1	7	հույն	ուղղափառ
Ախալցխայի գավառ	1864թ.	3	4	6	10	հայ	հայ առաքելական
	1867թ.	1	6	2	8	--/--	--/--
	1868թ.	1	3	4	7	հայ	հայ կաթողիկ
	1868թ.	5	10	9	19	հայ	հայ առաքելական
	1869թ.	2	3	3	6	--/--	--/--
	1870թ.	6	13	13	26	--/--	--/--
Ախալքալաքի գավառ	1865թ.	1	1	---	1	հայ	հայ առաքելական
	1867թ.	2	4	8	12	--/--	--/--
	1868թ.	4	4	8	12	--/--	--/--
	1870թ.	2	3	2	5	--/--	--/--
	1871թ.	4	7	7	14	--/--	--/--
Երևանի գավառ	1864թ.	2	3	7	10	պարսիկ	շիա մահմեդական
	1873թ.	1	4	3	7	հայ	հայ առաքելական
Էջմիածնի գավառ	1867թ.	2	3	4	7	հայ	հայ առաքելական
	1868թ.	3	9	12	21	--/--	--/--
	1869թ.	1	1	2	3	--/--	--/--
	1870թ.	2	2	5	7	--/--	--/--
	1871թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
Թիֆլիսի գավառ	1862թ.	1	3	2	5	հայ	հայ առաքելական
	1864թ.	2	3	3	6	--/--	--/--
	1867թ.	1	2	4	6	--/--	--/--
	1868թ.	1	2	4	6	հույն	ուղղափառ
	1869թ.	1	4	2	6	հայ	հայ առաքելական
	1869թ.	1	1	2	3	հույն	ուղղափառ
	1871թ.	1	1	2	3	հայ	հայ առաքելական
Լոռու պրիստավոթյուն	1869թ.	2	5	4	9	հայ	հայ առաքելական
	1870թ.	3	4	5	9	--/--	--/--
Նախիջևանի գավառ	1863թ.	2	6	6	12	հույն	ուղղափառ
Նոր Բայազետի գավառ	1867թ.	1	1	1	2	հայ	հայ առաքելական

Շիրվան	1868թ.	1	2	2	4	պարսիկ	շիա մահմեդական
	1869թ.	1	2	3	5	--/--	--/--
Շուշի	1865թ.	1	1	1	2	հայ	հայ առաքելական
	1868թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		64	127	142	269		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 12

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	158	354	340	694	87.7
հույն	12	38	27	65	6.7
պարսիկ	10	16	22	38	5.5
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	180	408	389	797	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 13

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	155	344	332	676	86
հայ կաթոլիկ	3	10	8	18	1.7
ուղղափառ	12	38	27	65	6.7
շիա մահմեդական	10	16	22	38	5.5
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	180	408	389	797	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 184: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ

աղյուսակ 14

դրստելից	եթբ	ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ախալցխայի գավառ	1868թ.	Ղալաղուլի-Ղազանչի	1	5	5	10	հայ	հայ կաթոլիկ
	1873թ.	Տիտոյ խարաբա	1	2	2	4	հայ	--/--
Բորչալուի տեղամաս	1862թ.	Մարալ	1	4	2	6	թաթար	սունի մահմեդ.
	1870թ.	Թաթ. Գյոզաղլարա	5	21	17	38	պարսիկ	շիա մահմեդ.

Երևանի գավառ	1864թ. 1865թ.	Շիրվանջուղ Քարբուլաղ	1 7	5 41	2 35	7 76	հայ եզդի	հայ առաքել. կռապաշտ
Էջմիածնի գավառ	1864թ.	Քարբուլաղ	4	15	12	27	եզդի	կռապաշտ
	1864թ.	Դոնդաղսազ	3	16	13	29	--/--	--/--
	1868թ.	Շիրվանջուղ	1	10	8	18	հայ	հայ առաքել.
	1870թ.	Արջուտ	1	4	3	7	թաթար	սունի մահմեդ.
	1870թ. 1871թ.	Սվանվերդի Փոքր Ջամշլու	1 1	5 4	3 5	8 9	հայ եզդի	հայ առաքել. կռապաշտ
Թիֆլիսի գավառ	1867թ.	Վուսկրեսենկո	1	5	4	9	հրեա	մովսիսական
	1868թ.	Փոքր Ջամշլու	1	8	4	12	եզդի	կռապաշտ
	1870թ.	Համամի	1	2	7	9	հայ	հայ առաքել.
Լոռու տեղամաս	1867թ.	Մուսլուխլի	1	6	4	10	հայ	հայ
	1870թ.	Հայկ.Գյոզաղբարա	1	7	3	10	հայ	կաթոլիկ հայ առաքել.
Ղազախի գավառ	1862թ.	Արջուտ	1	3	3	6	թաթար	սունի մահմեդ.
	1865թ.	Սարալ	3	9	11	20	--/--	--/--
	1867թ.	--/--	2	8	11	19	--/--	--/--
	1869թ.	Ղանջուղազ	7	32	24	56	թաթար	շիա մահմեդ.
	1870թ.	Արջուտ	1	2	3	5	թաթար	սունի մահմեդ.
	1870թ. 1872թ.	Քեշիշքենդ Արջուտ	3 1	6 3	8 3	14 6	հայ թաթար	հայ առաքել. սունի մահմեդ.
Նախիջևանի գավառ	1872թ.	Վուսկրեսենկո	1	2	3	5	ռուս	մոլդկան
Նոր Բա- յազետի գավառ	1862թ.		1	2	4	6	ռուս	մոլդկան
	1865թ.	Վուսկրեսենկո	1	4	4	8	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ			53	231	203	434		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Ձեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 15

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	81	270	237	507	61.3
սլավոն	13	48	45	93	9.8
թաթար	17	65	60	125	13
եզդի	18	90	72	162	13.6
ռուս	2	4	7	11	1.5

հրեա	1	5	4	9	0.8
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	132	482	425	907	

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 16

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	78	257	226	483	59
հայ կաթոլիկ	3	13	11	24	2.3
մոլդկան	2	4	7	11	1.5
շիա մահմեդական	20	80	69	149	15.2
սունի մահմեդական	10	33	36	69	7.6
մովսիսական	1	5	4	9	0.8
կռապաշտ	18	90	72	162	13.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	132	482	425	907	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 17

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	239	624	577	1201	76.7
պարսիկ	23	64	67	131	7.4
հույն	12	38	27	65	3.8
թաթար	17	65	60	125	5.4
եզդի	18	90	72	162	5.8
ռուս	2	4	7	11	0.6
հրեա	1	5	4	9	0.3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	312	890	814	1704	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից, ինչպես նաև Թուրքիայից ու Պարսկաստանից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 18

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	233	601	558	1159	74.8
հայ կաթոլիկ	6	23	19	42	1.9
ուղղափառ	12	38	27	65	3.8
մոլդկան	2	4	7	11	0.6
շիա մահմեդական	30	96	91	187	9.6
սունի մահմեդական	10	33	36	69	3.2
մովսիսական	1	5	4	9	0.3
կռապաշտ	18	90	72	162	5.8

ԸՆԴԱՄԵՆԸ	312	890	814	1704	100
----------	-----	-----	-----	------	-----

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 183, 184, 185, 186, 187: Բնագիր: Չեռագիր:

1862-1873թթ. ընթացքում հիմնադրված գյուղեր

աղյուսակ 19

հիմնադրված գյուղ	եթբ	ըրտեղից են եկել	բնակչության թիվը հիմնադրման պահին					ըսվանանք հայ առաքել.
			ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ. հայ	
Մայխտակ	1869թ.	Համանիից	28	160	125	285	հայ	
Գյոյ Յոխուշ	1864թ.	Մեծ Բեքանիից	22	94	86	180	--/--	--/--
Չոտուր	1862թ.	Վարդնովից	30	104	89	193	--/--	--/--
Ջորկանիստ ¹¹⁵	1862թ.	Իլլի Թաքնավից	10	63	41	104	--/--	--/--
		Ղարաքիլիսայից	9	33	28	61	--/--	--/--
		Մեծ Բեքիից	4	29	30	59	--/--	--/--
		Ճգխլարից	3	13	11	24	--/--	--/--
Խանվալի	1862թ.	Դուզբենիից	28	90	118	208	--/--	--/--
Բաշգյուղ	1862թ.	Մեծ Բեքիից	10	60	58	118	--/--	--/--
Սամուլի	1864թ.	Աղքիլիսայից	11	63	49	112	--/--	--/--
Բարուլի	1864թ.	---	28	123	111	234	--/--	--/--
Ալիխան	1866թ.	Ջաջուռից	21	98	90	188	--/--	--/--
Ջարինջա	1870թ.	Ղեղաչից	11	50	40	90	--/--	--/--
	--/--	Փամպից	9	43	37	80	--/--	--/--
Աղդաշ ¹¹⁶	1870թ.	Օգրուջայից	6	22	20	42	--/--	--/--
Հաջիխալի	1867թ.	Ղզըքիլիսայից	40	151	147	298	--/--	--/--
Բուղդաշեն	1871թ.	Հաջիխալիից	18	78	73	151	--/--	--/--
Տիտոյ խարաբա	1872թ.	Ախալցխայի գավառից	15	57	41	98	հայ	հայ կաթոլիկ
Բզովդալ	1869թ.	Ղշաղից	15	80	70	150	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			318	1411	1264	2675		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 123, թթ. 1-586, գործ 124, թթ. 1-662: Բնագիր: Չեռագիր:

ԱՇԽԱՐՀԱԳԻՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՇԻՐԱԿԱՅ¹¹⁷

աղյուսակ 1

¹¹⁵ 1873թ. ցուցակագրման մատյաններում գյուղի մասին տեղեկություններ չկան: Հավանաբար 1862թ. վարչական բարեփոխման հետևանքով գյուղը Լոռու գավառակի հետ միասին միացվել է Թիֆլիսի նահանգին:

¹¹⁶ Աղդաշ գյուղի մասին ևս 1873թ. կամերալ ցուցակագրման մատյաններում տեղեկություններ չկան: Արխիվային փաստաթղթերը գյուղի հետագա ճակատագրի մասին լռում են:

¹¹⁷ «Աշխարհագիր Արևելեան Շիրակայ» վերնագրով սույն գյուղացուցակին հանդիպել ենք Ղ.Ալիշանի հանրահայտ «Շիրակ» աշխատության մեջ և ընթերցողի ուշադրության ենք ներկայացնում բնագրային տարբերակով: Երբևէ չլինելով Հայաստանում և մասնավորապես պատմական Շիրակ գավառի արևելյան հատվածում՝ Ղ. Ալիշանը տեղագրական, վիճակագրական և այլ բնույթի բոլոր տեղեկությունները ստացել է իր գործակալներից կամ գյուղական տանուտերերից, ուստի վերոբերյալ թվային տվյալների հավաստիությունը մենք չենք կարող պնդել: (մանրամասն տես՝ Ալիշան Ղ., Շիրակ, տեղագրություն, պատկերացոյց, Վենետիկ, Սբ Ղազարի տպ., 1881, էջ 144-145):

գյուղեր	1865թ.	1875թ.		ազգություն	դավանանք
	տուն	տուն	շունչ		
1. Ազգիլիսես	30	46	416	հայ	հայ առաքելական
2. Ազգուլեն	17	----	----	հայ	հայ առաքելական
3. Ալագիլիսես	18	29	231	հայ	հայ առաքելական
4. Աղին	53	80	752	հայ	հայ առաքելական
5. Ատիաման	----	42	383	հայ	հայ առաքելական
6. Արթիկ	213	269	2359	հայ	հայ առաքելական
7. Մեծ Արղիսվելի	70	75	710	հայ	հայ առաքելական
8. Փոքր Արղիսվելի	40	56	437	հայ	հայ առաքելական
9. Արղիսվելի -3	46	65	551	հայ	հայ առաքելական
10. Արմուտլու	32	52	440	հայ	հայ առաքելական
11. Գալելի	----	34	256	հայ	հայ առաքելական
12. Գայգուլի-Ղազանչի	23	38	361	հայ	հայ կաթոլիկ
13. Չիֆտլիկ	22	25	311	հայ	հայ առաքելական
14. Դուքենո	25	36	328	հայ	հայ առաքելական
15. Իլլի Ղարաքիլիսա	42	63	630	հայ	հայ առաքելական
16. Խլի Ղարաքիլիսա	180	222	1631	հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
17. Նոր Ղարաքիլիսա	13	34	323	հայ	հայ առաքելական
18. Գափուլու	60	102	956	հայ	հայ առաքելական
19. Մեծ Գզլգիլիսես	72	96	718	հայ	հայ առաքելական
20. Նոր Գզլգիլիսես	20	96	255	հայ	հայ առաքելական
21. Գզըղոջ	33	51	438	հայ	հայ առաքելական
22. Գըրգտեկիրմեն	44	70	615	հայ	հայ առաքելական
23. Դահարլու	37	60	476	հայ	հայ առաքելական
24. Դաշգալեն	44	75	622	հայ	հայ առաքելական
25. Դարբանո	17	38	341	հայ	հայ առաքելական
26. Եսադուլ	73	104	839	հայ	հայ առաքելական
27. Եկանլար	48	64	661	հայ	հայ առաքելական
28. Չառինճ	----	30	248	հայ	հայ առաքելական
29. Թալիսոլի	17	32	308	հայ	հայ առաքելական
30. Թավշանլար	83	119	873	հայ	հայ առաքելական
31. Թեփեռեօլենկ	53	88	625	հայ	հայ կաթոլիկ
32. Թեքնելի	14	32	404	հայ	հայ առաքելական

33. Թիդոյի խարաբա	----	18	143	հայ	հայ կաթուղի
34. Թումարուաշ	96	61	556	հայ	հայ առաքելական
35. Թուփարլու	39	66	569	հայ	հայ առաքելական
36. Իլխիսայի	87	100	900	հայ	հայ առաքելական
37. Իմիրխան	38	57	565	հայ	հայ առաքելական
38. Խանվալի	25	19	185	հայ	հայ առաքելական
39. Խաչագիլիսեն	22	29	293	հայ	հայ առաքելական
40. Խուխի պողազ	----	----	317	քուրտ	սունի մահմեդական
41. Փոքր Խոբլս	17	31	----	հայ	հայ կաթուղի
42. Ծիդելի	----	----	176	հայ	հայ կաթուղի
43. Կապս	26	44	356	հայ	հայ առաքելական
44. Թրք.Կիզելտերեն ¹¹⁸	28	----	----	թաթար	----
45. Կիզելտերեն Հայոց ¹¹⁹	----	38	368	հայ	հայ առաքելական
46. Կիլլիպուլազ	10	9	151	հայ	հայ առաքելական
47. Կիւրճի-եօլի	22	31	435	հայ	հայ առաքելական
48. Հանի Խալիլ	40	39	298	հայ	հայ առաքելական
49. Հանի Նազար-դուլի	73	100	800	հայ	հայ առաքելական
50. Հառիճ	33	39	415	հայ	հայ առաքելական
51. Հոռոմ	148	211	1421	հայ	հայ առաքելական
52. Ղազանճի	58	81	638	հայ	հայ առաքելական
53. Ղազարապատ	60	42	353	հայ	հայ առաքելական
54. Վերին Ղանլիճա	51	68	643	հայ	հայ առաքելական
55. Ներքին Ղանլիճա	36	40	389	հայ	հայ առաքելական
56. Ղասում-ալի	38	29	303	հայ	հայ առաքելական
57. Ղեղան	24	31	276	հայ	հայ առաքելական
58. Ղութնի-դշլաղ	12	18	145	հայ	հայ առաքելական
59. Ղուլիճան	33	51	413	հայ	հայ առաքելական
60. Ղօղաթ	32	54	673	հայ	հայ առաքելական
61. Ղոնախղոռան	65	90	775	հայ	հայ առաքելական
62. Ճզըխլար	38	65	627	հայ	հայ առաքելական
63. Ճլովխան	24	38	347	հայ	հայ առաքելական

¹¹⁸ Իրականում գյուղի բնակիչները շիա մահմեդական դավանանքի պարսիկներ էին:

¹¹⁹ Ղ. Ալիշանի կազմած Արևելյան Շիրակի գյուղերի ցուցակում Հայկական Գյոզաղարա գյուղը սխալմամբ նշված է որպես թուրքաբնակ: Մենք այդ սխալն ուղղել ենք:

64. Մահմուտճուգ	74	123	1019	հայ	հայ կաթոլիկ
65. Մելիքբենդ	39	58	543	հայ	հայ առաքելական
66. Մեճիտլի	62	100	732	հայ	հայ առաքելական
67. Միրաք ¹²⁰	----	66	572	քուրտ	եզդի
68. Մունճուզլու	29	40	369	հայ	հայ առաքելական
69. Մուսլուզլու	30	33	411	հայ	հայ կաթոլիկ
70. Մոլլա-Կեոկճե	80	113	931	հայ	հայ առաքելական
71. Նորաշեն	63	79	678	հայ	հայ առաքելական
72. Շիշթեփե	20	33	281	հայ	հայ կաթոլիկ
73. Շիրվանճուգ	90	137	1202	հայ	հայ առաքելական
74. Չորփրլը	41	63	465	հայ	հայ առաքելական
75. Չրախլը	55	81	837	հայ	հայ առաքելական
76. Չորան քերաքճագ	----	33	316	քուրտ	եզդի
77. Չորլու	25	36	345	հայ	հայ առաքելական
78. Պայինտուր	66 30	74 52	582 359	հայ հույն	հայ առաքելական ուղղափառ
79. Պանոսիվան	40	57	475	հայ	հայ առաքելական
80. Պաշգիղ	57	66	598	հայ	հայ առաքելական
81. Նոր Պաշգիղ	11	19	----	հայ	հայ առաքելական
82. Պապուրլու	----	42	366	հայ	հայ առաքելական
83. Պարնիզիղ	71	101	782	հայ	հայ առաքելական
84. Պեզիրիսանե	40	54	475	հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
85. Պուղտաշեն	----	30	185	հայ	հայ առաքելական
86. Պոզեոխուշ	12	21	274	հայ	հայ առաքելական
87. Պոզտողան	77	84	658	հայ	հայ առաքելական
88. Պողազբեսեն	39	66	567	հայ	հայ առաքելական
89. Ջալապ կեչիտ	33	50	428	հայ	հայ առաքելական
90. Ջաջուռ	109	106	1011	հայ	հայ առաքելական
91. Ջառջառիս	----	65	441	քուրտ	եզդի
92. Մալուտ	----	----	----	հայ	հայ առաքելական
93. Մամուրլու	11	17	165	հայ	հայ առաքելական
94. Մարրապաշ	15	29	232	հայ	հայ առաքելական
95. Մեծ Մարիար	42	49	476	հայ	հայ առաքելական

¹²⁰ Միրաքցիներն իրականում կռապաշտ եզդիներ էին:

96. Փոքր Սարիար	21	32	280	հայ	հայ առաքելական
97. Մեռիկալի	130	178	1565	հայ	հայ առաքելական
98. Սուֆանվերտի	63	95	411	հայ	հայ առաքելական
99. Սոնկուրլու	35	59	521	հայ	հայ առաքելական
100. Տանա-տամակիրմեզ	31	57	529	հայ	հայ առաքելական
101. Տերեբեոյ	----	20	135	հայ	հայ կաթոլիկ
102. Տիրեբլեր	36	63	534	հայ	հայ առաքելական
103. Տիվզբենա	80	145	1061	հայ	հայ առաքելական
104. Թուրքի Տիւզբենա	20	----	----	թաթար	----
105. Փալուսլու	36	43	367	հայ	հայ կաթոլիկ
106. Փիրթիքեանդ	15	27	367	հայ	հայ առաքելական
107. Քարաղբիւր	----	30	294	հայ	հայ կաթոլիկ
108. Քեալալի	16	----	----	հայ	հայ առաքելական
109. Քեաֆթարլու	71	90	665	հայ	հայ կաթոլիկ
110. Մեծ Քեյթի	48	63	584	հայ	հայ առաքելական
111. Փոքր Քեյթի	18	31	275	հայ	հայ առաքելական
112. Քեշիշբենա	20	27	218	հայ	հայ առաքելական
113. Մեծ Քեփենիկ	104	163	1239	հայ	հայ առաքելական
114. Փոքր Քեփենիկ	34	53	392	հայ	հայ առաքելական
115. Քեոր-պուլազ ¹²¹	----	21	139	քուրտ	եզդի
116. Քեֆլի	13	----	----	հայ	հայ առաքելական
117. Օրթաքիլիսե	37	47	424	հայ	հայ առաքելական
118. Ֆիրթոյ	----	30	----	թաթար	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4703	6973	58803		

¹²¹ Չորան քերարմազի /76/, Ջառչառիսի /91/ և Քեոր-պուլազի /115/ բնակիչներն իրականում կռապաշտ եզդիներ էին:

ԳԼՈՒԽ 4. 1880 - 1890-ական թվականներ

ՅՈՒՑԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ 1873թ. ԿԱՄԵՐԱԼ
ՅՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ԲԱՅ ԹՈՂՆՎԱԾ ԵՎ 1886թ. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ՅՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ՀԱՅՏՆԱԲԵՐՎԱԾ ԾԽԵՐԻ¹²²

աղյուսակ 1

բնակավայր	1873թ. կամերալ ցուցակագրման ընթացքում բաց թողնված ծխեր ¹²³	նորեղ կամ նորաստեղծ ծխեր	բնակավայր	1873թ. կամերալ ցուցակագրման ընթացքում բաց թողնված ծխեր	նորեղ կամ նորաստեղծ ծխեր
1. Նիկիտինո	----	----	82. Ալլահբիլիսա	----	----
2. Բոզիքենդ	----	47	83. Բանդևան	2	21
3. Վոսկրեսենկո	----	----	84. Ճզխար	3	22
4. Մեծ Ղարաքիլիսա	----	132	85. Փալուքլի	3	16
5. Սիսիմադան	----	----	86. Ջելար կեչուտ	----	7
6. Յաղուբլի	----	22	87. Թաքնալի	----	17
7. Վարդանլի	4	15	88. Փոքր Ղարաքիլիսա	6	11
8. Սարմուսաղլի	1	15	89. Դահարլի	1	15
9. Դշլաղ	----	33	90. Բայանդուր	----	----
10. Բզովդալ	----	17	91. Ճլովխան(լի)	1	8
11. Դարբազ	2	9	92. Իլխիաբի	4	12
12. Հաջիդարա	1	25	93. Թալիբօղլի	----	8
13. Էֆենդի	----	2	94. Թափաղոլլակ	----	26
14. Գալլավար	2	11	95. Զյաֆթառլի	15	17
15. Հայդարլի	2	6	96. Փոքր Բեքանդ	3	17

¹²² Մեր կարծիքով՝ 1873թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյաններում թույլ տրված բացթողումները միտումնավոր չեն, այլ ուղղակի այս ընտանիքները կազմավորվել կամ որևէ այլ վայրից տեղափոխվել են մարդահամարից հետո՝ 1873թ. վերջին:

¹²³ 1873թ. կամերալ ցուցակագրման ձեռագիր մատյաններում թերհաշվատված 246 ընտանիքներից 52-ը ապրում էին վանքապատկան հողերում:

16. Սարալ	----	12	97. Գողթաթ	4	12
17. Գուրսալի	----	12	98. Չրախլի	1	35
18. Գզրրան	----	----	99. Դասմալի	3	9
19. Արջուտ	2	9	100. Եզանլար	2	19
20. Դանջուղազ	----	19	101. Դուլիջան	1	16
21. Համամլի	5	76	102. Նորաշեն	2	14
22. Չիկդամալ	1	28	103. Դազանչի	1	14
23. Վարդնով	4	15	104. Դփչաղ	3	17
24. Սալխաակ	3	16	105. Արթիկ	7	85
25. Դաչաղան	1	11	106. Խաչաքիլիսա	----	14
26. Չոտուր	4	8	107. Բաշգյուղ	5	12
27. Մեծ Բեքանդ	----	40	108. Մեծ Արրխավալի	13	27
28. Նալբանդ	----	13	109. Փոքր Արրխավալի	1	10
29. Գոզարան	3	24	110. Գզլղոչ	1	18
30. Դարալ	----	27	111. Գզլքիլիսա - 2	----	14
31. Գյուլիջա	1	15	112. Դալուլի Չիֆթալի	----	12
32. Թափանլի	----	18	113. Դարաքյոյ	3	1
33. Դալթախչի	1	35	114. Գյուլիբուլաղ	----	3
34. Գյուլյոխուշ	----	8	115. Բոզյոխուշ	----	11
35. Ավդիբեկ	4	26	116. Դալուլի Դուզբենդ	2	17
36. Աղբուլաղ	1	8	117. Դալուլի Դազանչի	1	11
37. Դարաքոյա	5	23	118. Շիշթափա	----	7
38. Ալիխան	----	9	119. Քոռաղբյուր	8	12
39. Բաշգյուղ	----	5	120. Տիտոյ խարաքա	----	12
40. Կեֆլու	2	13	121. Դուրթնիբուլաղ	----	33
41. Դարաքիլիսա -3	1	10	122. Մուլա Գյուկչա	----	16
42. Սամուլի	----	7	123. Սահմուդջուղ	----	15
43. Փոքր Սարիար	2	7	124. Տաշղալա	8	31
44. Մեծ Քյափանակ	----	43	125. Փոքր Դրրխ	----	18
45. Խանվալի	----	8	126. Բազարխանա	8	26
46. Փոքր Քյափանակ	----	12	127. Մուսուլխի	----	28
47. Բաղդաա-դուլթախա	----	17	128. Սիրաք	----	----
48. Դիրաքլար	2	16	129. Քոռբուլաղ	4	----
49. Հաջիխալի	1	7	130. Դոնդաղսազ	1	5

50. Քեշիշքենդ	----	8	131. Ջարջառիս	9	1
51. Մունցուխի	4	12	132. Քուրիքողազ	1	3
52. Ախդուլի	5	13	133. Չոբանգերաքմազ	1	8
53. Հայկական Փամպ	1	11	134. Քրդական Փամպ	----	7
54. Դըրխազիքման	4	19	135. Փոքր Ջոնուշլու	----	----
55. Դանագիքմազ	3	1	136. Մեծ Ջոնուշլու	3	11
56. Մելիքքենդ	----	1	137. Տավանդշլաղ	3	19
57. Ջանգիքսիսա	2	6	138. Բզըքիլիսա	1	22
58. Թաթար Դուզքենդ	----	2	139. Սվանվերդի	----	28
59. Թաթ. Գյոզալդարա	3	15	140. Դափլի	2	35
60. Հայկ. Գյոզալդարա	2	17	141. Բեղաչ	1	5
61. Քարվանսարա	----	21	142. Ջարիմջա	2	19
62. Քիչիկ-Ջանգի	----	30	143. Բոզդողան	1	20
63. Ջաջուռ	----	41	144. Բաբուռլի	----	11
64. Դոնախդռան	1	7	145. Աղին	1	26
65. Աղքիլիսա	1	5	146. Բուդդաշեն	1	18
66. Արըխվալի - 3	----	----	147. Չիրայիլի	2	25
67. Մեծ Սարիար	3	17	148. Բյալալի	1	3
68. Հաջիմազար-Դուլի	----	13	149. Բազարապատ	----	19
69. Մեծ Դուզքենդ	3	23	150. Սոգուքի	2	49
70. Եսաուլ	----	33	151. Բողազքեսան	----	16
71. Օրթաքիլիսա	1	14	152. Աղիյաման	1	5
72. Թոփառլի	----	17	153. Փիրքիքյան	----	10
73. Մեծ Բեքի	----	18	154. Շիրվանջուղ	2	8
74. Կապս	----	6	155. Հոռոմ	3	30
75. Վերին Բանլիջա	1	32	156. Մեջիքիլի	1	24
76. Դարբանդ	1	12	157. Սոնգուռլի	2	21
77. Փոքր Բեքի	----	4	158. Արմուքի	----	23
78. Ներքին Բանլիջա	----	12	159. Սարիքաշ	1	10
79. Իլլի Բարաքիլիսա	----	26	160. Թոմարուաշ	----	18
80. Չոռլի	----	8	161. Դուքնիդշլաղ	----	6
81. Գյուրջի Յոլ	----	10	162. Իմիրլսան	----	16
ԸՆԴԱՄԵՆԸ				246	2672

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գրք 196, ք. 3-11: Բնագիր: Չեռագիր:

ԿՈՎԿԱՍԻ ԶԱՂԱՋԱՑԻԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԻ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ.

**ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑՈՒՄ
ԱՌԿԱ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹՎԻ ՄԱՍԻՆ:¹²⁴**

**Կովկասյան վիճակագրական կոմիտեին
Կովկասի քաղաքացիական վարչության պետից
Դիմում**

Գրասենյակը պատիվ ունի խնդրելու վիճակագրական կոմիտեին ներկայացնելու Անդրկովկասի նահանգներում (և առանձին գավառներում) հայկական բնակավայրերի ցուցակ՝ դրանցում առկա բնակչության մանրամասն նկարագրությամբ: Տեղեկագրերը լրացնելուց հետո դրանք վերադարձնել Կովկասի քաղաքացիական վարչության գրասենյակ հետագայում Օտարադավանների հարցերով նախարարություն փոխանցելու և հրապարակվելիք «Կայսրության օտարադավան եկեղեցիները» վիճակագրական ժողովածուի մեջ ընդգրկելու համար:

**Կովկասի քաղաքացիական
վարչության գրասենյակի պետ Շեպելև**

N 687
15 մարտի 1878թ.
ք. Թիֆլիս

ՎՊԿՊԱ ֆոնդ 415, ցուցակ 1, գործ 21, թթ.1-2: Բնագիր: Չեռագիր:

Ցուցակ Ալեքսանդրապոլի գավառի հայկական բնակավայրերի, դրանցում առկա եկեղեցիների, հոգևորականության և բնակչության թվի մասին 1885թ.:

աղյուսակ 1

բնակավայր	եկեղեցի	եկեղեցական սպասավորների թիվ	բնակչություն (երկսեռ)
1. Ալեքսանդրապոլ	Սբ Աստվածածին	15	9443
	Սբ Ամենափրկիչ	6	5614
	Սբ Նշան	4	2852
	Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ	5	4264
2. Դահարլի	Սբ Հովհաննես	2	530

¹²⁴ Փաստաթուղթը կազմվել և Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե է հանձնվել 1885թ. հունիսի 5-ին (տե՛ս ՎՊԿՊԱ, Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե, ֆոնդ 415, ցուցակ 1, գործ 21, թթ.1-45):

3. Բայանդուր	Սբ Աստվածածին	1	585
4. Զյալալի	--/--	1	320
5. Ղափըլի	--/--	2	800
6. Փոքր Ղարաքիլիսա	Սբ Ստեփանոս	7	1211
7. Ճլովխանլի	Սբ Աստվածածին	2	430
8. Իլխիարի	Սբ Գևորգ	5	905
9. Սվանվերդի	Սբ Աստվածածին	1	620
10. Տավշանդշլաղ	Սբ Պողոս-Պետրոս	2	950
11. Աղին	Սբ Հակոբ	3	690
12. Ղազարապատ	--/--	1	390
13. Բարուռի	Սբ Աստվածածին	1	500
14. Ղեղաչ	--/--	1	107
15. Չիրպիլի	--/--	1	500
16. Բոզդողան	--/--	2	730
17. Ղզըլքիլիսա	Սբ Աստվածածին	1	630
18. Հոռոմ	Սբ Հռիփսիմեն	4	1029
19. Ղուքնիղշլաղ	Սբ Աստվածածին	1	200
20. Թոմարտաշ	--/--	2	650
21. Սոնգուռի	--/--	2	580
22. Իմիրխանլի	--/--	2	680
23. Թալիբօղլի	--/--	3	412
24. Ջանգիթափա	--/--	1	115
25. Մունջուխի	--/--	1	360
26. Զեշիշքենդ	--/--	1	145
27. Հայկական Փամպ	--/--	2	180
28. Հաջիխալի	Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ	1	307
29. Մահմուդջուղ	Սբ Աստվածածին	3	1060
30. Մոլլա Գյոկչա	--/--	2	1105
31. Բողազբեսան	--/--	1	543
32. Արմուքի	Սբ Մարգիս	2	680
33. Սոգուքի	Սբ Հակոբ	1	212
34. Փիրթիքյան	Սբ Թադևոս	3	1802
35. Շիրվանջուղ	Սբ Աստվածածին	2	1238
36. Բազարխանա	--/--	2	534

37. Նորաշեն	--/--	3	548
38. Գրքխոսքիման	--/--	1	575
39. Գողթ	--/--	1	680
40. Հայկական Գյուղայրարա	--/--	2	255
41. Մեծ Արքիսկալի	--/--	2	800
42. Փոքր Արքիսկալի	--/--	1	500
43. Եգանլար	--/--	2	390
44. Փոքր Բերանդ	--/--	3	757
45. Գուլիջան	--/--	1	500
46. Դամալի	--/--	1	179
47. Դազանչի	--/--	2	550
48. Արթիկ	Սր Գրիգոր Լուսավորիչ	4	400
49. Գիչաղ	Սր Սարգիս	2	500
50. Խաչաքիլիսա	Սր Գևորգ	1	270
51. Բաշգյուղ	Սր Աստվածածին	2	500
52. Մեջիթի	Սր Ստեփանոս	2	650
53. Դուքենդ	Սր Աստվածածին	2	780
54. Մեծ Բյափանակ	--/--	3	1100
55. Դիրաքլար	--/--	2	447
56. Փք. Բյափանակ	--/--	2	480
57. Չրախի	--/--	3	1040
58. * ¹²⁵	--/--	1	150
59. Հաջինազար-Գուլի	--/--	2	210
60. Ջաջուռ	--/--	2	990
61. Աղքիլիսա	--/--	1	420
62. Մեծ Սարիար	Սր Խաչ	1	520
63. Արքիսկալի – 3	Սր Աստվածածին	2	350
64. Դոնախորան	Սր Հակոբ	2	790
65. Թոփառլի	Սր Աստվածածին	1	630
66. Դարբանդ	--/--	1	555
67. Մեծ Բերի	Սր Հակոբ	2	415
68. Փոքր Բերի	Սր Աստվածածին	1	510

¹²⁵ Փաստաթուղթն այստեղ անընթեռնելի է (-Ա. Հ.):

69. Օրթաքիլիսա	--/--	2	461
70. Եսաուլ	--/--	2	1115
71. Կապս	--/--	1	420
72. Վերին Ղանիջա	Սբ Ստեփանոս	1	990
73. Ներքին Ղանիջա	--/--	1	420
74. Չոռլի	Սբ Աստվածածին	1	385
75. Փոքր Սարիար	--/--	1	310
76. Սամբուլի	Սբ Հակոբ	----	212
77. Ալիխան	Սբ Աստվածածին	----	320
78. Փոքր Ղարաքիլիսա	--/--	----	300
79. Կեֆլու	Սբ Հակոբ	1	270
80. Մեծ Բաշգյուղ	Սբ Աստվածածին	1	122
81. Ճզխլար	--/--	2	650
82. Գյուրջի Յոլ	--/--	1	470
83. Թաքնալի	--/--	1	470
84. Ջելաբկեչուտ	--/--	1	465
85. Իլի Ղարաքիլիսա	--/--	2	600
86. Բանդևան	--/--	2	555
87. Չիֆթալի	Սբ Խաչ	2	407
88. Ղզըքիլիսա - 2	Սբ Աստվածածին	1	300
89. Բոզյոխուշ	--/--	1	350
90. Ղզըրոշ	--/--	2	547
91. Ղալոուլի Դուզբենդ	--/--	1	366
92. Գյուլլիբուլաղ	--/--	1	196
93. Յաղուբլի	--/--	2	681
94. Մեծ Ղարաքիլիսա	--/--	8	2339
95. Սարմուսախլի	--/--	2	489
96. Վարդանլի	Սբ Առաքելոց	1	283
97. Բոզիքենդ	Սբ Աստվածածին	5	1358
98. Ղշլաղ	--/--	4	699
99. Դարբազ	--/--	2	283
100. Բզովդաղ	--/--	2	298

աղյուսակ 1

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	3650	11165	10658	21823	95.5
ռուս	15	39	42	81	0.4
հույն	61	137	115	252	1.6
լեհ	2	10	7	17	0.04
պարսիկ	89	412	396	808	2.3
վրացի	5	8	6	14	0.1
հրեա	3	7	5	12	0.06
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	3825	11778	11229	23007	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241, թթ. 1-1668: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլ քաղաքի կրոնադավանաբանական պատկերը
1886թ. ընտանեկան ցուցակների տվյալներով*

աղյուսակ 2

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	3615	11037	10551	21588	94.6
հայ կաթոլիկ	35	128	107	235	0.9
ուղղափառ	81	184	163	347	2.1
հռոմեակաթոլիկ	2	10	7	17	0.04
չիա մահմեդական	89	412	396	808	2.3
մոլսիսական	3	7	5	12	0.06
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	3825	11778	11229	23007	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241, թթ. 1-1668: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1886թ. ընտանեկան ցուցակներ: Մաս Ա*

աղյուսակ 3

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Քեչիչքենդ	36	133	120	253	հայ	հայ առաքելական
2. Դրրիտազիրման	94	446	413	859	--/--	--/--
3. Քիչիկ-Չանգի	30	118	100	218	եզդի	կռապաշտ
4. Քարվանսարա	21	62	50	112	--/--	--/--
5. Դզրքիլիսա - 1	120	429	408	837	հայ	հայ առաքելական
6. Դզրքոչ	71	322	280	602	--/--	--/--
7. Դզրքիլիսա - 2	44	153	146	299	--/--	--/--

8. Զոռադբյուր	51	286	261	547	հայ	հայ կաթոլիկ
9. Գուրթնիքուլալ	34	124	118	242	հայ	հայ առաքելական
10. Գիչալ	61	294	242	536	--/--	--/--
11. Գանախորան	101	456	478	934	--/--	--/--
12. Գուլիջան	69 3	263 7	209 4	472 11	հայ պարսիկ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
13. Գուրթնիդշալ	24	97	69	166	հայ	հայ առաքելական
14. Կեֆլու	36	136	149	285	--/--	--/--
15. Գարաքիլիսա - 3	34	178	154	332	--/--	--/--
16. Գալթախչի	144	677	619	1296	--/--	--/--
17. Գարաբոյա	59	312	288	600	--/--	--/--
18. Գյուղյուլուշ	36	152	151	303	--/--	--/--
19. Մեծ Գարաքիլիսա	380	1420	1266	2686	--/--	--/--
20. Գարալ	111	554	454	1008	--/--	--/--
21. Գյուլիջա	56	338	330	668	--/--	--/--
22. Գաչաղան	55	344	340	684	--/--	--/--
23. Գլորան	29	123	89	212	պարսիկ	շիա մահմեդական
24. Գուրսալի	75	308	243	551	թաթար	շիա մահմեդական
25. Գշալ	120	622	527	1149	հայ	հայ առաքելական
26. Փոքր Գլորիս	50	201	206	407	հայ	հայ կաթոլիկ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1944	8555	7714	16269		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 220, թթ. 1-1386: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի մահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1886թ. ընտանեկան ցուցակներ: Մաս Բ*

աղյուսակ 4

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Մուսլուխլի	64	297	279	576	հայ	հայ կաթոլիկ
2. Մահմուդջուղ	144	734	633	1367	հայ	հայ առաքելական
3. Մոլլա Գյուկչա	131	602	574	1176	--/--	--/--
4. Մունջուխլի	57	277	230	507	--/--	--/--
5. Մելիքբենդ	62	368	333	701	--/--	--/--
6. Հայկական Փամպ	48	243	229	472	--/--	--/--
7. Մեջիթլի	127	497	436	933	--/--	--/--
8. Սարիբաշ	42	161	124	285	--/--	--/--
9. Սոնգուալի	84	359	322	681	--/--	--/--

10. Նայբանդ	79	381	393	774	--/--	--/--
11. Նիկիտին	72	274	265	539	ռուս	մոլդկան
12. Նորաշեն	97	447	386	833	հայ	հայ առաքելական
13. Օրթաքիլիսա	65	293	276	569	--/--	--/--
14. Փալուքի	63	257	229	486	հայ	հայ կաթոլիկ
15. Փիրթիքյան	38	150	146	296	հայ	հայ առաքելական
16. Սոգութի	238	1059	963	2022	--/--	--/--
17. Մեծ Սարիար	69	260	285	545	--/--	--/--
18. Սվանվերդի	124	526	486	1012	--/--	--/--
19. Փոքր Սարիար	42	185	177	362	--/--	--/--
20. Սամուլի	25	119	120	239	--/--	--/--
21. Սարալ	78	242	230	472	թաթար	սունի մահմեդական
22. Սարմուսաղի	61	308	255	563	հայ	հայ առաքելական
23. Սալտակ	56	257	230	487	--/--	--/--
24. Միսիմադան	40	128	111	239	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1906	8424	7712	16136		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 218, քթ. 1-1351: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1886թ. ընտանեկան ցուցակներ: Մաս Գ*

աղյուսակ 5

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Վարդանիլի	37	102	156	258	հայ	հայ առաքելական սունի մահմեդական
	74	175	172	347	թաթար	
2. Վարդնով	153	772	678	1450	հայ	հայ առաքելական
3. Վոսկրեսենկո	63	170	185	355	ռուս	մոլդկան ղուխորո սուրբունիկ
	13	44	40	84	ռուս	
	1	4	3	7	ռուս	
4. Հաջինագար- Գուլի	116	576	532	1108	հայ	հայ առաքելական
5. Չաջուռ	150	703	654	1357	--/--	--/--
6. Մեծ Դուզբենդ	175	694	681	1375	--/--	--/--
7. Դոլլաթ	75	317	337	654	--/--	--/--
8. Գյուրջի Յոլ	42	248	249	497	--/--	--/--
9. Ջելաբկեչուտ	60	266	264	530	--/--	--/--
10. Հայկական Գյոզաղարա	59	262	243	505	--/--	--/--
11. Թաթարական	60	266	241	507	պարսիկ	շիա մահմեդական

Գ յոզայրարա						
12. Հաջիխալի	48	212	204	416	հայ	հայ առաքելական
13. Դանագիրմազ	63	338	340	678	--/--	--/--
14. Թ. Դուզենդ	57	208	236	444	սարսիկ	շիա մահմեդական
15. Ջանգիթափա	26 1	128 4	90 4	218 8	հայ եզդի	հայ առաքելական կռապաշտ
16. Գյուլիբուլաղ	23	97	82	179	հայ	հայ առաքելական
17. Դարաքոյ	24	99	95	194	--/--	--/--
18. Հայդարլի	28	72	90	162	թաթար	սունի մահմեդական
19. Գալլավար	85	331	329	660	--/--	--/--
20. Դարբազ	36	182	156	338	հայ	հայ առաքելական
21. Հաջիդարա	113	343	500	843	--/--	--/--
22. Գոզարան	92	503	373	876	--/--	--/--
23. Դարբանդ	52	241	250	491	--/--	--/--
24. Դահարլի	80	368	321	689	--/--	--/--
25. Ճլովխանլի	49	246	237	483	--/--	--/--
26. Դիրաքլար	81	381	351	732	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1936	8352	8093	16445		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, թթ. 1-1446: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1886թ. ընտանեկան ցուցակներ: Մաս Դ*

աղյուսակ 6

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Մեծ Բյափանակ	209	815	784	1599	հայ	հայ առաքելական
2. Փոքր Բյափանակ	68	259	273	532	--/--	--/--
3. Կապս	52	238	172	410	--/--	--/--
4. Մեծ Զեթի	83	368	358	726	--/--	--/--
5. Փոքր Զեթի	37	174	150	324	--/--	--/--
6. Ներքին Ղանլիջա	53	254	212	466	--/--	--/--
7. Եսաուլ	142	572	534	1106	--/--	--/--
8. Վերին Ղանլիջա	104	439	402	841	--/--	--/--
9. Ղեղաչ	38	178	174	352	--/--	--/--
10. Ղափըլի	141	668	545	1213	--/--	--/--
11. Չարինջա	55	237	169	406	--/--	--/--

12. Ղազարապատ	63	258	230	488	--/--	--/--
13. Քյալալի	39	183	165	348	--/--	--/--
14. Փոքր Ղարաքիլիսա	319 85	1215 372	1143 289	2358 661	հայ հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ
15. Իլիսիարի	121	621	626	1247	հայ	հայ առաքելական
16. Ղասմալի	42	190	207	397	--/--	--/--
17. Քյաֆթառլի	126	515	471	986	հայ	հայ կաթոլիկ
18. Ղազանչի	100	452	401	853	հայ	հայ առաքելական
19. Եզանլար	90	452	424	876	--/--	--/--
20. Իլի Ղարաքիլիսա	90	433	355	788	--/--	--/--
21. Իմիրխանլի	77	270	351	621	--/--	--/--
22. Ղայդուլի Դուզենդ	56	228	196	424	--/--	--/--
23. Ղայդուլի Ղազանչի	52	273	267	540	հայ	հայ կաթոլիկ
24. Ղայդուլի Չիֆթալի	39	223	215	438	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2281	9887	9113	19000		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 219, թթ. 1-3224: Բնագիր: Չեռագիր:

*Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի
1886թ. ընտանեկան ցուցակներ: Մաս Ե*

աղյուսակ 7

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություներ	դավանանք
1. Աղին	108	455	394	849	հայ	հայ առաքելական
2. Բոզդողան	106	397	346	743	--/--	--/--
3. Բարուռլի	54	211	234	445	--/--	--/--
4. Բուդդաշեն	50	172	170	342	--/--	--/--
5. Ախուրլի	51	230	208	438	--/--	--/--
6. Աղիյաման	50	274	259	533	--/--	--/--
7. Բողազքեսան	79	372	254	626	--/--	--/--
8. Ալլահքիլիսա	20	89	78	167	հույն	ուղղափառ
9. Բանդևան	82	342	317	659	հայ	հայ առաքելական
10. Ալիխան	34	172	174	346	--/--	--/--
11. Բաշգյուղ - 2	25	127	123	250	--/--	--/--

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ	10204	45276	41663	86939	93.19	112 (լրիվ) 5 (հույների, լեհերի, պարսիկների, եգիպտացիների և քաթարների հետ խառը)
ռուս	149	492	493	985	1.4	2 (լրիվ)
հույն	89	315	272	587	0.8	2 (լրիվ) 1 (հայերի հետ խառը)
լեհ	1	4	1	5	0.01	1 (հայերի հետ խառը)
պարսիկ	149	604	570	1174	1.4	3 (լրիվ) 1 (հայերի հետ խառը)
եգիպտացի	48	173	140	313	0.4	2 (լրիվ) 1 (հայերի հետ խառը)
քաթար	309	943	967	1910	2.8	4 (լրիվ) 1 (հայերի հետ խառը)
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	10949	47807	44106	91913	100	125 (լրիվ), 5 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1886թ. ընտանեկան ցուցակների տվյալներով

դավանանք	ընտ.	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվ
հայ առաքելական	9689	42951	39521	82472	88.49	106 (լրիվ) 6 (հայ կաթոլիկների, հռոմեակաթոլիկների, կոռնապառնի, սունի ու շիա մահմեդականների հետ խառը)
հայ կաթոլիկ	515	2325	2142	4467	4.7	6 (լրիվ) 2 (հայ առաքելականների և հռոմեակաթոլիկների հետ խառը)
հռոմեակաթոլիկ	1	4	1	5	0.01	1 (հայ առաքելականների և հայ կաթոլիկների հետ խառը)
ուղղափառ	89	315	272	587	0.8	2 (լրիվ) 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
մուսուլման	135	444	450	894	1.2	1 (լրիվ) 1 (ղուխորների և սուրունիկների հետ խառը)
ղուխոր	13	44	40	84	0.19	1 (մուսուլմանների և սուրունիկների հետ խառը)
սուրունիկ	1	4	3	7	0.01	1 (մուսուլմանների և զուխորների հետ խառը)
շիա մահմեդական	278	1058	1045	2103	2.6	5 (լրիվ) 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)

սունի մահմեդական	180	489	492	981	1.6	2 (լրիվ) 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
կռապաշտ	48	173	140	313	0.4	2 (լրիվ) 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	10949	47807	44106	91913	100	124 (լրիվ), 6 (խառը բնակչությամբ)

ՀԱԱ Ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր էթնոժողովրդագրական դրությունը 1886թ. ընտանեկան ցուցակների տվյալներով

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	13854	56441	52321	108762	93.8
ռուս	164	531	535	1066	1.1
հույն	150	452	387	839	1
լեհ	3	14	8	22	0.02
վրացի	5	8	6	14	0.04
պարսիկ	238	1016	966	1982	1.6
թաթար	309	943	967	1910	2.1
հրեա	3	7	5	12	0.02
եզդի	48	173	140	313	0.32
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	14774	59585	55335	114920	100

ՀԱԱ Ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր կրոնադավանաբանական պատկերը 1886թ. ընտանեկան ցուցակների տվյալներով

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	13304	53988	50072	104060	90.1
հայ կաթոլիկ	550	2453	2249	4702	3.7
հռոմեակաթոլիկ	3	14	8	22	0.02
ուղղափառ	170	499	435	934	1.2
մոլդկան	135	444	450	894	0.9
դոլաբոր	13	44	40	84	0.08
սուբոտնիկ	1	4	3	7	0.01
շիա մահմեդական	367	1470	1441	2911	2.5
սունի մահմեդական	180	489	492	981	1.2

կռապաշտ	48	173	140	313	0.32
մովսիսական	3	7	5	12	0.02
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	14774	59585	55335	114920	100

ՀԱԱ Ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

**ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՅՈՒՑԱԿԱԳՐՄԱՆԸ
ՆԱԽՈՐԴԱՅ 13 ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ
ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ**

*1873-1886թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից
գավառակենտրոն տեղափոխվածներ*

աղյուսակ 1

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1874թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1875թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1876թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1877թ.	2	2	4	6	հայ	հայ առաքելական
1878թ.	3 2	5 5	5 7	10 12	պարսիկ հայ	հայ առաքելական շիա մահմեդական
1879թ.	3	9	6	15	հայ	հայ առաքելական
1880թ.	3	8	11	19	--/--	--/--
1881թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1882թ.	4	12	9	21	հայ	հայ առաքելական
1883թ.	2	6	6	12	--/--	--/--
1884թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
1885թ.	2	17	14	31	հայ	հայ առաքելական
1886թ.	-----	-----	-----	-----	-----	-----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	24	64	62	126		

ՀԱԱ Ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության 1873-1886թթ. ներքին
տեղաշարժը¹²⁹*

աղյուսակ 2

ուր են եկել	երբ	որտեղից	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Գյուղտխտ	1885թ.	Աղին	4	8	10	18	հայ	հայ առաք.
2								
Համամլի	1876թ.	Մունջուլի	1	2	1	3	--/--	--/--
Վոսկրեսենկո	1881թ.	Նիկիտինո	6	5	11	16	ռուս	մոլոկան

¹²⁹ Ընտանեկան ցուցակագրման ձեռագիր մատյանների համաձայն՝ Տավշանդշլաղ գյուղից 31 ընտանիք կամ 225 մարդ (127 արական և 98 իգական սեռից) 1886թ. գաղթել և հիմնել է Ենիքոյ գյուղը (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 219, թթ. 442-451): Իրականում այդ անունով գյուղ Ալեքսանդրապոլի գավառում հիմնվել է 1889թ. և մարդահամարներում առաջին անգամ հիշատակվել միայն 1897թ. (Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, կազմեցին՝ Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Հ. Բարսեղյան, հ. 2, Եր., 1988, էջ 199):

1873-1886թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում տարբեր պատճառներով մահացածներ¹³¹

աղյուսակ 4

քաղաք, գյուղ	մարդ	քաղաք, գյուղ	մարդ	մաղաք, գյուղ	մարդ
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	1400				
Գ Յ Ո Ւ Ղ Ա Կ Ա Ն Բ Ն Ա Կ Ա Վ Ա Յ Ր Ե Ր¹³²					
Քեչիչքենդ	25	Սվանվերդի	49	Ջարինջա	28
Ղըրխազիքոման	44	Փոքր Սարիար	18	Ղազարապատ	23
Քիչիկ-Ջանգի	----	Սամուլի	13	Քյալալի	22
Քարվանսարա	----	Սարալ	20	Փոքր Ղարաքիլիսա	194
Ղզըքիլիսա -1	55	Սարմուսաղլի	11	Իլխիարի	84
Ղզըլդոչ	34	Սպիտակ	27	Ղասմալի	21
Ղզըքիլիսա -2	28	Միսիմադան	13	Քյաֆթառլի	61
Քոռաղբյուր	22	Վարդանլի	----	Ղազանչի	63
Ղուրթնիբուլաղ	----	Վարդնով	66	Եգանլար	60
Ղիչաղ	30	Վոսկրեսենովկա	----	Իլլի Ղարաքիլիսա	62
Ղոնախոջան	54	Հաջինազար-Ղուլի	50	Իմիրխանլի	58
Ղուլիջան	41	Ջաջուռ	99	Ղայդուլի Դուզքենդ	29
Ղութնիղշլաղ	10	Մեծ Դուզքենդ	98	Ղայդուլի Ղազանչի	41
Կեֆլու	18	Ղուղաթ	58	Ղայդուլի Չիֆթայի	25
Ղարաքիլիսա -3	16	Գյուրջի Յոլ	39	Աղին	14
Ղալթախչի	80	Ջելաբեկչուտ	60	Բոզդողան	18
Ղարաբոյա	26	Հայ.Գյոզաղարա	31	Բարուռլի	22
Գյուլյոլսուշ	19	Թաթ.Գյոզաղարա	43	Բուղդաշեն	----
Մեծ Ղարաքիլիսա	81	Հաջիխալիլ	21	Ախոուլի	----
Ղարալ	70	Դանազիքոմազ	72	Աղիաման	38
Գյուլլիջա	36	Թաթար.Դուզքենդ	40	Բողազքեսան	14
Ղաչաղան	44	Ջանգիթափա	12	Ալլաքիլիսա	20
Ղզըրան	----	Գյուլիբուլաղ	21	Բանդևան	31
Ղուրսալի	4	Դարաքոյ	----	Ալիխան	29
Ղշլաղ	81	Հայդարլի	----	Բաշգյուղ – 2	11
Փոքր Ղըրխ	32	Գալլավար	----	Մեծ Արղխավալի	49

¹³¹ Ընտանեկան ցուցակագրման ձեռագրերի «Ալեքսանդրապոլի գավառում 1873-1886թթ. ընթացքում մահացածներ» բաժնում հաշվառվել են միայն արական սեռի ներկայացուցիչները:

¹³² Ընտանեկան ցուցակագրման ձեռագիր մատյաններում որևէ թվային տվյալ չկա Ալեքսանդրապոլի գավառի Քիչիկ Ջանգի, Քարվանսարա, Ղուրթնիբուլաղ, Ղզըրան, Վարդանլի, Վոսկրեսենովկա, Դարաքոյ, Հայդարլի, Գալլավար, Բուղդաշեն, Ախոուլի, Բաշգյուղ, Բազարխանա, Բայանդուր, Բզովդալ, Բաղդատ-դուրթախտ գյուղերում 1873-1886թթ. ընթացքում մահացածների մասին:

Մուսուլիսի	41	Դարբագ	22	Փոքր Արքիսվալի	32
Մահմոջուդ	104	Հաջիդարա	58	Արքիկ	124
Մոլլա Գյոկչա	59	Գոզարան	45	Բաշգյուդ	---
Մունջուլիսի	24	Դարբանդ	40	Արքիսվալի – 3	78
Մելիքբենդ	60	Դահարլի	42	Աղբիլիսա	65
Հայկական Փամպ	33	Ճլովխանլի	25	Արմուքի	51
Մեջիթլի	65	Դիրաքլար	45	Ավդիբեկ	26
Սարիբաշ	15	Մեծ Քյափանակ	123	Աղբուլաղ	33
Մոնգուլի	58	Փոքր Քյափանակ	38	Համամի	37
Նալբանդ	57	Կապս	37	Արջուտ	41
Նիկիտիմո	4	Մեծ Քեթի	53	Բազարխանա	---
Նորաշեն	64	Փոքր Քեթի	21	Բայանդուր	---
Օրթաքիլիսա	38	Ներքին Ղանլիջա	28	Փոքր Բեքանդ	43
Փալաթլի	30	Եսաուլ	62	Բոզյոխուշ	27
Փիրթիքյան	27	Վերին Ղանլիջա	54	Մեծ Բեքանդ	51
Սոգուրի	183	Ղեղաշ	21	Բոզիբենդ	44
Մեծ Սարիար	32	Ղափլլի	50	Բզովդալ	---
				Բաղդաստ- դուրթախտ	---
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					6438

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ գաղթածներ
աղյուսակ 5

Երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգություն	դավանանք
1874թ.	2	5	3	8	հայ	հայ կաթոլիկ
1881թ.	3	8	7	15	հայ	հայ առաքելական
1883թ.	2	2	1	3	--/--	--/--
1885թ.	1	1	1	2	հայ	հայ կաթոլիկ
1886թ.	1	3	2	5	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	9	19	14	33		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր
գաղթածներ
աղյուսակ 6

ուր են եկել	Երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Նալբանդ ¹³³	1875թ.	1	2	3	5	հայ	հայ առաքելական

¹³³ Եկել են Մուշից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 218, ք. 347):

Մեծ Բերանդ	1878թ.	1	4	1	5	--/--	--/--
Նորաշեն	1881թ.	3	7	4	11	--/--	--/--
Մեջիթի	1878թ.	2	6	7	13	--/--	--/--
Մխիմարան	1884թ.	2	5	5	10	հույն	ուղղափառ
Բաղդատ-ղորութխատ	1882թ.	15	47	42	89	եզդի	կռապաշտ
Քիչիկ-Չանգի	1882թ.	25	87	92	179	--/--	--/--
Ղուրթնիրույաղ	1882թ.	2	2	6	8	հայ	հայ առաքելական
Ղուլիջան	1882թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		52	163	162	325		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 7

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	ազգ.	դավանանք
1875թ.	1	2	3	5	1.9	հայ	հայ առաքելական
1878թ.	3	10	8	18	5.8	--/--	--/--
1881թ.	3	7	4	11	5.8	--/--	--/--
1882թ.	40	134	134	268	76.9	եզդի	կռապաշտ
	3	5	8	13	5.8	հայ	հայ առաքելական
1884թ.	2	5	5	10	3.8	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	52	163	162	325	100		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ տարեթվերի

աղյուսակ 8

տարեթիվ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
1874թ.	2	5	3	8	3.3
1875թ.	1	2	3	5	1.6
1878թ.	3	10	8	18	4.9
1881թ.	6	15	11	26	9.8
1882թ.	43	139	142	281	70.6
1883թ.	2	2	1	3	3.3
1884թ.	2	5	5	10	3.3
1885թ.	1	1	1	2	1.6
1886թ.	1	3	2	5	1.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	61	182	176	358	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	18	40	35	75	29.5
հույն	3	8	7	15	4.9
եզդի	40	134	134	268	65.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	61	182	176	358	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրասյուլ քաղաք և համանուն գավառ գաղթածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 10

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	15	34	31	65	24.6
առաքելական					
հայ կաթոլիկ	3	6	4	10	4.9
ուղղափառ	3	8	7	15	4.9
կռապաշտ	40	134	134	268	65.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	61	182	176	358	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից Ալեքսանդրասյուլ տեղափոխվածներ

աղյուսակ 11

որտեղից	երբ	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	ազգ.	դավանանք
Թիֆլիսի գավառ	1877թ.	1	7	3	10	հայ	հայ առաքել.
	1878թ.	1	3	2	5	--/--	--/--
Էջմիածնի գավառ	1876թ.	2	6	5	11	--/--	--/--
	1881թ.	1	3	3	6	--/--	--/--
Կարսի մարզ	1880թ.	1	4	3	7	--/--	--/--
	1884թ.	2	6	4	10	--/--	--/--
Նախիջևանի գավառ	1879թ.	1	1	1	2	--/--	--/--
	1884թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
Երևանի գավառ	1874թ.	3	6	5	11	--/--	--/--
	1879թ.	2	3	5	8	--/--	--/--
Նոր Բայազետի գավառ	1878թ.	2	4	6	10	հայ	հայ առաքել.
	1885թ.	2	7	5	12	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		19	53	43	96		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից և Թուրքիայից Ալեքսանդրասյուլ տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 12

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	25	62	50	112	89.3
հույն	3	10	7	17	10.7
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	28	72	57	129	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից և Թուրքիայից Ալեքսանդրասյուլ տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 13

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	22	56	46	102	78.6

հայ կաթոլիկ	3	6	4	10	10.7
ուղղափառ	3	10	7	17	10.7
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	28	72	57	129	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241: Բնագիր: Ձեռագիր:

**1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածներ**

աղյուսակ 14

որտեղից	երբ	ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Էջմիածնի գավառ	1876թ.	Ղրղիտլազիբան	3	14	8	22	հայ	հայ առաքել.
Թիֆլիսի գավառ ¹³⁴	1878թ.	Մ. Ղարաբլիխ-սա Համամլի	2	3	4	7	--/--	--/--
	1881թ.		1	2	1	3	--/--	--/--
Բորչալուի գավառ	1874թ.	Մ.	1	2	1	3	հայ	հայ առաքել.
	1876թ.	Ղարաբլիխա	4	10	8	18	պարսիկ	շիա մահմեդ.
	--/--	Թ. Գյոզաղարա Թ. Դուզբենդ	3	13	10	23	--/--	--/--
Նախիջևանի գավառ	1877թ.	Մ. Ղարաբլիխա	1	1	1	2	հայ	հայ առաքել.
Կարսի մարզից ¹³⁵	1880թ.	Ղարալ	2	3	3	6	հայ	հայ առաքել.
	1881թ.	Նիկիտինո	10	28	22	50	ռուս	մոլդկան
	1883թ.	Վոսկրեսենկո	2	2	5	7	--/--	--/--
Ղազախի գավառ	1874թ.	Վարդանյի	5	10	7	17	քաթար	սունի մահմեդ.
Երևանի գավառ	1876թ.	Գոզարան	1	2	3	5	հայ	հայ առաքել.
	--/--	Վարդանյի	4	12	6	18	քաթար	սունի մահմեդ.
Պողոսյի մահանգ	1877թ.	Վոսկրեսենկո	2	2	2	4	ռուս	մոլդկան
Լոռու տեղամաս ¹³⁶	1874թ.	Դուզբենդ	1	7	6	13	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			42	111	87	198		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Ձեռագիր:

**1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարրեր շրջաններից
և Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր տեղափոխվածները
ըստ ազգությունների և դավանանքի**

աղյուսակ 15

ազգություն	դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	հայ առաքելական	22	58	50	108	23.4
ռուս	մոլդկան	14	32	29	61	14.9
հույն	ուղղափառ	2	5	5	10	2.1
պարսիկ	շիա մահմեդական	7	23	18	41	7.4
քաթար	սունի մահմեդական	9	22	13	35	9.6
եզդի	կռապաշտ	40	134	134	268	42.6
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		94	274	249		100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238: Բնագիր: Ձեռագիր:

¹³⁴ Եկել են Թիֆլիսի գավառի Շուլավեր գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ. 1, գ. 220,թթ 165-166, գ. 238, թթ. 241-242):

¹³⁵ Կարսի մարզից Ալեքսանդրապոլի գավառի Նիկիտինո գյուղ տեղափոխված 10 ընտանիքներից 7-ը կան 33 մարդը (18 արական և 15 իգական սեռից) եկել էին մարզի Ջարիշատի տեղամասի Ռոմանովո գյուղից, իսկ 3 ընտանիքը կան 17 մարդը (10 արական և 7 իգական սեռից)՝ նույն տեղամասի Նովո-Պետրովկի գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, գ. 1, գ.218, թթ 257-269):

¹³⁶ Եկել են Լոռու տեղամասի Դսեղ գյուղից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, գ.1, գ.238, թթ. 684-685):

1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից և Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ ազգությունների

աղյուսակ 16

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	47	120	100	220	38.5
ռուս	14	32	29	61	11.5
հույն	5	15	12	27	4.1
պարսիկ	7	23	18	41	5.7
թաթար	9	22	13	35	7.4
եզդի	40	134	134	268	32.8
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	122	346	306	652	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններից և Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլ քաղաք և համանուն գավառի գյուղեր տեղափոխվածներն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 17

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	44	114	96	210	36
հայ կաթոլիկ	3	6	4	10	2.5
ուղղափառ	5	15	12	27	4.1
մոլդկան	14	32	29	61	11.5
չիա մահմեդական	7	23	18	41	5.7
սունի մահմեդական	9	22	13	35	7.4
կռապաշտ	40	134	134	268	32.8
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	122	346	306	652	100

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 217, 218, 219, 220, 238, 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում հիմնադրված գյուղեր

աղյուսակ 18

հիմնադրված գյուղը	տար	որտեղից են եկել	ընակչության թիվը հիմնադրման պահին					
			ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Քիչիկ-Ջանգի	1882թ.	Թուրքիա	25	87	92	179	եզդի	կռապաշտ
Բաղդատ-դելուքախտ	1882թ.	Թուրքիա	15	47	42	89	--/--	--/--
Էֆենդի	1875թ.	Բոզիքենդ	20	58	62	120	թաթար	չիա մահմեդ.
Ղուրթնիբուլաղ	1875թ.	Արղիսվալի - 3	14	62	54	116	թաթար	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ			74	254	250	504		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 194: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլ քաղաքից Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններ տեղափոխվածներ¹³⁷

¹³⁷ Ալեքսանդրապոլից Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններ տեղափոխված 33 ընտանիքներից կան 140 մարդուց (երկու սեռից) բացի՝ 1873-1886թթ. ընթացքում քաղաքից հեռացել է

աղյուսակ 19

ուր են գնացել	երբ	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Կարսի մարզ ¹³⁸	1878թ.	1	4	2	6	ռուս	ուղղափառ հայ առաքելական ուղղափառ ուղղափառ
	1880թ.	8	11	6	17	հայ	
	--/--	1	2	2	4	հույն	
	1881թ.	1	2	1	3	ռուս	
Ախալքալաքի գավառ	1879թ.	1	5	4	9	հայ	հայ առաքելական հայ առաքելական
	1881թ.	2	6	4	10	հայ	
Երևանի գավառ	1881թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
Լոռու տեղամաս	1879թ.	1	4	3	7	--/--	--/--
	1882թ.	1	3	1	4	--/--	--/--
Էջմիածնի գավառ ¹³⁹	1880թ.	2	5	3	8	--/--	--/--
	1883թ.	1	2	1	3	--/--	--/--
Թիֆլիսի գավառ	1875թ.	1	4	3	7	հայ	հայ առաքելական հայ կաթոլիկ հայ առաքելական --/--
	1876թ.	2	4	2	6	հայ	
	--/--	1	2	3	5	հայ	
	1877թ.	4	16	15	31	--/--	
Ղազախի գավառ ¹⁴⁰	1876թ.	1	2	2	4	ռուս	ուղղափառ
Վլադիկավկազ	1875թ.	2	4	3	7	--/--	--/--
Սիմֆերոպոլ	1875թ.	1	1	2	3	հույն	ուղղափառ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		33	81	59	140		

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241: Բնագիր: Չեռագիր:

1873-1886թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերից Ռուսական կայսրության տարբեր շրջաններ տեղափոխվածներ

աղյուսակ 20

ուր են գնացել	երբ	որտեղից են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Թիֆլիսի գավառ	1877թ.	Մ.Ղարաքիլիսա	4	7	5	12	հայ	հայ առաքել.
	1878թ.	--/--	1	1	1	2	--/--	--/--
	--/--	Վոսկրեսենկո	3	4	2	6	ռուս	մոլոկան
Երևանի գավառ	1881թ.	Մ. Ղարաքիլիսա	3	4	2	6	հայ	հայ առաքել.

Լս 856 մարդ (միայն արական սեռից), այդ թվում՝ 13-ն արքայազն է Սիբիր, իսկ 843-ը հեռացել անհայտ ուղղությամբ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241, ք 1668):

¹³⁸ Տեղափոխվել են Կարսի մարզի Կարակալա գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 241, քք. 89, 121, 478-486, 874-875):

¹³⁹ Տեղափոխվել են Էջմիածնի գավառի Թալին գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ց. 1, գ. 241, քք. 551):

¹⁴⁰ Տեղափոխվել են Ղազախի գավառի Նովո-Իվանովո գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆ.93, ց.1, գ.241, քք. 769):

Կարսի մարզ ¹⁴¹	1878թ.	Միսիմադան	1	2	1	3	հույն	ուղղափառ
	1879թ.	Վոսկրեսենկո	5	19	16	35	ռուս	մոլոկան
	--/--	--/--	2	4	4	8	--/--	--/--
	1880թ.	--/--	28	98	103	201	--/--	--/--
	--/--	--/--	2	6	7	13	--/--	--/--
	--/--	Մեծ Դուզբենդ	3	8	4	12	հայ	հայ առաքել.
	--/--	Ալլահքիլիսա	16	61	53	114	հույն	ուղղափառ
	--/--	Ավդիբեկ	2	2	2	4	հայ	հայ առաքել.
	--/--	Համամի	4	4	3	7	--/--	--/--
	1881թ.	Նիկիտինո	46	52	50	102	ռուս	մոլոկան
	--/--	Վոսկրեսենկո	4	16	14	30	--/--	մոլոկան
	--/--	Բայանդուր	21	75	68	143	հույն	ուղղափառ
	1882թ.	Վոսկրեսենկո	2	8	8	16	ռուս	դոկտորո
	1883թ.	--/--	9	30	33	63	ռուս	մոլոկան
	--/--	Բայանդուր	1	3	1	4	հույն	ուղղափառ
	1884թ.	Վոսկրեսենկո	1	3	2	5	ռուս	ուղղափառ
1885թ.	Բայանդուր	3	8	5	13	հույն	ուղղափառ	
1886թ.	Եսաուլ	18	40	32	72	հայ	հայ առաքել.	
Լոռու տեղամաս ¹⁴²	1874թ.	Սարմուսախի	2	4	3	7	--/--	--/--
	1876թ.	--/--	1	5	3	8	--/--	--/--
	1879թ.	--/--	1	2	1	3	--/--	--/--
	--/--	Ղարալ	2	5	4	9	--/--	--/--
	1880թ.	Համամի	1	1	1	2	--/--	--/--
Բորչալուի գավառ	1876թ.	Միսիմադան	3	8	6	14	հույն	ուղղափառ
Նոր Բայազետի գավառ	1876թ.	Միսիմադան	1	2	1	3	--/--	--/--
Էջմիածնի գավառ	1878թ.	Մեծ Բեքանդ	1	1	1	2	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ								

ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110: Բնագիր: Չեռագիր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ.

ԳԱՎԱՌԱՊԵՏՏԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ՁԵԿՈՒՑԱԳՐԵՐ ԵՎ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 1886-1887թթ. ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹՎԻ, ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍԱՄԻՆ¹⁴³ Ալեքսանդրապոլի գավառի 1886թ. ժողովրդագրական դրությամբ ըստ դասերի

աղյուսակ 1

դաս	բնակչության թիվ ըստ դասերի		ընդամենը
	ար.	իգ.	
Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ ՝ Ո Չ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Գ Ա Ս			
Ա Ձ Ն Վ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն			

¹⁴¹ 1879-1884թթ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլի գավառի Վոսկրեսենկո գյուղից Կարսի մարզ տեղափոխված 53 ընտանիքից կամ 371 մարդուց (184 արական և 187 իգական սեռից) 28 ընտանիք կամ 201 մարդ (98 արական և 103 իգական սեռից) հաստատվել էր Ջարիչատի տեղամասի Ռոմանովո գյուղում, իսկ 25 ընտանիքը կամ 170 մարդ (86 արական և 84 իգական սեռից)՝ հույն տեղամասի Նովո-Միխայլովսկ գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ց.1, գ.217, թթ.246-287):

¹⁴² Տեղափոխվել են Լոռու տեղամասի Հոբարձի գյուղ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 93, ցուցակ 1, գործ 220, թ. 671, գործ 218, թ. 568, 769):

¹⁴³ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացված փաստաթուղթն Ալեքսանդրապոլի գավառապետի կողմից կազմվել է Երևանի մահանգային վիճակագրական կոմիտե է հանձնվել 1889թ. մարտի 21-ին (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ.1-133):

1. ժառանգական		19	27	46
2. անձնական		87	51	138
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		106	78	184
Հ Ո Գ Ե Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն				
1. ուղղափառ	քահանա	9	7	16
	վանական	----	----	----
2. հայ առաքելական	քահանա	380	320	700
	վանական	1	----	1
3. հայ կաթոլիկ		51	49	100
4. հռոմեակաթոլիկ		----	----	----
5. բողոքական		----	----	----
6. մովսիսական		1	1	2
7. սունի մահմեդական		2	2	4
8. շիա մահմեդական		5	4	9
9. կռապաշտ		----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		449	383	832
Ջ Ի Ն Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Դ Ա Ս				
1. կանոնավոր գործերում ծառայողներ		5220	170	5390
2. ոչ կանոնավոր գործերում ծառայողներ		----	----	----
3. ժամկետից շուտ թողնվածներ		32	12	44
4. պաշտոնաթող զինվորականներ, նրանց կանայք ու դուստրեր		19	17	36
5. զինվորների երեխաներ		7	5	12
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		5278	204	5482
Ո Չ Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ` Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս				
1. պատվավոր քաղաքացիներ		----	----	----
2. առևտրականներ		80	91	171
3. քաղաքային բնակչություն (չունևոր)		11679	10685	22364
4. արհեստավորներ		830	811	1641
5. պետական գյուղացիներ		58317	52707	111024
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		70906	64294	135200
Ա Յ Լ Ե Ր Կ Բ Ն Ե Բ Ի Ն Ե Բ Կ Ա Յ Ա Յ Ո Ւ Ց Ի Գ Ն Ե Բ				
1. օտարերկրյա քաղաքացիներ		----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		----	----	----

ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	76739	64959	141698
--------------	-------	-------	--------

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 76-77: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1886թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 2

դավանանք	ար.	իգ.	ընդամենը
ուղղափառ	887	763	1650
ադանդավորական	479	475	954
հայ առաքելական	60817	55192	116009
հայ կաթոլիկ	2847	2696	5543
հռոմեակաթոլիկ	----	----	----
քողոքական	----	----	----
մովսիսական	1	1	2
սունի մահմեդական	599	509	1108
շիա մահմեդական	2230	1974	4204
կռապաշտ	2094	1783	3877
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	69954	63393	133347

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 77: Բնագիր: Չեռագիր:

Շինությունների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում 1886թ. դրությամբ¹⁴⁴

աղյուսակ 3

ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՆԵՐ		ԿՐՊԱԿՆԵՐ		ՈՉ ԲՆԱԿԵԼԻ՝ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ ԵՎ ԱՅԼՆ	
	քարից		քարից		քարից
պետական	----	պետական	----	պետական	----
եկեղեցական	8	եկեղեցական	159	եկեղեցական	60
հասարակական	----	հասարակական	----	հասարակական	----
սեփական	3801	սեփական	1340	սեփական	460
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					5828

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 78: Բնագիր: Չեռագիր:

Եկեղեցիների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1886թ. դրությամբ

աղյուսակ 4

հաստատություն	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտից
Ո Ւ Ղ Ղ Ա Փ Ա Ռ						
1. եկեղեցի	1	----	2	----	3	----

¹⁴⁴ Եկեղեցիներն աղյուսակում հաշվառված չեն: 1886թ. Ալեքսանդրապոլ քաղաքում փայտից շինություններ չկային:

2. վանք	----	----	----	----	----	----
Հ Ա Յ Ա Ռ Ա Ք Ե Լ Ա Կ Ա Ն						
1. եկեղեցի	4	----	122	----	126	----
2. վանք	----	----	2	----	2	----
Հ Ա Յ Կ Ա Թ Ո Լ Ի Կ						
1. եկեղեցի	1	----	11	----	12	----
2. վանք	----	----	----	----	----	----
Մ Ո Վ Ս Ի Ս Ա Կ Ա Ն						
1. աղոթատուն	1	----	----	----	1	----
Մ Ա Հ Մ Ե Դ Ա Կ Ա Ն						
1. մզկիթ (սունի)	----	----	1	----	1	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	7	----	138	----	145	----

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 79: Բնագիր: Չեռագիր:

Անասնապահությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1886թ. դրությամբ

աղյուսակ 5

տեսակ	քաղաք	գավառ	ընդամենը	տեսակ	քաղաք	գավառ	ընդամենը
1. ձի ¹⁴⁵	510	4343	4853	4. ոչխար	2201	126897	129098
2. էջ	371	2008	2379	5. այծ	213	14850	15063
3. կով, ցուլ ¹⁴⁶	2350	49170	51520	6. խոզ	150	----	150
				7. գոմեշ	76	3108	3184
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					5871	200376	206247

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 80: Բնագիր: Չեռագիր:

Գործարանների և ֆարրիկանների քիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1886թ. դրությամբ

աղյուսակ 6

գործարան	քաղաք	գավառ	ընդամենը	գործարան	քաղաք	գավառ	ընդամենը
1. մոմի	4	----	4	6. ձիթհանք	4	58	62
2. օճառի	9	----	9	7. աղյուսի	4	----	4
3. կաշվի	2	----	2	8. ջրաղաց	4	300	304
4. գարեջրի	1	----	1	9. արհեստական հանքային ջրի	1	----	1
5. կավե խո-	2	----	2	10. կրի	4	----	4

¹⁴⁵ Ալեքսանդրապոլի գավառի բոլոր երեք ձիաբուծարաններում բուծվում էին միայն դազախական ցեղի ձիեր: Ձիաբուծարաններից առաջինը՝ 82 հովատակներով, պատկանում էր Մեծ Դարաքիլիսա գյուղի բնակիչ Վանո Տոլատովին: Երկրորդ ձիաբուծարանն ուներ 145 հովատակ և պատկանում էր Դուզբենո գյուղի բնակիչ Հակոբ Մատինովին, իսկ երրորդը՝ 65 հովատակով, Հակոբի եղբոր՝ Մովսեսի սեփականությունն էր (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թ. 83):

¹⁴⁶ Հաշվետու տարում բռնկված համաճարակի պատճառով Յաղոբլիի գյուղական հասարակությունում կոտորվել է 30 գլուխ խոշոր եղջերավոր անասուն (տե՛ս ՀԱԱ ֆ.125, ց.1, գ.34, թ. 84):

դովակի							
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					35	358	393

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, քթ. 81: Բնագիր: Չեռագիր:

Արհեստավորների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում 1886թ. դրությամբ
աղյուսակ 7

արհեստ	վարպետ	ենթավարպետ	աշակերտ	ընդամենը
1. հացթուխ	40	55	39	134
2. մսագործ	38	38	15	91
3. հրուշակագործ	2	4	2	8
4. դերձակ	14	41	32	87
5. կոշկակար	46	54	33	133
6. գդակագործ	2	4	2	8
7. վառարանագործ	9	13	9	31
8. ատաղձագործ	8	12	6	26
9. պղնձագործ	6	6	18	30
10. կաշեգործ	4	4	4	12
11. կառագործ	1	2	----	3
12. կառապան	30	26	----	56
13. ժամագործ	7	1	7	15
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	207	260	167	634

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, քթ. 82: Բնագիր: Չեռագիր:

Բնակչության շարժընթացն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1886թ.
աղյուսակ 8

բնակավայր	ամրամոթյունների թիվ	ծնվածների թիվ									մահացածների թիվ		սարքերու - սարքերու քանակ
		օրինածին			ապօրինածին			ընդամենը			ար.	իգ.	
		ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.			
Ալեքսանդրապոլ	222	523	532	105	1	2	3	524	534	1058	380	385	+293
գավառ	1211	2759	2724	5483	1	---	1	2760	2724	5484	1296	1213	+2976
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1433	3282	3256	6538	2	2	4	3284	3258	6542	1676	1598	+3269

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, քթ. 93: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1887թ. ժողովրդագրական դրությամբ ըստ դասերի
աղյուսակ 9

դաս	բնակչության թիվ ըստ դասերի		ընդամենը
	ար.	իգ.	
Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ՝ Ո Չ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս			
Ա Ձ Ն Վ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն			

1. ժառանգական	25	32	57	
2. անձնական	109	59	168	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	134	91	225	
Հ Ո Գ Ե Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն				
1. ուղղափառ	քահանա	9	8	17
	վանական	----	----	----
2. հայ առաքելական	քահանա	419	331	750
	վանական	1	----	1
3. հայ կաթոլիկ		59	54	113
4. հռոմեակաթոլիկ		----	----	----
5. բողոքական		----	----	----
6. մովսիսական		1	1	2
7 սունի մահմեդական		3	4	7
8. շիա մահմեդական		5	4	9
9. կռապաշտ		----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	497	402	899	
Ջ Ի Ն Վ Ո Ր Ա Կ Ա Ն Դ Ա Ս				
1. կանոնավոր գործերում ծառայողներ	5250	182	5432	
2. ոչ կանոնավոր գործերում ծառայողներ	----	----	----	
3. ժամկետից շուտ թողարկվածներ	37	14	51	
4. պաշտոնաթող զինվորականներ, նրանց կանայք ու դուստրեր	21	19	40	
5. զինվորների երեխաներ	5	6	11	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5313	221	5534	
Ո Չ Ա Ր Տ Ո Ն Յ Ա Լ՝ Հ Ա Ր Կ Ա Տ Ո Ւ Դ Ա Ս				
1. պատվավոր քաղաքացիներ	----	----	----	
2. առևտրականներ	83	97	180	
3. քաղաքային բնակչություն (չունևոր)	12120	11200	23320	
4. արհեստավորներ	888	855	1743	
5. պետական գյուղացիներ	59458	53948	113406	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	72549	66100	138649	
Ա Յ Լ Ե Ր Կ Ը Ն Ե Ր Ի Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ա Յ Ո Ւ Ց Ի Չ Ն Ե Ր				
1. օտարերկրյա քաղաքացիներ	----	----	----	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	----	----	----	
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	78493	66814	145307	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 84: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1887թ. ժողովրդագրական դրությունն ըստ դավանանքի
աղյուսակ 10

դավանանք	ար.	իգ.	ընդամենը
ուղղափառ	941	889	1830
ադանդավորական	529	511	1040
հայ առաքելական	62947	56902	119849
հայ կաթոլիկ	2897	2826	5723
հռոմեակաթոլիկ	----	----	----
բողոքական	----	----	----
մովսիսական	1	1	2
սունի մահմեդական	640	587	1227
շիա մահմեդական	2310	1355	3665
կռապաշտ	2110	1867	3977
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	72375	64938	137313

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 85: Բնագիր: Չեռագիր:

Շինությունների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում (բացառությամբ եկեղեցիների)
1887թ. դրությամբ¹⁴⁷

աղյուսակ 11

ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՆԵՐ		ԿՐՊԱԿՆԵՐ		ՈՉ ԲՆԱԿԵԼԻ՝ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ ԵՎ ԱՅԼՆ	
	քարից		քարից		քարից
պետական	----	պետական	----	պետական	----
եկեղեցական	8	եկեղեցական	161	եկեղեցական	62
հասարակական	----	հասարակական	----	հասարակական	----
սեփական	3827	սեփական	1364	սեփական	467
ԸՆԴԱՍԵՆԸ					5889

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 86: Բնագիր: Չեռագիր:

Եկեղեցիների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1887թ. դրությամբ

աղյուսակ 12

հաստատություն	գավառակենտրոն		գավառ		ընդամենը	
	քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտից
Ո Ւ Ղ Ղ Ա Փ Ա Ո						
1. եկեղեցի	1	----	2	----	3	----
2. վանք	----	----	----	----	----	----

¹⁴⁷ 1887թ. Ալեքսանդրապոլ քաղաքում փայտյա շինություններ չկային:

Հ Ա Յ Ա Ռ Ա Ք Ե Լ Ա Կ Ա Ն						
1. եկեղեցի	4	----	123	----	127	----
2. վանք	----	----	2	----	2	----
Հ Ա Յ Կ Ա Թ Ո Լ Ի Կ						
1. եկեղեցի	1	----	11	----	12	----
2. վանք	----	----	----	----	----	----
Մ Ո Վ Ս Ի Ս Ա Կ Ա Ն						
1. աղոթատուն	1	----	----	----	1	----
Մ Ա Հ Մ Ե Դ Ա Կ Ա Ն						
1. մզկիթ (սունի)	----	----	1	----	1	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	7	----	139	----	146	----

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 87: Բնագիր: Չեռագիր:

Անասնապահությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1887թ. դրությամբ

աղյուսակ 13

տեսակը	քաղաք	գավառ	ընդամենը	տեսակը	մաղաք	գավառ	ընդամենը
1. ձի	521	4550	5071	4. ոչխար	2450	130465	132915
2. էշ	390	2145	2535	5. այծ	258	16970	17228
3. կով, ցուլ	2420	51180	53600	6. խոզ	170	----	170
				7. գոմեշ	80	3200	3280
ԸՆԴԱՍԵՆԸ					6289	208510	214799

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 88: Բնագիր: Չեռագիր:

Գործարանների և ֆաբրիկաների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1887թ. դրությամբ

աղյուսակ 14

գործարան	քաղաք	գավառ	ընդամենը	գործարան	քաղաք	գավառ	ընդամենը
1. մոմի	3	----	3	6. ձիթհանք	4	52	56
2. օճառի	7	----	7	7. աղյուսի	3	----	3
3. կաշվի	2	----	2	8. ջրաղաց	4	305	309
4. գարեջրի	1	----	1	9. արհեստական հանքալուծիչ ջրի	1	----	1
5. կավե խողովակի	2	----	2	10. կրի	3	----	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ					30	357	387

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 34, թթ. 89: Բնագիր: Չեռագիր:

Արհեստավորների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում 1887թ. դրությամբ

աղյուսակ 15

արհեստ	վարպետ	ենթավարպետ	աշակերտ	ընդամենը
1. հացթուխ	44	59	49	152

այլ շրջաններ տեղափոխված քոչվորների քվաքանակը¹⁴⁹

աղյուսակ 1

որտեղից	ընտ.	մարդ	ուր են քոչել	որտեղից	ընտ.	մարդ	ուր են քոչել
Մեջիթլի	80	200	Ալազյազ	Սալիտակ	4	15	Ղարաչորան
Թոմարտաշ	72	170	--/--	Մեծ Ղարաքիլիսա	190	400	Մայմեխ
Մեծ Բեքանդ	84	215	--/--	Համամլի	53	274	Ղարաչորան
Քյաֆթառլի	80	200	--/--	Չիկդագիրման	35	158	--/--
Ներք. Ղանլիջա	20	100	Չիֆթալի	Յադուբլի	50	200	Մայմեխ
Վեր.Ղանլիջա	26	175	--/--	Վարդանլի	90	400	--/--
Մեծ Բեքի	82	700	Քուրթլիդարա	Սարմուսաղլի	35	90	Արջուտ-յուրտ
Փոքր Բեքի	31	198	Կեֆլու	Բոզիքենդ	70	200	Ջամանլի
Իլլի Ղարաքիլիսա	43	223	--/--	Ղշլաղ	48	155	--/--
Դահարլի	15	75	--/--	Բզովդալ	18	48	--/--
Թափաղուլակ	120	830	Լադիֆդարա	Սարալ	35	110	Ղարաղաղ
Ղազանչի	40	170	Չիֆթալի	Արջուտ	25	75	Արջուտ-յուրտ
Ալեքսանդրապոլ	37	150	Ֆինոտ	Ղանջուղազ	17	48	--/--
Ջելաբկեչուտ	40	210	Աղբուլաղ	Ղզլորան	14	40	Մուսուլ-յուրտ
Աղբուլաղ	40	400	--/--	Ղուրսալի	30	92	Ղարաչորան
Փոքր Բեքանդ	75	205	Դարչկան- Դարաքենդ	Էֆենդի	10	30	Ղարաղաղ
Գոզարան	60	120	Չախկալա	Հայդարլի	12	36	Ղարաչորան
Նալբանդ	50	125	--/--	Գալլավար	45	165	Տիտոլ-յուրտ
Ղուլիջան	25	80	Աղբուլաղ	Հաջիդարա	46	152	--/--
				Դարբազ	18	52	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					1865	7286	

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 26, թթ. 47-53: Բնագիր: Չեռագիր:

Տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակավայրերի և դրանցում առկա բնակչության քվաքանակի մասին¹⁵⁰

աղյուսակ 2

գյուղ	ընտ.	մարդ	ազգ.	դավանանք	այլ նշումներ*
1. Նիկիտինոյի գյուղական հասարակություն					
1. Նիկիտինո	65	502	ռուս	մոլոկան	Գ-ՀՎ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	65	502			
2. Բոզիքենդի գյուղական հասարակություն					
2. Բոզիքենդ	118	1573	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, ՋՊ, ՓԿ

¹⁴⁹ Փաստաթուղթը կազմվել է 1887թ. հուլիսի 6-ին:

¹⁵⁰ Փաստաթուղթը կազմվել է 1888թ. ապրիլի 13-ին:

* Գյուղական հասարակության վարչություն (այսուհետև՝ Գ-ՀՎ), զեմստվոյական պահակակետ (այսուհետև՝ ՋՊ), փոստային կայան (այսուհետև՝ ՓԿ):

ԸՆԴԱՄՆԸ	118	1573			
3. Վոսկրեսենկոյի գյուղական հասարակություն					
3. Վոսկրեսենկո	76	453	ռուս	մոլդկան	ԳՀՎ
ԸՆԴԱՄՆԸ	76	453			
4. Մեծ Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն					
4. Մեծ Ղարաքիլիսա	232	2684	հայ	հայ առաքելական	ԳՀՎ, ԶՊ, ՓԿ, եկեղեցի, ծխական դպրոց
ԸՆԴԱՄՆԸ	232	2684			
5. Միսիմադանի գյուղական հասարակություն					
5. Միսիմադան	45	225	հույն	ուղղափառ	-----
ԸՆԴԱՄՆԸ	45	225			
6. Յաղուբլիի գյուղական հասարակություն					
6. Յաղուբլի	59	818	հայ	հայ առաքելական	ԳՀՎ և եկեղեցի
7. Վարդանիլի	30	306	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
	58	543	քաթար	սունի մահմեդ.	
8. Սարմուսաղի	85	1140	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄՆԸ	232	2807			
7. Ղշաղի գյուղական հասարակություն					
9. Ղշաղ	85	1149	հայ	հայ առաքելական	ԳՀՎ և եկեղեցի
10. Բզովդալ	23	357	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄՆԸ	108	1506			
8. Սարալի գյուղական հասարակություն					
11. Դարբազ	25	338	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
12. Հաջիդարա	85	603	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
13. Էֆենդի	19	160	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
14. Գալլավար	72	660	քաթար	սունի մահմեդ.	-----
15. Հայդարլի	20	175	քաթար	սունի մահմեդ.	-----
16. Սարալ	63	650	քաթար	սունի մահմեդ.	ԳՀՎ
17. Դուրսալի	62	551	քաթար	շիա մահմեդական	-----
18. Ղզլորան	30	211	պարսի կ	շիա մահմեդական	-----
19. Արջուտ	45	460	քաթար	սունի մահմեդ.	-----
20. Ղանջուղազ	33	336	քաթար	շիա մահմեդական	-----
ԸՆԴԱՄՆԸ	454	4144			
9. Համանլիի գյուղական հասարակություն					
21. Համանլի	193	2456	հայ	հայ առաքելական	ԳՀՎ, ԶՊ, ՓԿ, եկեղեցի, ծխական դպրոց և խանութ
22. Չիկդամալ	45	502	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի

ԸՆԴԱՄԵՆԸ	238	2958			
10. Վարդնովի գյուղական հասարակություն					
23. Վարդնով	131	1443	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, եկեղեցի և խանութ
24. Սպիտակ	36	488	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
25. Ղաչաղան	41	686	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
26. Չոտուր	35	510	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	243	3127			
11. Մեծ Բեքանդի գյուղական հասարակություն					
27. Մեծ Բեքանդ	196	2129	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի և խանութ
28. Նալբանդ	63	765	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
29. Գոզարան	63	877	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
30. Ղարալ	83	1009	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
31. Գյուլիջա	38	659	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
32. Թափանլի	40	510	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	483	5949			
12. Ղաթախչի գյուղական հասարակություն					
33. Ղաթախչի	141	1340	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և խանութ
34. Գյուղյոխուշ	28	309	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
35. Ավդիբեկ	89	1136	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
36. Աղբուլաղ	87	967	հայ	հայ առաքելական	ԶՊ, ՓԿ և եկեղեցի
37. Ղարաբոյա	31	616	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	376	4368			
13. Ալիխանի գյուղական հասարակություն					
38. Ալիխան	34	347	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և եկեղեցի
39. Բաշգյուղ – 3	24	247	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
40. Կեֆլու	35	283	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
41. Ղարաքիլիսա - 3	33	328	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
42. Սամոլի	24	238	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
43. Փոքր Սարիար	41	351	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	191	1794			
14. Մեծ Քյափանակի գյուղական հասարակություն					
44. Մեծ Քյափանակ	206	1581	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, եկեղեցի և խանութ
45. Խանվալի	27	192	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
46. Փոքր Քյափանակ	65	517	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
47. Բաղդաստ-դոլոթախտ	17	90	եզդի	կռապաշտ	
48. Դիրաքլար	81	730	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	396	3110			

15. Հաջիխալի գյուղական հասարակություն					
49. Հաջիխալի	47	409	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և եկեղեցի
50. Քեշիշքենդ	35	268	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
51. Մունջուխի	56	492	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
52. Ախոուլի	51	438	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
53. Հայկական Փամպ	46	476	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
54. Ղըրխազգիբման	93	850	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
55. Դանագիբման	61	651	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
56. Մելիքքենդ	59	693	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
57. Ջանգիթափա	26	211	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
58. Թաթար-Դուզքենդ	57	466	պարսի կ	շիա մահմեդական	-----
59. Թաթ. Գյոզաղարա	60	505	պարսի կ	շիա մահմեդական	-----
60. Հայկ. Գյոզաղարա	57	506	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
61. Քարվանսարա	21	126	եզդի	կռապաշտ	-----
62. Քիչիկ-Ջանգի	30	183	եզդի	կռապաշտ	-----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	699	6274			
16. Ջաջուռի գյուղական հասարակություն					
63. Ջաջուռ	147	1288	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, ծխական դպրոց, խանութ և եկեղեցի
64. Դոնախոբան	98	920	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
65. Աղքիլիսա	52	522	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի, ծխական դպրոց
66. Արըխվալի – 3	56	425	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
67. Մեծ Սարիար	69	552	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
68. Հաջինագար-Դուլի	113	1075	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
69. Մեծ Դուզքենդ	171	1351	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	706	6133			
17. Եսաուլի գյուղական հասարակություն					
70. Եսաուլ	137	1032	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, խանութ և եկեղեցի
71. Օրթաքիլիսա	62	555	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
72. Թոփաուլի	83	715	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
73. Մեծ Քեթի	81	718	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
74. Կապս	50	407	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
75. Վերին Դանլիջա	102	840	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
76. Դարբանդ	51	485	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի

77. Փոքր Քեթի	35	318	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
78. Ներքին Ղանլիջա	52	461	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	653	5531			
18. Իլի Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն					
79. Իլի Ղարաքիլիսա	89	773	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, խանութ և եկեղեցի
80. Չոռլի	44	429	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
81. Գյուրջի Յոլ	41	404	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
82. Ալլահքիլիսա	18	152	հույն	ուղղափառ	եկեղեցի
83. Բանդևան	80	644	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
84. Ճգիլար	90	788	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
85. Փալուքլի	61	484	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
86. Ջելարեկչուտ	57	516	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
87. Թաքնալի	44	435	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	524	4625			
19. Փոքր Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն					
88. Փոքր Ղարաքիլիսա	398	2930	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, խանութ, եկեղեցի և ուսումնարան
89. Դահարլի	76	649	հայ	հայ առաքելական	միամյա ուսումնարան և եկեղեցի
90. Բայանդուր	34 86	205 545	հույն հայ	ուղղափառ հայ առաքելական	եկեղեցի
91. Ճլովխան(լի)	47	481	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
92. Իլիխարի	116	1228	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
93. Թալիբոլլի	40	284	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
94. Թափադոլլակ	114	856	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	911	7178			
20. Քյաֆթառլի գյուղական հասարակություն					
95. Քյաֆթառլի	122	993	հայ	հայ կաթոլիկ	Գ-ՀՎ, խանութ և եկեղեցի
96. Փոքր Բեքանդ	121	1090	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
97. Ղոլղաթ	72	677	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
98. Չրախլի	117	1026	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
99. Ղամալի	41	406	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
100. Եգանլար	85	890	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
101. Ղուլիջան	70	484	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
102. Նորաշեն	95	866	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
103. Ղազանչի	96	826	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	819	7258			

21. Գիչադի գյուղական հասարակություն					
104. Գիչադ	59	520	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, վանք, երկրասարանային ուսումնարան և խանութ
105. Արթիկ	262	2834	հայ	հայ առաքելական	-----
106. Խաչաքիլիսա	43	317	հայ	հայ առաքելական	-----
107. Բաշգյուղ	83	750	հայ	հայ առաքելական	-----
108. Մեծ Արղիսվալի	105	1002	հայ	հայ առաքելական	-----
109. Փոքր Արղիսվալի	67	579	հայ	հայ առաքելական	-----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	619	6002			
22. Գրղրոչի գյուղական հասարակություն					
110. Գրղրոչ	70	603	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և եկեղեցի
111. Գրղրիլիսա - 2	43	296	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
112. Դայրուլի-Չիֆթալի	37	434	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
113. Դարաքոյ	24	185	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
114. Գյուլլիբուլաղ	22	172	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
115. Բոզոխուշ	32	324	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
116. Դայրուլի-Դուզբենդ	55	416	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
117. Դայրուլի-Գազանչի	50	525	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
118. Շիշթափա	40	382	հայ	հայ կաթոլիկ	ԶՊ, ՓԿ և եկեղեցի
119. Քոռաղբյուր	50	540	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
120. Տիտոյ խարաբա	30	204	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
121. Գուրթնիբուլաղ	33	236	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	486	4317			
23. Մոլլա Գյոկչայի գյուղական հասարակություն					
122. Մոլլա Գյոկչա	129	1166	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և եկեղեցի
123. Մահմուդջուղ	138	1342	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
124. Տաշղայա	114	766	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
125. Փոքր Կրդիս	49	406	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
126. Բազարխանա	78	612	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
	28	271	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
127. Մուսուխի	61	571	հայ	հայ կաթոլիկ	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	597	5134			
24. Միրաքի գյուղական հասարակություն					
128. Միրաք	61	537	եզդի	կռապաշտ	Գ-ՀՎ
129. Քոռբուլաղ	25	237	եզդի	կռապաշտ	-----
130. Գոնդաղսազ	36	397	եզդի	կռապաշտ	-----
131. Ջարջառիս	75	548	եզդի	կռապաշտ	-----

132. Քուրիբողազ	60	563	եզդի	կռապաշտ	-----
133. Չոբանգերաքնազ	42	401	եզդի	կռապաշտ	-----
134. Քրդական Փամպ	40	377	եզդի	կռապաշտ	-----
135 Փոքր Ջոմուշլու	18	122	եզդի	կռապաշտ	-----
136. Մեծ Ջոմուշլու	33	194	եզդի	կռապաշտ	-----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	390	3376			
25. Տավշանդշլադի գյուղական հասարակություն					
137. Տավշանդշլադ	141	1032	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, եկեղեցի և խանութ
138. Դզըքիլիսա	119	841	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
139. Սվանվերդի	123	1004	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
140. Դափլի	140	1216	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
141. Դեղաչ	37	341	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
142. Ջարինջա	54	397	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
143. Բոզդողան	105	743	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
144. Բարուլի	53	445	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
145. Աղին	107	881	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
146. Բուրդաշեն	49	338	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
147. Չիբայիլի	90	587	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
148. Զյալալի	38	343	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
149. Դազարապատ	61	488	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1117	8656			
26. Սոգութի գյուղական հասարակություն					
150. Սոգութի	234	1976	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ և եկեղեցի
151. Բողազբեսան	78	719	հայ	հայ առաքելական	-----
152. Աղիյանան	48	528	հայ	հայ առաքելական	-----
153. Փիթիքյան	37	297	հայ	հայ առաքելական	-----
154. Շիրվանջուղ	145	1339	հայ	հայ առաքելական	-----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	542	4859			
27. Հոռոմի գյուղական հասարակություն					
155. Հոռոմ	244	1771	հայ	հայ առաքելական	Գ-ՀՎ, եկեղեցի, միամյա դպրոց և խանութ
156. Մեջիթի	125	928	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
157. Սոնգուլի	82	679	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
158. Արմութի	75	580	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
159. Սարիբաշ	41	282	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
160. Թոմարուաշ	79	639	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
161. Դուքնիդշլադ	24	166	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի

162. Իմփրիսան	73	709	հայ	հայ առաքելական	եկեղեցի
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	743	5754			
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	12063	10733 9			

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 26, թթ. 56-75: Բնագիր: Չեռագիր:

Ընտանի կենդանիների և փոխադրման միջոցների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում 1888թ. դրությամբ

աղյուսակ 3

բնակավայր	ձի	էշ	գոմեշ	կով	ոչխար	այծ	սայլ
Ալեքսանդրապոլ	510	371	76	2250	2201	213	687
Շ Ո Ր Ա Գ Յ Ա Լ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս							
1. Հաջիխալիի գյուղական հասարակություն							
1. Հաջիխալի	15	2	12	260	700	85	20
2. Քեշիշքենդ	9	----	12	180	250	36	17
3. Մունջուխի	10	2	8	310	600	76	29
4. Ախուլի	11	----	12	275	400	45	25
5. Հայկական Փամպ	21	3	18	438	800	120	32
6. Դրիխաղաղի	31	9	48	810	1600	200	58
7. Դանագիրմազ	20	4	46	510	1400	148	44
8. Մելիքենդ	22	6	38	436	1200	86	38
9. Չանգիթափա	11	3	16	186	340	72	15
10.Թաթարական Դուզենդ	34	4	38	638	1500	240	32
11.Թաթարական Գյոզաղարա	26	2	26	520	1400	180	36
12 Հայկական Գյոզաղարա	14	2	8	380	900	130	36
13. Քարվանսարա	7	----	10	120	280	40	----
14. Քիչիկ-Չանգի	4	----	----	175	350	25	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	235	37	292	4488	11720	1483	382
2. Միրաքի գյուղական հասարակություն							
15. Միրաք	24	4	----	170	1700	240	----
16. Քոռբուլաղ	13	2	----	200	500	80	----
17. Դոնդաղազ	28	6	----	310	2200	340	----
18. Չարջառիս	52	12	----	670	1800	250	----
19. Քուրիբողազ	32	6	----	280	1900	140	----
20. Չորանգերաքմազ	29	4	----	180	900	100	----

21. Քրդական Փանկ	39	3	----	176	850	78	----
22. Փոքր Ջոնուշու	15	3	----	120	900	140	----
23. Մեծ Ջոնուշու	29	7	----	160	700	45	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	261	47	----	2266	11450	1413	----
3. Դիչադի գյուղական հասարակություն							
24. Դիչադ	18	50	10	200	200	86	40
25. Արթիկ	66	102	51	1309	1493	240	280
26. Խաչաքիլիսա	9	6	4	147	300	65	20
27. Բաշգյուղ	25	12	16	364	1500	140	70
28. Մեծ Արդիսվալի	48	20	25	584	2125	275	96
29. Փոքր Արդիսվալի	15	10	10	260	800	80	30
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	181	200	116	2864	6418	886	536
4. Մոլլա Գյոկչայի գյուղական հասարակություն							
30. Մոլլա Գյոկչա	65	----	16	660	1427	148	120
31. Մահմուդջուղ	34	----	44	515	1518	205	100
32. Տաշդալա	23	----	10	217	502	74	60
33. Փոքր Դըրիս	15	----	8	240	561	84	20
34. Բազարխանա	17	----	32	678	1361	138	30
35. Մուսուլիսի	21	----	16	293	486	65	40
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	175	----	126	2603	5855	714	370
5. Եսաուլի գյուղական հասարակություն							
36. Եսաուլ	30	----	18	350	800	150	185
37. Օրթաքիլիսա	21	----	16	300	440	38	70
38. Թոփաուլի	20	----	6	99	340	35	47
39. Մեծ Բեթի	24	----	14	400	460	50	80
40. Կապս	12	30	12	100	200	20	40
41. Վերին Դանլիջա	20	----	11	230	350	45	67
42. Դարբանդ	19	----	8	100	250	33	73
43. Փոքր Բեթի	16	----	12	170	350	35	47
44. Ներքին Դանլիջա	14	----	8	150	180	15	35
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	176	30	105	1899	3370	421	644
6. Իլլի Դարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն							
45. Իլլի Դարաքիլիսա	18	----	12	206	405	75	78
46. Չոռլի	20	2	58	358	776	110	43

47. Գյուրջի Յոլ	19	----	18	168	398	45	40
48. Ալլահքիլիսա	26	1	14	150	820	160	30
49. Բանդևան	34	2	57	418	830	115	55
50. Ճգիսլար	38	2	37	918	963	140	52
51. Փալուքլի	13	1	21	314	456	85	50
52. Ջելարկեչուտ	15	2	34	349	674	120	86
53. Թաքմալի	28	1	46	356	540	80	50
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	211	11	297	3237	5862	930	484
7. Սոգոթլի գյուղական հասարակություն							
54. Սոգոթլի	233	83	145	970	3104	280	120
55. Բողազքեսան	21	49	28	355	682	86	40
56. Աղիյաման	28	8	8	292	862	68	30
57. Փիրքիքյան	11	5	25	133	360	48	20
58. Շիրվանջուղ	30	71	48	510	2311	170	90
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	323	216	254	2260	7319	652	300
8. Տավշանդշլաղի գյուղական հասարակություն							
59. Տավշանդշլաղ	37	----	6	472	817	140	127
60. Ղզըլքիլիսա	26	----	4	424	827	176	102
61. Սվանվերդի	23	----	4	420	800	175	134
62. Ղափըլի	31	----	16	395	827	48	140
63. Ղեղաչ	7	----	----	118	300	26	28
64. Ջարինջա	16	----	4	123	500	45	46
65. Բոզդողան	23	----	14	306	800	135	93
66. Բաքուլի	13	----	8	174	400	78	60
67. Աղին	26	----	8	321	612	70	87
68. Բուղաշեն	22	----	6	152	400	48	31
69. Չիրալիլի	18	----	8	291	400	80	87
70. Քյալալի	16	----	4	89	127	15	34
71. Ղազարապատ	15	----	4	212	412	45	52
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	273	----	86	3497	7222	1081	1021
9. Մեծ Քյափանակի գյուղական հասարակություն							
72. Մեծ Քյափանակ	40	----	37	785	800	40	202
73. Խանվալի	10	----	3	35	100	10	25
74. Փոքր Քյափանակ	13	----	12	400	300	15	80

75. Բաղդաստ-դրութախտ	6	----	----	30	85	5	----
76. Դիրաքլար	19	----	10	100	340	20	69
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	88	----	62	1350	1625	90	376
10. Ալիխանի գյուղական հասարակություն							
77. Ալիխան	9	----	8	80	400	100	45
78. Բաշգյուղ – 3	10	----	15	140	30	70	43
79. Կեֆլու	10	----	13	100	300	61	33
80. Ղարաքիլիսա - 3	5	----	15	60	250	50	25
81. Սամռլի	11	----	9	84	300	50	28
82. Փոքր Սարխար	10	----	30	160	600	100	37
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	55	----	90	624	1880	431	211
11. Փոքր Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն							
83. Փոքր Ղարաքիլիսա	19	----	13	350	1500	150	357
84. Դահարլի	22	----	7	130	450	45	80
85. Բայանդուր	16	----	3	200	500	57	150
86. Ճլովխան(լի)	5	----	3	85	200	18	40
87. Իլխիարի	12	----	7	250	400	48	158
88. Թալիբօղլի	8	----	3	70	180	30	35
89. Թափաղուլակ	14	----	5	199	380	50	100
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	96	----	41	1284	3610	398	920
12. Ջաջուռի գյուղական հասարակություն							
90. Ջաջուռ	18	----	10	207	396	100	160
91. Դոնախառան	8	----	8	245	507	70	160
92. Աղքիլիսա	9	----	1	190	400	85	73
93. Արղիվալի – 3	11	----	4	250	340	40	58
94. Մեծ Սարխար	7	----	2	200	580	79	80
95. Հաջինազար-Ղուլի	16	----	6	250	600	110	112
96. Մեծ Դուզբենդ	14	----	6	310	700	55	216
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	83	----	37	1652	3523	539	859
13. Քյաֆթառլի գյուղական հասարակություն							
97. Քյաֆթառլի	48	2	8	299	855	68	95
98. Փոքր Բեքանդ	36	13	20	236	537	45	----
99. Դուղաթ	24	20	11	164	1395	179	73
100. Չրախլի	42	50	24	438	1607	240	80

101. Ղաամալի	31	2	----	106	322	46	20
102. Եզանլար	36	7	20	330	1014	148	75
103. Ղուլիջան	35	1	18	154	636	73	80
104. Նորաշեն	54	69	14	462	1221	144	70
105. Ղազանչի	47	26	35	245	1417	185	81
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	353	190	150	2434	9004	1128	574
14. Ղզըլոչի գյուղական հասարակություն							
106. Ղզըլոչ	30	----	12	229	686	85	80
107. Ղզըլբիլիսա - 2	12	1	3	186	252	20	33
108. Ղայղուլի Չիֆթալի	11	----	4	210	355	35	48
109. Ղարաքոյ	13	----	2	128	155	21	20
110. Գյուլլիբուլաղ	6	----	----	128	103	18	23
111. Բոզլոխուշ	11	----	----	211	247	20	40
112. Ղայղուլի-Ղուզբենղ	13	----	3	116	523	32	32
113. Ղայղուլի-Ղազանչի	23	----	7	143	597	72	50
114. Շիշթալիսա	25	2	14	198	205	44	40
115. Բոռաղբոյղ	34	5	6	111	590	96	45
116. Տիտոյ խարաբսա	16	----	3	191	225	36	30
117. Ղուրթնիբուլաղ	7	----	2	128	155	21	20
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	201	8	56	1979	4093	500	461
15. Հոռոմի գյուղական հասարակություն							
118. Հոռոմ	32	----	15	898	1324	206	168
119. Մեջիթի	46	----	22	395	1881	186	126
120. Մոնգուղի	23	----	24	210	562	68	82
121. Արմութի	12	----	16	215	501	78	85
122. Սարիբաշ	9	----	12	111	400	46	30
123. Թոնարտաշ	23	----	34	264	706	78	68
124. Ղութնիղշլաղ	43	----	8	68	207	46	30
125. Իմիլիսան	18	----	16	216	725	65	67
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	206	----	147	2377	6306	773	656
Փ Ա Մ Բ Ա Կ Ի Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս							
16. Բոզիբենղի գյուղական հասարակություն							
126. Բոզիբենղ	106	20	100	350	3000	50	91
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	106	20	100	350	3000	50	91

17. Մեծ Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն							
127. Մեծ Ղարաքիլիսա	94	13	140	1500	890	80	265
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	94	13	140	1500	890	80	265
18. Նիկիտինոյի գյուղական հասարակություն							
128. Նիկիտինո	131	----	5	903	500	----	55
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	131	----	5	903	500	----	55
19. Վոսկրեսենկոյի գյուղական հասարակություն							
129. Վոսկրեսենկո	184	----	----	217	120	5	70
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	184	----	----	217	120	5	70
20. Յադուբլի գյուղական հասարակություն							
130. Յադուբլի	39	6	28	500	1500	60	63
131. Վարդանի	35	6	20	600	1200	100	99
132. Սարմուսաղի	35	3	15	300	800	30	36
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	109	15	63	1400	3500	190	198
21. Ղլաղի գյուղական հասարակություն							
133. Ղլաղ	51	20	18	113	965	45	55
134. Բզովդալ	216	9	6	72	310	32	4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	267	29	24	185	1275	77	59
22. Միսիմադանի գյուղական հասարակություն							
135. Միսիմադան	21	----	----	100	----	6	16
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	21	----	----	100	----	6	16
23. Վարդնովի գյուղական հասարակություն							
136. Վարդնով	37	30	50	500	3000	350	142
137. Սպիտակ	17	----	25	150	1200	200	37
138. Ղաչաղան	12	6	10	300	1500	140	50
139. Չոտուր	11	5	20	200	1600	200	30
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	77	41	95	1150	7300	890	259
24. Սարալի գյուղական հասարակություն							
140. Դարբազ	33	12	9	72	395	18	29
141. Հաջիդարա	62	18	19	168	986	58	63
142. Էֆենդի	2	6	8	57	730	29	17
143. Գալլավար	40	15	15	196	1416	48	24
144. Հայդարլի	12	3	5	671	300	20	----
145. Սարալ	20	8	19	138	918	36	38

146. Գուրսալի	34	7	17	138	976	36	32
147. Գլորան	20	8	11	89	818	30	18
148. Արջուտ	13	10	14	110	765	39	33
149. Գանջուղազ	13	6	12	78	578	36	23
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	249	93	129	1717	7882	350	277
25. Համանլի գյուղական հասարակություն							
150. Համանլի	51	116	65	600	2350	215	189
151. Չիկրամալ	24	10	30	220	962	150	93
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	75	126	95	820	3312	365	282
26. Ղաթախչի գյուղական հասարակություն							
152. Ղաթախչի	28	30	85	410	800	100	127
153. Գյուլոյխուշ	13	3	15	150	500	100	26
154. Ավդիբեկ	62	7	50	320	1000	200	93
155. Աղբուլաղ	33	10	60	300	1200	200	94
156. Ղարաբոյա	16	----	40	125	500	60	28
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	406	50	250	1305	4000	660	368
27. Մեծ Բեքանդի գյուղական հասարակություն							
157. Մեծ Բեքանդ	71	60	120	880	2000	300	217
158. Նալբանդ	36	40	48	300	1900	180	61
159. Գոզարան	37	40	55	200	900	80	62
160. Ղարալ	85	40	55	400	500	100	126
161. Գյուլլիջա	25	26	20	130	460	55	38
162. Թափանլի	40	25	40	150	260	50	39
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	294	231	338	2060	6020	765	543
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	5440	1728	3174	48771	126107	15090	10964

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 26, թթ. 212-225: Բնագիր: Չեռագիր:

**ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ
ՏԱՐԱԾՔԻ ԵՎ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹՎԻ ՄԱՍԻՆ. 1886թ.¹⁵¹
Ալեքսանդրապոլի գավառի ընդհանուր տարածքը**

աղյուսակ 1

Ոստիկանական տեղամասեր	Գավառի ընդհանուր տարածքը
------------------------------	---------------------------------

¹⁵¹ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող ինը աղյուսակները կազմել ենք “□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□ 1896 □□□” ժողովածուի հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա (մանրամասն տես “□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□, □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□ 1896 □□□”, □□□. III, □□□□□□, 1895, □□□. 32-33.):

	քառ. վերստ	քառ. դեպյատ.	քառ. մդոն	քառ. կիլոմետր
ք. Ալեքսանդրապոլ	45.60	4.750	0.941	51.69
Ո Ս Տ Ի Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս Ե Ր				
1. Աղբուլաղի	906.30	94.406	18.731	1031.39
2. Ճգխլարի	594.94	61.973	12.294	677.05
3. Հոռոմի	894.82	93.209	18.492	1018.32
4. Մեծ Ղարաքիլիսայի	892.40	92.958	18.443	1015.57
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3334.06	347,296	68,901	3794,02

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերն ըստ ընտանիքների թվի

աղյուսակ 2

Ոստիկանական տեղամասեր	Գավառի գյուղերի թիվն ըստ ընտանիքների				
	մինչև 50	50-100	100-200	200 և ավելի	գյուղերի թիվը
ք. Ալեքսանդրապոլ	-----	-----	-----	-----	-----
Ո Ս Տ Ի Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս Ե Ր					
1. Աղբուլաղի	6	17	22	9	49
2. Ճգխլարի	5	6	16	13	43
3. Հոռոմի	6	8	17	16	38
4. Մեծ Ղարաքիլիսայի	3	12	16	2	31
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	27	43	71	40	161

Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության ընդհանուր թիվը

աղյուսակ 3

Ոստիկանական տեղամասեր	Գավառի բնակչության ընդհանուր թիվը			
	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը
ք. Ալեքսանդրապոլ	3825	12391	11839	24230
Ո Ս Տ Ի Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Տ Ե Ղ Ա Մ Ա Ս Ե Ր				
1. Աղբուլաղի	3524	16153	14708	30861
2. Ճգխլարի	2835	12542	11653	24195
3. Հոռոմի	3796	16183	14459	30642
4. Մեծ Ղարաքիլիսայի	2925	13905	11898	25803
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	16905	71174	64557	135731

Ալեքսանդրապոլի քաղաքի և համանուն գավառի էթնոժողովրդագրական ընդհանուր պատկերը

աղյուսակ 4

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	-----	65156	59390	124546	91.6

ռուս	-----	524	514	1038	0.7
հույն	-----	476	432	908	0.67
լեհ	-----	14	12	26	0.02
պարսիկ	-----	2017	1813	3830	2.8
թաթար	-----	903	728	1631	1.3
եզդի	-----	2077	1662	3739	2.9
հրեա	-----	7	6	13	0.01
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	-----	71174	64557	135731	100

Ալեքսանդրապոլի քաղաքի և համանուն գավառի կրոնադավանաբանական ընդհանուր պատկերը

աղյուսակ 5

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	-----	62127	56666	118793	87.3
հայ կաթոլիկ	-----	3029	2724	5753	4.3
ուղղափառ	-----	517	472	989	0.7
հռոմեակաթոլիկ	-----	14	12	26	0.02
ադանդավորական	-----	483	474	957	0.67
չիա մահմեդական	-----	2017	1813	3830	2.8
սունի մահմեդական	-----	903	728	1631	1.3
կռապաշտ	-----	2077	1662	3739	2.9
մովսիսական	-----	7	6	13	0.01
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	-----	71174	64557	135731	100

Ալեքսանդրապոլի քաղաքի էթնոժողովրդագրական ընդհանուր պատկերը

աղյուսակ 6

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	-----	11736	11176	22912	95.5
ռուս	-----	41	40	81	0.4
հույն	-----	147	141	288	1.6
լեհ	-----	10	12	22	0.04
պարսիկ	-----	433	448	881	2.3
վրացի	-----	17	16	33	0.1
հրեա	-----	7	6	13	0.06
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	-----	12391	11839	24230	100

Ալեքսանդրապոլի քաղաքի կրոնադավանաբանական ընդհանուր պատկերը
աղյուսակ 7

դավանանք	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	-----	11625	11083	22708	94.6
հայ կաթոլիկ	-----	111	93	204	0.9
ուղղափառ	-----	205	197	402	2.1
հռոմեակաթոլիկ	-----	10	12	22	0.04
շիա մահմեդական	-----	433	448	881	2.3
մովսիսական	-----	7	6	13	0.06
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	-----	12391	11839	24230	100

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի էթնոժողովրդագրական պատկերը

աղյուսակ 8

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ	-----	53420	48214	101634	91
ռուս	-----	483	474	957	0.8
հույն	-----	312	275	587	0.5
լեհ	-----	4	---	4	0.01
պարսիկ	-----	1584	1365	2949	2.69
թաթար	-----	903	728	1631	1.5
եզդի	-----	2077	1662	3739	3.5
հրեա	-----	-----	-----	-----	-----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	-----	58783	52718	111501	100

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակավայրերի կրոնադավանաբանական պատկերը

աղյուսակ 9

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%
հայ առաքելական	-----	50502	45583	96085	86
հայ կաթոլիկ	-----	2918	2631	5549	5
ուղղափառ	-----	312	275	587	0.5
հռոմեակաթոլիկ	-----	4	-----	4	0.01
ադանդավորական	-----	483	474	957	0.8
շիա մահմեդական	-----	1584	1365	2949	2.69

սունի մահմեդական	-----	903	728	1631	1.5
կռապաշտ	-----	2077	1662	3739	3.5
մովսիսական	-----	-----	-----	-----	-----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	-----	58783	52718	111501	100

**ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ 1886-1897թթ. ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ
ԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԵՍԱՏՈՒԹՅՈՒՆ¹⁵²**

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1886թ. ժողովրդագրական դրությունը

աղյուսակ 1

բնակավայր	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	100 տղամարդուն քանի կին
ք. Ալեքսանդրապոլ	3825	12391	11839	24230	96
Ալեքսանդրապոլի գավառ	13080	58783	52718	111501	90
Ընդամենը	16905	71174	64557	135731	

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1897թ. ժողովրդագրական դրությունը

աղյուսակ 2

բնակավայր	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	100 տղամարդուն քանի կին
ք. Ալեքսանդրապոլ	----	19846	12172	32018	61
Ալեքսանդրապոլի գավառ	----	68597	62820	131417	92
Ընդամենը	----	88443	74992	163435	

Ալեքսանդրապոլի գավառի 1886-1897թթ. ժողովրդագրական դրության համեմատություն

աղյուսակ 3

ԱՆՑԱԾ 10 ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹԻՎՆ ԱՎԵԼԱՑԵԼ Է						
բնակավայր	ար.	%	իգ.	%	ընդամենը	%
ք. Ալեքսանդրապոլ	7455	+60.1	333	+2.8	7788	+32.2
Ալեքսանդրապոլի գավառ	9814	+16.7	10102	+19.2	19916	+17.6
Ընդամենը	17269		10435		27704	

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի բնակչության բնական վերարտադրությունը 5 տարում

աղյուսակ 4

տարեթվեր	ամուսնություն	ծնվածներ		ապօրինի		մահացած		ավելացել է		
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ընդամենը

¹⁵² Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող հինգ աղյուսակները կազմել ենք «Պատմության հիմնական տեղեկությունների հիման վրա (մանրամասն տե՛ս Պատմության հիմնական տեղեկություններ, Պատմության հիմնական տեղեկություններ 1901 թվական, Գրքեր, III, Պատմություն, 1900, Պատմ. 42-66):

1894	193	543	538	----	1	370	342	173	196	369
1895	173	476	521	----	----	318	255	158	266	424
1896	240	495	445	----	----	281	200	214	245	459
1897	277	512	465	----	----	358	279	154	186	340
1898	189	567	575	----	----	514	469	53	106	159
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1079	2593	2544	----	1	1841	1545	752	999	1751
1 տարում միջինը	214	519	509	----	----	368	309	150	200	415

Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության բնական վերարտադրությունը 5 տարում աղյուսակ 5

տարեթվեր	ամուսնություն	ծնվածներ		ապօրինի		մահացած		ավելացել է		
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ընդամենը
1894	1915	3044	2799	---	---	2231	1851	813	948	1761
1895	738	2710	2434	2	---	1540	1411	1170	1023	2193
1896	863	2612	2473	1	1	1291	1220	1321	1253	2574
1897	1188	3088	2751	---	1	1549	1476	1539	1275	2814
1898	1032	3115	2838	2	---	2155	1861	960	977	1937
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	4836	14569	13295	5	2	8766	7819	5803	5476	11279
1 տարում միջինը	967	2914	2659	1	---	1753	1564	1161	1095	2256

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ 1881թ.¹⁵³

աղյուսակ 1

անուն	կենտրոն	ճակատ	կայս	եկեղեցի	ուղղում	ընտանիք	արակրթյուն	աշակերտ	հոսիան դպրոց	աշակերտների	վարժապետ	վարժապետների
Վերին Շիրակ	Ալեքսանդրապոլ	1		4	28	3046	7	757	3	318	30	10
	Մեծ Զյափանակ		21	21	27	1499	4	129	---	---	4	---
	Արթիկ		10	10	19	833	4	158	---	---	6	---
	Նորաշեն		12	12	13	567	1	45	---	---	1	---
Ընդամենը		1	43	47	87	5945	16	1089	3	318	41	10

¹⁵³ Մովսիսեան Յ. Վ., Իմ նկատողությունները Ալեքսանդրապոլից Գարս, Արարատ, Էջմիածին, 1883թ., թիւ Ե, մայիս, էջ 177-184:

Ներքին Երկրակ	Հոռոմ		15	15	25	1151	3	128	3	62	10	1
	Մահմուդջուղ		9	9	16	785	3	115	---	---	4	---
	Թավշանդշլաղ		9	9	11	755	---	---	---	---	---	---
Ընդամենը			33	33	52	2691	6	243	3	62	14	1
Իլիի Չոր	Չոռլի		12	12	12	474	---	---	---	---	---	---
	Բոզլոխուշ		8	8	8	181	1	30	---	---	1	---
Ընդամենը			20	20	20	655	1	30	---	---	1	---
Փամբակի Չոր	Մեծ Ղարաքիլիսա		9	9	14	693	2	202	1	46	6	1
	Համամլի		9	9	14	617	1	80	---	---	1	---
	Մեծ Պարնի		9	9	15	723	3	105	---	---	3	---
Ընդամենը			27	27	43	2033	6	387	1	46	10	1
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		1	123	127	202	11324	29	1921	7	426	66	12

**ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԿԱԹՈՒԼԻԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅ
ԿԱԹՈՒԼԻԿՆԵՐԻ ԹՎԱՔԱՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ. 1883թ.¹⁵⁴**

աղյուսակ 1

քնակավայր	շինանյութ	կառուցման կարին	հավատացյալների թիվը երկու սեռից	եկեղեցու անունը
Ալեքսանդրապոլ	քարից	1855թ.	292	Սբ Աստվածամայր
Թափաղոլլակ	քարից	1842թ.	773	Սբ Գրիգոր
Փոքր Ղարաքիլիսա	քարից	1852թ.	597	Սբ Աստվածամայր
Փալուտլի	քարից	1845թ.	554	Սբ Հովհաննես
Քյաֆթառլի	քարից	1845թ.	872	Սբ Աստվածամայր
Մուսլուխլի	քարից	1857թ.	526	Սբ Աստվածամայր
Ղազանչի	քարից	1866թ.	231	Սբ Ուսպենիա
Ղըրխ	քարից	1866թ.	360	Սբ Ստեփանոս
Շիշթափա	քարից	1860թ.	322	Սբ Փրկիչ

¹⁵⁴ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող աղյուսակը կազմել ենք՝ «□□□□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□ 1885 □□□» ժողովածուի հաղորդած վիճակագրական
տեղեկությունների հիման վրա (մանրամասն տե՛ս՝ «□□□□□□-□□□□□□□□□□□□
□□□□□□ □ □□□□□□□□□□ □ □□□□□ □□ □□□□□□□□□□, □□□□□□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□ 1885 □□□», □□□. III, □□□□□□□, 1884, □□□. 69.):

Չիտելի	քարից	1873թ.	230	Սբ Փրկիչ
Դարաքյոյ	քարից	1867թ.	168	Սբ Փրկիչ
Տիտոյ խարաքա	եկեղեցին տան մեջ է	-----	187	-----
Դրրիսբուլաղ	եկեղեցին տան մեջ է	-----	480	-----
Ը Ն Դ Ա Մ Ե Ն Ը			5592	

ՀԱՏՎԱԾ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՁԵԿՈՒՑԱԳՐԻՑ.

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ԵՎ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐԺԸՆԹԱՅԸ 1891թ. ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ¹⁵⁵

Ամուսնությունների թիվը քաղաքում և գավառում 1891թ. դրությամբ
աղյուսակ 1

բնակավայր	ամուսնությունների թիվ	1890թ. համեմատ	Ամուսնացածների թիվ		
			ար.	իգ.	երկու սեռից
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	201	+37	15.1	15.8	7.7
Ալեքսանդրապոլի գավառ	1070	+245	16.7	18.9	8.8
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1271	+282	31.8	34.7	16.5

ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք. 17: Բնագիր: Մեքենագիր:

Ծնելիության մակարդակը քաղաքում և գավառում 1891թ. դրությամբ
աղյուսակ 2

բնակավայր	ծնվածների թիվ					1890թ. համեմատությամբ		
	ար.	%	իգ.	%	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	513	49.7	520	50.3	1033	-68	-40	-108
Ալեքսանդրապոլի գավառ	2517	50.4	2479	49.6	4996	-284	-77	-361
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	3030		2999		6029	-352	-117	-469

ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք. 18: Բնագիր: Մեքենագիր:

Մահացության մակարդակը քաղաքում և գավառում 1891թ. դրությամբ
աղյուսակ 3

բնակավայր	մահացածների թիվ					1890թ. համեմատությամբ		
	ար.	%	իգ.	%	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	277	51.1	265	48.9	542	-32	+1	-31
Ալեքսանդրապոլի գավառ	1326	52.5	1201	47.5	2527	+15	+80	+95

¹⁵⁵ Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության 1891թ. շարժընթացը ներկայացնող փաստաթուղթը կազմվել է Երևանի մահանգապետի գրասենյակ է հանձնվել 1892թ. հունվարի 25-ին (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք.17-20): Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող հինգ աղյուսակները կազմվել են մեր կողմից:

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1603		1466		3069	-17	+81	+64
----------	------	--	------	--	------	-----	-----	-----

ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք. 18-19: Բնագիր: Մեքենագիր:

Բնակչության քվական աճը քաղաքում և գավառում 1891թ. դրությամբ

աղյուսակ 4

բնակավայր	բնակչության աճը բաշխվել է հետևյալ կերպ					1000 մարդուն ավելացել է		
	ար.	%	իգ.	%	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	236	1.8	255	2	491	17.7	20.1	18.9
Ալեքսանդրապոլի գավառ	1191	1.9	1278	2.3	2469	19	22.1	20.6
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1427		1533		2960	36.7	42.2	39.5

ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք. 19: Բնագիր: Մեքենագիր:

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի ժողովրդագրական վիճակը 1892թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

աղյուսակ 5

բնակավայր	բնակչությունը 1.01.1892թ.			հարաբերությունը սեռերի միջև			
	ար.	իգ.	ընդ.	100 մարդուն		100 ար. սեռին	100 իգ. սեռին
				ար.	իգ.	իգ.	ար.
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	13274	12716	25990	51.1	48.9	95.8	104.4
Ալեքսանդրապոլի գավառ	64151	57752	121903	52.6	47.4	90	111.1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	77425	70468	147893	103.7	96.3	185.8	215.5

ՀԱԱ ֆոնդ 94, ցուցակ 1, գործ 133, ք. 20: Բնագիր: Մեքենագիր:

ՀԱՍԱՌՈՒՄԱՍՏԱՆՅԱՆ 1897թ. ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՍԱՐ¹⁵⁶

¹⁵⁶ Համառուսաստանյան առաջին մարդահամարը, որ թույլ էր տալու ամբողջական պատկերացում կազմելու կայսրության ազգաբնակչության տեղաբաշխման, քանակի, զբաղմունքի, գրագիտության մակարդակի, ինչպես նաև էթնիկ ու դավանաբանական պատկերի մասին, անցկացվեց միայն XIX դարավերջին: Մինչ այդ անցկացվածները լիարժեք չէին ու կրում էին ընդամենը տեղային բնույթ: Կանոնավոր կերպով բնակչությունը հաշվեգրվում էր միայն Սանկտ-Պետերբուրգում և Մոսկվայում: Ավելին, հաշվեգրումների կազմակերպման ու մեթոդաբանության մեջ չկային միասնականություն, կարգ ու կանոն, ճշգրտված չէին նույնիսկ անցկացման ժամկետները: Միմյանցից խիստ տարբերվում էին նաև քարտերի ձևերը, հարցման և մշակման ծրագրերը, իսկ հավաքված տվյալները մշակվում և հրատարակվում էին ոչ ամբողջությամբ: Այս և այլ բնույթի թերացումներից խուսափելու համար 1895թ. հունիսի 5-ին հրապարակվեց մարդահամարի անցկացման կանոնադրությունը ("Свод правил для переписи населения Российской империи") մշակված 1875-1897թթ. վիճակագրական խորհրդի նախագահ Պ.Մեմյոնով-Տյանշանսկու կողմից: Համառուսաստանյան առաջին մարդահամարն անցկացվեց 1897թ. փետրվարի 9-ին (հունվարի 28-ին), իսկ արդյունքները հրատարակվեցին յոթ տարի անց: Մարդահամարի՝ Երևանի նահանգին վերաբերող բաժնում ի թիվս մյուս գավառների, բազմակողմանիորեն ներկայացված է նաև խնդրո առարկա Ալեքսանդրապոլի գավառը (մանրամասն տես "Свод правил для переписи населения Российской империи")

**Վիճակագրական տեղեկություններ Երևանի նահանգի բնակչության
թվի մասին 1897թ.¹⁵⁷**

աղյուսակ 1

գավառներ և գավառակենտրոններ	ներկա ազգաբնակչություն			այդ թվում		նրա մեջ գրագրության ընդհանուր % ¹	1 միլիոն բնակչության վրա
	արևմտ	արևել	նրբաբնակ	մեծահասակ մարդկանց	ստորահասակ մարդկանց		
Երևանի գավառ	82899	67980	150879	1694	4154	8.8	56.63
Երևան քաղաք	17328	11678	29006	858	2122	29.6	----
Ալեքսանդրապոլի գավառ	89482	76021	165503	3336	2296	10.1	50.09
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	19049	11567	30616	880	462	33.1	----
Նախիջևանի գավառ	52984	47787	100771	954	2074	6.2	26.11
Նախիջևան քաղաք	4666	4124	8790	116	511	14.9	----
Օրդուբադ քաղաք	2458	2153	4611	16	147	17.3	----
Նոր Բայազետի գավառ	63128	59445	122573	318	123	3.9	29.48
Նոր Բայազետ քաղաք	4370	4116	8486	18	15	17.4	----
Սուրմալուի գավառ	47269	41786	89055	195	2626	4.1	27.47
Սուրմալու քաղաք	2689	1991	4680	38	399	23.2	----
Շարուր-Դարալա- գյազի գավառ	41055	35483	76538	641	1624	2.9	29.30
Բաշ-Նորաշեն գյուղ	504	363	867	75	86	20.2	-----
Էջմիածնի գավառ	65072	59165	124237	1150	2591	4.7	36.64
Վաղարշապատ գյուղ	3077	2190	5267	80	779	28.7	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ	441889	387667	829556	8288	15488	6.4	35.71
ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ	54141	38182	92323	2081	4521	27.2	----

**Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության
թվի մասին 1897թ.**

Ստորև ներկայացված տվյալները հիմնված են 1897 թ. LXXI համարի «Վիճակագրական տեղեկություններ Երևանի նահանգի բնակչության թվի մասին 1897 թ.» հրատարակության վրա (Երևան, 1905):

¹⁵⁷ Այս և ստորև ներկայացվող մյուս յոթ աղյուսակները կազմել ենք Համառոտաստանյան առաջին մարդահամարի հաղորդած թվային տվյալների հիման վրա:

աղյուսակ 2

բ ն ա կ ա վ ա յ ր	ռուսահայատակ				օտարահայատակ				բոլորը միասին			
	նշտական բնակչություն		ժամանակավոր ապրողներ		նշտական բնակչություն		ժամանակավոր ապրողներ		նշտական բնակչություն		ժամանակավոր ապրողներ	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	18071	11296	692	95	230	129	56	37	18301	11435	748	132
Ալեքսանդրապոլի գավառն առանց քաղաքի	67451	63904	1471	227	804	272	707	51	68255	64176	2178	278
Ալեքսանդրապոլի գավառն ամբողջությամբ	85522	75200	2163	322	1034	411	763	88	86556	75611	2926	410

Ալեքսանդրապոլի գավառի ազգաբնակչության կազմն ըստ դավանանքի

աղյուսակ 3

դավանանք	ամբողջ գավառում		գավառակենտրոնում		գավառի գյուղերում	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
ուղղափառ	5954	1248	4625	783	1329	465
ռուս աղանդավոր	723	737	119	21	604	716
հայ առաքելական	69183	64001	11536	10042	57647	53959
հայ կաթոլիկ	3999	3832	102	83	3897	3749
հռոմեակաթոլիկ	1593	93	1240	47	353	46
լյութերական	282	55	241	11	41	44
բաբտիստ	24	12	16	2	8	10
մենոնական	1	----	1	----	----	----
անգլիկան	1	----	----	----	1	----
այլ քրիստոնյաներ	13	2	13	2	----	----
հրեա	424	54	401	39	23	15
մահմեդական	4780	3716	735	528	4045	3188
բուդդայական	----	1	----	----	----	1
ոչ քրիստոնյաներ	2505	2270	20	9	2485	2261
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	89482	76021	19049	11567	70433	64454

Ալեքսանդրապոլի գավառի ազգաբնակչության կազմն ըստ մայրենի լեզվի

աղյուսակ 4

ազգություն	ամբողջ գավառում		գավառակենտրոնում		գավառի գյուղերում	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
ռուս ¹⁵⁸	5428	1408	4526	631	902	777
լեհ	940	32	897	24	43	8
չեխ	12	7	7	1	5	6
սլովակ	9	---	---	---	9	---
լիտվացի	318	---	316	---	2	---
լատվիացի	95	2	94	2	1	---
մոլդովացի	20	2	17	1	3	1
ֆրանսիացի	3	---	3	---	---	---
իտալացի	294	31	2	1	292	30
գերմանացի	92	13	83	10	9	3
շվեդ	1	---	1	---	---	---
հույն	757	325	121	145	636	180
հայ	73432	68090	11644	10127	61788	57963
պարսիկ	101	25	47	25	54	---
թաթար	1	---	---	---	1	---
քուրդ	2605	2371	57	44	2548	2327
օս	63	6	9	6	54	---
զնչու	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	84171	72312	17824	11017	66347	61295

Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության թիվն ըստ սեռի, տարիքի և գրագիտության
աղյուսակ 5

տարիք	ամբողջ գավառում				գավառակենտրոնում				գավառի գյուղերում			
	բնակչության թիվ		այդ թվում՝ գրագետ		բնակչության թիվ		այդ թվում՝ գրագետ		բնակչության թիվ		այդ թվում՝ գրագետ	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
0-1 տար.	2491	2062	---	---	375	344	---	---	2116	1718	---	---
1-9	22637	22879	253	134	3021	2949	143	99	19616	19930	110	35
10-19	17460	15537	2592	1041	2776	2669	1018	797	14684	12868	1574	244
20-29	18637	10831	6652	605	8199	1766	5108	466	10438	9065	1544	139

¹⁵⁸ Սկզբնաղբյուրում նշված «վելիկոռուս», «մալոռուս» և «բելոռուս» էթնիկ խմբերը մեր կողմից կազմված աղյուսակներում ներկայացված են մեկ ընդհանուր «ռուս» անվան տակ:

30-39	10987	9888	2179	320	1846	1394	904	250	9141	8494	1275	70
40-49	7596	6490	1331	141	1233	975	563	115	6363	5515	768	26
50-59	5014	4192	812	71	829	715	337	52	4185	3477	475	19
60-69	2992	2494	389	32	506	467	184	31	2486	2027	205	1
70-79	1165	1084	109	6	189	192	54	4	976	892	55	2
80-89	390	396	31	5	58	65	10	3	332	331	21	2
90-99	84	114	3	----	13	13	1	----	71	101	2	----
100-109	20	34	----	----	----	10	----	----	20	24	----	----
110 և ավելի	9	15	3	3	4	8	2	3	5	7	1	----
ԸՆԴ.	89482	76021	14354	2358	19049	11567	8324	1820	70433	64454	6030	538

0-1 տարեկան երեխաների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում ըստ սեռի և ամիսների
աղյուսակ 6

տարիք	ամբողջ գավառում		գավառակենտրոնում		գավառի գյուղերում	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
մինչև 1 ամսական	313	254	38	27	275	227
1 ամսական	385	307	57	45	328	262
2 ամսական	299	259	57	55	242	204
3 ամսական	252	252	46	34	206	198
4 ամսական	207	161	30	27	177	134
5 ամսական	123	88	13	17	110	71
6 ամսական	456	427	51	52	405	375
7 ամսական	82	42	15	8	67	34
8 ամսական	149	115	32	27	117	88
9 ամսական	68	45	20	8	48	37
10 ամսական	55	36	12	11	43	25
11 ամսական	92	73	3	13	89	60
անհայտ տարիք	10	3	1	----	9	3
ԸՆԴ-ԱՍԵՆԸ	2491	2062	375	344	2116	1718

Ալեքսանդրապոլի գավառի ազգաբնակչության կազմն ըստ ծննդավայրի ու դասերի
աղյուսակ 7

դաս, ծննդավայր և բնակության վայր	ամբողջ գավառում		գավառակենտրոնում		գավառի գյուղերում	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
նույն գավառում ծնվածներ	65797	60885	694	569	65103	60316

	նույն նահանգի այլ գավառներում ծնվածներ	497	434	219	83	1	---
	Ռուսական կայսրության այլ նահանգներում ծնվածներ	6942	1664	5602	204	1340	1460
	այլ երկրներում ծնվածներ	888	497	52	17	836	486
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	74704	63930	7110	918	67594	63012
առանգություն ազնվականներ	նույն գավառում ծնվածներ	200	179	112	105	88	74
	նույն նահանգի այլ գավառներում ծնվածներ	14	20	10	12	4	8
	Ռուսական կայսրության այլ նահանգներում ծնվածներ	271	206	244	187	27	19
	այլ երկրներում ծնվածներ	7	2	3	1	4	1
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	492	407	369	305	123	102
անճանաչ ազնվականներ	նույն գավառում ծնվածներ	86	121	74	111	12	10
	նույն նահանգի այլ գավառներում ծնվածներ	12	16	6	15	6	1
	Ռուսական կայսրության այլ նահանգներում ծնվածներ	143	114	126	103	17	11
	այլ երկրներում ծնվածներ	2	1	1	1	1	---
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	243	252	207	230	36	22
վերսույն	նույն գավառում ծնվածներ	10766	10145	9866	9276	900	869
	նույն նահանգի այլ գավառներում ծնվածներ	310	274	190	203	120	71
	Ռուսական կայսրության այլ նահանգներում ծնվածներ	996	413	870	341	126	72
	այլ երկրներում ծնվածներ	1971	600	437	294	1534	306
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	14043	11432	11363	10114	2680	1318
բոլոր դասերը միտումը	նույն գավառում ծնվածներ	76849	71330	10746	10061	66103	61269
	նույն նահանգի այլ գավառներում ծնվածներ	1413	1194	968	358	445	836
	Ռուսական կայսրության այլ նահանգներում ծնվածներ	8352	2397	6842	835	1510	1562
	այլ երկրներում ծնվածներ	2868	1100	493	313	2375	787
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	89482	76021	19049	11567	70433	64454

¹⁵⁹ Նկատի ունի գյուղացիներին, կազակներին և օտարերկրյա վերաբնակներին:

Բնակչության թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում ըստ ընտանեկան դրության և տարիքային խմբերի

աղյուսակ 8

տարիքային խումբ	ամուրի		ամուսնացած		այրի		ամուսնալուծված		անհայտ	
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
Ա Մ Բ Ո Ղ Ջ Գ Ա Վ Ա Ռ Ո Ւ Մ										
10 տարուց պակաս	25128	24941	----	----	----	----	----	----	----	----
10-12	6527	6447	----	----	----	----	----	----	----	----
13-14	3514	3344	----	8	----	----	----	----	----	----
15-16	3057	2313	65	552	1	6	----	1	----	----
17-19	3921	1168	374	1683	----	15	----	----	1	----
20-29	9910	447	8586	10214	132	152	3	15	6	3
30-39	757	112	10000	9295	219	469	8	9	3	3
40-49	127	67	7176	5512	287	905	6	4	----	2
50-59	41	33	4579	2856	392	1299	2	1	----	3
60 և ավելի	32	33	3599	1251	1014	2807	5	2	1	14
անհայտ տարիք	3	2	5	8	----	4	----	----	1	1
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	53017	38927	34384	31379	2045	5657	24	32	12	26
Գ Ա Վ Ա Ռ Ա Կ Ե Ն Տ Ր Ո Ն Ո Ւ Մ										
10 տարուց պակաս	3396	3293	----	----	----	----	----	----	----	----
10-12	958	962	----	----	----	----	----	----	----	----
13-14	594	625	----	8	----	----	----	----	----	----
15-16	509	456	3	57	----	1	----	1	----	----
17-19	683	302	29	257	----	----	----	----	----	----
20-29	5086	174	3043	1552	67	34	1	5	2	1
30-39	272	36	1545	1242	26	113	2	3	1	----
40-49	51	15	1141	775	39	184	2	----	----	1
50-59	13	9	759	413	57	291	----	----	----	2
60 և ավելի	11	15	623	194	132	534	----	2	----	2
անհայտ տարիք	1	2	2	4	----	2	----	----	1	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	11574	5889	7145	4502	321	1159	5	11	4	6

Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Գ Յ Ո Ւ Ղ Ե Բ Ո Ւ Մ										
10 -ից պակաս	21732	21648	----	----	----	----	----	----	----	----
10-12	5569	5485	----	----	----	----	----	----	----	----
13-14	2920	2719	----	----	----	----	----	----	----	----
15-16	2548	1857	62	495	1	5	----	----	----	----
17-19	3238	866	345	1426	----	15	----	----	1	----
20-29	4824	273	5543	8662	65	118	2	10	4	2
30-39	485	76	8455	8053	193	356	6	6	2	3
40-49	76	52	6035	4737	248	721	4	4	----	1
50-59	28	24	3820	2443	335	1008	2	1	----	1
60 և ավելի	21	38	2976	1057	882	2273	5	----	1	12
անհայտ տարիք	2	----	3	4	----	2	----	----	----	1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	41443	33038	27239	26877	1724	4498	19	21	8	20

ԳԼՈՒԽ 5. 1900 - 1910-ական թվականներ

քրիստոնյա	13 0	13 1	---	---	---	---	---	---	---	---	261
զնչու	15 2	12 2	---	---	---	---	---	---	---	---	274
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	17366	16513	22352	19340	19414	18626	15914	14468	19597	18020	181610

**Ալեքսանդրապոլի գավառի տեղաբնիկ ազգաբնակչության
կրոնադավանաբանական պատկերը 1902թ.**

աղյուսակ 2

դավանանք	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ		1-ին ոստիկանա- կան տեղամաս		2-րդ ոստիկանա- կան տեղամաս		3-րդ ոստիկանա- կան տեղամաս		4-րդ ոստիկանա- կան տեղամաս		ԸՆԴԱՄԵՆԸ
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	
ուղղափառ	40	34	---	---	---	---	62	46	91	83	356
ռուս աղանդավոր	---	---	762	713	---	---	---	---	---	---	1475
հռոմեակա- թոլիկ	19	11	---	---	---	---	---	---	---	---	30
հայ առաքելական	16301	15539	18672	16206	15113	14374	12853	11620	18334	16782	155794
հայ կաթոլիկ	250	230	---	---	728	939	2999	2802	1159	1141	10248
կռապաշտ	---	---	---	---	2764	2540	---	---	13	14	5331
շիա մահմեդական	474	446	2095	1730	623	592	---	---	---	---	5960
սունի մահմեդական	---	---	823	691	186	181	---	---	---	---	1881
քրիստոնյա	130	131	---	---	---	---	---	---	---	---	261
զնչու	152	122	---	---	---	---	---	---	---	---	274
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	17366	16513	22352	19340	19414	18626	15914	14468	19597	18020	181610

**Ալեքսանդրապոլի գավառում ժամանակավորապես հաստատվածների
էթնոժողովրդագրական պատկերը 1902թ.**

աղյուսակ 3

ազգություն		գավառային տրոն Ալեքսանդրապոլ		1-ին ստորկանական տեղամաս		2-րդ ստորկանական տեղամաս		3-րդ ստորկանական տեղամաս		4-րդ ստորկանական տեղամաս		ԵՂԳՈՒԴՆԸ
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	
ռուս	ուղղափառ	876	902	137	114	15	12	---	---	60	46	2162
	աղանդավոր	8	16	33	25	1	1	4	10	---	---	98
Եվրոպացի		75	59	14	9	---	---	---	---	1	---	158
վրացի	ուղղափառ	199	231	23	11	5	4	---	---	4	22	499
	մահմեդական	---	---	---	---	23	15	---	---	---	---	38
հայ	ատաքելական	1192	1050	256	202	143	143	81	71	365	278	3781
	ուղղափառ	4	2	---	---	---	---	---	---	---	---	6
	կաթոլիկ	74	73	---	---	---	---	26	21	2	3	199
Եզդի		92	92	---	---	125	122	4	2	---	---	437
քուրդ		14	7	15	18	---	---	5	4	---	---	63
լեռն. մահմեդակ.		18	15	---	---	1	---	4	6	---	---	44
սափացի	պարսիկ	29	36	46	62	---	---	---	---	---	---	173
	թաթար	15	14	3	---	---	---	---	---	---	---	32
	քրիստոնյա	151	146	69	36	---	---	12	9	3	4	430
զնչու		---	---	3	2	---	---	3	2	---	---	10
հրեա		65	37	11	9	---	---	---	---	---	---	122
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		2812	2680	610	488	313	297	139	125	435	353	8252

Ալեքսանդրապոլի գավառում ժամանակավորապես հաստատվածների կրոնադավանաբանական պատկերը 1902թ.

աղյուսակ 4

դավանանք	գավառային տրոն Ալեքսանդրապոլ		1-ին ստորկանական տեղամաս		2-րդ ստորկանական տեղամաս		3-րդ ստորկանական տեղամաս		4-րդ ստորկանական տեղամաս		ԵՂԳՈՒԴՆԸ
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	
ուղղափառ	1079	1135	160	125	20	16	---	---	64	68	2667
ռուս աղանդավոր	8	16	33	25	1	1	4	10	---	---	98
հռոմեակաթոլիկ	75	59	14	9	---	---	---	---	1	---	158

հայ առաքելական	1192	1050	256	202	143	143	81	71	365	278	3781
հայ կաթոլիկ	74	73	---	---	---	---	26	21	2	3	199
կռապաշտ	92	92	---	---	125	122	4	2	---	---	437
շիա մահմեդական	29	36	46	62	---	---	---	---	---	---	173
սունի մահմեդական	47	36	18	18	24	15	9	10	---	---	177
քրիստոնյա	151	146	69	36	---	---	12	9	3	4	430
մովսիսական	65	37	11	9	---	---	---	---	---	---	122
զնչու	---	---	3	2	---	---	3	2	---	---	10
ԸՆԴԱՄԵՆ	2812	2680	610	488	313	297	139	125	435	353	8252
Ը											

Տեղեկագիր 1902թ. ընթացքում Ալեքսանդրապոլում հաստատվածների և այնտեղից հեռացածների մասին¹⁶³

աղյուսակ 5

որտեղից են եկել	ուր են եկել	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Թուրքիայից	Ալեքսանդրապոլ	1118	909	2027	հայ	հայ առաքել.
		1	---	1	հայ	հայ կաթոլիկ
		2	---	2	հույն	ուղղափառ
որտեղից են գնացել	ուր են գնացել	ար.	իգ.	ընդ.	ազգ.	դավանանք
Ալեքսանդրապոլից	Թուրքիա	4	2	6	հայ	հայ առաքել.

Տեղեկագիր Ալեքսանդրապոլի գավառի 1902թ. բնակչության բնական վերարտադրության մասին¹⁶⁴

աղյուսակ 6

ժյուրություն	քաղաքներ և ոստիկանական տեղամասեր	ամսում-սթյուններին թիվ	ծնվածների թիվ			մահացածների թիվ			տարբերություն
			ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	
ուղղափառ	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	10	48	47	95	28	21	49	+46
	I ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	II ոստիկանական տեղամաս	1	1	---	1	---	---	---	+1
	III ոստիկանական տեղամաս	5	22	23	45	5	23	28	+17
	IV ոստիկանական տեղամաս	1	3	2	5	2	---	2	+3

¹⁶³ 1902թ. ընթացքում Թուրքիայից Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղեր գաղթածների, ինչպես նաև այստեղից արտագաղթածների մասին աղբյուրը տեղեկություններ չի հաղորդում:

¹⁶⁴ Երևանի մահանգի Երևանի, Ալեքսանդրապոլի, Շարուր-Ղարալագյազի և Նախիջևանի գավառներում 1902թ. ընթացքում եզդի ազգաբնակչության շրջանում ամուսնության, ծնունդի կամ մահվան դեպք տեղական իշխանությունների կողմից չի արձանագրվել:

	տեղամաս								
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		17	74	72	146	35	44	79	+67
ռուս աղանդավոր¹⁶⁵	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	---	---	---	---	---	---	---	---
	I ոստիկանական տեղամաս	9	30	21	51	18	14	32	+19
	II ոստիկանական տեղամաս	---	---	1	1	---	1	1	0
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		9	30	22	52	18	15	33	+19
հայ առաքելական	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	216	550	525	1075	409	386	795	+280
	I ոստիկանական տեղամաս	322	840	790	1630	623	564	1187	+443
	II ոստիկանական տեղամաս	233	802	693	1495	496	397	893	+602
	III ոստիկանական տեղամաս	199	552	461	1013	288	261	549	+464
	IV ոստիկանական տեղամաս	237	734	640	1374	438	394	832	+542
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		1207	3478	3109	6587	2254	2002	4256	+2331
կաթոլիկներ	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	2	9	11	20	5	3	8	+12
	I ոստիկանական տեղամաս	1	8	5	13	3	3	6	+7
	II ոստիկանական տեղամաս	10	28	28	56	13	12	25	+31
	III ոստիկանական տեղամաս	54	127	111	238	51	46	97	+141
	IV ոստիկանական տեղամաս	11	33	32	65	10	14	24	+41
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		78	205	187	392	82	78	160	+232
շիա մահմեդական	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	4	10	7	17	10	8	18	-1
	I ոստիկանական տեղամաս	50	84	67	151	35	35	70	+81
	II ոստիկանական տեղամաս	11	21	9	30	8	4	12	+18
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---

¹⁶⁵ Ալեքսանդրապոլ, Նախիջևան և Օրդուբադ քաղաքներում, ինչես մահ Սուրմալուի ու Շարուր-Դարալագյազի գավառներում տեղական իշխանությունների կողմից 1902թ. ընթացքում աղանդավոր ռուսների մահվան որևէ դեպք չի արձանագրվել:

	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄՇՆԸ		65	115	83	198	53	47	100	+98
սունի մամուլերակյան	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	---	1	---	1	---	---	---	+1
	I ոստիկանական տեղամաս	28	43	26	69	11	17	28	+41
	II ոստիկանական տեղամաս	13	16	12	28	11	9	20	+8
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄՇՆԸ		41	60	38	98	22	26	48	+50
մովսիսյակյան ¹⁶⁶	գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	---	3	2	5	2	1	3	+2
	I ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	II ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	---	---	---	---
ԸՆԴԱՄՇՆԸ		---	3	2	5	2	1	3	+2
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		1417	3965	3513	7478	2466	2213	4679	+2799

Տեղեկագիր 1902թ. Ալեքսանդրապոլի գավառում սպանության (բռնի, պատահաբար) դեպքերի մասին

աղյուսակ 7

քաղաքներ և ոստիկանական տեղամասեր	սպանություն	անհայտ դիակի հայտնաբերում	հանկարծամահություն								ԸՆԴԱՄՇՆԸ	
			շանթահարված		ցրտահարված		ջրում խեղդված		այլ պատճառներով			
			ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.		
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	---	1	---	---	---	---	---	1	---	5	---	7
I ոստիկանական տեղամաս	4	---	---	---	---	---	---	---	---	1	---	5
II ոստիկանական տեղամաս	4	---	2	---	3	---	---	---	---	---	---	9

¹⁶⁶ Ալեքսանդրապոլի գավառի չորս ոստիկանական տեղամասերից և ոչ մեկում տեղական իշխանությունների կողմից 1902թ. ընթացքում հրեաների ամուսնության, ծնունդի կամ մահվան դեպք չի արձանագրվել:

տեղամաս											
III ոստիկանական տեղամաս	---	----	---	---	---	---	1	---	1	---	2
IV ոստիկանական տեղամաս	2	----	---	---	---	---	---	---	1	---	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	10	1	2	---	3	---	2	---	8	---	26

Տեղեկագիր 1902թ. տարեվերջին Ալեքսանդրապոլի գավառի աշակերտության (ըստ ազգությունների) թվի մասին

աղյուսակ 8

քաղաքներ և ոստիկանական տեղամասեր	ռուս	վրացի	հայ	թաթար	հրեա	լեռնական	այլ ազգեր	ԸՆԳ.
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	80	9	1380	11	9	1	101	1591
I ոստիկանական տեղամաս	69	----	345	----	---	1	36	451
II ոստիկանական տեղամաս	----	----	154	----	---	----	20	174
III ոստիկանական տեղամաս	----	----	225	----	---	----	35	260
IV ոստիկանական տեղամաս	1	----	166	6	---	1	----	174
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	150	9	2270	17	9	3	192	2650

Տեղեկագիր Ալեքսանդրապոլի գավառի աշակերտության թվի մասին (ըստ դավանանքի) 1902թ. տարեվերջին

աղյուսակ 9

քաղաքներ և ոստիկանական տեղամասեր	ռուս	հայ-դժուար	հիվանդի	թաթար	հրեա	մուսուլման	մանվանդ	մուսուլման	ԸՆԳ.
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	174	1359	37	1	8	12	----	1591	
I ոստիկանական տեղամաս	32	344	1	----	----	1	73	451	
II ոստիկանական տեղամաս	7	103	51	----	----	----	13	174	
III ոստիկանական տեղամաս	33	222	5	----	----	----	----	260	
IV ոստիկանական տեղամաս	1	166	----	----	----	6	1	174	
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	247	2194	94	1	8	19	87	2650	

Տեղեկագիր 1902թ. Ալեքսանդրապոլի գավառի գործարանների և ֆաբրիկաների թվի մասին

աղյուսակ 10

Գործարարներ և ֆանդիկներ	Գալ. կենտրոն Ալեքսանդրասյոյ		1-ին ռատիկանո- կան տեղամաս		2-րդ ռատիկանո- կան տեղամաս		3-րդ ռատիկանո- կան տեղամաս		4-րդ ռատիկանո- կան տեղամաս		ԸՆԴԱՄԵՆԸ	
	Գործարար	աշխատող	Գործարար	աշխատող	Գործարար	աշխատող	Գործարար	աշխատող	Գործարար	աշխատող	Գործարար	աշխատող
Կրի	4	25	---	---	---	---	---	---	---	---	4	25
հանքային ջրի	3	11	---	---	---	---	---	---	---	---	3	11
աղյուսի	1	4	1	2	---	---	---	---	---	---	2	6
կաշվի	3	21	2	3	---	---	---	---	---	---	5	24
ներկատուն	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ձիթհանք	4	17	10	38	18	26	12	15	22	113	66	209
ջրաղաց	3	11	118	118	134	150	105	127	115	127	475	533
օճառի	4	17	---	---	---	---	---	---	---	---	4	17
գարեջրի	1	3	---	---	---	---	---	---	---	---	1	3
տպարան	3	33	---	---	---	---	---	---	---	---	3	33
լուսանկար չատուն	2	12	---	---	---	---	---	---	---	---	2	12
տպարան	4	5	---	---	---	---	---	---	---	---	4	5
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	32	159	131	161	152	176	117	142	137	240	569	878

**ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ԲԱՂԱԲՈՒՄԵՎ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳԱՎԱՌՈՒՄ 1902-1910թթ.
ԸՆԹԱՑՈՒՄ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԱՐԲՎՍՏԱՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ¹⁶⁷**

աղյուսակ 1						
ուր են եկել	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	տարեթիվ	ազգ. դավանանք
Ա Լ Ե Ք Ս Ա Ն Դ Ր Ա Պ Ո Լ						
1-ին քաղաքամաս ¹⁶⁸	20	48	32	80	22.02.1902թ.	հայ հայ առաքել.

¹⁶⁷ Փաստաթուղթը կազմվել ու Երևանի արքունական պալատ է համձնվել 1914թ. նոյեմբերի 6-ին (ՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊՊ, ՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊ-ՊՊՊՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊ Պ ՊՊՊՊՊ ՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊՊ-
ՊՊ Պ Պ ՊՊՊՊՊ”, տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 105, ցուցակ 1, գործ 609, ք. 1-653): Տեխնիկական պատճառներով ստվարաձավալ ցուցակից չենք առանձնացրել և ընթերցողի ուշադրությանը չենք ներկայացնում գաղթականների անձնական տվյալները՝ անուն, ազգանուն, տարիք և այլն:

¹⁶⁸ 1902թ. փետրվարի 22-ին Թուրքիայից Ալեքսանդրասյոյ գաղթած և երկրորդ քաղաքամասում հաստատված Արշակ Սահակի Մանուկովը (Մանուկյան) 1902թ. մարտի 20-ի երդման արարո-

	12	34	22	56	10.09.1902թ.		
	5	14	11	25	03.12.1902թ.		
	6	18	7	25	24.08.1910թ.		
2-րդ քաղաքամաս	65	154	145	299	01.03.1904թ.	հայ	հայ առաքել.
	14	26	15	41	20.03.1907թ.		
	8	13	19	32	27.03.1907թ.		
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	130	307	251	558			
Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Գ Յ Ո Ւ Ղ Ե Ր							
1. Մեծ Ղարաքիլիսա	15	28	27	55	17.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
2. Ղլլաղ	1	4	3	7	--/--	--/--	--/--
3. Յաղուբլի	1	1	1	2	--/--	--/--	--/--
4. Հաջիդարա	1	2	3	5	22.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
5. Չոտուր	1	2	2	4	--/--	--/--	--/--
6. Ղալթախչի	1	3	2	5	--/--	--/--	--/--
7. Ավդիբեկ	1	3	1	4	--/--	--/--	--/--
8. Ղարալ	4	11	7	18	--/--	--/--	--/--
9. Գյուլիջա	1	1	2	3	--/--	--/--	--/--
10. Արդիսվալի – 3	4	12	7	19	24.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
11. Դոնախորան	4	8	7	15	--/--	--/--	--/--
12. Հաջինազար- Ղուլի	10	40	23	63	--/--	--/--	--/--
13. Դուզբենդ	1	4	2	6	--/--	--/--	--/--
14. Ջաջուռ	4	16	8	24	--/--	--/--	--/--
15. Դիրաբյար	6	14	17	31	25.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
16. Խանվալի	2	3	5	8	--/--	--/--	--/--
17. Փոքր Քյափանակ	3	5	4	9	--/--	--/--	--/--
18. Մեծ Քյափանակ	1	3	7	10	--/--	--/--	--/--
19. Չրախլի	6	25	26	51	--/--	--/--	--/--
20. Մեծ Արդիսվալի	1	2	4	6	26.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
21. Եզանլար ¹⁶⁹	3	6	13	19	--/--	--/--	--/--
22. Փոքր Բեքանդ	1	5	1	6	--/--	--/--	--/--
23. Ղասմալի	3	9	7	16	--/--	--/--	--/--
24. Ղուլիջան	2	7	3	10	--/--	--/--	--/--
25. Ղազանչի	1	6	7	13	--/--	--/--	--/--

ղության ժամանակ ռուսական քաղաքացիություն ընդունելուց հրաժարվել է (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 105, ցուցակ 1, գործ 609, թթ. 547):

¹⁶⁹ Համաձայն Կարսի ոստիկանապետի 05.06.1908թ. N 4458 գեկուցագրի՝ 26.01.1902թ. Թուրքիայից Եզանլար գաղթած 3 ընտանիքներից մեկը՝ 3 մարդ (1ար. և 2 իգ. սեռից) վերահաստատվել է Կարս քաղաքում (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 105, ցուցակ 1, գործ 609, թթ. 144):

26. Բյաֆթառլի	1	1	1	2	--/--	--/--	--/--
27. Ղրղխղազիքման	6	21	17	38	27.01.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
28. Հաջիխալի	5	10	13	23	--/--	--/--	--/--
29. Հայկ. Գյոզաղարա	1	2	4	6	--/--	--/--	--/--
30. Դանազիքմազ	1	2	3	5	--/--	--/--	--/--
31. Ջանգիթափա	1	2	1	3	--/--	--/--	--/--
32. Մելիքբենդ	2	4	4	8	--/--	--/--	--/--
33. Ղափղլի	2	7	10	17	05.02.1902թ.	հայ	հայ առաքել.
34. Բյալալի	2	5	6	11	--/--	--/--	--/--
35. Բուղաշեն	5	18	13	31	--/--	--/--	--/--
36. Ղզըքիլիսա-1 ¹⁷⁰	4	14	12	26	--/--	--/--	--/--
37. Ենիքյոյ	3	10	9	19	--/--	--/--	--/--
38. Ջարինջա	2	8	6	14	--/--	--/--	--/--
39. Բոզդողան	1	3	2	5	--/--	--/--	--/--
40. Սվարվերդի	3	7	5	12	--/--	--/--	--/--
41. Տավշանդշլաղ	1	1	1	2	--/--	--/--	--/--
42. Աղին	2	6	3	9	--/--	--/--	--/--
43. Տաշղալա	4	12	8	20	--/--	--/--	--/--
44. Մոլլա Գյոկչա	8	28	12	40	--/--	--/--	--/--
45. Բազարխանա	6	21	13	34	--/--	--/--	--/--
46. Մահմուդջուղ	9	21	14	35	--/--	--/--	--/--
47. Արթիկ	2	11	13	24	--/--	--/--	--/--
48. Ղիչաղ	1	4	2	6	--/--	--/--	--/--
49. Բաշգյուղ	2	4	5	9	--/--	--/--	--/--
50. Սոզուքի	6	17	16	33	--/--	--/--	--/--
51. Շիրվանջուղ	3	8	10	18	06.03.1903թ.	հայ	հայ առաքել.
52. Բողազքեսան	1	5	1	6	--/--	--/--	--/--
53. Աղիյանան	3	16	11	27	--/--	--/--	--/--
54. Փիրթիքյան	1	1	4	5	--/--	--/--	--/--
55. Հոռոմ	4	10	11	21	--/--	--/--	--/--
56. Թոմարտաշ	1	3	3	6	--/--	--/--	--/--
57. Մեջիքի	1	11	6	17	--/--	--/--	--/--

¹⁷⁰ 1902թ. փետրվարի 5-ին Թուրքիայից Ղզըքիլիսա գաղթած Բաղդասար Մանուկովը (Մանուկյան) 1902թ. մարտի 27-ի երդման արարողության ժամանակ ռուսական քաղաքացիություն ընդունելուց հրաժարվել է (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 105, ցուցակ 1, գործ 609, քթ. 364):

58. Սոնգուռլի	3	9	7	16	--/--	--/--	--/--
59. Իմիրխանլի	1	3	4	7	--/--	--/--	--/--
60. Արմուրլի	1	4	1	5	--/--	--/--	--/--
61. Շիշթափա	1	8	2	10	18.03.1906թ.	հայ	հայ կաթոլիկ
62. Չիֆթալի	1	2	3	5	--/--	հայ	հայ առաքել.
63. Ղզլլուչ	1	4	2	6	--/--	--/--	--/--
64. Փոքր Ղարաքիլիսա	5	16	9	25	--/--	--/--	--/--
65. Թալիբօղլի	1	1	1	2	--/--	--/--	--/--
66. Ճլովխան	2	4	2	6	--/--	--/--	--/--
67. Դահարլի	2	6	4	10	--/--	--/--	--/--
68. Թուխառլի	1	3	2	5	22.02.1907թ.	հայ	հայ առաքել.
69. Ներքին Ղանիջա	1	3	3	6	--/--	--/--	--/--
70. Վերին Ղանիջա	2	8	5	13	--/--	--/--	--/--
71. Իլլի Ղարաքիլիսա	1	4	4	8	--/--	--/--	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	195	588	477	1065			
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	325	895	728	1623			

ՀԱԱ ֆոնդ 105, ցուցակ 1, գործ 609, քթ. 1-653: Բնագիր: Չեռագիր:

**ՏԵՐԵԿԱԳԻՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԶԳԱԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ
1906թ. ԹՎԱՔԱՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ¹⁷¹**

**Տեղեկագիր Երևանի նահանգի քաղաքների աշխարհագրական դիրքի և
քաղաքային բնակչության թվի մասին 1906թ.**

աղյուսակ 1

քաղաք	աշխարհագրական դիրք		կարևոր նշում	բնակչության թիվ		
	երկար.	լայն.		ար.	իգ.	ընդամենը

¹⁷¹ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող տասներկու աղյուսակները կազմել ենք Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտեի կողմից հրատարակվող իրПамятная книжка Эриваннской губернии на 1908 годի ժողովածուի հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա, նախապես վերացնելով բնագրում նկատված բոլոր թվային անճշտությունները: XX դարասկզբին Ալեքսանդրապոլի գավառը բաժանվում էր ոստիկանական 4 տեղամասերի՝ գյուղական 22 հասարակություններով և 165 գյուղերով: Եթե թվային այս տվյալները համեմատենք 1886թ. ընտանեկան ցուցակագրման արդյունքների հետ, ապա կատացվի հետևյալ պատկերը. ոստիկանական տեղամասերի թիվը մնացել էր նույնը, գյուղերի թիվը 162-ի փոխարեն հասել էր 165-ի, իսկ գյուղական հասարակությունների թիվը նախկին 27-ի փոխարեն նվազել ու հասել էր 22-ի (մանրամասն տես՝ «Պատմություն և վիճակագրություն Երևանի նահանգի համայնքների համար», 1908 թ., Երևան, Երևանի նահանգի քաղաքային բնակչության թվի մասին 1906թ. աղյուսակ 1, Երևան, 1908, ԳԻՍ, III, ԳԻՍ, 2-3, 8-9, 22-23, 46, 100-117):

Երևանի	14.37	40.14	Ջանգու գետի ափին	17206	11704	28910
Ալեքսանդրապոլ	13.29	40.47	Արփաչայ գետի մոտ	17366	16513	33879
Նախիջևան	14.59	39.12	Նախիջևան-չայի մոտ	4150	3203	7353
Նոր Բայազետ	14.47	40.21	Քյավառ-չայի մոտ	4980	4858	9838
Օրդուբադ	15.41	38.55	Օրդուբադ-չայի մոտ	2350	2106	4456
ԸՆԴԱՄԵՆԸ				46052	38384	84436

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի քաղաքային բնակչության 1906թ. էթնոկոնֆեսիոնալ կազմի մասին

աղյուսակ 2

քաղաք	էթնիկ կազմ %-ով					կոնֆեսիոնալ կազմը %-ով					
	ռուս	մեթեմ	ուդին	հույ	մլին	առաքինաբ ¹⁷²	ցուրտեղեցիներ	հռոմեական-իսլամ	մուսուլմաններ	դժոխաբար հույ	մլին
Երևանի	9.0	45.0	0.5	45.0	0.5	9.0	44.0	1.0	0.5	45.0	0.5
Ալեքսանդրապոլ	0.2	2.7	---	95.5	1.6	1.1	2.7	---	---	96.2	---
Նախիջևան	0.1	69.2	---	30.7	---	0.1	69.2	---	---	30.7	---
Նոր Բայազետ	---	---	---	100.0	---	---	---	---	---	100	---
Օրդուբադ	0.2	95.0	---	4.8	---	0.2	95.0	---	---	4.8	---

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի 1906թ. բնակչության բնական վերարտադրության մասին

աղյուսակ 3

զավառ, քաղաք	ամուսնությունների թիվ	ծնվածների թիվ			մահացածների թիվ			բնական աճ
		ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	
Ե Ր Ե Վ Ա Ն Ի Ն Ա Հ Ա Ն Գ Ի Ք Ա Ղ Ա Զ Ն Ե Ր Ո Ւ Մ								
Երևանի	232	587	591	117	401	346	747	+431
				8				
Ալեքսանդրապոլ	385	670	581	125	460	383	843	+408
				1				
Նոր Բայազետ	92	220	190	410	133	106	239	+171
Նախիջևան	1500	190	158	348	198	213	411	-63
Օրդուբադ	24	31	30	61	38	22	60	+1

¹⁷² «Ուրդուբադ» բաժնում բնագիրը նկատի ունի նաև Անդրկովկաս արքայազնի ժամանակահատվածում աղանդավորներին՝ մուսուլմաններին, հնադավաններին, դուխոբորներին և այլն:

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	2233	1698	1550	324 8	1230	1070	2300	+948
Ե Ր Ե Վ Ա Ն Ի Ն Ա Հ Ա Ն Գ Ի Գ Ա Վ Ա Ռ Ն Ե Ր Ո Ի Մ (առանց քաղաքների)								
Երևանի	421	1105	1039	2144	524	491	1015	+1129
Ալեքսանդրապոլի	1580	4100	3908	8008	2471	3095	5266	+2742
Նոր Բայազետի	1651	2915	2152	5067	1746	1441	3187	+1880
Նախիջևանի	681	1099	894	1993	963	841	1804	+189
Էջմիածնի	962	2944	2590	5534	2118	1987	4105	+1429
Մուրմալուի	494	1441	1209	2650	1237	883	2120	+530
Շարուր-Դարայագյազի	684	867	701	1568	418	261	679	+889
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	6473	14471	12493	26964	9177	8999	18176	+8788
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	8706	16169	14043	30212	10407	10069	20476	+9736

Տեղեկագիր Երևանի մահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական I տեղամասի գյուղական ազգաբնակչության 1906թ. թվի մասին

աղյուսակ 4

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Վոսկրեսենկոյի գյուղական հասարակություն						
1. Վոսկրեսենկո	100	343	355	698	ռուս	մոլոկան
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	100	343	355	698		
2. Բոզիքենդի գյուղական հասարակություն						
2. Բոզիքենդ	261	1416	1242	2658	հայ	հայ առաքելական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	261	1416	1242	2658		
3. Նիկիտինոյի գյուղական հասարակություն						
3. Նիկիտինո	98	417	409	826	ռուս	մոլոկան
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	98	417	409	826		
4. Սարալի գյուղական հասարակություն						
4. Դարբազ	60	234	205	439	հայ	հայ առաքելական
5. Հաջիդարա	194	791	655	1446	հայ	հայ առաքելական
6. Էֆենդի	28	156	116	272	հայ	հայ առաքելական
7. Գալլավար	99	557	505	1062	թաթար	սունի մահմեդական
8. Հայդարլի	39	188	169	357	թաթար	սունի մահմեդական
9. Սարալ	88	521	430	951	թաթար	սունի մահմեդական

10. Դուրսալի	87	435	389	824	թաթար	սունի մահմեդական
11. Բզլորան	33	143	107	250	թաթար	սունի մահմեդական
12. Արջուտ	67	342	294	636	թաթար	սունի մահմեդական
13. Դանջուղազ	63	297	226	523	թաթար	շիա մահմեդական
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	758	3664	3096	6760		
5. Մեծ Դարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն						
4.Մեծ Դարաքիլիսայի	480	2013	1852	3865	հայ	հայ առաքել.
15. Բշլաղ	205	846	872	1718	հայ	հայ առաքել.
16. Բզովդալ	50	328	333	661	հայ	հայ առաքել.
17. Միսիմադան	32	165	146	311	հույն	ռոդափառ
18. Յադուրլի	108	604	530	1134	հայ	հայ առաքել.
19. Սարմուսաղլի	66	372	338	710	հայ	հայ առաքել.
20. Վարդանլի	46 82	99 111	102 106	201 217	հայ թաթար	հայ առաքել սունի մահմեդ.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1069	4538	4279	8817		
6. Համանլիի գյուղական հասարակություն						
21. Համանլի	389	1819	1723	3542	հայ	հայ առաքել.
22. Չիկդամալ	117	515	472	987	հայ	հայ առաքել.
23. Վարդնով	222	1004	869	1873	հայ	հայ առաքել.
24. Սպիտակ	75	379	342	721	հայ	հայ առաքել.
25. Բաչաղան	99	485	428	913	հայ	հայ առաքել.
26. Չոտուր	73	356	336	692	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	975	4558	4170	8728		
7. Նալբանդի հասարակություն						
27. Մեծ Բեքանդ	350	1469	1292	2761	հայ	հայ առաքել.
28. Նալբանդ	135	545	528	1073	հայ	հայ առաքել.
29. Գոզարան	130	705	547	1252	հայ	հայ առաքել.
30. Դարալ	164	757	657	1414	հայ	հայ առաքել.
31. Գյուլլիջա	96	499	436	935	հայ	հայ առաքել.
32. Թափանլի	85	404	377	781	հայ	հայ առաքել.
33. Բալթախչի	240	921	853	1774	հայ	հայ առաքել.
34. Գյուլյոլխուշ	53	206	199	405	հայ	հայ առաքել.
35. Ավդիբեկ	218	760	683	1443	հայ	հայ առաքել.

36. Աղբուլաղ	145	675	642	1317	հայ	հայ առաքել.
37. Ղարաբոյա	97	477	424	901	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1713	7418	6638	14056		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	4974	22354	20189	42543		

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական II տեղամասի 1906թ. գյուղական ազգաբնակչության բվի մասին

աղյուսակ 5

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Ջաջուռի գյուղական հասարակություն						
1. Ջաջուռ	180	921	874	1795	հայ	հայ առաքել.
2. Դոնախորան	135	653	611	1264	հայ	հայ առաքել.
3. Աղբիլիսա	61	382	348	730	հայ	հայ առաքել.
4. Արբիվալի – 3	85	342	319	661	հայ	հայ առաքել.
5. Մեծ Սարիար	90	402	462	864	հայ	հայ առաքել.
6. Հաջինազար-Դուլի	166	871	801	1672	հայ	հայ առաքել.
7. Մեծ Դուզբենդ	238	830	790	1620	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	955	4401	4205	8606		
2. Քյափանակի գյուղական հասարակություն						
8. Մեծ Քյափանակ	277 1	1002 2	1102 1	2104 3	հայ ռուս	հայ առաքել. ուղղափառ
9. Խանկալի	28	99	105	204	հայ	հայ առաքել.
10. Փոքր Քյափանակ	96	318	321	639	հայ	հայ առաքել.
11. Դիրաբլար	109	379	397	776	հայ	հայ առաքել.
12. Չրախի	157	695	708	1403	հայ	հայ առաքել.
3. Բաղդատ-դուրսախտ	21	49	55	104	եզդի	կռապաշտ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	689	2544	2689	5233		
3. Քյաֆթառիլի գյուղական հասարակություն						
14. Քյաֆթառիլի	220	797	700	1497	հայ	հայ կաթոլիկ
15. Փոքր Բեքանդ	211	735	647	1382	հայ	հայ առաքել.
16. Դուլաթ	120	518	442	960	հայ	հայ առաքել.
17. Դասմալի	70	247	261	508	հայ	հայ առաքել.
18. Եզանլար	143	658	600	1258	հայ	հայ առաքել.
19. Դուլիջան	96	354	372	726	հայ	հայ առաքել.
20. Նորաշեն	110	637	554	1191	հայ	հայ առաքել.
21. Դազանչի	134	735	750	1485	հայ	հայ առաքել.

22. Մեծ Արքիսկալի	74	409	352	761	հայ	հայ առաքել.
23. Փոքր Արքիսկալի	166	768	715	1483	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1344	5858	5393	11251		
4. Հաջիխալիի գյուղական հասարակություն						
24. Հաջիխալի	61	340	310	650	հայ	հայ առաքել.
25. Զեշիշքենդ	40	204	196	400	հայ	հայ առաքել.
26. Մունջուխի	84	366	363	729	հայ	հայ առաքել.
27. Ախլուլի	70	318	302	620	հայ	հայ առաքել.
28. Հայկական Փամպ	60	365	315	680	հայ	հայ առաքել.
29. Դրրիսդագիրման	129	592	548	1140	հայ	հայ առաքել.
30. Դանագիրմագ	86	512	493	1005	հայ	հայ առաքել.
31. Մելիքենդ	76	529	503	1032	հայ	հայ առաքել.
32. Ջանգիթափա	34	192	161	353	հայ	հայ առաքել.
33. Թաթարական Դուզենդ	99	364	349	713	պարսիկ	շիա մահմեդ.
34. Թաթարական Գյոզալդարա	93	372	360	732	պարսիկ	շիա մահմեդ.
35. Հայկական Գյոզալդարա	80	375	351	726	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	912	4529	4251	8780		
5. Միրաքի գյուղական հասարակություն						
36. Միրաք	69	352	305	657	եզդի	կռապաշտ
37. Դոնդաղսագ	56 1	220 2	276 2	496 4	եզդի հայ	կռապաշտ հայ առաքել.
38. Բոռբուլաղ	42	195	176	371	եզդի	կռապաշտ
39. Ջարջառիս	88 2	447 7	435 3	882 10	եզդի հայ	կռապաշտ հայ առաքել.
40. Բուրիբողաղ	79	420	405	825	եզդի	կռապաշտ
41. Չոբանգերաքմագ	58 1	299 2	285 0	584 2	եզդի հայ	կռապաշտ հայ առաքել.
42. Բրդական Փամպ	39	248	216	464	եզդի	կռապաշտ
43. Փոքր Ջոնուշլու	23	114	98	212	եզդի	կռապաշտ
44. Մեծ Ջոնուշլու	44 1	174 1	141 1	315 2	եզդի հայ	կռապաշտ հայ առաքել.
45. Բարվանսարա ¹⁷³	33	155	146	301	եզդի	կռապաշտ
46. Բիշիկ-Ջանգի	35 1	194 3	181 1	375 4	եզդի հայ	կռապաշտ հայ առաքել.

¹⁷³ Բնագրում Բարվանսարա գյուղը սխալմամբ տեղադրված է Միրաքի գյուղական հասարակությունում: Իրականում գյուղը դեռևս 1886թ.-ից գտնվում էր Հաջիխալիի գյուղական հասարակությունում: Թվային անճշտություններից խուսափելու համար մենք տվել ենք բնագրային տարբերակը:

ԸՆԴԱՍԵՆԸ	572	2833	2671	5504		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	4472	20165	19209	39374		

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ռատիկանական III տեղամասի 1906թ. գյուղական ազգաբնակչության բվի մասին

աղյուսակ 6

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Ղզղլոչի գյուղական հասարակություն						
1. Ղզղլոչ	89	463	447	910	հայ	հայ առաքել.
2. Զոռաղբյուր	98	486	428	914	հայ	հայ կաթոլիկ
3. Ղայղուլի-Ղազանչի	93	450	433	883	հայ	հայ կաթոլիկ
4. Շիշբախա	73	392	358	750	հայ	հայ կաթոլիկ
5. Ղայղուլի-Դուզբենդ	69	277	255	532	հայ	հայ առաքել.
6. Չիֆթալի	53	345	285	630	հայ	հայ առաքել.
7. Ղզղլբիլիսա - 2	50	211	213	424	հայ	հայ առաքել.
8. Ղուրթնիբուլաղ	50	200	170	370	հայ	հայ առաքել.
9. Տիտոյ խարաբա	45	224	172	396	հայ	հայ կաթոլիկ
10. Բոզյոխուշ	49	236	214	450	հայ	հայ առաքել.
11. Դարաբյոյ	32	136	155	291	հայ	հայ կաթոլիկ
12. Գյուլլիբուլաղ	39	130	146	276	հայ	հայ առաքել.
13. Սալուտ	17	84	76	160	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	757	3634	3352	6986		
2. Ալիխանի գյուղական հասարակություն						
14. Ալիխան	39	151	161	312	հայ	հայ առաքել.
15. Ղարաքիլիսա - 3	49	185	194	379	հայ	հայ առաքել.
16. Սամռլի	35	146	149	295	հայ	հայ առաքել.
17. Կեֆլու	38	172	178	350	հայ	հայ առաքել.
18. Փոքր Սարխար	63	262	273	535	հայ	հայ առաքել.
19. Բաշգյուղ – 2	25	131	138	269	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	249	1047	1093	2140		
3. Օրթաքիլիսայի գյուղական հասարակություն						
20. Օրթաքիլիսա	87	410	435	845	հայ	հայ առաքել.
21. Թոփառլի	133	725	595	1320	հայ	հայ առաքել.
22. Դարբանդ	72	305	335	640	հայ	հայ առաքել.

23. Փոքր Քեփի	56	184	179	363	հայ	հայ առաքել.
24. Մեծ Քեփի	138	520	500	1020	հայ	հայ առաքել.
25. Վերին Ղանլիջա	139	526	525	1051	հայ	հայ առաքել.
26. Ներքին Ղանլիջա	65	306	294	600	հայ	հայ առաքել.
27. Կապս	77	282	261	543	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	767	3258	3124	6382		
4. Իլլի Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն						
28. Իլլի Ղարաքիլիսա	110	395	379	774	հայ	հայ առաքել.
29. Թաքնալի	67	320	325	645	հայ	հայ առաքել.
30. Փալաթլի	98	360	350	710	հայ	հայ կաթոլիկ
31. Չոռլի	85	340	330	670	հայ	հայ առաքել.
32. Ճգլսար	134	490	470	960	հայ	հայ առաքել.
33. Գյուրջի Յոլ	78	350	360	710	հայ	հայ առաքել.
34. Ալլահքիլիսա	21	170	160	330	հույն	ուղղափառ
35. Բանդևան	120	480	450	930	հայ	հայ առաքել.
36. Ջելաբկեչուտ	80	380	370	750	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	793	3285	3194	6479		
5. Փոքր Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն						
37. Փոքր Ղարաքիլիսա	557	1914	1790	3704	հայ	հայ առաքել.
38. Դահարլի	104	421	383	804	հայ	հայ առաքել.
39. Բայանդուր	100	418	390	808	հայ	հայ առաքել.
	31	170	180	350	հույն	ուղղափառ
40. Ճլովխան(լի)	90	341	312	653	հայ	հայ առաքել.
41. Թալիքոլլի	69	265	228	493	հայ	հայ առաքել.
42. Իլլիաքի	166	773	768	1541	հայ	հայ առաքել.
43. Թափադոլլակ	163	566	547	1113	հայ	հայ կաթոլիկ
44. Ալեքսանդրովկա	30	102	100	202	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1310	4970	4698	9668		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	3876	16194	15461	31655		

Տեղեկագիր Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի ռադիկալական IV տեղամասի 1906թ. գյուղական ազգաբնակչության թվի մասին

աղյուսակ 7

գյուղեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ազգություն	դավանանք
1. Տավշանդշլաղի գյուղական հասարակություն						
1. Տավշանդշլաղ	143	528	491	1019	հայ	հայ

						առաքել.
2. Սվանվերդի	169	666	580	1246	հայ	հայ առաքել.
3. Ղափըլի	200	904	807	1711	հայ	հայ առաքել.
4. Աղին	175	636	563	1199	հայ	հայ առաքել.
5. Բոզդողան	167	533	500	1033	հայ	հայ առաքել.
6. Չիրպիլի	101	354	307	661	հայ	հայ առաքել.
7. Ղազարապատ	80	315	269	584	հայ	հայ առաքել.
8. Ղզըբիխաս	150	588	555	1143	հայ	հայ առաքել.
9. Բաբուռլի	75	312	277	589	հայ	հայ առաքել.
10. Քյալալի	56	253	232	485	հայ	հայ առաքել.
11. Չարինջա	65	278	241	519	հայ	հայ առաքել.
12. Բուդրաշեն	63	238	233	471	հայ	հայ առաքել.
13. Ղեղաչ	66	223	200	423	հայ	հայ առաքել.
14. Ենիքոյ	44	169	167	336	հայ	հայ առաքել.
15. Ղըլիջ-Յաթաղ	101	468	444	912	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1655	6465	5866	12331		
2. Հոռոմի գյուղական հասարակություն						
16. Հոռոմ	320	1064	1252	2316	հայ	հայ առաքել.
17. Իմիրխան	110	558	460	1018	հայ	հայ առաքել.
18. Ղուքնիդշլաղ	26	133	116	249	հայ	հայ առաքել.
19. Թոմարտաշ	106	390	352	742	հայ	հայ առաքել.
20. Մեջիթլի	152	700	630	1330	հայ	հայ առաքել.
21. Արմուքի	100	386	357	743	հայ	հայ առաքել.
22. Սոնգուռլի	120	486	434	920	հայ	հայ առաքել.
23. Սարիբաշ	56	216	168	384	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	990	3933	3769	7702		
3. Արթիկի գյուղական հասարակություն						

24. Արթիկ	395	1601	1614	3215	հայ	հայ առաքել.
25. Բաշգյուղ	125	546	543	1089	հայ	հայ առաքել.
26. Խաչաքիլիսա	61	270	331	601	հայ	հայ առաքել.
27. Ղիչաղ	81	419	389	808	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	662	2836	2877	5713		
4. Սոգութիի գյուղական հասարակություն						
28. Սոգութի	354	1520	1359	2879	հայ	հայ առաքել.
29. Շիրվանջուղ	238	1079	893	1972	հայ	հայ առաքել.
30. Բողազքեսան	144	525	413	938	հայ	հայ առաքել.
31. Աղիյաման	93	430	372	802	հայ	հայ առաքել.
32. Փիրթիքյան	64	183	168	351	հայ	հայ առաքել.
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	893	3737	3205	6942		
5. Մոլլա Գյոկչայի գյուղական հասարակություն						
33. Մոլլա Գյոկչա	195	708	694	1402	հայ	հայ առաքել.
34. Մահմուդջուղ	238	949	818	1767	հայ	հայ առաքել.
35. Տաշղալա	153	584	530	1114	հայ	հայ առաքել.
36. Մուսլուխի	110	368	338	706	հայ	հայ կաթոլիկ
37. Բազարխանա	104	422	413	835	հայ հայ	հայ առաքել. հայ կաթոլիկ
	64	225	200	425		
38. Փոքր Ղըրխ	69	286	260	546	հայ	հայ կաթոլիկ
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	933	3542	3253	6795		
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	5133	20513	18970	39483		

Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական I - IV տեղամասերի գյուղական ազգաբնակչության էթնոժողովրդագրական պատկերը 1906թ.

աղյուսակ 8

ազգ.	ոստիկանական տեղամասեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի թիվ և կազմ
հայ	I ոստիկանական տեղամաս	4186	18835	17053	35888	84.2	26 (լրիվ), 1 (թաթարների հետ խառը)
	II ոստիկանական տեղամաս	3693	16562	15781	32343	82.6	31 (լրիվ), 6 (ռուսների և եզդիների հետ խառը)

	III ոստիկանական տեղամաս	3824	15854	15121	30975	98.7	42 (լրիվ), 1 (հույների հետ խառը)
	IV ոստիկանական տեղամաս	5133	20513	18970	39483	100	38 (լրիվ)
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		16836	71764	66925	138689	91.2	137 (լրիվ), 8 (խառը)
ռոս	I ոստիկանական տեղամաս	198	760	764	1524	3.98	2 (լրիվ)
	II ոստիկանական տեղամաս	1	2	1	3	0.02	1 (հայերի հետ խառը)
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		199	762	765	1527	1.1	2 (լրիվ), 1 (խառը)
հույն	I ոստիկանական տեղամաս	32	165	146	311	0.6	1 (լրիվ)
	II ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	III ոստիկանական տեղամաս	52	340	340	680	1.3	1 (լրիվ), 1 (հայերի հետ խառը)
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		84	505	486	991	0.5	2 (լրիվ), 1 (խառը)
պարսիկ	I ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	II ոստիկանական տեղամաս	192	736	709	1445	4.3	2 (լրիվ)
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		192	736	709	1445	1	2 (լրիվ)
բալթիկ	I ոստիկանական տեղամաս	558	2594	2226	4820	11.2	7 (լրիվ) 1 (հայերի հետ խառը)
	II ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		558	2594	2226	4820	3	7 (լրիվ) 1 (խառը)
եզդի	I ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	II ոստիկանական տեղամաս	587	2867	2719	5586	13.1	7 (լրիվ), 5 (հայերի հետ խառը)
	III ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
	IV ոստիկանական տեղամաս	---	---	---	---	0	---
ԸՆԴԱՍԾՆԸ		587	2867	2719	5586	3.2	7 (լրիվ), 5 (խառը)
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		18455	79226	73829	153055	100	157 (լրիվ), 8 (խառը)

Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական I-IV տեղամասերի գյուղական ազգաբնակչության 1906թ. կրոնադավանաբանական պատկերը

աղյուսակ 9

դավ.	ոստիկանական տեղամասեր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	%	գյուղերի քիվ և կազմ
հայ առաքելական	I ոստիկանական տեղամաս	4186	18835	17053	35888	84.2	26 (լրիվ), 1 (սունի մահմեդականների հետ խառը)
	II ոստիկանական տեղամաս	3473	15765	15081	30846	77.7	30 (լրիվ), 6 (ուղղափառների և կռապաշտների հետ խառը)
	III ոստիկանական տեղամաս	3222	13240	12678	25918	83.1	35 (լրիվ), 1 (ուղղափառների հետ խառը)
	IV ոստիկանական տեղամաս	4890	19634	18172	37806	95.3	35 (լրիվ), 1 (հայ կաթոլիկների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		15771	67474	62984	130458	85.5	126 (լրիվ), 9 (խառը)
իվլիթի	I ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	II ոստիկանական տեղամաս	220	797	700	1497	4.9	1 (լրիվ)
	III ոստիկանական տեղամաս	602	2614	2443	5057	15.6	7 (լրիվ)
	IV ոստիկանական տեղամաս	243	879	798	1677	4.7	2 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		1065	4290	3941	8231	5.7	10 (լրիվ), 1 (խառը)
ուղղափառ	I ոստիկանական տեղամաս	32	165	146	311	0.6	1 (լրիվ)
	II ոստիկանական տեղամաս	1	2	1	3	0.02	1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
	III ոստիկանական տեղամաս	52	340	340	680	1.3	1 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
	IV ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		85	507	487	994	0.5	2 (լրիվ), 2 (խառը)
սալամոցյան	I ոստիկանական տեղամաս	198	760	764	1524	4	2 (լրիվ)
	II ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	III ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	IV ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ		198	760	764	1524	1.1	2 (լրիվ)

շիա մանուկական	I ոստիկանական տեղամաս	63	297	226	523	1.3	1 (լրիվ)
	II ոստիկանական տեղամաս	192	736	709	1445	4.3	2 (լրիվ)
	III ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	IV ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		255	1033	935	1958	1.3	3 (լրիվ)
սուճի մանուկական	I ոստիկանական տեղամաս	495	2297	2000	4297	10	6 (լրիվ), 1 (հայ առաքելականների հետ խառը)
	II ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	III ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	IV ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		495	2297	2000	4297	2.7	6 (լրիվ), 1 (խառը)
կրթապաշտ	I ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	II ոստիկանական տեղամաս	587	2867	2719	5586	13.1	7 (լրիվ), 5 (հայ առաքելականների հետ խառը)
	III ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
	IV ոստիկանական տեղամաս	----	----	----	----	0	----
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		587	2867	2719	5586	3.2	7 (լրիվ), 5 (խառը)
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		18455	79226	73829	153055	100	156 (լրիվ), 9 (խառը)

Տեղեկագիր 1906թ. Երևանի նահանգի քաղաքային միջնակարգ դպրոցների, ուսուցիչների և աշակերտների թվի մասին

աղյուսակ 10

քաղաք	դպրոցի տեսակ			ուսուցիչների թիվ			աշակերտների թիվ		
	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.
Երևան	3	1	4	58	14	72	925	335	1260
Ալեքսանդրապոլ	1	1	2	22	----	22	311	251	562
Նախիջևան	----	----	----	----	----	----	----	----	----
Նոր Բայազետ	----	----	----	----	----	----	----	----	----
Օրդուբադ	1	----	1	----	----	----	40	----	40
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	5	2	7	80	14	94	1276	586	1862

Տեղեկագիր 1906թ. Երևանի նահանգի քաղաքային տարրական դպրոցների,

աղյուսակ 1

գյուղեր	քանակը տ	վարելահող		խոտհարք		միջուկաբուս արտադր	միջուկ -ուկերը վկայ	անասնա- գլխաքանակ	
		վմձ	վմձցու	վմձ	վմձցու			մսխոտեղ խոզեր մուշկ	մեղ մուկ
1. Վոսկրեսենկոյի գյուղական հասարակություն									
1. Վոսկրեսենկո	21.53	----	358.33	----	690.53	1112.87	2183.26	1462	825
2. Բոզիքենդի գյուղական հասարակություն									
2. Բոզիքենդ	38.38	----	625.88	----	409.2	992.53	2065.81	2569	3241
3. Նիկիտինոյի գյուղական հասարակություն									
3. Նիկիտինո	17.85	----	195.3	----	709.36	1530.38	2452.89	1522	624
4. Սարալի գյուղական հասարակություն									
4. Դարբազ	10.31	----	393.88	----	35.05	590.24	1029.88	549	736
5. Հաջիդարա	19.81	2.4	881.99	----	144.91	1795.51	2844.62	1428	2246
6. Էֆենդի	6.08	0.24	221.17	----	11.39	892.93	1132.01	284	1066
7. Գալլավար	11.21	----	491.9	----	418.13	2273.12	3194.36	2684	4512
8. Հայդարլի	3.51	0.03	203	----	44.12	611.23	861.88	573	623
9. Սարալ	11	0.35	657.28	----	5.59	1296.73	1970.95	874	1566
10. Ղուրասլի	13.08	0.87	423.91	----	21.62	1065.47	1524.95	1351	2453
11. Ղզլորան	2.22	0.04	277.22	----	----	900.5	1179.98	226	731
12. Արջուտ	12.68	0.85	492.24	----	8.26	1903.78	2417.81	941	1632
13. Ղանջուղազ	7	0.25	241.8	----	4.86	1118.22	1372.13	836	1119
5. Մեծ Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն									
14. Մեծ Ղարաքիլիսայի	64.95	13.55	1018.31	----	1257.51	2381	4735.32	2751	1600
15. Ղշլաղ	35.12	20.84	896.01	----	69.22	1167.73	2188.92	1482	1982
16. Բզովդալ	23.82	1.08	315.22	----	14.84	500.32	855.28	675	1407
17. Միսինադան	----	----	----	----	----	----	----	128	45
18. Յաղուրլի	21.63	0.8	467.89	----	54.2	645.14	1189.66	1152	1980
19. Սարմուսաղլի	9.22	----	232	----	88.5	651.33	981.05	622	1175
20. Վարդանլի	14.89	2.86	248.83	----	120.29	1577.88	1964.75	1435	2250
6. Համամլիի գյուղական հասարակություն									
21. Համամլի	45.71	0.38	2672.37	----	63.15	2534	5316.65	2543	3630
22. Չիկդամալ	16.49	1.31	701.13	----	3.88	1155.54	1878.35	741	1658
23. Վարդնով	42.47	1.63	1475.64	----	112.67	1502.01	3134.42	1676	2213

24. Սպիտակ	13.33	0.45	513.56	----	9.55	830.74	1367.63	599	1001
25. Գաչաղան	30.14	0.28	656.33	----	50.76	815.14	1552.65	744	876
26. Չոտուր	13.51	0.15	620.5	----	14.29	1042.74	1691.19	467	1146
7. Նայբանդի հասարակություն									
27. Մեծ Բեքանդ	34.61	10.59	1906.4	----	101.41	2465.33	4518.34	303	2216
28. Նայբանդ	14.3	0.15	888.89	----	67.26	611.61	1584.94	1237	1882
29. Գոգարան	25	----	1446	----	----	961	2432	1218	1827
30. Գարալ	17.13	1.23	1084.4	----	41.64	1180.83	2324.87	1139	1655
31. Գյուլլիջա	18	----	846	----	----	855	1719	796	996
32. Թափանլի	6.28	0.51	452.64	----	12.51	394.72	866.66	628	967
33. Գալբախչի	25.28	6.13	1016.14	----	14.92	1040.96	2103.43	1677	242
34. Գյուղյուսլու	10.56	0.66	415.15	----	6.03	611.61	1011.01	529	688
35. Ավդիբեկ	19.1	19.46	1230.64	----	229.37	1785.04	2683.61	1597	2415
36. Աղբուլաղ	21.95	3.48	918.63	----	10.49	1610.01	2564.56	1733	1395
37. Գարաբոյա	10.26	2.69	504.78	----	23.32	527.23	1068.28	942	948

Ալեքսանդրապոլի գավառի I I ոստիկանական տեղամասը 1906թ.

գյուղեր	տոմարները	վարելահող		խոտհարք		մեղրատար	հողի մասին նոր տեղեկություններ	անասնա- գլխաքանակ	
		մուհ	մանցյալ	մուհ	մանցյալ			խոզեր	մեղրատարներ
1. Ջաջուռի գյուղական հասարակություն									
1. Ջաջուռ	27.88	----	816.68	----	58.46	1176.86	2079.88	1506	2713
2. Գոնախղուռ	21.2	----	1053.1	----	76.53	706.97	1857.8	1167	1617
3. Աղբիլիսա	7.17	----	412.46	----	20.94	824.8	1265.37	784	1117
4. Արբիլալի – 3	6.85	----	311.56	----	1.95	460.96	781.32	512	1147
5. Մեծ Սարիար ¹⁷⁷	11.53	----	606.51	----	19.84	1039.17	1677.5	817	1304
6. Հաջինազար-Գուլի	25.6	----	1155.8	----	20.71	895.8	2097.91	1553	2390

¹⁷⁷ Բնագրում նշված է «Փոքր Սարիար»: Իրականում Փոքր Սարիար գյուղը գտնվում էր ոստիկանական III տեղամասի Ալիխանի գյուղական հասարակությունում:

7. Մեծ Դուզքենդ	35.95	8.1	1615.43	----	----	191.75	1851.25	1381	669
2. Բյափանակի գյուղական հասարակություն									
8. Մեծ Բյափանակ	38.15	4.15	2021.8	----	360.9	1474.6	3899.6	1634	3762
9.Բաղդատ- ղորթխա	1.4	----	30.65	----	72.15	34.9	139.1	102	134
10. Փք.Բյափանակ	10.38	2.17	723.99	----	21.22	697.45	1455.21	575	1078
11. Դիրաբլար	12	----	957.85	----	26.85	622.2	1618.9	796	1230
12. Չրախլի	34.5	----	1327	----	225.45	1325.7	2912.9	1735	3360
13. Խանվալի	5.65	----	176.15	----	209.1	297.1	688	422	589
3. Բյաֆթառլի գյուղական հասարակություն									
14. Բյաֆթառլի	60.61	----	1211.7	----	35.38	859.31	2166.37	1837	2456
15. Փոքր Բերանդ	29.38	----	943.83	----	3.88	434.12	1411.21	1563	2179
16. Լողաք	19.6	----	950.72	----	8.68	256.64	1235.1	656	897
17. Դասմալի	12.41	----	490.54	----	9.12	160.6	672.67	433	568
18. Եզանլար	24.53	----	1055.62	----	8.7	279.38	1368.24	829	1234
19. Դուլիջան	14.3	2.39	539.58	----	72.63	224.64	853.54	686	721
20. Նորաշեն	19.87	----	536.6	----	15.55	229.96	801.98	1583	1300
21. Դազանչի	20.62	----	992.2	----	20.68	549.14	1582.64	1177	1465
22. Մեծ Արղիսվալի	29.91	----	1547.1	----	0.9	725.7	2303.9	1653	798
23.Փք. Արղիսվալի	20	----	743.4	----	0.5	1128.36	1892.3	785	795
4. Հաջիխալիի գյուղական հասարակություն									
24. Հաջիխալի	19.5	----	842.43	----	21.6	504.31	1387.84	969	956
25. Քեշիշքենդ	10	----	551.25	----	----	253.35	814.6	447	520
26. Մունջուխլի	16.2	----	844.3	----	21.5	411.81	1293.36	975	685
27. Ախտուլի	22.15	----	858.23	----	10.2	353.7	1243.65	779	921
28. Հայկական Փամպ	15.59	----	825.38	----	22.65	440.31	1303.93	740	1117
29.Դրրիտղազիքման	27.36	----	1947.92	----	17.8	151.12	2144.2	1636	1812
30. Դանազիքման	24.6	----	1205.15	----	18.65	537.25	1785.65	858	2290
31. Մելիքքենդ	24.29	----	1088.62	----	48.08	1099	2259.99	1037	2428
32. Ջանգիթափա	13.2	----	451.3	----	34.8	170.8	670.1	374	583
33.Թաթար. Դուզքենդ	18.79	----	745.86	----	107.43	28.9	900.98	964	906
34. Թաթ. Գյոզաղդարա	22.36	----	847.69	----	61.22	181.57	1112.84	668	1376

35. Հայկ. Գյուղատնտեսություն	19.55	----	835.5	----	----	221.72	1076.77	779	1031
36. Քարվանսարան ¹⁷⁸	8.45	----	285.8	----	78.91	92.2	465.36	308	676
5. Միրաքի գյուղական հասարակություն									
37. Միրաք	15	----	655	----	40	860	1570	782	2812
38. Դոնդաղազ	8.5	----	670.43	----	24.4	378.8	1081.77	510	3053
39. Քոռուկաղ	4.05	----	232.46	----	----	230.8	467.31	344	869
40. Ջարջառիս	16.5	----	1021.25	----	2.3	934.3	1973.63	655	2113
41. Քուրիբողազ	10.45	----	436	----	61.84	1005	1513.29	705	2365
42. Չորան-գերաքմազ	9.71	----	547.93	----	4.22	861.87	1423.73	484	2720
43. Քրդական Փանակ	9.55	----	384.29	----	35.82	562.29	991.95	376	1321
44. Փոքր Ջոնուշլու	6.4	----	203.24	----	15.54	98.97	324.15	203	664
45. Մեծ Ջոնուշլու	4.36	----	263.56	----	7.2	208.4	483.52	350	1130
46. Քիչիկ-Ջանգի	9	----	383.5	----	17.8	344.24	754.54	374	1175

Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական III տեղամասը 1906թ.

աղյուսակ 3

գյուղեր	տոնամեծ	վարելահող		խոտհարք		մեղրատան	հողի ընդհանուր մաս	անասնա-գլխա-քանակ	
		մեծ	վառճյուր	մեծ	վառճյուր			խոտհարք	մեղրատան
1. Դրվիդի գյուղական հասարակություն									
1. Դրվիդի	31.39	----	1005.61	----	159.46	478.17	1674.63	1247	2136
2. Քոռաղբյուր	20.44	----	992	----	66.83	716.26	1795.38	1525	2344
3. Դալուկի-Դազանչի	30.17	----	966.2	----	100.85	560.35	1657.57	1268	1375
4. Շիքափա	22.44	----	905.58	----	164.66	486.14	1578.82	1104	2232
5. Դալուկի-Դուզենդ	22.68	----	441.7	----	95.7	421.4	981.15	929	1034

¹⁷⁸ Ինչպես արդեն թիվ 130 տողատակում նշել ենք, 1906թ. Երևանի մահանգի ազգաբնակչության թվի մասին տեղեկագրում Քարվանսարան գյուղը սխալմամբ տեղադրվել է Միրաքի գյուղական հասարակությունում:

6. Չիֆթալի	2194	----	550.83	----	99.12	290.63	963.32	833	1860
7. Ղզըքիլիսա - 2	4.85	----	303.2	----	296.34	126.36	731.38	622	809
8. Ղուրթնիբուլալ	6.27	----	399.05	----	20.42	196.51	622.21	612	946
9. Տիտոյ խարարա	5.41	----	395.97	----	0.97	404.58	806.99	696	853
10. Բոզլոխուշ	12.8	----	254.35	----	56.58	234.27	557.28	684	1079
11. Դարաքոյ	10.41	----	404.77	----	150.45	367.01	932.64	434	935
12. Գյուլիբուլալ	4.65	----	298.44	----	68.05	132.81	503.95	349	549
13. Սալուտ	3.11	----	113.4	----	19.8	155.58	291.4	170	198
2. Ալիխանի գյուղական հասարակություն									
14. Ալիխան	4.34	----	342.1	----	97.8	560.3	1003.82	497	537
15. Ղարաքիլիսա-3	14.43	----	403.2	----	7.72	498.71	924.06	683	523
16. Սամուլի	7.1	----	281.29	----	19.13	478.68	786.68	538	684
17. Կեֆլու	7.25	----	327.74	----	17.48	524.99	877.46	395	563
18. Փոքր Սարիար	6.42	----	407.7	----	31.33	534.36	979.87	728	688
19. Բաշգյուղ – 2	4.01	----	207.86	----	30.6	605.15	847.8	406	586
3. Օրթաքիլիսայի գյուղական հասարակություն									
20. Օրթաքիլիսա	33.11	----	710.27	----	----	652.71	1396.09	783	1689
21. Թոփաուլի	18.92	----	766.08	----	15	248.53	1048.53	1213	1282
22. Դարբանդ	7.19	----	365.97	----	10.97	435.42	819.55	443	631
23. Փոքր Բեքի	3.31	----	243.21	----	----	342.77	589.29	402	893
24. Մեծ Բեքի	11.3	----	873.52	----	----	496.24	1381.13	893	2138
25. Վերին Ղանիլջա	27.81	----	705.31	----	54.74	252.31	1040.17	1005	267
26. Ներքին Ղանիլջա	7.31	----	413.01	----	----	193.8	614.12	445	800
27. Կապս	6.77	----	334.16	----	----	336.53	677.46	477	284
4. Իլի Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն									
28. Իլի Ղարաքիլիսա	9.22	----	494.02	----	4.42	665.75	1173.41	828	995
29. Թաքնալի	8.63	----	440.1	----	5.5	411.4	865.63	547	682
30. Փալուքի	9.84	----	592.92	----	26.28	1093.5	1722.54	973	858
31. Չոուլի	7.45	----	498.13	----	22.69	734.8	1263.07	608	1050
32. Ճզլսար	19.57	----	897.44	----	5.14	507.33	1429.48	1206	1051
33. Գյուրջի Յոլ	6.41	----	460.35	----	7.16	389.9	863.01	611	754
34. Ալլահքիլիսա	12.14	----	407.94	----	0.84	450.97	871.89	326	958
35. Բանդևան	17.43	0.09	1091.83	----	9.57	750.14	1869.12	1035	1268

36. Ջեղարկեչուտ	6.48	----	326.94	----	----	381.15	714.57	790	1005	
5. Փոքր Ղարաքիլիսայի գյուղական հասարակություն										
37. Փոքր Ղարաքիլիսա	74.3	11.9	2937.6	----	2.6	489.4	3515.8	3487	1265	
38. Դահարլի	15.11	1.72	670.29	----	27.85	57.67	772.64	713	407	
39. Բայանդուր ¹⁷⁹	հուն.	6.37	----	217.41	----	17.93	39.89	281.6	----	----
	հայկ.	23.52	----	832.34	----	11.17	92.59	959.62	1143	245
40. Ճլովխան (լի)	9.39	5.84	512	----	2.02	305.82	835.07	574	376	
41. Թալիբօղլի	7.92	----	344.04	----	----	99.31	451.9	468	289	
42. Իլիսիաբի	20.25	----	1314	----	----	532.07	1866.95	1398	487	
43. Թափադոլլակ	30.7	----	1071.4	----	----	306.65	1408.75	1240	1510	
44. Ալեքսանդրովկա	5.92	----	233.92	----	15.4	0.26	255.5	----	----	

Ալեքսանդրապոլի գավառի ոստիկանական IV տեղամասը 1906թ.

աղյուսակ 4

գյուղեր	ընդամենը	վարելահող		խոտհարք		միոխոտամու	մկույրձ մուր-ուրյուն վապ	անասնա-գլխա-քանակ	
		վմռն	վմռնցու	վմռն	վմռնցու			մեծերի քանակ	մեծերի քանակ
1. Տավշանդշլաղի գյուղական հասարակություն									
1. Տավշանդշլաղ	22.72	6.25	1062	----	54.85	288.61	1435.28	1630	80
2. Սվանվերդի	25.7	10.95	1310.8	----	----	877.82	2225.38	1232	1200
3. Ղափղլի	22.64	0.05	1280.2	----	32.59	714.22	2050.05	1492	582
4. Աղին	20.74	5.78	1106.02	----	5.32	1057.72	2195.58	1262	405
5. Բոզդողան	11.58	1.87	907.3	----	0.32	1173.65	2094.72	1082	800
6. Չիրալի	9.94	----	740	----	8.5	755.37	1513.88	703	354

¹⁷⁹ Էթնիկ տեսանկյունից խառը ազգաբնակչությամբ ութ գյուղերից Բայանդուրը միակն էր Ալեքսանդրապոլի գավառում, որտեղ հայերի և հույների տնօրինության տակ գտնվող հողերը հաշվառվել են առանձին-առանձին:

7. Ղազարապատ	9.12	6.24	467.75	----	35.51	421.57	940.2	937	----
8. Ղզըքիլիսա	17.51	----	1694.5	----	3.2	1472.06	3187.72	1200	1138
9. Բարուղի	11.93	----	501.76	----	----	331.61	845.3	517	401
10. Քյալալի	7.33	0.02	357.28	----	12.65	215.16	592.44	539	151
11. Չարինջա	11.6	0.04	854.9	----	1.55	597.9	1465.99	552	877
12. Բուղաշեն	13.4	4.61	739.83	----	----	838.93	1596.77	668	1078
13. Ղեղաչ	7.52	----	408.77	----	0.3	410.63	827.22	599	312
14. Ենիքյոյ	5.98	----	590.5	----	----	368	964.48	433	637
5. Ղլիջ-Յաթաղ	30.55	----	766.3	----	----	726.9	1523.75	867	1505
2. Հոռոմի գյուղական հասարակություն									
16. Հոռոմ	26.96	12.3	1752	----	1.57	710.08	2504.08	2209	1104
17. Իմիրխան	17.67	----	671	----	---	157.79	846.6	1062	1331
18. Ղութնիղշլաղ	7.84	----	250.12	----	----	85.34	343.3	322	190
19. Թոմարտաշ	13.39	----	774.1	----	11.82	42.05	841.37	1020	----
20. Մեջիքիլի	35.55	----	1168	----	15.5	405.29	1625.13	1027	1196
21. Արմուքիլի	13	2.75	599	----	1.1	307	923.8	645	361
22. Սոնգուղի	18.14	----	785.4	----	----	380.27	1183.48	814	605
23. Սարիքաշ	13.96	----	293.53	----	----	138.66	446.15	436	179
3. Արթիկի գյուղական հասարակություն									
24. Արթիկ	38.88	8.8	2206	----	100.43	940.22	3294.98	3005	413
25. Բաշգյուղ	22.11	1	918	----	12.85	436.91	1390.28	1066	1208
26. Խաչաքիլիսա	10.59	----	391.4	----	10	117.65	529.71	609	185
27. Ղիչաղ	11.14	----	682.4	----	174.92	868.49	2168.17	727	280
4. Սոգութիլի գյուղական հասարակություն									
28. Սոգութիլի	45.57	----	2104.16	----	34.88	1552.51	3737.12	3138	3975
29. Շիրվանջուղ	20.1	----	1388.87	----	4.8	920.23	2334	2078	1593
30. Բողազքեսան	26.03	----	951.67	----	----	384.23	1361.93	1107	----
31. Աղիյաման	13.24	----	902.2	----	14.56	405	1335	738	1044
32. Փիրթիքյան	5.25	----	437.66	----	----	146.59	589.5	180	313
5. Մոլլա Գյոկչայի գյուղական հասարակություն									
33. Մոլլա Գյոկչա	26.46	----	1407.2	----	----	786.23	2219.89	1526	360
34. Մահմուդջուղ	39.84	----	1280.83	----	9.15	766.4	2096.28	1162	778
35. Տաշղալա	16.6	----	1159.73	----	----	888.01	2064.34	1252	1059
36. Մուսուլխիլի	16.35	----	818.19	----	----	289.64	1124.18	872	252

37. Բազարխանա	38.9	----	1531.8	----	----	705.9	2279.6	1316	1170
38. Փոքր Ղըրխ	10.8	----	500.29	----	----	349.21	860.30	611	583

ԱՄՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԴԻՎԱՆ.

ԱՅԲԵՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ԶԱՂԱՔՆԵՐԻ ԵՎ ԳՅՈՒԼԵՐԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹՎԻ ՆՇՈՒՄՆԵՐՈՎ¹⁸⁰

աղյուսակ 1

բնակավայր	գաղափար	իվե՛ր ըմբռնված բնակչության երկուտ	իվե՛ր հաշվառման տարեթիվ	բնակավայր	գաղափար	իվե՛ր ըմբռնված բնակչության երկուտ	իվե՛ր հաշվառման տարեթիվ
1. Ավդիբեկ	1	1580	1908թ.	62.Ղալղուլի-Դուզբենդ	3	542	1908թ.
2. Աղբուլաղ	1	1349	--/--	63.Ղալղուլի-Ղազանչի	3	1003	--/--
3. Աղին	4	1229	--/--	64. Վերին Ղանլիջա	3	1075	--/--
4. Աղբիլիսա	2	717	--/--	65.Ներքին Ղանլիջա	3	612	--/--
5. Ախուլի	2	635	--/--	66. Ղալթախչի	1	1813	--/--
6. Աղիյաման	4	822	--/--	67. Ղոնախղոռան	2	1294	--/--
7. Ալլաքբիլիսա	3	337	--/--	68. Կապս	3	554	--/--
8. Ալեքսանդրովկա	3	207	--/--	69. Ղափրլի	3	1756	--/--
9. Ալեքսանդրապոլ	քաղ.	33723	--/--	70. Ղարաբոյա	1	919	--/--
10. Ալիխան	3	319	--/--	71.Մեծ Ղարաքիլիսա	1	3956	--/--
11. Համանլի	1	3627	--/--	72. Ղարաքիլիսա - 3	3	386	--/--
12. Մեծ Արղիսվալի	2	1518	--/--	73. Ղարալ	1	1447	--/--
13. Փոքր Արղիսվալի	2	777	--/--	74. Ղասմալի	2	518	--/--
14. Արղիսվալի – 3	2	676	--/--	75. Ղաչաղան	1	931	--/--
15. Հայկական Փամպ	2	695	--/--	76. Ղեղաչ	4	441	--/--
16. Արթիկ	4	3295	--/--	77. Մեծ Քեթի	3	1045	--/--
17. Բարուլի	4	601	--/--	78. Փոքր Քեթի	3	370	--/--
18. Բազարխանա	4	1290	--/--	79. Կեֆլու	3	350	--/--
19. Բանդևան	3	950	--/--	80. Քեշիշբենդ	2	409	--/--
20. Բաշգյուղ	4	1114	--/--	81. Ղզըրբիլիսա -2	3	432	--/--

¹⁸⁰ Ստվարածավալ ցուցակից առանձնացրել և առանց որևէ միջամտության ընթերցողի ուշադրությանն ենք ներկայացնում միայն Ալեքսանդրապոլի գավառին վերաբերող հատվածը:

21. Բաշգյուղ – 2	3	294	--/--	82. Ղզըքիլիսա	3	1170	--/--
22. Բայանդուր	3	1050	--/--	83. Ղզըղոչ	3	928	--/--
23. Բզովկալ	1	676	--/--	84. Ղփչաղ	4	824	--/--
24. Մեծ Բեքանդ	1	2826	--/--	85. Փոքր Ղըրխ	4	556	--/--
25. Փոքր Բեքանդ	2	1414	--/--	86. Ղըրխազիբման	2	1165	--/--
26. Բողազբեսան	4	244	1907թ.	87. Ղշլաղ	1	1758	--/--
27. Բոզդողան	4	1058	1908թ.	88. Ղըլիջ-Յաթաղ	4	930	--/--
28. Բոզիքենդ	1	2720	--/--	89. Բոռաղբյուր	3	932	--/--
29. Բոզլոխուշ	3	458	--/--	90. Ղուլիջան	2	780	--/--
30. Բուդաշեն	4	481	--/--	91. Ղուրթնիբուլաղ	3	520	--/--
31. Բուրիբողազ	1	377	--/--	92. Ղութնիղշլաղ	4	254	--/--
32. Վարդնով	1	1918	1908թ.	93. Գյուլիջա	1	953	1908թ.
33. Հաջինազար-Ղուլի	2	1719	--/--	94. Զյալալի	3	493	--/--
34. Հաջիխալիլ	2	665	--/--	95. Մահմուդջուղ	4	1767	1906թ.
35. Գյուղլոխուշ	1	415	--/--	96. Մելիքքենդ	2	1057	1908թ.
36. Գոզարան	1	1282	--/--	97. Մեջիթի	4	1361	--/--
37. Ղուղաթ	2	980	--/--	98. Մոլլա Գյոկչա	4	1435	--/--
38. Հայկական Գյոզարաղարա	2	742	--/--	99. Մունջուխի	2	743	--/--
39. Գյուլիբուլաղ	3	281	--/--	100. Մուսուխի	4	720	--/--
40. Գյուրջի Յոլ	3	725	--/--	101. Նալբանդ	1	1098	--/--
41. Դահարլի	3	820	--/--	102. Նորաշեն	2	281	--/--
42. Դանազիբմազ	2	1030	--/--	103. Օրթաքիլիսա	3	861	--/--
43. Դարաքոյ	3	295	--/--	104. Փալուքի	3	724	--/--
44. Դարբազ	1	449	--/--	105. Փիթիքյան	4	357	--/--
45. Դարբանդ	3	655	--/--	106. Սալուտ	3	162	--/--
46. Դաշղալա	4	1144	--/--	107. Սամուլի	3	186	--/--
47. Ջաջուռ	2	1835	--/--	108. Սարիբաշ	4	390	--/--
48. Ճլովխան	3	668	--/--	109. Մեծ Սարիար	2	880	--/--
49. Ջանգիթափա	2	360	--/--	110. Փոքր Սարիար	3	342	--/--
50. Ջելաբկեչուտ	3	765	--/--	111. Սոզուքի	4	2945	--/--
51. Դիրաբլար	2	791	--/--	112. Սոնգուլի	4	938	--/--
52. Մեծ Դուզբենդ	2	1657	--/--	113. Սալխասկ	1	725	--/--
53. Եզանլար	2	758	--/--	114. Սվանվերդի	4	1276	--/--

54. Ենիքոյ	4	343	--/--	115. Թաքնալի	3	657	--/--
55. Չարինջա	3	529	--/--	116. Թոմարտաշ	4	756	--/--
56. Իլլի Ղարաքիլիսա	3	499	--/--	117. Թալիբոլլի	3	561	--/--
57. Իլիխարի	3	1576	--/--	118. Թափաղոլլակ	3	1107	--/--
58. Իմիլիսանլի	4	1043	--/--	119. Թափանլի	1	795	--/--
59. Զյաֆթառլի	2	1532	--/--	120. Թոփառլի	3	1341	--/--
60. Ղազանչի	2	1518	--/--	121. Տաշղալա	4	1141	--/--
61. Ղազարապատ	3	594	--/--	122. Տիտոյ խարաբա	3	482	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ						150851	

ՀԱԱ ֆոնդ 57, ցուցակ 2, գործ 106, թթ. 1-20: Բնագիր: Ձեռագիր:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ՝ ԿԱՐՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻ, ՀԻՆ ՆԱԽԻՉԵՎԱՆԵԻ, ՆՈՐ ԲԱՅԱՉԵՏԻ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԵՎ ԱՆԱԼՔԱԼԱՔԻ ԳԱՎԱՌՆԵՐԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԻ, ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԻ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության կողմից Ալեքսանդրապոլի փոխանորդությունում 1908թ. հունիսի 30-ի դրությամբ բացված և հետագայում բացվելիք դպրոցների ու դրանց տրվելիք նպաստի քանակի մասին¹⁸¹

աղյուսակ 1

բնակավայր	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդ.	աշակերանների թիվ		ընդ.
					ար.	իգ.	
1. Մեծ Ղարաքիլիսա	607	1935	1827	3762	197	220	417
2. Մեծ Սարիար	97	388	376	764	35	----	35
3. Թոփառլի	133	626	527	1153	65	----	65
4. Ներքին Ղանլիջա	75	289	234	523	34	----	34
5. Վերին Ղանլիջա	134	498	390	888			
6. Դուզքենդ	255	955	966	1921	48	----	48
7. Դոնախդրան	162	633	653	1286	67	----	67
8. Չաջուռ	202	881	785	1666	95	3	98
9. Աղքիլիսա	75	411	335	746	54	6	60
10. Մեծ Զյափանակ	306	1067	910	1977	----	----	----

¹⁸¹ Փաստաթուղթն իրականում բաղկացած է մեկ աղյուսակից, որը մենք տեխնիկական պատճառներով բաժանել ենք երկու մասերի: Այն կազմվել է Հայոց բարեգործական ընկերություն է հանձնվել 1909թ. օգոստոսի 7-ին Ալեքսանդրապոլի վիճակի փոխանորդի կողմից (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 30, թթ. 1-97):

11. Փոքր Զյափանակ	100	358	361	719			
12. Ղարալ	165	762	645	1407	----	----	----
13. Մեծ Պարնի ¹⁸²	306	1477	1254	2731	----	----	----
14. Ավդիբեկ	205	703	701	1404	----	----	----
15. Մեջիթլի	167	715	621	1336	----	----	----
16. Ղազանչի	151	581	545	1126	58	----	58
17. Փոքր Պարնի ¹⁸³	212	753	676	1429	----	----	----
18. Արթիկ	369	1604	1394	2998	66	4	70
19. Ղուլիջան	86	315	316	631	----	----	----
20. Բաշգյուղ	129	546	540	1086	68	----	68
21. Հառիճ ¹⁸⁴	85	419	351	770	97	12	109
22. Հոռոմ	313	1191	1077	2268	41	2	43
23. Դահարլի	123	428	426	854	50	12	62
24. Իլլի Ղարաքիլիսա	430	1518	1408	2926	140	22	162
25. Թոմարտաշ	113	430	377	807	----	----	----
26. Սոնգուլի	127	504	435	939	----	----	----
27. Բողազքեսան	162	520	456	976	----	----	----
28. Սոգութլի	370	1554	1407	2961	----	----	----
29. Շիրվանջուղ	246	961	910	1871	----	----	----
30. Մահմուդջուղ	242	939	862	1801	----	----	----
31. Չիքանքով	146	428	365	793	----	----	----
32. Մեծ Արղիսվալի	186	782	748	1530	72	9	81
33. Փոքր Արղիսվալի	110	458	428	886			
34. Հաջիխալիլ	74	307	295	602	----	----	----
35. Նորաշեն	125	546	499	1045	60	15	75
36. Ղզըլլոշ	100	309	280	589	----	----	----
37. Որդնակ ¹⁸⁵	221	1084	925	2009	----	----	----
38. Համամլի	444	1925	1621	3546	97	20	117

¹⁸² Արխիվային վավերագրերում գյուղը մինչև XX դարասկիզբ հիշատակվում է Մեծ Բեքանդ անունով:

¹⁸³ Արխիվային վավերագրերում գյուղը մինչև XX դարասկիզբ հիշատակվում է Փոքր Բեքանդ անունով:

¹⁸⁴ Արխիվային վավերագրերում գյուղը մինչև XX դարասկիզբ հիշատակվում է Ղվիչաղ անունով:

¹⁸⁵ Արխիվային վավերագրերում գյուղը մինչև XX դարասկիզբ հիշատակվում է Վարդնով անունով:

39. Ղազարապատ	75	359	326	685	----	----	----
40. Նոր Արթիկ	101	445	417	862	----	----	----
41. Սամուի	47	167	152	319	----	----	----
42. Դճխար	142	600	507	1107	32	----	32
43. Յաղուբլի	102	607	548	1155	36	6	42
44. Դշլաղ	154	858	818	1676	82	----	82
45. Օրթաքիլիսա	94	429	394	823	----	----	----
46. Համգաշիման	292	1345	1200	2545	86	29	115
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	8560	34610	31288	65898	1577	360	1937

ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 30, թթ. 53-64: Բնագիր: Չեռագիր:

աղյուսակ 2

բնակավայր	ինչ հարմարություններ ունի դպրոցի շենքի	ձանի թափանցիկություն	ի՞նչ վնասներ կհասնեն ուսուցիչներին	ուսուցիչների կոմպլեքսը	ինչ աղյուսակներ է դրվում ֆինանսավարման վերաբերյալ	խանութներ, մուտքի վճարներ	վնասների միջոցառումներ
1. Մեծ Ղարաքիլիսա ¹⁸⁶	6 սենյակ	Ա-Դ	10	միջնակարգ կրթությամբ	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	4330	00
2. Մեծ Սարիար	2 սենյակ	Ա-Բ	1	ինքնուս	թոշակադրամ և նվերներ	60	300
3. Թոփառլի	2 սենյակ	Ա-Բ-Գ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	250	300
4. Ներքին Դանլիջա 5. Վերին Դանլիջա	2 սենյակ	Ա-Բ	1	տարրական կրթությամբ	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	185	300
6. Դուզբենդ	3 սենյակ	Ա-Բ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և նվերներ	340	300
7. Դոնախորան	անհարմար շենք	Ա-Բ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և նվերներ	235	300
8. Ջաջուռ	3 սենյակ	Ա-Բ-Գ	2	Երևանի թեմական դպրոցից	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	485	300
			1	Ներսիսյան դպրոցից			
9. Աղբիլիսա ¹⁸⁷	շենք չունի	Ա-Բ-Գ	2	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և նվերներ	218	200
10. Մեծ Զյափանակ 11. Փոքր Զյափանակ	շենք չունի	---	---	---	---	---	300

¹⁸⁶ Մեծ Ղարաքիլիսայի դպրոցն ունի 4 արական և 4 օրիորդաց բաժանմունք: Դպրոցի շենքը ցուցակագրման պահին ուներ խիստ վերանորոգման կարիք:

¹⁸⁷ Յուցակագրման պահին գյուղի դպրոցի համար կառուցվում էր 4 սենյականոց շենք:

12. Ղարալ	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
13. Մեծ Պարնի	շենք չունի	----	----	----	----	----	200
14. Ավդիբեկ	շենք չունի	----	----	----	----	----	200
15. Մեջիթի	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
16. Ղազանչի	2 սենյակ	Ա-Բ-Գ	2	տարրական կրթությամբ	թոշակադրամ և նվերներ	180	200
17. Փոքր Պարնի	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
18. Արթիկ	2 սենյակ	Ա-Բ-Գ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	1058	300
			1	Ներսիսյան դպրոցից			
19. Դուլիջան	շենք չունի	----	----	----	----	----	200
20. Բաշգյուղ	3 սենյակ	Ա-Բ-Գ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	511	200
			1	Ներսիսյան դպրոցից			
21. Հառիճ	ունի շատ հարմար շենք	Ա-Ե	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	1800	----
			1	Հառիճի դպրոցի վկայագրով			
22. Հոռոմ	3 սենյակ	Ա-Բ-Գ	2	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	280	300
23. Գահարլի	3 սենյակ	Ա-Բ-Գ	2	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	630	200
24. Իլլի Ղարաքիլիսա	3 սենյակ	Ա-Բ-Գ	1	քաղաքային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	987	200
			1	Երևանի թեմական դպրոցից			
25. Թոմարտաշ ¹⁸⁸	շենք չունի	----	----	----	----	----	200
26. Սոնգուալի	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
27. Բողազբեսան	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
28. Սոգուբի ¹⁸⁹	շենք չունի	----	----	----	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	----	200
29. Շիրվանջուղ ¹⁹⁰	շենք չունի	----	----	----	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	----	300
30. Մահմուդջուղ	շենք չունի	----	----	----	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	----	300
31. Չիքանքով ¹⁹¹	շենք չունի	----	----	----	----	----	200
32. Մեծ Արրիսվալի 33. Փոքր Արրիսվալի	2 սենյակ	Ա-Բ-Գ	1	Ներսիսյան դպրոցից	թոշակադրամ և եկեղեցու	295	300

¹⁸⁸ Յուզակագրման պահին գյուղի դպրոցի համար կառուցվում էր շենք՝ քաղկացած 2 սենյակից և մեկ նախասրահից:

¹⁸⁹ Դպրոցի շենքը կառուցվելու էր 1910թ. և ունենալու էր 2 սենյակ:

¹⁹⁰ Դպրոցի շենքի փոխարեն օգտագործվելու էր գյուղի ամբարներից մեկը:

¹⁹¹ Յուզակագրման պահին գյուղի դպրոցի համար կառուցվում էր նոր շենք:

			1	մասնավոր կրթությամբ	մուտքեր		
34. Հաջիխալի	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
35. Նորաշեն	2 սենյակ	Ա-Բ-Գ	2	վիճակային դպրոցի վկայագրով	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	920	500
			1	Ալեք. պոլի իգական վարժարանից			
36. Բզլլոչ	շենք չունի	----	----	----	----	----	400
37. Որդնավ	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
38. Համանյի	2 սենյակ	Ա-Գ	1	Ներսիսյան դպրոցից	թոշակադրամ, հասարակական տուրքեր	920	500
			1	մասնավոր կրթությամբ			
39. Բազարապատ	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
40. Նոր Արթիկ	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
41. Սամոլի	շենք չունի	----	----	----	----	----	400
42. Եզխար	2 սենյակ	Ա-Բ	1	տարրական կրթությամբ	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	80	300
43. Յաղուբլի	մասնավոր շենք	Ա	1	Երևանի թեմական դպրոցից	թոշակադրամ և եկեղեցու մուտքեր	550	200
44. Բշլաղ	3 սենյակ	Ա-Գ	1	Երևանի թեմական դպրոցից	թոշակադրամ, եկեղեցական և այլ նվերներ	750	200
			1	Ներսիսյան դպրոցից			
45. Օրթաքիլիսա	շենք չունի	----	----	----	----	----	300
46. Համգաչիման	3 սենյակ	Ա-Գ	1	Ներսիսյան դպրոցից	թոշակադրամ, հասարակական տուրքեր	980	00
			1	Երևանի թեմական դպրոցից			
			1	Հատիճի դպրոցից			

ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 30, թթ. 53-64: Բնագիր: Չեռագիր:

ԳՈՐԾ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ՄԻՆՕՐԻ ԵՎ ԿՈՆՍԻՍՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 1911թ. ՀՈՂԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ¹⁹²

Տեղեկագիր 1911թ. դրությամբ Երևանի թեմի հայ առաքելական¹⁹³ եկեղեցիների, վանքերի, ծխական դպրոցների, հոգևոր այլ հաստատությունների

¹⁹² Փաստաթուղթը կազմվել է Սինոդի որոշմամբ՝ 1912թ. հունվարի 3-ին: Ալեքսանդրապոլի փոխանորդությանը վերաբերող հատվածն իրականում բաժանված է երկու մասի. առաջինում տրվում են գյուղերը, հոգևորականների և հավատացյալների թիվը, իսկ երկրորդում՝ եկեղեցիների անունները, անշարժ գույքից ստացված եկամուտները և հաշվետու տարվա ծախսերը: Ավելորդ կրկնություններից խուսափելու համար մենք երկու աղյուսակները միավորել ենք մեկում (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 56, ցուցակ 16, գործ 475, թթ. 1-449):

¹⁹³ Փաստաթղթում գրված «հայ գրիգորյան»-ը փոխարինել ենք մեզ համար ընդունելի «հայ առաքելական» տարբերակով:

և հոգևորականների թվի մասին

աղյուսակ 1

քնակալայր	եկեղեցու անուն	իմ հոգևորական- ների թիվը	հավատացյալների թիվ		եկամուտ անշարժ գույքից		ծախսեր	
			ար.	իգ.	ռուբ.	կոպ.	ռուբ.	կոպ.
Ա Լ Ե Ք Ս Ա Ն Դ Ի Ր Ա Պ Ո Լ Ք Ա Ղ Ա Ք Ո Ւ Մ								
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	Սբ Աստվածածին	16	17895	15828	12310	00	12310	00
	Սբ Փրկիչ				12236	00	11309	56
	Սբ Նշան				277	26	300	08
	Սբ Գր. Լուսավորիչ				1432	77	1468	71
Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Գ Յ Ո Ւ Դ Ե Բ Ո Ւ Մ								
1. Դզրվորչ	Սբ Աստվածածին	1	480	459	67	05	51	10
2. Քոռաբլուր	Սբ Աստվածածին	1	216	200	26	33	21	94
3. Դզրվորչիսա - 2	Սբ Աստվածածին	1	248	228	59	13	44	20
4. Չիֆթալի	Սբ Խաչ	2	364	355	40	85	25	70
5. Դայրուլի Դուզբենդ	Սբ Աստվածածին	1	----	----	----	----	----	----
6. Բոզոլխուշ	Սբ Տրդատ	----	238	232	26	00	23	40
7. Գյուլիբուլաղ	Սբ Աստվածածին	----	148	183	30	00	25	95
8. Մահնուդջուղ	Սբ Աստվածածին	2	967	943	71	29	67	17
9. Մոլլա Գյոկչա	Սբ Աստվածածին	1	758	665	166	45	188	44
10. Չիբանքուլ	Սբ Աստվածածին	1	480	445	50	29	32	34
11. Շիրվանջուղ	Սբ Աստվածածին	2	1036	936	64	80	34	80
12. Բայանդուր	Սբ Աստվածածին	1	601	571	----	----	----	----
13. Սոնգուալի	Սբ Աստվածածին	1	542	478	32	25	24	58
14. Սարիբաշ	Սբ Աստվածածին	1	237	191	15	80	16	22
15. Փիրիբլյան	Սբ Թադևոս	1	206	198	5	15	4	25
16. Արմուքի	Սբ Սարգիս	2	400	362	21	65	19	62
17. Բողազբեսան	Սբ Աստվածածին	2	562	529	13	62	19	24
18. Հոռոմ	Սբ Աստվածածին	2	1122	1017	65	34	28	21
19. Ճլովխանլի	Սբ Լուսավորիչ	----	354	321	25	45	23	25
20. Դափրլի	Սբ Աստվածածին	----	867	853	70	60	50	40
21. Քյալալի	Սբ Աստվածածին	1	125	132	11	20	9	70
22. Դահարլի	Սբ Հովհաննես	1	443	420	70	60	50	41
23. Թալիբօղլի	Սբ Աստվածածին	1	280	236	8	90	9	10
24. Իլխիարի	Սբ Գևորգ	1	812	765	78	35	57	23
25. Իմիրխանլի	Սբ Մինաս	----	541	542	33	20	27	70
26. Փոքր Դարաքիլիսա	Սբ Ստեփանոս	3	2024	1986	245	66	226	69
27. Թոմարտաշ	Սբ Աստվածածին	1	510	445	28	45	27	95

28. Դուրսեր	Մբ Աստվածածին	1	221	232	---	---	---	---
29. Հանանլի	Մբ Աստվածածին	4	2141	1857	52	30	38	90
30. Վարդնով	Մբ Նշան	2	1206	1069	45	70	43	70
31. Դաշադան	Մբ Նշան	---	575	523	---	---	---	---
32. Չոտուր	Մբ Նշան	2	445	409	21	00	22	00
33. Սպիտակ	Մբ Մինաս	1	433	420	25	46	85	56
34. Չիկրամալ	Մբ Նշան	2	665	587	24	85	36	53
35. Էֆենդի	Մբ Սարգիս	1	171	132	9	00	8	40
36. Զարինջա	Մբ Խաչ	1	310	228	10	50	11	40
37. Սալուտ	Մբ Աստվածածին	1	110	100	5	40	3	40
38. Բողոքաշեն	Մբ Լուսավորիչ	---	305	215	13	35	15	41
39. Բաբուղի	Մբ Աստվածածին	1	330	280	8	10	7	50
40. Դազարապատ	Մբ Հակոբ	---	270	220	18	60	19	98
41. Աղին	Մբ Հակոբ	1	680	530	9	88	20	40
42. Դեղաչ	Մբ Աստվածածին	1	211	222	8	00	10	00
43. Չիրպիլի	Մբ Աստվածածին	---	410	390	15	43	15	43
44. Բողոքան	Մբ Խաչ	1	540	560	17	48	18	39
45. Դղրքիլիսա	Մբ Լուսավորիչ	1	608	570	23	70	24	80
46. Տավանդուզլու	Մբ Պողոս-Պետրոս	1	551	710	29	90	29	90
47. Սվանվերդի	Մբ Աստվածածին	1	641	530	18	80	14	80
48. Մեծ Քյափանակ	Մբ Աստվածածին	1	1097	1029	15	00	15	00
49. Օրթաքիլիսա	Մբ Աստվածածին	1	466	419	132	23	181	45
50. Հաջինազար- Դուլի	Մբ Աստվածածին	2	861	776	30	50	30	50
51. Աղբիլիսա	Մբ Աստվածածին	1	400	372	34	60	34	60
52. Դարբանդ	Մբ Աստվածածին	1	281	240	432	45	32	09
53. Զաջուտ	Մբ Աստվածածին	1	956	838	---	---	---	---
54. Մեծ Սարիսար	Մբ Խաչ	1	450	431	---	---	---	---
55. Արղիսվալի – 3	Մբ Աստվածածին	1	420	400	57	86	31	25
56. Դիրաքլար	Մբ Աստվածածին	1	565	500	33	00	33	00
57. Թովառլի	Մբ Աստվածածին	1	599	625	131	37	64	92
58. Դուզբենդ	Մբ Աստվածածին	1	1020	980	15	00	15	00
59. Ներքին Դանիջա	Մբ Ստեփանոս	1	324	296	152	28	86	20
60. Փոքր Քեթի	Մբ Հակոբ	1	221	235	134	42	42	60
61. Մոզուրի	Մբ Հակոբ	1	1629	1439	100	42	74	79
62. Դոնախորան	Մբ Հակոբ	2	654	608	143	17	50	60
63. Կապս	Մբ Աստվածածին	1	335	311	37	90	21	26

64. Մեծ Քեփի	Սբ Աստվածածին	1	630	580	156	45	48	80
65. Փոքր Զյախանակ	Սբ Աստվածածին	1	1097	1029	17	60	17	60
66. Չրախլի	Սբ Աստվածածին	2	789	766	43	70	43	70
67. Ղալինջա	Սբ Աստվածածին	----	----	----	----	----	----	----
68. Չոռլի	Սբ Հովհաննես	1	320	210	37	25	37	52
69. Եզխար	Սբ Աստվածածին	1	700	560	32	70	37	00
70. Գյուրջի Յոլ	Սբ Աստվածածին	1	500	400	29	70	30	70
71. Թաքնալի	Սբ Աստվածածին	1	380	320	14	00	15	00
72. Իլլի Դարաքիլիսա	Սբ Աստվածածին	1	540	400	13	00	14	00
73. Ջելաբկեչուտ	Սբ Աստվածածին	1	420	340	23	00	23	00
74. Բանդևան	Սբ Աստվածածին	1	420	310	29	00	30	00
75. Փոքր Բանդևան	----	1	110	100	----	----	----	----
76. Սամուլի	Սբ Հակոբ	1	332	192	26	42	27	50
77. Ալիխան	Սբ Աստվածածին	1	240	210	20	10	21	00
78. Նոր Դարաքիլիսա	Սբ Ստեփանոս	1	250	240	17	80	18	00
79. Կեֆլու	Սբ Ստեփանոս	2	260	230	70	60	50	40
80. Նոր Սարիար	Սբ Ստեփանոս	2	260	270	----	----	----	----
81. Նոր Արթիկ ¹⁹⁴	----	1	455	447	----	----	----	----
82. Վերին Դանլիջա	Սբ Ստեփանոս	1	600	530	83	00	35	15
83. Խանվալի	----	1	----	----	----	----	----	----
84. Նորաշեն	Սբ Աստվածածին	3	585	518	18	45	20	00
85. Դուրաթ	Սբ Աստվածածին	1	436	490	47	70	25	00
86. Մեծ Արրիվալի	Սբ Աստվածածին	1	530	505	24	50	25	00
87. Փոքր Արրիվալի	Սբ Աստվածածին	1	475	435	15	00	15	00
88. Նոր Բաշքենդ	Սբ Աստվածածին	1	210	200	18	70	16	24
89. Հայկ. Գյոզաղարա	Սբ Աստվածածին	1	415	406	100	85	30	00
90. Դրրիսպազիբան	Սբ Աստվածածին	1	720	570	120	28	15	00
91. Հաջիխալիլ	Սբ Լուսավորիչ	----	385	340	56	00	36	00
92. Ջանգիթափա	Սբ Աստվածածին	----	213	210	22	40	20	25
93. Քեշիշքենդ	Սբ Աստվածածին	----	250	241	20	50	22	00
94. Մունջուլի	Սբ Աստվածածին	1	385	382	40	22	25	30
95. Փանալ	Սբ Աստվածածին	2	380	350	----	----	----	----
96. Ախուրլի	Սբ Աստվածածին	---	360	315	----	----	----	----

¹⁹⁴ Արիսիվալյին վավերագրերում գյուղը հիշատակվում է նաև Դրիշ-Յաթաղ անունով (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 57, ցուցակ 2, գործ 106, թթ. 1-20):

97. Դազանչի	Սբ Աստվածածին	----	610	630	9	60	6	73
98. Եզանլար	Սբ Աստվածածին	2	640	700	28	60	28	60
99. Դուլիջան	Սբ Աստվածածին	1	400	360	8	60	10	35
100. Դասմալի	Սբ Աստվածածին	1	----	----	13	60	13	60
101. Արթիկ	Սբ Լուսավորիչ	3	2395	2320	167	38	109	22
102. Դիչաղ	Սբ Աստվածածին	2	425	412	----	----	----	----
103. Խաչաքիլիսա	Սբ Գևորգ	----	330	275	8	00	10	54
104. Բաշքենդ	Սբ Աստվածածին	1	550	560	16	80	21	00
105. Փոքր Բեքանդ	Սբ Գևորգ	1	885	744	34	05	35	00
106. Մեջիթլի	Սբ Ստեփանոս	1	760	715	31	00	42	35
107. Դարաբոյա	Սբ Աստվածածին	1	545	487	14	30	87	66
108. Դալթախչի	Սբ Ստեփանոս	2	1052	972	45	90	37	96
109. Ավիլթեկ	Սբ Գևորգ	1	826	800	189	20	6	10
110. Մեծ Բեքանդ	Սբ Աստվածածին	2	1530	1356	35	95	55	55
111. Դարալ	Սբ Հովհաննես	1	842	721	18	90	14	95
112. Ենիքոյ	Սբ Ստեփանոս	1	150	230	16	40	14	30
113. Նալբանդ	Սբ Խաչ	1	607	556	40	30	40	30
114. Թափանլի	Սբ Խաչ	1	452	407	17	80	15	98
115. Գերան	Սբ Աստվածածին	2	604	578	77	90	50	00
116. Գյուլլիջա	Սբ Փրկիչ	1	538	456	14	50	13	00
117. Գյուղյոխուշ	Սբ Գևորգ	----	248	219	10	66	10	93
118. Աղբուլաղ	Սբ Աստվածածին	1	786	704	32	00	47	40
119. Մեծ Դարաքիլիսա	Սբ Աստվածածին	3	2343	2300	2027	69	2155	40
120. Համգաչիման	Սբ Լուսավորիչ	2	1628	1430	149	50	132	00
121. Դշլաղ	Սբ Աստվածածին	1	968	911	55	00	121	40
122. Յաղուբլի	Սբ Հովհաննես	----	663	558	40	80	22	10
123. Սարմուսախլի	Սբ Աստվածածին	1	410	380	33	80	15	20
124. Բզովդալ	Սբ Նշան	----	390	291	17	20	20	20
125. Հաջիդարա	Սբ Աստվածածին	2	970	872	30	70	83	42
126. Դարբազ	Սբ Աստվածածին	----	287	253	13	00	21	50
127. Վարդանլի	Սբ Առոյյան	1	236	238	15	00	15	65
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		140	72119	66506				
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		156	90014	82334				

ՀԱԱ ֆոնդ 56, ցուցակ 16, գործ 475, թթ. 130-137, 206-212: Բնագիր: Չեռագիր:

**ԹՈՒՐԹԻԱՅԻՑ, ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ ԵՎ ԱՅԼ ՍԱՀՄԱՆԱՄԵՐՁ ՎԱՅԵՐԻՑ
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ԵՎ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԿՕՐՅԱ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ¹⁹⁵**

աղյուսակ 1

բնակավայր	ընտ.	ար.	իգ.	ընդ.	ցուցակագրման		ազգություն
					պահին		
					բացակա	ներկա	
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ՔԱՂԱՔՈՒՄ							
գավառակենտրոն Ալեքսանդրապոլ	387	1129	1133	2262	250	2012	հայ
	177	621	622	1243	92	1151	ասորի
	7	26	16	42	8	34	հույն
	14	43	42	85	17	68	ռուս
	1	3	2	5	----	5	վրացի
	1	5	1	6	----	6	լեհ
	1	3	3	6	----	6	հրեա
1	2	1	3	----	3	ou	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	589	1832	1820	3567	367	3217	
Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Գ Յ Ո Ւ Ղ Ե Ր Ո Ւ Մ							
1. Բայանդուր	1 89	2 369	1 345	3 714	---- 21	3 693	հայ հույն
2. Դահարլի	4 25	11 111	13 87	24 198	---- 4	3 194	հայ հույն
3.Խլի Ղարաքիլիսա	6	17	25	42	1	41	հայ
4. Ղարաքիլիսա - 2	10	45	39	84	4	80	հայ
5. Թալիքոլի	6	29	19	48	2	46	հայ
6. Ծլովխանլի	4	18	20	38	2	36	հայ
7. Իմիդխանլի	7	29	31	60	2	58	հայ

¹⁹⁵ Թուրքիայից, Պարսկաստանից և սահմանամերձ շրջաններից գաղթածների թվաքանակի մասին տեղեկություններ Երևանի Վիճակագրական հանձնախումբը «Եղբայրական օգնության» տեղի Հայկական կոմիտեի հանձնարարությանը սկսեց հավաքել արդեն 1915թ. հունվարի սկզբներին: Հունվարի 30-ին, համաձայն հանձնախմբի հունվարի 10-ին ընդունած որոշման, Երևանի նահանգի յոթ գավառներում, Կարսի մարզի չորս շրջաններում և Թիֆլիսի նահանգի Ախալքալաքի գավառում անցկացվեց գաղթականության մեկօրյա ցուցակագրում (*մեկօրյա* ցուցակագրում անցկացնելու պատճառը գաղթականության անընդհատ շարժման մեջ գտնվելն էր): Վիճակագրական հանձնախմբի առաջարկով ցուցակագրման գործին մեծապես մասնակցեցին նաև տեղի հասարակական կազմակերպությունները: Օրինակ, Ալեքսանդրապոլի գավառում գաղթականության ցուցակագրումն անցկացվեց «Եղբայրական օգնության» Ալեքսանդրապոլի կոմիտեի, իսկ Կարսի մարզում՝ «Հայկական բարեգործական միության» տեղի բաժանմունքի աշխատակիցների կողմից: Երևանի նահանգի մյուս վեց գավառներում (Երևան, Էջմիածին, Նախիջևան, Սուրմալու, Շարուր-Դարալագյազ և Նոր Բայազետ) ցուցակագրումն անցկացվեց Վիճակագրական հանձնախմբի անդամներ Օ. Տեր-Մարտիրոսյանի, Ռ. Օհանջանյանի, Ա. Տեր-Հակոբյանի, Գ. Ավագ-Սարգիսյանի, Տեր-Թովմասյանի և Ա. Սիմանյանի անմիջական հսկողության ներքո (մանրամասն տես՝ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□ □□□□□□, □□□□□□ □ □□ □□□□, □□□□□□□□□□ □ □□□□□□ (□□□□□□, □□□□□□□□, □□□□□□ □ □□.) 1914-1915□□, □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ 30-□□ □□□□□□ 1915□□, □□□□□□□□, 1915, □□□. 26-31)

8. Դուրաթ	4	13	17	30	----	30	հայ
9. Նորաշեն	6	18	14	32	----	32	հայ
10. Գյոզարարա	1	1	5	6	----	6	ասորի
11. Եզանլար	2	3	1	4	----	4	հայ
12. Մեծ Արղիսվալի	2	10	7	17	1	16	հայ
13. Փոքր Արղիսվալի	2	3	5	8	----	8	հայ
14. Թումարտաշ	2	8	8	16	2	14	հայ
15. Իլիսիաբի	8	34	33	67	5	62	հայ
16. Դուքնիդշլադ	2	10	11	21	1	20	հայ
17. Հոռոմ	5 9	18 27	24 30	42 57	2 3	40 54	հայ հույն
18. Մոլլա Գյոկչա	3 3	14 11	9 7	23 18	2 7	21 11	հայ ասորի
19. Բողազքեսան	5	13	18	31	3	28	հայ
20. Սոնգուռլի	2	8	6	14	----	14	հայ
21. Աղքիլիսա	1	2	4	6	----	6	հայ
22. Ջաջուռ	7	14	20	34	1	33	հայ
23. Հաջինազար- Դուլի	3	8	9	17	----	17	հայ
24. Թափադոլլակ	13	76	97	173	25	148	հայ
25. Մեծ Դուզքենդ	20	68	74	142	5	137	հայ
26. Դիրաքլար	6	12	14	26	----	26	հայ
27. Փոքր Զյափանակ	5	16	16	32	1	31	հայ
28. Զյափանակ	9	28	23	51	1	50	հայ
29. Մեծ Սարիար	6	18	22	40	3	37	հայ
30. Չրախի	5	14	18	32	2	30	հայ
31. Դիչադ	3	10	8	18	8	10	հայ
32. Փոքր Բեքանդ	1	2	5	7	----	7	հայ
33. Դուլիջան	3	4	5	9	----	9	հայ
34. Դասմալի	2	12	9	21	1	20	հայ
35. Զյաֆթառլի	13	42	43	85	4	81	հայ
36. Դազանչի	3	12	8	20	1	19	հայ
37. Արթիկ	14	56	44	100	2	98	հայ
38. Դոնախդրան	3	12	7	19	----	19	հայ
39. Թոփառլի	4	9	8	17	----	17	հայ

40. Օրթաքիլիսա	2	11	7	18	1	17	հայ
41. Վերին Ղանլիջա	5	15	21	36	----	36	հայ
42. Քեշիշքենդ	1	1	2	3	----	3	հայ
43. Չիքանքով	16	76	73	149	7	142	հայ
44. Մուսուլիսի	7	26	39	65	3	62	հայ
45. Փիրթիքյան	3	9	8	17	----	17	հայ
46. Ղայղուլի- Ղազանչի	2	7	7	14	----	14	հայ
47. Տիտոյ խարաբա	5	12	15	27	1	26	հայ
48. Քոռադբյուր	1	4	3	7	----	7	հայ
49. Ղափղլի	2	6	7	13	----	13	հայ
50. Բոզդողան	1	3	3	6	----	6	հայ
51. Աղին	3	26	18	44	14	30	հայ
52. Տավշանդշլաղ	1 6	3 14	1 23	4 37	----	4 36	հայ հույն
53. Չարինջա	2	17	18	35	2	33	հայ
54. Ղզըլքիլիսա	3	14	9	23	4	19	հայ
55. Չիրայիլի	8	29	25	54	14	40	հայ
56. Մեծ Ղարաքիլիսա	8 3	22 11	18 4	40 15	4 ----	36 15	հայ հույն
57. Նալբանդ	8	28	39	67	7	60	հայ
58. Ղալթախչի	2	10	11	21	4	17	հայ
59. Չոտուր	2	7	9	16	1	15	հայ
60. Համամլի	1	4	2	6	----	6	հույն
61. Գյուլյոխուշ	7	14	23	37	1	36	հայ
62. Աղբուլաղ	5	18	17	35	4	31	հայ
63. Գյուլլիջա	5	11	11	22	1	21	հայ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	438	1635	1622	3257	185	5129	
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	1027	3467	3442	6909	552	7141	

*Թուրքիայից, Պարսկաստանից և սահմանամերձ այլ վայրերից Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում հաստատվածներն ըստ ազգությունների*¹⁹⁶

աղյուսակ 2

– Բ.	քաղաքում	գավառի գյուղերում	ընդամենը
------	----------	-------------------	----------

¹⁹⁶ Աղյուսակը կազմվել է մեր կողմից:

	ձվնուսումը	ցուցանիշ	ցուցանիշ	ընդամենը	ցուցանիշները տարբերակներով	ցուցանիշները տարբերակներով	ձվնուսումը	ցուցանիշ	ցուցանիշ	ընդամենը	ցուցանիշները տարբերակներով	ցուցանիշները տարբերակներով	ձվնուսումը	ընդամենը
հայ	387	1129	1133	2262	250	2262	301	1087	1119	2206	149	2057	688	4468
հույն	7	26	16	42	8	34	133	536	491	1027	29	998	140	1069
ռուս	14	43	42	85	17	68	---	---	---	---	---	---	14	85
ասորի	177	621	622	1243	92	1151	4	12	12	24	7	17	181	1267
վրացի	1	3	2	5	---	5	---	---	---	---	---	---	1	5
հրեա	1	3	3	6	---	6	---	---	---	---	---	---	1	6
լեհ	1	5	1	6	---	6	---	---	---	---	---	---	1	6
օս	1	2	1	3	---	3	---	---	---	---	---	---	1	3
ԸՆԴ.	589	1832	1820	3567	367	3217	438	1635	1622	3257	185	5129	1027	6909

**ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 1915թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Ի ԴՐՈՒԹՅԱՄԸ
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ԵՎ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՐԵՎՍՏԱՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹՎԻ ՄԱՍԻՆ¹⁹⁷**

Կոմիտեի նախագահ՝ Արտակ Վարդապետ
Վիճակագրական բաժնմունքի նախագահ՝ Պ. Գյոնջիյան
Անդամ-քարտուղար՝ Ալ. Համբարձումյան
աղյուսակ 1

N	բնակավայր	ար.	իգ.	երեխա	ընդամենը	այդ թվում աշխատունակ	
						ար.	%
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ ՔԱՂԱՔՈՒՄ							
1.	«Եղբայրական օգնության» 12 համ- րակացարաններում	435	968	1201	2604	280	10.7
2.	Քաղաքի մասնավոր տներում	701	1582	1957	4240	464	10.9
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1136	2550	3158	6844	744	10.8
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԳՅՈՒԹԵՐՈՒՄ							
1.	Ղափղի	68	63	116	247	57	23
2.	Քյալալի	23	30	32	85	20	23.5
3.	Ղեղաչ	17	12	22	51	9	17.6
4.	Չիրպիլի	26	30	65	121	14	11.5

¹⁹⁷ Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում հաստատված արևմտահայ գաղթականության ցուցակը կազմվել է Ալեքսանդրապոլի փոխանորդ Արտակ Վարդապետի կողմից Ամենայն Հայոց հայրապետ Գևորգ Ե-ի 24.11.1915թ. կարգադրությամբ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 57, ցուցակ 2, գործ 1287, ք.3-5):

5.	Գահարլի	51	57	69	177	24	13.5
6.	Աղին	41	53	79	173	35	20.2
7.	Տավշանդշլաղ	58	66	110	234	45	19.2
8.	Ղազարապատ	36	45	78	159	23	14.4
9.	Բարուռլի	14	11	38	62	9	14.5
10.	Սվանվերդի	62	83	126	271	50	18.4
11.	Բողղաշեն	23	27	49	99	22	22.2
12.	Ալեքսանդրովկա	15	22	22	59	12	20.3
13.	Ղոշավանք	46	42	60	148	30	20.2
14.	Ենիքոյ	22	37	44	103	19	18.4
15.	Ղըլիջ-Յաթաղ	38	50	70	158	28	17.7
16.	Բոզդողան	49	49	91	189	35	18.5
17.	Ղըրխ	32	34	56	122	25	20.4
18.	Զարինջա	30	51	74	155	23	14.8
19.	Բազարխանա	57	62	92	211	47	22.2
20.	Կաշղալա	57	59	100	216	54	25
21.	Մուսուխլի	45	47	70	162	38	23.4
22.	Փիրթիքյան	21	21	29	71	16	22.5
23.	Աղիյաման	41	46	61	148	32	21.6
24.	Սոգուքի	80	102	124	306	46	15
25.	Շիրվանջուղ	30	47	73	150	23	15.3
26.	Բողազբեսան	29	35	56	120	26	21.6
27.	Մոլլա Գյոկչա	56	94	100	250	36	14.4
28.	Արմուքի	26	28	44	98	15	15.3
29.	Սոնգուռլի	36	48	66	150	17	11.3
30.	Ճլովխանլի	15	28	49	92	12	13
31.	Ղնիչաղ	29	31	65	125	24	19.2
32.	Խաչաքիլիսա	4	10	16	30	4	13.3
33.	Բաշգյուղ	26	34	62	122	19	15.5
34.	Մեծ Արղխավալի	41	44	61	146	35	23.9
35.	Փոքր Արղխավալի	22	27	37	86	18	20.9
36.	Նորաշեն	32	35	51	118	23	19.4
37.	Գյոզաղարա	32	37	50	119	28	23.5
38.	Արթիկ	72	88	156	316	60	18.9

39.	Փոքր Պարնի	39	45	70	154	27	17.5
40.	Մեջիքլի	33	40	73	146	23	15.7
41.	Թոմարտաշ	24	27	80	131	20	15.2
42.	Մահմուդջուղ	50	64	108	222	30	13.5
43.	Թափաղուլակ	21	40	74	135	13	9.6
44.	Ղազանչի	24	31	66	121	18	14.8
45.	Քյաֆթաուլի	18	15	53	86	21	24.4
46.	Ղասանալի	10	22	35	67	6	8.9
47.	Ղուլիջան	24	46	31	101	12	11.8
48.	Եզանլար	40	70	44	154	26	16.8
49.	Ղուլթաթ	14	17	16	47	5	10.6
50.	Իլլախաթի	34	44	46	124	18	14.5
51.	Թալիբուլլի	15	18	37	70	13	18.5
52.	Իմիրլիսանլի	20	22	38	80	13	16.2
53.	Հոռոմ	28	51	97	176	14	7.9
54.	Սարիբաշ	11	11	35	57	8	14
55.	Ղութնիդշլաղ	1	2	1	4	----	----
56.	Դանագիրմազ	47	48	53	148	33	22.2
57.	Ղոնդաղսազ	2	2	5	9	2	22.2
58.	Միրաթ	1	2	3	6	1	16.6
59.	Մելիքբենդ	18	21	33	72	11	15.2
60.	Ջառջառիս	8	9	17	34	3	8.8
61.	Ջանգիթափա	8	11	14	33	4	12.1
62.	Հաջիխալիլ	33	34	42	109	17	15.5
63.	Ղրղիսդագիրման	31	36	44	111	23	20.7
64.	Ախղուլի	24	24	44	92	9	9.7
65.	Քեշիշքենդ	5	9	23	37	5	13.5
66.	Մունջուլիսլի	16	18	28	62	10	16.1
67.	Հայկական Փամպ	9	21	28	58	6	10.3
68.	Դիրաքլար	23	33	50	106	12	11.3
69.	Փոքր Քյափանակ	8	11	27	46	5	10.8
70.	Մեծ Քյափանակ	39	41	73	153	25	16.3
71.	Չրախլի	52	63	90	205	35	17
72.	Խանվալի	6	9	13	28	5	17.8

73.	Գուզբենդ	88	120	90	298	38	12.7
74.	Հաջինազար-Ղուլի	59	60	81	200	44	22
75.	Ջաջուռ	98	95	91	284	39	13.7
76.	Աղքիլիսա	16	22	13	51	9	17.6
77.	Փոքր Սարիար	40	52	31	123	22	17.8
78.	Արդիսվալի – 3	54	72	50	176	24	13.6
79.	Դարբանդ	25	25	24	74	7	9.4
80.	Թոփառլի	53	55	57	165	21	12.7
81.	Ղոնախղոռան	71	80	57	208	25	12
82.	Փոքր Սարիար	23	26	25	74	9	12.1
83.	Ալիխան	15	16	10	41	5	12.1
84.	Սամոլի	2	4	1	7	2	28.5
85.	Նոր Լարաքիլիսա	5	4	6	15	----	----
86.	Բաշգյուլ – 2	4	18	17	49	3	6.1
87.	Վերին Ղանլիջա	29	40	57	126	17	13.4
88.	Ներքին Ղանլիջա	15	16	9	40	11	27.5
89.	Կապս	18	13	25	56	5	8.9
90.	Ջելաբկեչուտ	13	18	25	56	13	23.2
91.	Ալլահքիլիսա	7	9	14	30	3	10
92.	Նոր Բանդևան	7	9	11	27	5	18.5
93.	Հին Բանդևան ¹⁹⁸	10	16	22	48	4	8.3
94.	Իլլի Լարաքիլիսա	7	17	17	41	2	4.8
95.	Թաքնալի	12	21	27	60	11	18.3
96.	Գյուրջի Յոլ	15	20	27	62	13	20.9
97.	Փալուքի	16	21	66	103	14	13.5
98.	Փոքր Քեթի	3	6	16	25	3	12
99.	Մեծ Քեթի	19	24	45	88	16	18.1
100.	Օրթաքիլիսա	14	16	24	54	9	16.6
101.	Չոռլի	2	3	4	9	1	11.1
102.	Ճգլսար	10	10	10	30	6	20
103.	Գյուլլիբուլաղ	10	16	13	39	7	17.9
104.	Սալուտ	5	6	9	20	3	15

¹⁹⁸ Հավանաբար նկատի ունի Վերին կամ Մեծ Բանդևանը:

105.	Բոզյոխուշ	11	20	18	49	7	14.2
106.	Գուգխարարա ¹⁹⁹	21	25	31	77	15	19.4
107.	Չիֆթալի	19	26	30	75	18	24
108.	Նոր Բզըքիլիսա	6	13	10	29	3	10.3
109.	Բզըրոչ	26	29	35	90	14	15.5
110.	Բուրքնիբուլաղ	17	15	18	50	11	22
111.	Շիշթափա	11	8	11	30	4	13.3
112.	Բազանչի	13	17	29	59	6	10.1
113.	Գարաքոյ	2	2	10	14	2	14.2
114.	Քոռադբյուր	4	13	25	42	2	4.7
115.	Մեծ Բարաքիլիսա	134	184	261	579	66	11.3
116.	Յադուրլի	31	31	38	100	17	17
117.	Բշլաղ	18	55	45	118	10	8.4
118.	Սարմուսախլի	12	19	22	53	6	11.3
119.	Հաջիդարա	18	21	21	60	14	23.3
120.	Գարբազ	22	34	33	89	5	5.6
121.	Բզովդալ	11	18	24	53	4	7.5
122.	Բոզիքենդ	38	47	96	181	12	6.6
123.	Համամլի	91	131	171	393	30	7.6
124.	Չոտուր	16	20	18	54	6	11.1
125.	Վարդնով	48	59	59	166	17	10.2
126.	Բաչաղան	23	21	23	67	8	11.9
127.	Չիկդամալ	7	7	16	30	3	10
128.	Սպիտակ	34	37	28	99	14	14.1
129.	Նալբանդ	29	42	53	124	12	9.6
130.	Թափանլի	33	33	56	122	13	10.6
131.	Աղբուլաղ	50	41	69	160	21	13.1
132.	Բալթախչի	66	83	82	231	30	12.9.
133.	Ավդիքեկ	57	77	84	218	24	11
134.	Գյուղյոխուշ	17	17	39	73	7	9.5
135.	Բարաբոյա	15	18	28	61	7	11.4
136.	Բարալ	47	53	73	173	19	10.9

¹⁹⁹ Արխիվային վավերագրերում գյուղը մինչև XX դարասկիզբ հիշատակվում է Բալդուլի Գուգքենդ անունով:

Երևանի նահանգի և Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության բնական վերարտադրությունը 1915թ.

աղյուսակ 2

նահանգ, գավառ	ամուսնությունների թիվ	ծնվածների թիվ			մահացածների թիվ			բնական աճ
		ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	
Երևանի նահանգ	7300	19158	17080	35238	12723	10777	23500	+12738
Ալեքսանդրապոլ քաղաք	233	512	543	1055	453	368	821	+234
Ալեքսանդրապոլի գավառ	1070	4277	4049	8326	3178	2761	5939	+2387

ՀԱՍՏԱՌՈՒՄԱՍՏԱՆՅԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵԳՐՈՒՄ 1916թ.²⁰²

*Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի 1916թ. գյուղական ազգաբնակչության թվի մասին*²⁰³

աղյուսակ 1

տնտեսություն	տնտեսությունների թիվ	բնակչության թիվ			
		ար.	իգ.	ընդամենը	%
գյուղացիական տնտեսություն	25203	77755	85806	163561	99.98
մասնատիրական-կալվածատիրական տնտեսություն	3	11	15	26	0.02
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	25206	77766	85821	163587	

Հողագործությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1916թ.

աղյուսակ 2

նտեսություն կարգով	ցանքադեյատիներով														
	պարենային հացաբույսեր							կերակրատու և ձիթատու բույսեր							
	նշ	ա	ցորեն	անճ	ր	կիս	կիս	նշ	ն	տ	տ	տ	տ	տ	տ

²⁰² XX դարասկզբին նոր Համառուսաստանյան մարդահամար անցկացնելու հարցը 1910թ. բարձրագրին վիճակագիր-գիտնականներ Ա.Կառլսոնը, Պ.Սեմյոնով-Տյանչանսկին և ուրիշներ: Նախապատրաստական աշխատանքները սկսվեցին 1913թ.: Որոշված էր մարդահամարն անցկացնել 1915թ., սակայն, 1914թ. օգոստոսին սկսված Առաջին համաշխարհային պատերազմի պատճառով նրա իրագործումը մեկ տարով հետաձգվեց: Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական հաշվեգրումն անցկացվեց 1916թ. հունիս-օգոստոս ամիսներին, իսկ արդյունքները լույս տեսան Պետրոգրադում՝ 1916-1917թթ.: Երեք թողարկումներով: Գրանցից երկրորդն ամբողջությամբ նվիրված էր Կովկասին: Այստեղ հաշվեգրումը Պետրոգրադից մասնագետների ուշ ժամանելու պատճառով սկսվեց միայն հուլիսի սկզբներին: Երևանի նահանգում հաշվեգրման աշխատանքները սկսվեցին հուլիսի 15-ին և վերջացան օգոստոսի 30-ին, իսկ արդյունքները մայրաքաղաք ուղարկվեցին հիմնականում նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին ("Պետրոգրադի ցանքադեյատիները 1916 թվականի հունիսից օգոստոսի 30-ը", Պետրոգրադ, 1917):

²⁰³ Աղյուսակները կազմել ենք Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական հաշվեգրման երկրորդ «Կովկաս» թողարկման հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա (մանրամասն տե՛ս "Պետրոգրադի ցանքադեյատիները 1916 թվականի հունիսից օգոստոսի 30-ը", Պետրոգրադ, 1917):

²⁰⁴ Աղյուսակում 1 նիշի տակ նկատի ունենք գյուղացիական տնտեսությունը, 2-ի տակ՝ մասնատիրական-կալվածատիրական տնտեսությունը, 3-ի տակ՝ ընդամենը:

		աշնամար- ցան	գարնամար- ցան									
1	5307	153	27973	870	4265	9	32136	863	3	44	----	71625
2	40	----	----	----	----	----	----	----	----	----	10	90
3	5347	153	27973	870	4265	9	32176	863	3	44	10	71713

Անասնապահություն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1916թ.

աղյուսակ 3

անասուն	կեսակ, տարիք	տնտեսության կարգ		ԸՆԴԱՍԵՆԸ
		գյուղացիական	մասնատիրական-կալվածատիրական	
ձի	չորսամյա և ավելի	2029	1	2030
	մինչև չորս տարեկան	323	----	323
	1 տարեկանից մինչև բանող հասակը	228	----	228
	քուռակ	502	----	502
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	3082	1	3083
խոշոր եղջերավոր անասուններ	եզ	35759	2	35761
	ցուլ	735	----	735
	կով	41230	10	41240
	երինց՝ 1-1.5 տարեկան	11881	----	11881
	արջառ՝ 1-1.5 տարեկան	9353	----	9353
	հորթ մինչև 1 տարեկան	28879	8	28887
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	127837	20	127857
գոմեշ	գոմեշ եզ	1425	----	1425
	գոմեշ և ցուլ՝ 2 տարեկանից մեծ	27	----	27
	չափահաս մատակ	1500	1	1501
	երինց ու արջառ	303	----	303
	հորթ ու արջառ՝ 1-1.5 տարեկան	179	----	179
	գոմեշի ձագ՝ մինչև 1 տարեկան	922	----	922
	ԸՆԴԱՍԵՆԸ	4356	1	4357
մանր եղջերավոր անասուն	ոչխար	93826	----	93826
	գառ	49458	----	49458

	այծ	9133	----	9133
	ուլ	5062	----	5062
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	157479	----	157479
մլր	խոզ	50	----	50
	էջ և ջորի	2866	----	2866
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2916	----	2916
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ		295670	22	295692

**ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ.
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌՈՒՄ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԱՐԵՎՍՏԱՀԱՅ
ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԿՕՐՅԱ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ. 1916թ.²⁰⁵**

Ցուցակ Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերում հաստատված արևմտահայ որրերի աղյուսակ 1

1915թ. նոյեմբեր-դեկտեմբեր					
N	գյուղ	երկու սեռից	N	գյուղ	երկու սեռից
1.	Սոնգուռլի	50	4.	Մոլլա Գյուլչա	17
2.	Արմուքի	15	5.	Շիրվանջուղ	25
3.	Բողազքեսան	14	6.	Խոզուքի	43
ԸՆԴԱՄԵՆԸ					164 երկու սեռից

ՀԱԱ ֆոնդ. 28, ցուցակ 1, գործ 429, ք. 1-4: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառում հաստատված արևմտահայ գաղթականությանը ցուցակագրելու և դրա համար դրամավարձ ստանալու անդորրագրեր: Մաս Ա
աղյուսակ 2*

I շրջանի լիազոր Հ. Տեր-Սկրտչյան				II շրջանի լիազոր Գ Մարիքյան			
գյուղ	ընտ.	մարդ	վճար	գյուղ	ընտ.	մարդ	վճար
1. Դափըլի	35	197	2 ռուբլի	1. Քյաֆթառլի	22	----	1 ռուբլի
2. Տավշանդշլաղ	37	199	--/--	2. Չրախլի	25	----	--/--
3. Աղին	25	167	--/--	3. Եզանլար	30	----	--/--
4. Բոզդողան	36	186	--/--	4. Դուլիջան	24	----	--/--
5. Նոր Արթիկ	33	170	--/--	5. Թուփառլի	25	----	--/--
6. Բողդաշեն	21	121	--/--	6. Հաջինազար-Դուլի	45	----	--/--

²⁰⁵ Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղերում հաստատված արևմտահայ գաղթականության ցուցակագրումն անցկացվել է 1916թ. փետրվարի 14-ին՝ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության կարգադրությամբ: Արդյունքները մշակվել ու ընկերությանն են հանձնվել մարտի 9-ին Կովկասի ՀԲԸ Ալեքսանդրապոլի ճյուղի նախագահ Հակոբ քահանա Խաչվանքյանի միջոցով (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ. 28, ցուցակ 1, գործ 429, ք. 1-7): Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող երեք աղյուսակները կազմել ենք գաղթականությանը ցուցակագրելու համար դրամավարձի ստացականների պարունակած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա:

7. Ղեղաչ	46	235	--/--	7. Ձաջուռ	53	----	--/--
8. Չիրայիի	26	133	--/--	8. Հոռոմ	34	----	--/--
9. Սվանվերդի	43	242	--/--	9. Գոնախորան	53	----	--/--
10. Արդիսկալի – 3	21	134	--/--	10. Թափադոլլակ	25	----	--/--
11. Ղազարապատ	24	155	--/--	11. Ղազանչի	23	----	--/--
12. Մեծ Քեթի	21	134	--/--	12. Գիրաքլար	23	----	--/--
13. Աղքիլիսա	22	103	--/--	13. Իլխիարի	30	----	--/--
14. Բյալալի	15	76	1 ռուբլի	14. Մեծ Քյափանակ	45	----	--/--
15. Բաշգյուղ	17	71	--/--	15. Խանվալի	6	----	--/--
16. Ենիքոյ	17	85	--/--	16. Դուքնիդշլաղ	6	----	--/--
17. Ղշլաղ	8	70	--/--	17. Դոլոաթ	12	----	--/--
18. Ալեքսանդրովկա	5	29	--/--	18. Ղասմալի	12	----	--/--
19. Փոքր Ղարաքիլիսա	4	18	--/--	19. Իմիրխանլի	14	----	--/--
20. Մեծ Սարիար	18	102	--/--	20. Թալիբոլլի	18	----	--/--
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	474	2627	33 ռուբլի	21. Փոքր Քյափանակ	15	----	--/--
				ԸՆԴԱՄԵՆԸ	540	----	21 ռուբլի

ՀԱԱ ֆոնդ. 28, ցուցակ 1, գործ 429, ք. 4-5: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրապոլի գավառում հաստատված արևմտահայ գաղթականությանը
ցուցակագրելու և դրա համար դրամավարձ ստանալու անդորրագրեր: Մաս Բ
աղյուսակ 3*

III շրջանի լիազոր Հովհաննիսյան				IV շրջանի լիազոր Գրիգորյան			
գյուղ	ընտ.	մարդ	ծնար	գյուղ	ընտ.	մարդ	վճար
1. Արթիկ	56	----	1 ռուբլի	1. Սոգոթլի	78	420	1 ռուբլի
2. Սարիբաշ	9	----	--/--	2. Գլովխան(լի)	23	121	--/--
3. Մահմուդջուղ	46	----	--/--	3. Արմութլի	20	101	--/--
4. Մեջիթլի	20	----	--/--	4. Շիրվանջուղ	31	208	--/--
5. Թոմարուշ	9	----	--/--	5. Մոլլա Գյուլչա	42	285	--/--
6. Փոքր Բեքանդ	33	----	--/--	6. Բողազբեսան	25	116	--/--
7. Ղիչաղ	18	----	--/--	7. Աղիյաման	27	142	--/--
8. Ղզլքիլիսա	6	----	--/--	8. Մուսլուխլի	28	140	--/--
9. Մեծ Բաշգյուղ	17	----	--/--	9. Գրբիս	23	123	--/--
10. Փոքր Արդիսկալի	12	----	--/--	10. Չիթանբուլ	38	228	--/--
11. Մեծ Արդիսկալի	28	----	--/--	11. Տաշդալա	40	216	--/--

12. Նորաշեն	26	----	--/--	12. Փիրփիքյան	15	90	--/--
13. Հայկ. Գյուզարյարա	24	----	--/--	13. Ջարինջա	27	172	--/--
14. Գրոխոս-գիրման	25	----	--/--	14. Վերին Դանլիջա	21	150	--/--
15. Հաջիխալիլ	28	----	--/--	15. Ներքին Դանլիջա	21	150	--/--
16. Դանագիրմազ	25	----	--/--	16. Ջելաբկեչուտ	10	55	--/--
17. Սիրաք	5	----	--/--	17. Իլլի Դարաքիլիսա	11	57	--/--
18. Մելիքբենդ	17	----	--/--	18. Կապա	144	621	--/--
19. Ջարջառիս	10	----	--/--	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	459	3395	18 ռուբլի
20. Ջանգիթափա	7	----	--/--				
21. Մեշիշբենդ	5	----	--/--				
22. Մունջուխի	13	----	--/--				
23. Հայկական Փամպ	15	----	--/--				
24. Ախոուլի	15	----	--/--				
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	469	----	24 ռուբլի				

ՀԱԱ ֆոնդ. 28, ցուցակ 1, գործ 429, ք. 6-7: Բնագիր: Չեռագիր:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐԻ ԹՎԱՔԱՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ. 1916-1917թթ.²⁰⁶

Ալեքսանդրապոլի որբանոցների երեխաներն ըստ տարիքի և սեռի

աղյուսակ 1

²⁰⁶ Ստորև ներկայացվող ցուցակից դուրս են մնացել երկու որբանոցներ. Գրանցից առաջինը բացվել էր 1916թ.՝ «քոստո-քաչալ» երեխաների համար, գատված էր մյուս որբանոցներից և ոչ մի առնչություն չունեի նրանց հետ (տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 547, ք. 4-5), իսկ երկրորդը՝ «Ռ-որինգոն» անունով, բացվել էր 1917թ. հունվարի 15-ին, Լոնդոնի Կարմիր խաչի կոմիտեի կողմից՝ 8-12 տարեկան 40 սասունցիների համար (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 901, ք. 2):

տարիք		Բարեգործական N 1 ²⁰⁷	Բարեգործական N 2 ²⁰⁸	Կենտրոնական կոմիտեի N 1 ²⁰⁹	Կենտրոնական կոմիտեի N 2 ²¹⁰	Կենտրոնական կոմիտեի N 3	Միացյալ ընկերության N 1 ²¹¹	Միացյալ ընկերության N 2 ²¹²	ԸՆԴԱՄԵՆԸ
1-3 տարեկան	արական	---	4	---	1	---	---	---	5
	իգական	2	1	---	4	---	---	---	7
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	2	5	---	5	---	---	---	12
4-7 տարեկան	արական	5	7	1	4	---	1	4	22
	իգական	8	1	---	2	---	2	3	16
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	13	8	1	6	---	3	7	38
8-10 տարեկան	արական	16	36	7	4	---	6	20	89
	իգական	13	7	5	---	17	7	6	55
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	29	43	12	4	17	13	26	134
11 և ավելի	արական	12	31	12	8	---	11	8	82
	իգական	4	1	14	13	16	4	14	66
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	16	32	26	21	16	15	22	148
բոլորը միասին	արական	33	78	20	17	---	18	32	198
	իգական	27	10	19	19	33	13	23	144
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	60	88	39	36	33	31	55	342

ՀԱԱ, ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 26: Բնագիր: Չեռագիր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ

²⁰⁷ Որբանոցը բացվել է 1916թ. հունիսի 7-ին՝ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության Ալեքսանդրապոլի ճյուղի միջոցներով, Բասենի Բաշգեղ գյուղից Ալեքսանդրապոլ տեղափոխված որբերի համար (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 428, ք. 15):

²⁰⁸ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության Ալեքսանդրապոլի ճյուղի 2-րդ որբանոցը բացվել է 1916թ. հունիսի 27-ին՝ սասունցի որբերի համար (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 129):

²⁰⁹ Պատերազմից տուժվածներին օգնող Հայկական բարեգործական ընկերության կենտրոնական կոմիտեի առաջին որբանոցն Ալեքսանդրապոլում բացվել է 1916թ. ապրիլի 1-ին (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 116):

²¹⁰ Պատերազմից տուժվածներին օգնող Հայկական բարեգործական ընկերության կենտրոնական կոմիտեի երկրորդ և երրորդ որբանոցները բացվել են համապատասխանաբար 1916թ. հուլիսին և 1917թ. փետրվարին (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 123):

²¹¹ Բացվելով 1915թ. նոյեմբերի 20-ին՝ որբանոցն առաջին երեք ամիսներին ֆինանսավորվել է միայն «Եղբայրական օգնության երիտասարդական միության» կողմից: 1916թ. փետրվարից վերանվանվելով «Միացյալ ընկերության N 1 որբանոց»՝ այն պահվել է արդեն «Եղբայրական օգնության երիտասարդական միության», «Երիտասարդական ընկերության», «Օրիորդաց կոմիտեի» և «Բարեգործական ընկերության» համատեղ ուժերով (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 125):

²¹² «Միացյալ ընկերության N 2 որբանոցը» քաղաքից դուրս մի հարմար շենք էր՝ բաղկացած ութ մեծ, լուսավոր և հարմար սենյակներից (մանրամասն տե՛ս ՀԱԱ ֆոնդ 28, ցուցակ 1, գործ 506, ք. 129):

ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ.
ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱԶԳԱՔՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԻ 1917թ. ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՍԱՍԻՆ²¹³

*Տեղեկություններ Ալեքսանդրասպուի գավառի 1917թ. ժողովրդագրական
 դրության մասին*²¹⁴

աղյուսակ 1

գյուղական հասարակություն և գյուղի անուն		տնտեսությունների թիվ	գյուղերի թիվ	գյուղական հասարակություն և գյուղի անուն		տնտեսությունների թիվ	գյուղերի թիվ
ա) Տավշանդշլաղի հասարակություն				ե) Սոգութլիի հասարակություն			
1.	Աղին	266	1	1.	Փիրթիքյան	60	1
2.	Բարուռլի	110	1	2.	Բողազքեսան	191	1
3.	Սվանվերդի	274	1	3.	Աղիյանան	117	1
4.	Ղազարասպատ	162	1	4.	Սոգութլի	379	1
5.	Ղափըլի	264	1	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		747	4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		1076	5	զ) Ղզըլբիլիսայի հասարակություն			
բ) Օրթաքիլիսայի հասարակություն				1.	Ղեղաչ	111	1
1.	Թովառլի	153	1	2.	Ղզըլբիլիսա	229	1
2.	Փոքր Քեթի	65	1	3.	Ղլիջ-Յաթաղ	164	1
3.	Օրթաքիլիսա	124	1	4.	Բողդաշեն	110	1
4.	Ներքին Ղանլիջա	85	1	5.	Չիրայիլի	150	1
5.	Վերին Ղանլիջա	190	1	6.	Բոզդողան	208	1
6.	Մեծ Քեթի	176	1	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		972	6
7.	Կապս	100	1	է) Մարալի հասարակություն			
8.	Դարբանդ	70	1	1.	Էֆենդի	45	1
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		963	8	2.	Փոքր Ղշլաղ	27	1
զ) Յադութլիի հասարակություն				3.	Դարբազ	105	1
1.	Յադութլի	218	1	4.	Ղուրսալի	180	1
2.	Վարդանլի	250	1	5.	Ղզորան	50	1
3.	Սարմուսախլի	141	1	6.	Ղանջուղազ	57	1
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		609	3	7.	Խարալ	112	1
դ) Ղզըլոջի հասարակություն				8.	Գալլավար	187	1
1.	Գյուլլիբուլաղ	43	1	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		763	8

²¹³ Փաստաթուղթը կազմվել է «Ժողովրդագրական վարչություն» է ներկայացվել 1923թ. մայիսի 23-ին (ՀԱԱ Ֆոնդ 163, ցուցակ 2, գործ 11, թթ. 1-53):

²¹⁴ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող ցուցակը խիստ թերի է: Մեզ անհայտ պատճառներով հաշվառվել է գավառի բնակչության միայն 21.9%-ը (տե՛ս աղյուսակ 2):

2.	Մարտ	19	1	ը) Նորաշենի հասարակություն		
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		62	2	1. Փոքր Արդիավալի	152	1
				ԸՆԴԱՄԵՆԸ	152	1
Հ Ա Ն Բ Ա Գ Ո Ւ Մ Ա Բ Ը					5344	37

ՀԱԱ ֆոնդ 163, ցուցակ 2, գործ 11, թթ. 24-25: Բնագիր: Ձեռագիր:

**Ընդհանուր տեղեկություններ Երևանի նահանգի
1917թ. ժողովրդագրական դրության մասին**

աղյուսակ 2

N	գավառ	տնտեսությունների թիվ	գյուղական հասարակությունների թիվ	գյուղերի թիվ	ընդհանուրի %
1.	Երևանի	6224	12	62	24.3
2.	Ալեքսանդրապոլի	5344	8	37	21.9
3.	Նոր Բայազետի	1095	2	9	6.5
4.	Էջմիածնի	20043	21	174	83.8
5.	Դարալագյազի	3933	8	45	63.9
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		36639	51	327	37.9

ՀԱԱ ֆոնդ 163, ցուցակ 2, գործ 11, թ. 53: Բնագիր: Ձեռագիր:

**1917թ. ՀԱՄԱՌՈՒՄԱՍՏԱՆՅԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ
ՍԱՐԴԱՀԱՍԱՐ²¹⁵**

²¹⁵ 1916թ. Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական հաշվեգրման ժամանակ թույլ տրվեցին մի շարք թերացումներ (օրինակ՝ գյուղական բնակչությունն ամբողջությամբ չհաշվառվեց, հնարավորություն չստեղծվեց արձանագրելու գյուղացիության սոցիալական շերտավորումը կամ անդրադարձ չեղավ բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ կազմին): Ուստի Փետրվարյան բուրժուադեմոկրատական հեղափոխությունից հետո Ժամանակավոր կառավարությունը ստիպված եղավ 1917թ. մարտի 11-ին նոր հանձնաժողով ստեղծել երկրում հողատիրության և հողօգտագործման վիճակն ուսումնասիրելու համար: Հողագործության մինիստրության՝ ապրիլի 18-22-ը Մոսկվայում հրավիրած վիճակագիրների համագումարը հաստատեց Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական և քաղաքային նոր մարդահամարի ծրագիր: Ի տարբերություն նախորդի՝ այս մարդահամարը ընդգրկելու էր Ռուսաստանի ամբողջ բնակչությունը՝ առկա, մշտական, զորակոչվածներին, ռազմագերիներին, փախստականներին և այլն: 1917թ. մայիսի 5-ին Ժամանակավոր կառավարությունը հրատարակեց մարդահամար անցկացնելու մասին օրենք, և դրա իրագործման ժամկետներ նշանակվեցին մայիս-սեպտեմբեր ամիսները: Անդրկովկասում և մասնավորապես Երևանի նահանգում աշխատանքները սկսվեցին 1917թ. հունիսին: Հավաքված նյութը մշակվեց և հրատարակվեց միայն Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո. Կենտրոնական Ռուսաստանի հատվածը՝ 1922-1923թթ. (տե՛ս "Ռուսաստանի տնտեսական վիճակը 1917թ. 37 ռուսաստանյան ռուսաստանյան տնտեսական տարեգրքի", 1923), Վրաստանինը՝ 1922թ. (տե՛ս "Ռուսաստանյան տնտեսական վիճակը 1917թ., 1922թ. 37 ռուսաստանյան տնտեսական տարեգրքի", 1922), իսկ Ադրբեյջանինը՝ 1924-1925թթ. (տե՛ս "Ռուսաստանյան տնտեսական վիճակը 1917թ., 1925թ. 37 ռուսաստանյան տնտեսական տարեգրքի", 1925):

Վիճակագրական տեղեկություններ 1917թ. Երևանի նահանգի գյուղերի և դրանցում առկա ազգաբնակչության թվի մասին²¹⁶

աղյուսակ 1

գավառ	գյուղերի թիվ	ամենատեղումների թիվ	բնակչության թիվ		
			ար.	իգ.	ընդամենը
Երևանի	56	5840	15996	14727	30723
Էջմիածնի	157	21062	63584	59249	122833
Սուրմալուի	133	10129	27520	25676	53196
Շարուր-Դարայագյազի	161	12573	40676	34854	75530
Ալեքսանդրապոլի	43	6069	21498	19956	41454
Նոր Բայազետի	57	9089	32887	30154	63041
Լոռու	65	7649	27808	25062	52870
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	672	72411	229969	209678	439647

Երևանի նահանգի գյուղական ազգաբնակչության էթնոժողովրդագրական պատկերը 1917թ.

աղյուսակ 2

գավառ	հայ			քաթար			ռուս			եզդի, քուրդ		
	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.	ար.	իգ.	ընդ.
Երևանի	6939	6686	13625	8464	7474	15938	8	6	14	538	524	1052
Էջմիածնի	42480	40700	83180	15496	13500	28996	38	38	76	5417	4888	10305
Սուրմալուի	11817	11566	23383	11326	10257	21583	----	----	----	4373	3852	8225

Պատմական-գեոգրաֆիկ քարտեզային քաղաքացիական պատերազմի 1917 թվականի, Պատմական, 1925): Այլ ճակատագիր ունեցավ մարդահամարի՝ Երևանի նահանգին վերաբերող նյութերի մշակումն ու հրատարակումը: Աշխատանքները սկսվեցին Թիֆլիսում 1918թ., սակայն մայիսյան իրադարձություններից հետո դադարեցվեցին: Հաջորդ երկու տարիների ընթացքում ՀՀ Սինիստրների խորհուրդը մեկ-երկու անգամ անդրադարձավ 1917թ. մարդահամարի տվյալների մշակման հարցին, սակայն ի վերջո նպատակահարմար գտավ «այդ հարցի իրագործումը թողնել ավելի բարեհաջող ժամանակի»: Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո մարդահամարի նյութերի մշակման վերջին անհաջող փորձը կատարեց ՀԽՍՀ Գյուղատնտեսության ժողովրդական կոմիսարիատի գյուղատնտեսության բաժանմունքը 1921թ. փետրվարին: Այս ամբողջ ընթացքում միակ դրական տեղաշարժը եղավ այն, որ նյութերը (կամ գոնե դրանց մի մասը) Թիֆլիսից տեղափոխվեցին Երևան: Հաջորդ 70 տարիների ընթացքում մարդահամարի նյութերն անբողջությամբ մշակելու և հրատարակելու ուղղությամբ որևէ լուրջ քայլ չարվեց: 1916-1917թթ. Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական մարդահամարների նյութերը մշակվեցին ու մեկ աշխատությամբ հրատարակվեցին միայն 1992թ., ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի մեր ավագ գործընկերներ Ա.Համբարյանի, Գ.Առաքելյանի, Գ.Կիրակոսյանի և Ս. Սկրտչյանի ջանքերով (մանրամասն տես «Արևելյան Հայաստանը 1916-1917թթ. մարդահամարներում, կազմողներ՝ Ա.Համբարյան, Գ.Առաքելյան, Գ.Կիրակոսյան, Ս.Սկրտչյան», Երևան, 1992):

²¹⁶ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող այս և հաջորդ հինգ աղյուսակները մեր կողմից առանձնացվել և առանց որևէ միջամտության ներկայացվում են «Արևելյան Հայաստանը 1916-1917թթ. մարդահամարներում» աշխատությունից՝ տես աղյուսակներ՝ թիվ 2 (էջ 42), թիվ 3 (էջ 43), թիվ 4 (էջ 44), թիվ 21 (էջ 61), թիվ 22 (էջ 62), թիվ 34 (էջ 70):

Շարուր-Գարալագյազի	12256	10638	22894	27763	23664	51427	45	26	71	381	298	679
Ալեքսանդրապոլի	20755	19230	39985	743	726	1469	----	----	----	----	----	----
Նոր Բայազետի	25133	23531	48664	5432	4533	9965	1714	1649	3363	459	315	774
Լոռու	20245	17821	38066	2013	1817	3830	3633	3670	7303	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	139625	130172	248797	71237	61971	133208	5438	5389	10827	11168	9877	21035

Գյուղացիական հողատիրությունը Երևանի նահանգում 1917թ.

աղյուսակ 3

գավառ	տնտեսությունների թիվ	քնակչության թիվ	հող դեյատիվներով		
			հողաբաժնի չափ	1 տնտեսության հողաբաժնի	1 շնչի հողաբաժնի
Երևանի	5840	30723	6050	1.03	0.18
Էջմիածնի	21062	122833	61771	2.93	0.58
Սուրմալուի	10125	53196	14604	1.44	0.27
Շարուր-Գարալագյազի	12578	75530	16758	1.33	0.22
Ալեքսանդրապոլի	6069	41454	20607	3.43	0.5
Նոր Բայազետի	9089	63041	30070	3.32	0.48
Լոռու	7649	52870	46128	6.00	0.87
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	72412	439647	195988		

Երևանի նահանգում վարձու աշխատուժ օգտագործող գյուղացիական տնտեսությունների թիվը և տեղաբաշխումը

աղյուսակ 4

գավառ	հայ	քաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
Երևանի	1445	764	----	17	11	2237
Էջմիածնի	2885	1122	----	203	18	2228
Սուրմալուի	1173	1355	----	85	----	2613
Շարուր-Գարալագյազի	127	558	6	4	----	695
Ալեքսանդրապոլի	348	14	----	----	----	362
Նոր Բայազետի	350	34	35	----	----	419
Լոռու	2161	220	325	----	203	2909
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	8489	4067	366	309	232	11463

Վարձու աշխատողների թիվը Երևանի նահանգի գյուղական տնտեսություններում 1917թ.

աղյուսակ 5
ընդամենը

գավառ	օրավարձու	սեզոնային	տարեկան	ընդամենը
Երևանի	123671	13283	501	137455
Էջմիածնի	82633	3935	1518	88086
Սուրմալուի	30278	3467	831	34576
Շարուր-Դարալագյազի	2218	195	504	2917
Ալեքսանդրապոլի	348	243	90	681
Նոր Բայազետի	323	140	118	581
Լոռու	2546	221	185	2952
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	242017	21484	3747	267248

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Ձեռագիր:

Արդյունաբերական ձեռնարկությունների թիվը Երևանի նահանգում 1917թ.

աղյուսակ 6

գավառ	կրպակ	ջրաղաց	ձեռնարկություն	ընդամենը
Երևանի	445	164	52	661
Էջմիածնի	420	327	56	803
Սուրմալուի	138	91	30	259
Շարուր-Դարալագյազի	274	203	32	509
Ալեքսանդրապոլի	31	23	21	75
Նոր Բայազետի	132	192	71	395
Լոռու	89	91	54	234
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	1529	1091	316	2936

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Ձեռագիր:

Հողաբաժինների կենտրոնացումը Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղացիության տարրեր խմբերի ձեռքում 1917թ.²¹⁷

²¹⁷ Ընթերցողի ուշադրությանը ներկայացվող հաջորդ ինը աղյուսակները (թիվ,թիվ 7-15) կազմվել են մեր կողմից՝ 1917թ. Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական մարդահամարի հաղորդած թվային տվյալների հիման վրա (մանրամասն տես՝ ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007): Մեր կարծիքով, մարդահամարի՝ Արևելյան Հայաստանին և հատկապես Ալեքսանդրապոլի գավառին վերաբերող հատվածը խիստ թերի է: Նախ հաշվառվել է միայն 43 գյուղ (41454 մարդ), այնինչ 1906թ. դրությամբ գավառի չորս ոստիկանական տեղամասերում կար 165 գյուղ (153055 մարդ): Մեզ չհաջողվեց վիճակագրական տեղեկություններ գտնել գա-

աղյուսակ 7

տնտեսատերերի խմբեր	տնտեսությունների թիվ	%-ային հարաբերությամբ	տնտեսությունների հողաբաժիններ	% հարաբերությամբ
հողագործ	778	12.82	----	----
մինչև 0.5 դեսյատին	53	0.82	26.5	0.13
1.0 դեսյատին	321	50.30	321	1.53
1.5 դեսյատին	613	10.20	919.5	4.50
2.0 դեսյատին	511	8.42	1022	5.00
2-3 դեսյատին	1178	19.41	2945	14.44
3-4 դեսյատին	726	11.96	2541	12.45
4-5 դեսյատին	614	10.12	2763	13.54
5-6 դեսյատին	438	7.22	2409	11.80
6-8 դեսյատին	459	7.56	3213	15.74
8-10 դեսյատին	194	3.19	1746	8.55
10-15 դեսյատին	150	2.47	1875	9.20
15-20 դեսյատին	27	0.44	472.5	2.32
20-25 դեսյատին	6	0.09	135	0.60
25-30 դեսյատին	1	0.02	27.5	0.14
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	6069	100	20416	100

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Ձեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառում գյուղացիական տնտեսությունների խմբավորումն ըստ ազգային պատկանելության

աղյուսակ 8

տնտեսատերերի խմբեր	տնտեսությունների թիվ					
	հայ	քաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
հողագործ	776	2	----	----	----	778
մինչև 0.5	52	1	----	----	----	53

վառակենտրոն Ալեքսանդրապոլի մասին: Ավելին, մենք նույնիսկ չգիտենք՝ արդյո՞ք այստեղ քաղաքային մարդահամար անցկացվել է: Բանն այն է, որ 1917թ. հրատարակվեց նաև Համա-ռուսաստանյան քաղաքային մարդահամարի հրահանգ, ըստ որի՝ հաշվառում անցկացվելու էր նաև քաղաքներում, քաղաքատիպ ավաններում և նույնիսկ գործարաններում ու ֆաբրիկանե-րում (տե՛ս "Ռուսաստանի մարդահամարները 1917 թ. և նրանից առաջ" և "Ռուսաստանի մարդահամարները 1917 թ. և նրանից առաջ" 1-16): Սակայն հրահանգն իրագործվեց ոչ բարեխղճորեն: Հայաստանի ազգային արխիվում տեղեկություններ կան միայն Երևան, Կարս, Արդահան, Օլթի, Կաղզվան և Սարիղամիշ քաղաքների մասին, ընդ որում՝ թերի. ներկայացվում է այդ քաղաքների բնակչության միայն մի մասը:

դեսյատին						
0.5-1 դեսյատին	291	30	----	----	----	321
1-1.5 դեսյատին	545	68	----	----	----	613
1.5-2.5 դեսյատին	484	27	----	----	----	511
2-3 դեսյատին	1107	71	----	----	----	1178
3-4 դեսյատին	709	17	----	----	----	726
4-5 դեսյատին	602	12	----	----	----	614
5-6 դեսյատին	432	6	----	----	----	438
6-8 դեսյատին	446	13	----	----	----	459
8-10 դեսյատին	190	4	----	----	----	194
10-15 դեսյատին	146	4	----	----	----	150
15-20 դեսյատին	26	1	----	----	----	27
20-25 դեսյատին	5	1	----	----	----	6
25-30 դեսյատին	1	----	----	----	----	1
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	5812	257	----	----	----	6069

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

*Ալեքսանդրասպուլի գավառում հողի վարձակալումն ըստ տնտեսությունների
աղյուսակ 9*

վարձակալողների խմբեր	գյուղացիական տնտեսություններ					
	հայ	թաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
չեն վարձակալել	5556	257	----	----	----	5813
մինչև 0.25 դեսյատին	----	----	----	----	----	----
0.25-0.50 դեսյատին	6	----	----	----	----	6
0.50-0.75 դեսյատին	3	----	----	----	----	3
0.75-1.0 դեսյատին	12	----	----	----	----	12
1.0-1.5 դեսյատին	34	----	----	----	----	34
1.5-2 դեսյատին	18	----	----	----	----	18
2-3 դեսյատին	59	----	----	----	----	59
3-5 դեսյատին	61	----	----	----	----	61
5-7 դեսյատին	15	----	----	----	----	15
7-10 դեսյատին	20	----	----	----	----	20
10-15 դեսյատին	8	----	----	----	----	8
15-20 դեսյատին	11	----	----	----	----	11
20-30 դեսյատին	4	----	----	----	----	4

30-40 դեյատին	2	----	----	----	----	2
40-50 դեյատին	----	----	----	----	----	----
50 դեյատին և ավելի	3	----	----	----	----	3
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5812	257	----	----	----	6069

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Ալեքսանդրապոլի գավառում վարձակալությանը հող հանձնող տնտեսությունները
աղյուսակ 10

վարձակալությանը հող հանձնողների խմբեր	գյուղացիական տնտեսություններ					
	հայ	թաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
չեն հանձնել	5275	257	----	----	----	5532
մինչև 0.25 դեյատին	----	----	----	----	----	----
0.25-0.50 դեյատին	9	----	----	----	----	9
0.50-0.75 դեյատին	55	----	----	----	----	55
0.75-1.0 դեյատին	13	----	----	----	----	13
1.0-1.5 դեյատին	139	----	----	----	----	139
1.5-2 դեյատին	69	----	----	----	----	69
2-3 դեյատին	116	----	----	----	----	116
3-5 դեյատին	103	----	----	----	----	103
5-7 դեյատին	28	----	----	----	----	28
7-10.5 դեյատին	4	----	----	----	----	4
10-15 դեյատին	1	----	----	----	----	1
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5812	----	----	----	----	6069

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Անասունների գլխաքանակն Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղացիական տնտեսություններում

աղյուսակ 11

տնտեսատերերի խմբեր	հայերի մոտ	թաթարների մոտ	ռուսների մոտ	եզդիների ու քուրդերի մոտ	այլազգիների մոտ	ընդամենը
1 գլուխ	250	6	----	----	----	256
2 գլուխ	1064	60	----	----	----	1124
3-5 գլուխ	3202	133	----	----	----	3335
5-10 գլուխ	8273	322	----	----	----	8595
11-15 գլուխ	5712	225	----	----	----	5937
16-20 գլուխ	4883	262	----	----	----	5145

21-30 գլուխ	8625	325	----	----	----	8930
31-40 գլուխ	5740	420	----	----	----	6160
41-50 գլուխ	5445	405	----	----	----	5850
51-100 գլուխ	14400	2400	----	----	----	16300
101-500 գլուխ	24600	2700	----	----	----	27300
501 և ավելի	----	750	----	----	----	750
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	82194	8008	----	----	----	90202

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Բանող անասունների գլխաքանակն Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղացիական տնտեսություններում

աղյուսակ 12

տնտեսատերերի խմբեր	գյուղացիական տնտեսություններ					
	հայ	թաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
1 գլուխ	186	19	----	----	----	205
2 գլուխ	4348	282	----	----	----	4630
3 գլուխ	591	42	----	----	----	633
4 գլուխ	1516	36	----	----	----	1552
5 գլուխ	445	15	----	----	----	460
6 գլուխ	444	6	----	----	----	450
7 գլուխ	168	----	----	----	----	168
8 գլուխ	104	----	----	----	----	104
9 գլուխ	54	----	----	----	----	54
10 և ավելի	30	10	----	----	----	40
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	7886	410	----	----	----	8296

ՀԱԱ ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Աշխատողների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղացիական տնտեսություններում

աղյուսակ 13

աշխատողների թիվ	գյուղացիական տնտեսությունների քանակ					
	հայ	թաթար	ռուս	եզդի, քուրդ	այլազգի	ընդամենը
աշխատող չունեն	96	1	----	----	----	97
1 աշխատող	274	16	----	----	----	290
2 աշխատող	1843	114	----	----	----	1957
3 աշխատող	1046	49	----	----	----	1095
4 աշխատող	988	32	----	----	----	1030
5 աշխատող	605	18	----	----	----	623

6 աշխատող	366	14	----	----	----	380
7 աշխատող	237	7	----	----	----	244
8 աշխատող	164	4	----	----	----	168
9 աշխատող	82	1	----	----	----	83
10 և ավելի	111	1	----	----	----	112
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	5812	257	----	----	----	6069

ՀԱԱ, ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Վարձու աշխատուժ օգտագործող և չօգտագործող գյուղացիական տնտեսությունների քանակն Ալեքսանդրապոլի գավառում

աղյուսակ 14

ազգություն	գյուղացիական տնտեսություններ, որոնք վարձակալել են քատրակներ				չեն վարձակալել քատրակներ
	օրով	սեզոնով	տարով	ընդամենը	
հայ	191	84	73	348	5464
թաթար	8	6	----	14	243
ռուս	----	----	----	----	----
եզդի, քուրդ	----	----	----	----	----
այլազգի	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	199	90	73	362	5707

ՀԱԱ, ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

Գրագիտությունն Ալեքսանդրապոլի գավառում

աղյուսակ 15

ազգություն	արական սեռի				իգական սեռի				ընդամենը	
	մինչև 15 տար.	15-29 կար.	30-49 տար.	50 տար. և բարձր	մինչև 15 տար.	15-29 տար.	30-49 տար.	50 տար. և բարձր	ար.	իգ.
հայ	389	1261	761	283	107	198	132	76	2694	513
թաթար	15	32	17	8	3	7	6	3	72	13
ռուս	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----
եզդի, քուրդ	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----
այլազգի	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----
ԸՆԴԱՍԵՆԸ	404	1293	778	291	110	205	138	79	2766	532

ՀԱԱ, ֆոնդ 125, ցուցակ 1, գործ 657-701, գործ 1007: Բնագիր: Չեռագիր:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

«Ալեքսանդրապոլի գավառը վիճակագրական նյութերում (XIXդ.-XX դարասկիզբ)» վերնագրով այս աշխատասիրությունը վիճակագրական փաստաթղթերի հավաքածու է՝ բաղկացած 325 աղյուսակներից, որոնք վերաբերում են XIXդ. առաջին քառորդից մինչև 1917թ. ընկած ժամանակահատվածում Ալեքսանդրապոլի գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ իրավիճակի, բնակավայրերի տեղագրության, բնակչության տեղաշարժերի, նրա ազգային կազմի տոկոսային հարաբերակցության դինամիկայի խնդիրներին, ինչպես նաև լույս են սփռում ամբողջ XIXդ. ընթացքում և XX դարասկզբին պարբերաբար կրկնվող արևմտահայերի գաղթերի, ըստ բնակության նոր վայրերի գաղթականների տեղաբաշխման և երկրամասի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի վրա գաղթերի թողած ազդեցության վրա:

Ժողովածուն հիմնականում կազմվել է Հայաստանի Ազգային և Վրաստանի պատմության կենտրոնական պետական արխիվների 14 ֆոնդերում պահվող ավելի քան 110 գործերի հաղորդած վիճակագրական տեղեկությունների հիման վրա: Միաժամանակ վեր հանվել, ստուգվել, հնարավորության սահմաններում լրացվել և օգտագործվել են նաև սկզբնաղբյուրի արժեք ստացած որոշ գրավոր աղբյուրների, մասնավորապես Համառուսաստանյան 1897 և 1917թթ. մարդահամարների ու 1916թ. գյուղատնտեսական հաշվեգրման նյութերի, Երևանի մահանգի հուշամատյանների, Կովկասյան օրացույցների և այլ վիճակագրական ժողովածուներով դեռևս XIX դ. վերջին և XX դ. սկզբին հրատարակված նյութեր: Ժողովրդագրական հիմնախնդիրներին վերաբերող այդ նյութերն ու փաստաթղթերը, իրենց անխուսափելի բացթողումներով և թերացումներով հանդերձ, կարևորագույն տեղեկություններ են հաղորդում ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում Արևելյան Հայաստանի հյուսիսային հատվա-

ծի բնակավայրերի քանակի, բնակչության ազգային ու դասակարգային կազմի, նրա կենսաբանական և մեխանիկական շարժի և այլնի մասին:

Ժողովածուի մեջ ընդգրկված աղյուսակների մեծագույն մասը (մոտավորապես 200-ը) վերաբերում է տարբեր ժամանակներում գավառի տարածքում ռուսական իշխանությունների կողմից անցկացված մարդահամարների նյութերի ուսումնասիրությանը (1832, 1842, 1852, 1860, 1873թթ. կամերալ, 1886թ. ընտանեկան ցուցակագրումներ, ինչպես նաև Համառուսաստանյան 1897 և 1917թթ. մարդահամարներ, 1916թ. գյուղատնտեսական հաշվեգրում և այլն): Մեծ տեղ է հատկացվել (շուրջ 80 աղյուսակ) նաև ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում արևմտահայության պարբերաբար կրկնվող ներգաղթերի, ըստ բնակչության նոր վայրերի գաղթականության տեղաբաշխման, ինչպես նաև գավառի բնակչության էթնոկոնֆեսիոնալ պատկերի վրա գաղթերի թողած ազդեցության խնդիրների ուսումնասիրությանը: Վերջապես, հավաքածուի 15%-ը՝ (50 աղյուսակ) տարբեր ժամանակներում Ալեքսանդրապոլի գավառապետերի կողմից Երևանի արքունական պալատ և նահանգային վիճակագրական կոմիտե ուղարկված զեկուցագրեր են գավառի սոցիալ-տնտեսական ու մշակութային կյանքի և էթնոժողովրդագրական իրավիճակի մասին:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՑԱՆԿ

1. ՄԿՁԲՆԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

Ա) Արխիվային նյութեր

1.1 Վրաստանի պատմության կենտրոնական պետական արխիվ (ՎՊԿՊԱ)

Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե, ֆ. 415, ց. 1, գ. 21, ց. 2, գ. 28, 61, 85, 112, ց. 3, գ. 95:

1.2 Հայաստանի ազգային արխիվ (ՀԱԱ)

Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերություն, ֆ. 28, ց. 1, գ. 30, 428, 429, 506, 547, 901:

Էջմիածնի Սուրբ լուսավորչական Սինոդ, ֆ. 56, ց. 16, գ. 475:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի դիվան, ֆ. 57, ց. 2, գ. 106, 1287:

Երևանի արքունական պալատ, ֆ. 93, ց. 1, գ. 82, 83, 84, 85, 86, 87, 97, 109, 110, 120, 123, 124, 125, 183, 184, 185, 186, 187, 194, 217, 218, 219, 220, 238, 241:

Երևանի նահանգային վարչություն, նահանգապետի գրասենյակ, ֆ. 94, ց. 1, գ. 133:

Ալեքսանդրապոլի քաղաքային վարչություն, քաղաքային գործադիր կոմիտե, ֆ. 105, ց. 1, գ. 609:

Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե, ֆ. 125, ց. 1, գ. 4, մաս 2, գ. 5, 14, 26, 27, 34, 657, 658, 658, 659, 660, 661, 662, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 1007:

ՀԽՍՀ վիճակագրության պետական կոմիտե, ֆ. 163, ց. 2, գ. 11:

Հայաստանի առաջին Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարություն, ֆ. 200, ց. 1, գ. 23, 125:

Հայաստանի առաջին Հանրապետության ներքին գործերի նախարարություն, ֆ. 201, ց. 1, գ. 26, 48, 135:

Հայաստանի առաջին Հանրապետության գյուղատնտեսության և պետական գույքի նախարարություն, ֆ. 203, ց. 1, գ. 4, 181:

Թիֆլիսի հայոց ազգային խորհուրդ, ֆ. 222, ց. 1, գ. 24:

Չափաբերական մատյան, ֆ. 269, ց. 2, գ. 501:

Բ) Տպագիր սկզբնաղբյուրներ

- 1.3 Արևելյան Հայաստանը 1916-1917թթ. մարդահամարներում, կազմողներ՝ Ա.Համբարյան, Գ.Առաքելյան, Գ.Կիրակոսյան, Ս.Սկրտչյան, Եր., 1992:
- 1.4 Նոր վավերագրեր պարսկահայերի և արևմտահայերի 1828-1830թթ. գաղթի վերաբերյալ, հրատ. Մ.Գարրինյան, ԲՀԱ, Եր., 1973, N 2, էջ 135-146:
- 1.5 Акопян Т., Развитие Еревана после присоединения Восточной Армении к России, Сборник документов, 1801-1917гг., Ер., 1978.
- 1.6 Акты собранные Кавказской Археографической Коммиссией (АКАК), т. 7. Тифлис, 1876.
- 1.7 Всероссийская сельскохозяйственная и поземельная перепись и все-российская городская перепись 1917г.. Центральное бюро по переписи на Кавказе при главноуполномоченном М.П. на Кавказе, Инструкция к городской переписи 1917 года на Кавказе, Тифлис, 1917.
- 1.8 Документы и материалы по истории армянского народа. Социально-политическое и экономическое положение Восточной Армении после присоединения к России (1830-1870), Ер., 1993.
- 1.9 Новые документы о переселении персидских и западных армян в 1828-1830гг., изд. М.Дарбинян, Вестник архивов Армении, Ер.,1977,N 3,стр. 3-23.
- 1.10 Однодневная перепись беженцев из Турции, Персии и из мест, пограничных с Турцией Гармян, айсоров, греков и пр. 1914-1915гг, Перепись произведена 30-го января 1915г, Эривань, 1915.
- 1.11 Обзорение российских владений за Кавказом, в статистическом, этнографическом, топографическом и финансовом отношениях, ч. 2, СПб., 1836.
- 1.12 Первая всеобщая перепись населения Российской империи, 1897г. LXXI Эриванская губерния, издание Центрального статистического

- комитета Министерства внутренних дел, под редакцией Н.А. Троицкого, СПб, 1905.
- 1.13 Полное собрание законов Российской империи, собрание второе, отд. I, Царствование государя императора Николая Первого, 1840 год, док. NN 13040-14140, СПб., 1841.
- 1.14 Поуездные итоги сельскохозяйственной и поземельной переписи 1917г., издание центрального статистического управления ССР Грузии, Тбилиси, 1922.
- 1.15 Предварительные итоги Всероссийской сельскохозяйственной переписи 1916 года, Выпуск II-Кавказ, Петроград, 1917, поуездные, погубернские и порайонные итоги, Петроград, 1917.
- 1.16 Сборник статистических сведений о Кавказе, издаваемый Кавказским отделом императорского русского географического общества, составил и издал Н. Воронов, т. 1, Тифлис, 1869.
- 1.17 Свод статистических данных о населении Закавказского края, извлеченных из посемейных списков 1886г., Издан по распоряжению Главногоначальствующего гражданской частью на Кавказе, Закавказским статистическим комитетом, Тифлис, 1893.
- 1.18 Сельскохозяйственные районы Азербайджана по материалам сельскохозяйственной переписи 1917 года, Баку, 1925.
- 1.19 Труды центрального статистического управления, т. V, вып. II, отдел сельскохозяйственных переписей, Поуездные итоги Всероссийской сельскохозяйственной и поземельной переписи 1917г. По 37 губерниям и областям, Москва, 1923.
- 1.20 Эриванская губерния, Военно-статистическое обозрение Российской империи, т. XVI, ч. 6, СПб., 1853.

2. ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա) Հայերեն

- 2.1 Ալիշան Ղ., Տեղագիր Հայոց Մեծաց, Ձ.Հ.Գ.-ն տխրողսաթերք չունի, Սր Ղազար, 1855

- 2.2 Ալիշան Ղ., Շիրակ, տեղագրութիւն, պատկերացոյց, Վենետիկ, Սբ Ղազար, 1881:
- 2.3 Անանուն Ռ., Ռուսահայերի հասարակական զարգացումը XIX դարում (1800-1870), հ. Ա, Բաքու, 1916:
- 2.4 Ասրյան Ա., Արամ Մանուկյան. կյանքը և գործը (Ազատագրական շարժման և անկախ պետականության վերականգնման ուղիներում), Եր., 2005:
- 2.5 Ավդալբեկյան Խ., Հոդային հարցը Արևելյան Հայաստանում, Եր., 1959:
- 2.6 Ավետիսյան Հ., Հայկական հարցը 1918 թ., Եր., 1997:
- 2.7 Գալոյան Գ., Ռուսաստանը և Անդրկովկասի ժողովուրդները, ուրվագծեր նրանց փոխհարաբերությունների քաղաքական պատմության հին ժամանակներից մինչև Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության հաղթանակը, Եր., 1978:
- 2.8 Գեղամյանց Ե., Պատմական քաղվածքներ, պրակ 3, մաս 1, Բաքու, 1909:
- 2.9 Երիցեան Ա., Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը և Կովկասի հայք XIX դարում, հ. Ա, Թիֆլիս, 1894:
- 2.10 Էփրիկեան Ս., Պատկերագարդ բնաշխարհիկ բառարան, հ. Ա-Բ, Վենետիկ 1903-1907:
- 2.11 Լեո, Հայոց պատմություն, նորագույն շրջան, մաս Բ, Եր., 1927:
- 2.12 Խոջաբեկյան Վ., Հայաստանի բնակչությունը և նրա զբաղվածությունը, Եր., 1979:
- 2.13 Կորկոտյան Ջ., Խորհրդային Հայաստանի բնակչությունը վերջին հարյուրամյակում (1831-1931), Եր., 1932:
- 2.14 Հակոբյան Թ. Խ., Երևանի պատմությունը (1801-1879), Եր., 1959:
- 2.15 Հայթյան Ա., Հայաստանի ռուս վերաբնակները 1830-1920թթ., Եր., 1989:
- 2.16 Հայրապետյան Ա., Արևելյան Շիրակը XIX դարի առաջին կեսին (պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն), Գյումրի, 2005:
- 2.17 Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների բառարան, կազմեցին՝ Թ. Հակոբյան, Ստ. Մելիք-Բախշյան, Հ. Բարսեղյան, հ. 1-5, Եր., 1986-2001:
- 2.19 Հայաստանը միջազգային դիվանագիտության և սովետական արտաքին քաղաքականության փաստաթղթերում (1828-1923թթ.), Եր., 1972:

- 2.20 Մանուկյան Ե., Հայ ժողովրդի ազգահավաքման գործընթացն Արևելյան Հայաստանում XIX դարի 20-ական թվականների վերջերին-30-ական թվականների սկզբներին, Ատեն. պատ. գիտ. թեկ., Եր., 1991:
- 2.21 Մելիքյան Վ., Փետրվարյան հեղափոխությունը և Հայաստանը, 1917թ. մարտ-հոկտեմբեր, Եր., 1997:
- 2.22 Մելքոնյան Ա., Էրզրում, Էրզրումի նահանգի հայ ազգաբնակչությունը 19-րդ դարի առաջին երեսնամյակին, պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն, Եր., 1994:
- 2.23 Մելքոնյան Ա., Ջավախքը XIX դարում և XX դարի առաջին քառորդին, Եր., 2003:
- 2.24 Մուրադյան Հ., Կարսի նահանգի վարչաժողովրդագրական պատկերը 19-րդ դարի առաջին երեսնամյակին, Եր., 2006:
- 2.25 Պարսամյան Վ., Հայ ժողովրդի պատմություն 1830-1850թթ., Եր., 1956:
- 2.26 Պարսամյան Վ., Առաջին ժանդարմական գործն Ալեքսանդրապոլում, Եր., 1936:
- 2.27 Ռշտունի Վ., Ուրվագծեր Հայաստանի գյուղացիության պատմության, մաս Ա (1828-1870թթ.), Եր., 1960:
- 2.28 Սիմոնյան Հր., Անդրանիկի ժամանակը, հ. 1, Եր., 1996:
- Բ) Ռուսերեն*
- 2.29 Бороздин К., Переселенцы в Закавказье, СПб., 1891.
- 2.30 Ганн К., Опыт объяснения Кавказских географических названий, Тифлис, 1909.
- 2.31 Глинка С., Описание переселения армян аддербиджанских в пределах России, М., 1831.
- 2.32 Грибоедов А.С., Полное собрание сочинений, т. 3, СПб., 1917.
- 2.33 Иваненко В.Н., Гражданское управление Закавказьем от присоединения Грузии до наместничества Великого Князя Михаила Николаевича, Тифлис, 1901.
- 2.34 Саркисян Г., Население Восточной Армении в XIX-начале XXв., Ер., 2002.
- 2.35 Потто В., Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах и

биографиях, т. 3, выпуск 4, СПб., 1887.

2.36 Тунян В.Г., Восточная Армения в составе России, Ереван, 1989.

2.37 Утверждение русского владычества на Кавказе, т. 1, под редакцией В. Потто, Тифлис, 1901.

2.38 Хачапуридзе Г.В., К истории Грузии XIXв., Тбилиси, 1950.

2.39 Шахатуния А., Административный передел Закавказского края, Тифлис, 1918.

2.40 Эсадзе С., Историческая записка об управлении Кавказом, т. 1, Тифлис, 1907.

3. ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼ

Ա) Հայերեն

3.1 Բոյաջյան Ա., Լենինականի գավառի սոցիալ-տնտեսական և տարածքային կազմակերպումը 1920-1940թթ., ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ Կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 2, Գյումրի, 1999, էջ 218-225:

3.2 Գևորգյան Ա., Տեղական ինքնակառավարման վերակազմակերպման խնդիրն Անդրկովկասում ժամանակավոր կառավարության օրոք (1917թ. փետրվար-հոկտեմբեր), ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ Կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 9, Գյումրի, 2006, էջ 32-37:

3.3 Գարրինյան Մ., Արևմտահայերի 1829-1830թթ.-ի գաղթը Հայկական մարզ և հարակից շրջաններ, Պատմա-քանասիրական հանդես, Եր., 1974, N 2, էջ 91-100:

3.4 Գարրինյան Մ., Էջեր Ախալցխայի և Ախալքալաքի հայերի 1829-30թթ. գաղթի պատմությունից, Բանբեր Երևանի համալսարանի, Եր., 1973, N 2, էջ 135-146:

3.5 Թովչեան Ե., Ալեքսանդրապոլի գավառ, «Աղբյուր», N 7, 14-րդ տարի, Թիֆլիս, 1896:

3.6 Հայրապետյան Ա., Ալեքսանդրապոլի գավառը Արևելյան Հայաստանի XXդ. առաջին քառորդի վարչատարածքային բաժանումների համակարգում, Հայոց պատմության հարցեր, Գիտական հոդվածների ժողովածու, հատոր 11, Եր., 2010, էջ 197-209:

- 3.7 Հայրապետյան Ա., Արևելյան Շիրակն Անդրկովկասի վարչատարածքային բաժանումների համակարգում (XIX դար), «Հայոց պատմության հարցեր», Գիտական հոդվածների ժողովածու, հ. 3, Եր., 2002, էջ 56-60:
- 3.8 Մովսիսեան Յ. Վ., Իմ նկատողությունները Ալեքսանդրապոլից Ղարս, Արարատ, Էջմիածին, 1883, թիւ Ե, մայիս, էջ 177-184:
- 3.9 Մրիեղեան Ա., Մեծ Ղարաքիլիսայի ներկայ վիճակը, «Մուրճ», N 10, հոկտեմբեր, Թիֆլիս, 1893, էջ 1579-1581:
- 3.10 Նիկողոսյան Ն., Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի հայ-լուսավորչականների մասին, Մուրճ, Թիֆլիս, 1901, օգոստոս, N 8:
- 3.11 «Շիրակի աշխատավոր», Ալեքսանդրապոլ, 1920, թիվ 25:
- 3.12 Սարգսյան Հ., Ալեքսանդրապոլի գավառի էթնոաշխարհագրական բնութագրիը XIX դարի վերջերին, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», հ. 1, Գյումրի, 1998, էջ 142-145:
- 3.13 Վանցեան Գ., Պատմական ակնարկ բոշաների անցյալից, «Մուրճ», Թիֆլիս, 1894, N 7-8:
- 3.14 Տեղագրական պատառիկներ. Արևելեան մասն Շիրակայ, Արևելյան մամուլ, Չմիւռնիա, 1898, 28-րդ տարի, թիւ 15, 1 օգոստոսի, թիւ 16, 15 օգոստոսի, թիւ 17, 1 սեպտեմբերի, թիւ 18, 15 սեպտեմբերի, թիւ 19, 1 հոկտեմբերի, թիւ 22, 15 նոյեմբերի, թիւ 23, 1 դեկտեմբերի, թիւ 24, 15 դեկտեմբերի:
- 3.15 Տեղագրական պատառիկներ. Արևելեան մասն Շիրակայ, Արևելյան մամուլ, Չմիւռնիա, 1899, 29-րդ տարի, թիւ 3, 1 փետրվարի, թիւ 5, 1 մարտի, թիւ 6, 15 մարտի:
- 3.16 Տեղագրութիւն Շիրակայ, աշխատասիրեալ ի Պօղոս վարդապետ Պետրոսեան, Արարատ, Էջմիածին, 1870, 3-րդ տարի, թիւ Ա, էջ 20-25, թիւ Բ, էջ 54-58, թիւ Գ, 100-105, թիւ Ե, էջ 181-185, թիւ Չ, էջ 238-245, թիւ Է, էջ 273-283, թիւ Ը, էջ 347-351:
- 3.17 Օհանյան Ա., Վարչա-տերիտորյալ բաժանումները նախասովետական Հայաստանում, Երևանի պետական համալսարանի գիտական աշխատություններ, հ. 5, Եր., 1955, էջ 77-98:

Բ) Ռուսերեն

- 3.18 Армяно-католические церкви в Закавказье и число их прихожан, Кавказский календарь на 1885 год, отд. III, Тифлис, 1884, стр. 69.
- 3.19 Данные о населении Закавказья, Кавказский календарь на 1901 год, отд. III, Тифлис, 1900, стр. 42-66.
- 3.20 Данные о пространстве и населении Закавказья, Кавказский Календарь на 1896 год, отд. III, Тифлис, 1895, стр. 32-33.
- 3.21 Данные о пространстве и населении Закавказья, Кавказский Календарь на 1916 год, отд. III, Тифлис, 1915, стр. 37.
- 3.22 Памятная книжка Эриванской губернии на 1904 год, под редакцией секретаря Эриванского губернского статистического комитета, правителя канцелярии губернатора А.И. Марченко, издание Эриванского губернского статистического комитета, Эривань, 1903, отд. III, стр. 8-28, 44-45, 84-86.
- 3.23 Памятная книжка Эриванской губернии на 1908 год, под редакцией секретаря Эриванского губернского статистического комитета, Члена Губернского по поселянским делам присутствия В.Е. Василева, издание Эриванского губернского статистического комитета, Эривань, 1908, отд. III, стр. 2-3, 8-9, 22-23, 46, 100-117.
- 3.24 Памятная книжка Эриванской губернии на 1910 год, под редакцией секретаря Эриванского губернского статистического комитета, Члена Губернского по поселянским делам присутствия В.Е. Василева, издание Эриванского губернского статистического комитета, Эривань, 1910, отд. III, стр. 2-27.
- 3.25 Статистические очерки. Александропольский уезд, Кавказский календарь на 1855 год, отд. III, Тифлис, 1854, стр. 332-349.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

.....3

Գ Լ ՈՒ Խ 1. 1820-1830-ական թվականներ

- 1. Փմբակ – Շորագյալի ուղեմասի 1826թ. կամերալ ցուցակագրում18
- 2. Փամբակ – Շորագյալի ուղեմասի 1832թ. կամերալ ցուցակագրում.....19

Գ Լ ՈՒ Խ 2. 1840-1850-ական թվականներ

- 1. Վրացա-իմերեթական նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1842թ. կամերալ ցուցակագրում31
- 2. Թիֆլիսի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1848թ. կամերալ ցուցակագրում45
- 3. Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1852թ. կամերալ ցուցակագրում.....47
- 4. Ալեքսանդրապոլի գավառի ժողովրդագրական դրությունը 1854թ.63

Գ Լ ՈՒ Խ 3. 1860-1870թթ.-ական թվականներ

- 1. Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի կամերալ ցուցակագրում. 1860թ.69
- 2. Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե. Երևանի նահանգապետի կողմից ներկայացված վիճակագրական հաշվետվություն նահանգի և առանձին գավառների վիճակի մասին. 1864թ. 87
- 3. Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե. Գավառապետների կողմից ներկայացված զեկուցագրեր և վիճակագրական հաշվետվություններ Երևանի նահանգի գավառների և քաղաքների վիճակի մասին. 1864թ.88
- 4. Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե. Վիճակագրական տեղեկություններ Երևանի նահանգի մասին՝ հավաքված 1864թ. տարեկան հաշվետվության համար 94

5. Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե.	
Գավառապետերի կողմից ներկայացված զեկուցագրեր և վիճակագրական հաշվետվություններ Երևանի նահանգի գավառների և քաղաքների վիճակի մասին. 1865թ.	98
6. Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե.	
Հատված նահանգի 1866թ. վիճակի մասին Երևանի զինվորական նահանգապետի ներկայացրած հաշվետվությունից	103
7. Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե.	
Հատված նահանգի 1867թ. վիճակի մասին Երևանի զինվորական նահանգապետի ներկայացրած հաշվետվությունից	105
8. Անդրկովկասյան վիճակագրական կոմիտե.	
Հատված նահանգի 1869թ. վիճակի մասին Երևանի զինվորական նահանգապետի ներկայացրած հաշվետվությունից.....	107
9. Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի կամերալ ցուցակագրում. 1873թ.	109
10. Աշխարհագիր Արևելեան Շիրակայ	126

Գ Լ ՈՒ Խ 4. 1880 - 1890-ական թվականներ

1. Ցուցակ Ալեքսանդրապոլի գավառում 1873թ. կամերալ ցուցակագրման ժամանակ բաց թողնված և 1886թ. ընտանեկան ցուցակագրման ընթացքում հայտնաբերված ծխերի.....	131
2. Կովկասի քաղաքացիական վարչության պետի գրասենյակ. Ցուցակ հայկական բնակավայրերի և դրանցում առկա բնակչության թվի մասին.....	134
3. Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական հասարակությունների 1886թ. ընտանեկան ցուցակագրում	138
4. Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե. Գավառապետերի կողմից ներկայացված զեկուցագրեր և վիճակագրական տեղեկություններ 1886-1887թթ. Երևանի նահանգի բնակչության թվի, արդյունաբերության և գյուղատնտեսության մասին	155

5. Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե.	
1886-188թթ ընթացքում գավառապետերի կողմից ներկայացված	
զեկուցագրեր և տեղեկագրեր Երևանի նահանգի գավառներում	
բնակավայրերի թվաքանակի մասին.....	163
6. Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի	
տարածքի և բնակչության թվի մասին. 1886թ.	170
7. Ալեքսանդրապոլի գավառի 1886-1897թթ ժողովրդագրական դրության	
համեմատություն	180
8. Դպրոցական գործն Ալեքսանդրապոլի գավառում 1881թ.....	182
9. Ալեքսանդրապոլի գավառի կաթոլիկական եկեղեցիների և	
հայ կաթոլիկների թվաքանակի մասին. 1883թ.	183
10. Հատված Երևանի նահանգապետի զեկուցագրից.	
Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում բնակչության	
շարժընթացը 1891թ. ընթացքում	183
11. Համառուսաստանյան առաջին մարդահամար. 1897թ.	185
Գ Լ ՈՒ Խ 5. 1900 - 1910-ական թվականներ	
1. Տեղեկագիր Երևանի նահանգի ազգաբնակչության 1902թ.	
թվաքանակի մասին	192
2. Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում 1902-1910թթ.	
ընթացքում հաստատված արևմտահայ գաղթականության	
ընտանեկան ցուցակագրում.....	198
3. Տեղեկագիր Երևանի նահանգի ազգաբնակչության	
1906թ. թվաքանակի մասին.....	201
4 Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառում	
1906թ. հողային դրության և անասնազլխաքանակի մասին	214
5. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի դիվան.	
Այբբենական ցուցակ Կովկասի հայաբնակ քաղաքների և գյուղերի	
բնակչության թվի նշումներով	221

6. Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերություն.	
Տեղեկագիր Կարսի նահանգի, Հին Նախիջևանի, Նոր Բայազետի, Ալեքսանդրապոլի և Ախալքալաքի գավառների հայության քանակի, դպրոցների վիճակի և գործունեության մասին.....	223
7. Գործ Էջմիածնի լուսավորչական հայոց Սինոդի և կոնսիստորիայի 1911թ. հողատիրության մասին.....	228
8. Թուրքիայից, Պարսկաստանից և այլ սահմանամերձ վայրերից Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում հաստատված գաղթականության մեկօրյա ցուցակագրում.....	232
9. Տեղեկություններ 1915թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում հաստատված գաղթականության թվի մասին.....	235
10. Վիճակագրական տեղեկություններ Ալեքսանդրապոլի գավառի 1915թ. տարածքի և բնակչության թվի մասին	240
11. Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական հաշվեգրում. 1916թ.	241
12. Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերություն.	
Ալեքսանդրապոլի գավառում հաստատված արևմտահայ գաղթականության մեկօրյա ցուցակագրում. 1916թ.....	243
13. Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերություն.	
Տեղեկագիր Ալեքսանդրապոլի որբանոցների թվաքանակի մասին. 1916 - 1917թթ.....	245
14. Հայկական ՄՍՀ ժողովրդական տնտեսության հաշվառման վարչություն. Վիճակագրական տեղեկություններ ազգաբնակչության և բնակավայրերի 1917թ. ցուցակագրության մասին.....	247
15. Համառուսաստանյան գյուղատնտեսական և քաղաքային մարդահամար 1917թ.	248
ԱՄՓՈՓՈՒՄ	257
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	259

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԸ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐՈՒՄ.

(XIX Դ. - XX ԴԱՐԱՍԿԻՁԲ)

Փաստաթղթերի եւ նյութերի ժողովածու՝
աշխատասիրությամբ Ա. Ս. Հայրապետյանի

Մրբագրիչներ՝ Ռ. Հովհաննիսյան

Հ. Հարությունյան

Համակարգչային և գեղ. ձևավորումը Լ. Կոստանյանի

Պատվեր՝ 328 , տպաքանակ՝ 250:

Հանձնված է շարվածքի 12.11. 2010թ., ստորագրված է տպագրության 20. 07. 2011թ.

Շարվածքը՝ համակարգչային, 17 տպ. մամուլ:

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն:

Հասցեն՝ 375019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. - 24գ.: